

► ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ

Έννοιες, ταξινόμηση,
εργασία και μέτρηση της οικονομικής συμβολής

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ

Έννοιες, ταξινόμηση, εργασία και
μέτρηση της οικονομικής συμβολής

International
Labour
Organization

CIRIEC
INTERNATIONAL

copac
coop

Committee for
the promotion
and advancement
of cooperatives

Η αρχική έκδοση αυτού του έργου δημοσιεύτηκε από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, Γενεύη, με τον τίτλο
Statistics on Cooperatives: Concepts, classification, work and economic contribution measurement

Πνευματικά δικαιώματα Αγγλικής Έκδοσης© Διεθνής Οργάνωση Εργασίας 2020

Πνευματικά δικαιώματα Ελληνικής Έκδοσης© Δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Περιφερειακής Ανάπτυξης 2021

Μετάφραση και αναπαραγωγή μετά από άδεια.

Η ΔΟΕ δεν φέρει καμία ευθύνη για την εγκυρότητα ή την πληρότητα της ελληνικής μετάφρασης ή για οποιαδήποτε ανακρίβεια, λάθη ή παραλείψεις ή για τις συνέπειες που προκύπτουν από τη χρήση της.

Οι ονομασίες που χρησιμοποιούνται στις δημοσιεύσεις της ΔΟΕ, οι οποίες είναι σύμφωνες με την πρακτική των Ηνωμένων Εθνών, και η παρουσίαση υλικού σε αυτά δεν συνεπάγονται την έκφραση οποιουδήποτε απολύτως απόψης από μέρους του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας σχετικά με το νομικό καθεστώς οποιασδήποτε χώρας, περιοχής ή εδάφους ή των αρχών του, ή σχετικά με την οριοθέτηση των συνόρων του.

Η ευθύνη για τις απόψεις που εκφράζονται σε υπογεγραμμένα άρθρα, μελέτες και άλλες συνεισφορές ανήκει αποκλειστικά στους συγγραφείς τους και η δημοσίευση δεν αποτελεί έγκριση από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας.

Στατιστικές για τους συνεταιρισμούς:

Έννοιες, ταξινόμηση, εργασία και
μέτρηση της οικονομικής συμβολής

Επιστημονικός συντάκτης: Marie J. Bouchard

Συντελεστές:

Marie J. Bouchard, Chiara Carini, Hyungsik Eum, Madeg Le Guernic and Damien Rousselière

► Πρόλογος

Στο 19^ο Διεθνές Συνέδριο Στατιστικών για την Εργασία (ICLS) τον Οκτώβριο του 2013, οι κυβερνήσεις, οι εκπρόσωποι των εργαζομένων και των εργοδοτών επιβεβαίωσαν τη σημασία της απόκτησης πιο ολοκληρωμένων, αξιόπιστων και διεθνώς συγκρίσιμων στατιστικών για τους συνεταιρισμούς, με την έγκριση ψηφίσματος σχετικά με την περαιτέρω εργασία σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς. Το ψήφισμα συνέστησε στο Διεθνές Γραφείο Εργασίας, σε συνεργασία με τους εκπροσώπους της ΔΟΕ, τα ενδιαφερόμενα Εθνικά Στατιστικά Γραφεία (NSOs), και τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη να πραγματοποιήσουν περαιτέρω εργασίες για την ανάπτυξη των μετρήσεων για τους συνεταιρισμούς.

Οδηγώντας μέχρι το 20^ο ICLS τον Οκτώβριο του 2018, την Μονάδα Στατιστικής της ΔΟΕ και του Συνεταιριστικού Τμήματος, τα μέλη της Επιτροπής για την Προώθηση και την Πρόοδο των Συνεταιρισμών (COPAC) και διεθνείς οργανισμοί, όπως το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Πληροφόρησης για τη Δημόσια, Κοινωνική και η Συνεταιριστική Οικονομία (CIRIEC) ένωσαν τις δυνάμεις τους για την ανάπτυξη μιας σειράς βασικών πόρων σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, μια σειρά από εργασίες προετοιμάστηκαν και συζητήθηκαν από τα μέλη της τεχνικής ομάδας εργασίας COPAC (TWG) σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς. Τα έγγραφα και οι συζητήσεις αυτές είχαν μια σημαντική συμβολή στην σύνταξη των κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τις στατιστικές των συνεταιρισμών που εγκρίθηκαν στο 20^ο ICLS και εγκρίθηκε στο 335^ο Διοικητικό Συμβούλιο της ΔΟΕ το Μάρτιο του 2019. Μερικά από αυτά τα έγγραφα έγιναν δημοσίως διαθέσιμα ενώ άλλα παρέμειναν στο παρασκήνιο.

Αυτό το βιβλίο συγκεντρώνει τις ενημερωμένες εκδόσεις αυτών των τεσσάρων βασικών μελετών, οι οποίες παρουσιάστηκαν πολλές φορές σε ερευνητικά συνέδρια. Μαζί με τις οδηγίες, θα βοηθήσει τους στατιστολόγους να συλλέξουν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις βασικές τάσεις και προκλήσεις για τον κόσμο των συνεταιρισμών, ιδίως σχετικά με τον αριθμό και τα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών, των μελών των συνεταιρισμών, των εργαζομένων που απασχολούνται σε συνεταιρισμούς και της προστιθέμενης αξίας από τους συνεταιρισμούς. Η δημιουργία και η συλλογή τέτοιων συγκρίσιμων στατιστικών θα επιτρέψει επίσης στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να εκτιμήσουν και να αξιολογούν καλύτερα την απόδοση και το αποτέλεσμα των πολιτικών τους που σχετίζονται με τους συνεταιρισμούς, οι οποίοι θεωρούνται επίσης ως μέρος της κοινωνικής οικονομίας. Ανεξάρτητα από αυτό, ακαδημαϊκοί, εμπειρογνώμονες, οργανώσεις ομπρέλα, συνεταιριστικοί ηγέτες και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη θα επωφεληθούν από την ύπαρξη τέτοιων στατιστικών.

Η πρόσφατη κρίση του COVID-19 υπογράμμισε ακόμη περισσότερο τη σημαντική ανθεκτικότητα και τον υποστηρικτικό ρόλο των συνεταιρισμών. Ακόμα περισσότερο, είναι η κατάλληλη στιγμή για να δημοσιοποιήσετε αυτό το βιβλίο ως τρόπο εορτασμού της εκατονταετίας της Μονάδας Συνεταιρισμών της ΔΟΕ. Ελπίζουμε ότι αυτό το Βιβλίο θα δημιουργήσει από χώρες σε όλο τον κόσμο μεγαλύτερο ενδιαφέρον να αναθεωρήσουν τον υπάρχοντα τρόπο παραγωγής στατιστικών για τους συνεταιρισμούς και, συνεπώς, να ενισχύσουν την έρευνα.

Rafael Diez de Medina
Διευθυντής, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ
στην ΔΟΕ

Vic van Vuuren
Διευθυντής, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
στην ΔΟΕ

Bernard Thiry
Γενικός Διευθυντής,
CIRIEC

Περιεχόμενα

Πρόλογος	i
Περιεχόμενα	iii
Ευχαριστίες.....	ix
Λίστα συντομογραφιών	viii
Εισαγωγή	1

Κεφάλαιο 1: Εννοιολογικό πλαίσιο για τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς .....

6

1.1. Εισαγωγή	6
1.2. Ορισμοί για την χρήση σε διεθνές επίπεδο	7
1.3. Εννοιολογικό πλαίσιο για τον ορισμό ενός συνεταιρισμού	8
1.3.1. Επίσημη οργάνωση με ένα συγκεκριμένο σύνολο αρχών	9
1.3.2. Κοινή ταυτότητα των μελών-χρηστών	10
1.3.3. Οργάνωση που υπηρετεί συγκεκριμένο οικονομικό σκοπό	12
1.4. Αναλυτικό πλαίσιο ταξινόμησης των συνεταιρισμών	13
1.5. Συμπερασματικές παρατηρήσεις για το εννοιολογικό πλαίσιο	15

Κεφάλαιο 2: Ταξινόμηση των Συνεταιρισμών .....

16

2.1. Εισαγωγή	16
2.2. Κριτήρια ταξινόμησης συνεταιρισμών	16
2.2.1. Οι Συνεταιρισμοί ως επιχειρήσεις	18
2.2.2. Συνεταιρισμοί ως οργανώσεις που βασίζονται σε μέλη	18
2.3. Τυπολογία ταξινόμησης συνεταιρισμών	19
2.3.1. Ερευνητικός σχεδιασμός	19
2.3.2. Πρόταση μιας τυπολογίας	21
2.3.2.1. Συνεταιρισμός παραγωγών	22
2.3.2.2. Συνεταιρισμός εργαζομένων	23
2.3.2.3. Συνεταιρισμός καταναλωτών / χρηστών	24
2.3.2.4. Συνεταιρισμός πολλαπλών ενδιαφερομένων	25
2.3.3. Εφαρμογή και περιορισμοί της τυπολογίας	25
2.3.3.1. Επίπεδο λεπτομέρειας των εθνικών ταξινόμήσεων	26
2.3.3.2. Ειδικά κριτήρια που χρησιμοποιούνται στις εθνικές ταξινόμησης - κοινωνικός συνεταιρισμός	26

2.3.3.3. Θέματα συγκεκριμένων τύπων - μοντέλο ιδιοκτησίας εργαζομένων και συνεταιρισμός που αποτελείται κυρίως από μη συνεταιριστές μέλη σε εταιρείες	27
2.4. Συμπερασματικές παρατηρήσεις σχετικά με την ταξινόμηση	28
Κεφάλαιο 3: Στατιστικές για την Εργασία και την Απασχόληση στους Συνεταιρισμούς.....	30
3.1. Εισαγωγή	30
3.2. Εννοιολογικές εκτιμήσεις	31
3.2.1. Γενικά εννοιολογικά πλαίσια σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία και την απασχόληση	31
3.2.1.1. Συνεταιρισμοί και διάφορες μορφές εργασίας	32
3.2.1.2. Στατιστικές για τις εργασιακές σχέσεις.....	32
3.2.2. Κατηγορίες ατόμων που εκτελούν την εργασία τους στους συνεταιρισμούς	34
3.2.2.1. Μέλη συνεταιρισμών.....	34
3.2.2.2. Εργαζόμενοι που δεν είναι μέλη.....	35
3.2.2.3. Άλλες κατηγορίες.....	35
3.2.3. Μονάδες στατιστικής	35
3.3. Εργασία και απασχόληση στους συνεταιρισμούς	36
3.3.1. Μέλη-εργαζόμενοι	36
3.3.2. Τα μέλη παραγωγοί εξαρτώνται σημαντικά από τον συνεταιρισμό τους	40
3.3.3. Απασχόληση από μέλη στην διαχείριση ή την διοίκηση του συνεταιρισμού	42
3.3.4. Απασχόληση από υπαλλήλους	43
3.3.5. Εθελοντική εργασία.....	44
3.4. Εργασία και απασχόληση που εκτελούνται σε άλλες οικονομικές μονάδες αλλά στο πλαίσιο των συνεταιρισμών	45
3.4.1. Οικονομικές μονάδες (παραγωγής) που είναι μέλη ενός συνεταιρισμού παραγωγών ή συνεταιρισμών πολλών ενδιαφερόμενων μελών	45
3.4.2. Εργαζόμενοι σε μη συνεταιριστικές επιχειρήσεις που ανήκουν ή ελέγχονται από συνεταιρισμούς.....	46
3.4.3. Απασχόληση σε ιδιωτικούς και δημόσιους οργανισμούς που σχετίζονται με τους συνεταιρισμούς.....	47
3.5. Πηγές δεδομένων και μέθοδοι συλλογής δεδομένων	47
3.5.1. Έρευνες με βάση τα νοικοκυριά	47
3.5.2. Απογραφές επιχείρησης ή έρευνες	48
3.5.3. Διοικητικά αρχεία.....	49
3.5.4. Συγκεκριμένες απογραφές ή έρευνες	50
3.6. Συμπερασματικές παρατηρήσεις για την εργασία και την απασχόληση	50
Κεφάλαιο 4: Σχετικά με την οικονομική συμβολή των συνεταιρισμών	53
4.1. Εισαγωγή	53
4.2. Ορισμοί των οικονομικών εννοιών και των μεθοδολογικών ζητημάτων	53

4.2.1. Απόδοση και αποτελεσματικότητα	54
4.2.1.1. Το πρόβλημα με την προστιθέμενη αξία ως μέτρο οικονομικής απόδοσης για τους συνεταιρισμούς χωρίς εργαζόμενους	55
4.2.1.2. Εναλλακτικοί δείκτες με βάση την τροποποίηση της προστιθέμενης αξίας ...	55
4.2.1.3. Άλλοι οικονομικοί δείκτες.....	56
4.2.2. Οικονομική συμβολή έναντι οικονομικών επιπτώσεων	57
4.2.2.1. Το πρόβλημα της αντίστροφης κατάστασης: τι γίνεται αν δεν υπάρχει ο συνεταιρισμός;	57
4.2.2.2. Τοπικά αποτελέσματα έναντι συστηματικών αποτελεσμάτων: το πρόβλημα των έμμεσων επιπτώσεων	59
4.2.2.3. Συνολική συνεισφορά έναντι οριακού αποτελέσματος: το πρόβλημα της διπλής μέτρησης	59
4.3. Οικονομική συμβολή των συνεταιρισμών και στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης: Θεωρητικά αποτελέσματα και εμπειρικά στοιχεία	60
4.3.1. Μακροοικονομικά αποτελέσματα	60
4.3.1.1. Διαπραγματευτική και αντισταθμιστική ισχύ στην αγορά	60
4.3.1.2. Προανταγωνισμός και κριτήριο μέτρου σύγκρισης του ανταγωνισμού	60
4.3.1.3. Επιδράσεις στην ποιότητα (δεν προσαρμόζονται καλά στις τιμές)	62
4.3.1.4. Ελλείψεις αγορών και δημόσια αγαθά	62
4.3.1.5. Οικονομική σταθερότητα	63
4.3.1.6. Συσσώρευση περιουσιακών στοιχείων.....	64
4.3.2. Μικροοικονομικά αποτελέσματα	64
4.3.2.1. Φτώχεια, ευημερία και SDG	64
4.3.2.2. Επιπτώσεις στην τιμή (πληρωμής ή ληφθείσας).....	65
4.3.2.3. Τεχνική αποδοτικότητας και καινοτομίας	66
4.3.2.4. Άλλες οικονομικές διαστάσεις	67
4.4. Μέθοδοι των μετρήσεων της οικονομικής συμβολής των συνεταιρισμών .	68
4.4.1. Μικροοικονομικές μέθοδοι	68
4.4.1.1. Η διαμάχη μεταξύ των διαφόρων μεθόδων: Τυχαιοποίηση, πειραματικές μέθοδοι και ψευδο-πειραματικές μέθοδοι.....	68
4.4.1.2. Μέθοδοι που χρησιμοποιούνται σε συνεταιριστικές μελέτες.....	68
4.4.2. Μέθοδοι που βασίζονται σε λογιστικές βάσεις δεδομένων	69
4.4.2.1. Μοντέλα μέτρησης κεφαλίων.....	69
4.4.2.2. SAM (Πίνακας Κοινωνικής Λογιστικής) και μέθοδοι Εισροών - Εκροών	69
4.4.2.3. CGE (Υπολογιζόμενο Γενικό Ισοζύγιο) και μικροπροσομοίωση	71
4.4.2.4. Άλλες μέθοδοι προσομοίωσης	73
4.4.3. Άλλες μέθοδοι	73
4.4.3.1. CBA (Ανάλυση Κόστους-Οφέλους).....	73
4.4.3.2. EVAS (Αναλυτική Δήλωση Προστιθέμενης Αξίας)	74

4.5. Κύρια ζητήματα για τις επίσημες στατιστικές	75
4.5.1. Η ανάγκη ενός πλαισίου κόστους-οφέλους για τη βελτίωση των στατιστικών σχετικά με την οικονομική συμβολή των συνεταιρισμών	75
4.5.2. Προσδιορισμός των οικονομικών ιδιαιτεροτήτων των συνεταιρισμών στα διοικητικά μητρώα και οι έρευνες	75
4.5.2.1. Εθελοντισμός	75
4.5.2.2. Δραστηριότητες με μέλη και μη μέλη	76
4.5.2.3. Επιστροφές ποσών προστασίας κινδύνου	76
4.5.2.4. Αδιαίρετα (αδιανέμητα) κεφάλαια και συνεταιριστικό κεφάλαιο	77
4.6. Συμπερασματικές παρατηρήσεις σχετικά με τη μέτρηση των οικονομικών επιπτώσεων	78
Βιβλιογραφία	80

Παραρτήματα

Παράρτημα 1. Τεχνική Ομάδα Εργασίας της COPAC για τις Στατιστικές για τους Συνεταιρισμούς (2016-2018)	92
Παράρτημα 2. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς (ΔΟΕ, 2018α)	93
Παράρτημα 3. Εθνικές τυπολογίες που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση.....	101
Παράρτημα 4. Διεθνής Ταξινόμηση της Κατάστασης στην Εργασία (ICSaW-18).....	105
Παράρτημα 5. Εργασία και απασχόληση στους συνεταιρισμούς σε υπάρχουσες στατιστικές - Εμπειρική δοκιμή.....	107
Παράρτημα 6. Πρόταση μεταβλητών για προσθήκη σε έρευνες που βασίζονται σε νοικοκυριά για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τον αντίκτυπο του συνεταιρισμού στην εργασία, την απασχόληση και τις δραστηριότητες παραγωγής.....	114
Παράρτημα 7. Μέθοδοι για την εκτίμηση των οικονομικών συνεισφορών.....	115
Παράρτημα 8. Οικονομικοί δείκτες.....	117

Λίστα Πινάκων, Πλαισίων και Σχημάτων

Πίνακας 1: Κοινά βασικά κριτήρια που προτείνονται ή βρίσκονται στους διεθνείς ορισμούς του συνεταιρισμού.....	8
Πίνακας 2: Αναλυτικό πλαίσιο ταξινομήσεων συνεταιρισμών.....	13
Πίνακας 3: Συνεταιριστικά χαρακτηριστικά και κριτήρια ταξινόμησης.....	17
Πίνακας 4: Πρόταση τυπολογίας.....	22
Πίνακας 5: Τα τρία διαφορετικά καθήκοντα που προκύπτουν από την ανάλυση των αιτιακών μοντέλων.....	58
Πίνακας 6: Οικονομετρικές στρατηγικές στις συνεταιριστικές μελέτες.....	68
Πλαίσιο 1: COPAC και ICLS.....	2
Πλαίσιο 2: Τύπος αρμόδιας αρχής και τύπος οικονομικού κινδύνου.....	33

Πλαίσιο 3: Νέες μορφές εργαζομένων-μελών.....	40
Πλαίσιο 4: Παραδείγματα συνεταιρισμών ταξί.....	41
Σχήμα 1: Εννοιολογικός ορισμός του συνεταιρισμού.....	9
Σχήμα 2: Χαρακτηριστικά συνεταιρισμών και υβριδίων.....	10
Σχήμα 3: Κοινή ταυτότητα των συνεταιριστικών μελών.....	10
Σχήμα 4: Σχέση μελών παρόχων (παραγωγών) με τον συνεταιρισμό.....	11
Σχήμα 5: Σχέση μελών-πελατών με τον συνεταιρισμό.....	11
Σχήμα 6: Σχέση μέλους-εργαζομένου με τον συνεταιρισμό.....	12
Σχήμα 7: Η μέτρηση της αναποτελεσματικότητας στα οικονομικά της παραγωγής.....	54

► Λίστα συντομογραφιών

CBA	Ανάλυση κόστους-οφέλους
CGE	Υπολογιζόμενο Γενικό Ισοζύγιο
CICOPA	Διεθνής Οργανισμός Βιομηχανικών, Βιοτεχνικών και Συνεταιρισμών εργαζομένων, Παραγωγών και Υπηρεσιών
CIRIEC	Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Πληροφόρησης για το Δημόσιο, την Κοινωνική και Συνεταιριστική Οικονομία
COPAC	Επιτροπή για την Προώθηση και Πρόοδο των Συνεταιρισμών
ENPV	Οικονομική Καθαρή Παρούσα Αξία
ESOP	Σχέδια Ιδιοκτησίας Αποθεμάτων Εργαζομένων
EVAS	Αναλυτική Δήλωση Προστιθέμενης Αξίας
EURICSE	Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Ερευνών Συνεταιριστικών και Κοινωνικών Επιχειρήσεων
FAO	Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας
ICA	Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία
ICLS	Διεθνές Συνέδριο Στατιστικών Εργασίας
ICSE	Διεθνής Ταξινόμηση της Κατάστασης στην Απασχόληση
ΔΟΕ	Διεθνής Οργάνωση Εργασίας
ISIC	Διεθνής Τυποποιημένη Ταξινόμηση Παραγωγής
MAS	Σύστημα Πολλαπλών Συντελεστών
NACE	Ονοματολογία των Οικονομικών Δραστηριοτήτων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα
NAICS	Σύστημα Ταξινόμησης Παραγωγικών Μονάδων της Βόρειας Αμερικής
PSM	Ταίριασμα Βαθμολογίας Τάσεων
ROW	Υπόλοιπος Κόσμος
SAM	Πίνακας Κοινωνικής Λογιστικής
SEWA	Σύλλογος Αυτοαπασχολούμενων Γυναικών
MME	Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις
SNA	Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών
SUTVA	Υπόθεση Τιμής Επεξεργασίας Σταθερής Μονάδας
TWG	Τεχνική Ομάδα Εργασίας
UNDESA	Υπουργείο Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων των Ηνωμένων Εθνών
WFO	Παγκόσμιος Οργανισμός Αγροτών

► Ευχαριστίες

Επιστημονικός συντάκτης και συν-συγγραφέας των κεφαλαίων αυτού του βιβλίου είναι η Marie J. Bouchard, καθηγήτρια στο Université du Québec a Montreal (Καναδάς), πρόεδρος της Διεθνούς Επιστημονικής Επιτροπής CIRIEC για την Κοινωνική και Συνεταιριστική Οικονομία και πρόεδρος της ad hoc Τεχνικής Ομάδας Εργασίας της COPAC σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς.

Άλλοι συγγραφείς αυτού του βιβλίου είναι: η Chiara Carini, ερευνήτρια στο Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Ερευνών Συνεταιριστικών και Κοινωνικών Επιχειρήσεων - Euricse (Ιταλία) ο Hyunsik Eum, Συντονιστής Στρατηγικής και Στατιστικής στη Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία (Βέλγιο), ο Madeg Le Guernic, διδακτορικός φοιτητής και βοηθός έρευνας, Université de Rennes 1 (Γαλλία) και ο Damien Rousseliere, καθηγητής στο Agrocampus Ouest (Γαλλία).

Στο ILO, οι Regina Galhardi, David Hunter, Adriana Mata-Greenwood, Mustafa Hakki Ozel, Theodoor Sparreboom και Amber Van Dessel από το Τμήμα ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ και η Simel Esim, Hyunjoon Joo, Walteri Katajamaki, Young Hyun Kim και Guy Tchami (με αλφαβητική σειρά) από την Μονάδα Συνεταιρισμών του Τμήματος ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ συνέβαλαν στις προσπάθειες που κατέληξαν στην ανάπτυξη και έγκριση των *Κατευθυντήριων Γραμμών σχετικά με τις Στατιστικές για τους Συνεταιρισμούς*.

Όλες οι απόψεις που εκφράζονται σε αυτό το έργο είναι αυτές των συγγραφέων και δεν αντικατοπτρίζουν αυτές των ιδρυμάτων με τα οποία συνδέονται. Οι συγγραφείς θα ήθελαν ιδιαίτερα να ευχαριστήσουν τους συναδέλφους του στο Τμήμα Στατιστικής της ΔΟΕ, της Μονάδας Συνεταιρισμών της ΔΟΕ, καθώς και τα μέλη της Τεχνικής Ομάδας Εργασίας της COPAC των Στατιστικών για τους Συνεταιρισμούς (βλ. Λίστα στο Παράρτημα 1) για τα σχόλια και τις προτάσεις τους.

Marie J. Bouchard

Οι συνεταιρισμοί είναι ένας ειδικός τύπος επιχείρησης. Παρά τη μακρόχρονη παρουσία σε όλο τον κόσμο, η προβολή τους στις εθνικές στατιστικές εξακολουθεί να είναι αδύναμη σε πολλές χώρες. Μέρος αυτού του λόγου ήταν η απουσία εναρμονισμένου στατιστικού ορισμού και μιας κοινής ταξινόμησης των συνεταιρισμών. Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) δημιούργησε μια σειρά εργασιών που οδήγησαν στην έγκριση, το 2018, των *κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς*. Αυτό το βιβλίο παρουσιάζει μερικές από τις πιο πρόσφατες εργασίες που υποστήριξαν την έγκριση των κατευθυντήριων γραμμών.

Οι συνεταιρισμοί συχνά εκπροσωπούνται ελάχιστα στις εθνικές στατιστικές: «Ενώ οι στατιστικές για τους συνεταιρισμούς συλλέγονται σε όλο τον κόσμο, στις περισσότερες χώρες λείπουν αξιόπιστες, συνεκτικές και συγκρίσιμες στατιστικές για τους συνεταιρισμούς» (Galhardi, 2015). «Πολλές ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες παράγουν στατιστικά στοιχεία για τους συνεταιρισμούς, αλλά τείνουν να καλύπτουν μόνο ένα υποσύνολο των συνεταιρισμών σε αυτές τις χώρες, συχνά μόνο σε ορισμένους τομείς της οικονομίας» (ΔΟΕ, 2013α: 4).

Μια παγκόσμια χαρτογράφηση των διαθέσιμων εθνικών στατιστικών για τους συνεταιρισμούς για 69 χώρες που διεξήγαγε η ΔΟΕ αποκάλυψε, μεταξύ άλλων, ότι υπήρχαν άνισες διαδικασίες συλλογής δεδομένων, ότι υπήρχε έλλειψη ενιαίου νομικού και επιχειρησιακού ορισμού και ότι η ταξινόμηση των συνεταιρισμών (όσον αφορά τους τομείς, το μέγεθος, τους τύπους κ.λπ.) στις περισσότερες περιπτώσεις δεν ακολουθούσε διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα (Galhardi, 2015 και 2016). Φαίνεται ότι η έλλειψη τυποποιημένης και συμφωνημένης μεθοδολογίας για τη συλλογή δεδομένων ήταν ένα σημαντικό εμπόδιο για την αξιολόγηση του αντίκτυπου των συνεταιρισμών στην οικονομία και την κοινωνία.

Βήματα προς το ICLS και τη ΔΟΕ για την υιοθέτηση *Κατευθυντήριων Γραμμών σχετικά με τις στατιστικές των συνεταιρισμών*

Η ΔΟΕ, σε συνεργασία με τους εκπροσώπους της και ορισμένους εθνικούς και διεθνείς εταίρους, ασχολήθηκε με εργασίες που οδήγησαν στην ανάπτυξη νέων κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς.

Μέσα στο σύστημα των Ηνωμένων Εθνών, η ΔΟΕ είναι η μόνη εξειδικευμένη υπηρεσία με ρητή εντολή για τους συνεταιρισμούς (ΔΟΕ, 2015). Το 2002, η ΔΟΕ υιοθέτησε τη Σύσταση 193 Για την Προώθηση των Συνεταιρισμών, δηλώνοντας ότι οι εθνικές πολιτικές θα πρέπει να «επιδιώκουν τη βελτίωση των εθνικών στατιστικών για τους συνεταιρισμούς με σκοπό τη χάραξη και την εφαρμογή αναπτυξιακών πολιτικών» (ΔΟΕ, 2002). Για να το επιβεβαιωθεί αυτό, το 19ο Διεθνές Συνέδριο Στατιστικών για την Εργασία (ICLS) το 2013 συμπεριέλαβε τους συνεταιρισμούς στην ημερήσια διάταξη του συνεδρίου για πρώτη φορά στην ιστορία του (ΔΟΕ, 2013β). Η συζήτηση συνέκλινε προς την ανάγκη για ακριβείς, αξιόπιστες, σχετικές και συγκρίσιμες στατιστικές σχετικά με τον οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο των συνεταιρισμών στις οικονομίες.

Στο 19^ο ICLS, εγκρίθηκε το ψήφισμα για τις περαιτέρω εργασίες σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς με σκοπό την πραγματοποίηση περαιτέρω αναπτυξιακών εργασιών για την στατιστικής μέτρησης για τους συνεταιρισμούς και τη διεξαγωγή πιλοτικών μελετών σε ορισμένες χώρες για τη δοκιμή διαφόρων προσεγγίσεων μέτρησης σχετικά με τη συλλογή δεδομένων για τους συνεταιρισμούς, και ιδίως σχετικά με τον αριθμό και τα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών, των μελών των συνεταιρισμών, των εργαζομένων που εργάζονται σε συνεταιρισμούς και της προστιθέμενης αξίας από τους συνεταιρισμούς (ΔΟΕ, 2013α). Το έργο παρακολούθησης της ΔΟΕ και των εταίρων περιελάμβανε την παγκόσμια χαρτογράφηση των στατιστικών για τους συνεταιρισμούς σε εξήντα εννέα χώρες (Galhardi, 2016), μελέτες περιπτώσεων έντεκα χωρών (Eum, 2016a; Carini *et al.*, 2017),¹ καθώς και χρήση στατιστικών. σχετικά με τους συνεταιρισμούς στη χάραξη εθνικής πολιτικής (ΔΟΕ, 2017α).² Σε ένα workshop πολλών ενδιαφερομένων που διοργανώθηκε από την Επιτροπή για την Προώθηση και την Πρόοδο των Συνεταιρισμών (COPAC) στη Ρώμη τον Απρίλιο του 2016, συμφωνήθηκε ότι πρέπει να αναπτυχθεί ένας βασικός ορισμός για τους συνεταιρισμούς εντός ενός ευρύτερου πλαισίου που να επιτρέπει τη διεθνή συγκρισιμότητα. Η COPAC επίσης αποφάσισε να συστήσει και να συντονίσει, σε συνεργασία με τη ΔΟΕ, μια Τεχνική Ομάδα Εργασίας (TWG) για τις Στατιστικές για τους Συνεταιρισμούς για τη βελτίωση της ποιότητας και της προσβασιμότητας στα στατιστικά για τους συνεταιρισμούς.

Το 2017, η Τεχνική Ομάδα Εργασίας για τις Στατιστικές για τους Συνεταιρισμούς συζήτησε και συμφώνησε σε ένα *Εννοιολογικό Πλαίσιο για τον Σκοπό της Μέτρησης των Συνεταιρισμών και της Λειτουργίας τους* (ΔΟΕ, 2017α).³ Αυτό το πλαίσιο κατέληξε στην ανάγκη παραγωγής περαιτέρω εργασιών, συμπεριλαμβανομένων των βασικών μελετών για την εργασία και την απασχόληση (Eum, 2018) και της προστιθέμενης αξίας (Rousseliere *et al.*, 2018), οι οποίες ανατέθηκαν από τη ΔΟΕ και σχετικά με την ταξινόμηση (Eum *et al.*, 2018), με εντολή COPAC.

► Πλαίσιο 1: COPAC και ICLS

COPAC

Το COPAC είναι μια εταιρική σχέση πολλών ενδιαφερομένων με παγκόσμια δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα που υπερασπίζεται και υποστηρίζει ανθρωποκεντρικές και αυτοσυντηρούμενες συνεταιριστικές επιχειρήσεις ως ηγέτες στην αειφόρο ανάπτυξη. Τα μέλη της COPAC είναι παγκόσμια δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα που έχουν δεσμευτεί για την αποστολή και το όραμα της εταιρικής σχέσης. Σήμερα μέλη είναι η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία (ICA), η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ), το Υπουργείο Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων των Ηνωμένων Εθνών (UNDESA), ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Αγροτών (WFO).

Η Τεχνική Ομάδα Εργασίας για τις Στατιστικές Συνεργασίας συγκεντρώνει μέλη της COPAC και περισσότερους από είκοσι παραγωγούς και χρήστες στατιστικών για συνεταιρισμούς από όλο τον κόσμο, καθώς και ερευνητές (CIRIEC, ICA Research Committee, EURICSE). Μεταξύ των συμμετεχόντων, υπάρχουν εκπρόσωποι εθνικών

¹ Μπορείτε να βρείτε μελέτες περίπτωσης ανά χώρα στον ιστότοπο της ΔΟΕ: This framework concluded on the need to produce further work, including background studies on work and employment

https://www.ilo.org/global/topics/cooperatives/areas-of-work/WCMS_550541/lang-en/index.htm

² Αυτή η αναφορά, που εκπονήθηκε από τον Johnston Birchall, βρίσκεται στον ιστότοπο της ΔΟΕ:

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/---coop/documents/publication/wcms_606668.pdf

³ Το κεφάλαιο 1 αυτού του βιβλίου παρουσιάζει μια συνοπτική εκδοχή αυτού του εννοιολογικού πλαισίου.

στατιστικών γραφείων από τη Δημοκρατία της Κορέας και το Ιράν, καθώς και άλλοι παραγωγοί και χρήστες συνεργατικών στατιστικών από την Τανζανία, τις Φιλιππίνες, την Ιταλία, τη Γαλλία, την Κόστα Ρίκα, τον Καναδά και τις ΗΠΑ. Την προεδρία της τεχνικής ομάδας εργασίας για τις στατιστικές συνεργασίας συνεργάστηκε από τη Marie J. Bouchard.

Ιστοσελίδα COPAC: <http://www.copac.coop/>

ICLS

Το Διεθνές Συνέδριο Στατιστικών για την Εργασία (ICLS) είναι ο παγκοσμίως αναγνωρισμένος οργανισμός καθορισμού προτύπων στον τομέα των στατιστικών για την εργασία. Το Διεθνές Συνέδριο Στατιστικών για την Εργασία συνεδριάζει περίπου κάθε πέντε χρόνια. Στους συμμετέχοντες περιλαμβάνονται εμπειρογνώμονες από τις κυβερνήσεις, οι οποίοι διορίζονται κυρίως από υπουργεία που είναι αρμόδια για την εργασία και τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες, καθώς και από τις οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων. Οι παρατηρητές προέρχονται από περιφερειακούς και διεθνείς οργανισμούς και άλλες ομάδες ενδιαφερόμενων. Το Διεθνές Συνέδριο Στατιστικών για την Εργασία καλείται να διατυπώσει συστάσεις για επιλεγμένα θέματα των στατιστικών για την εργασία με τη μορφή ψηφισμάτων και κατευθυντήριων γραμμών, οι οποίες στη συνέχεια εγκρίνονται από το Διοικητικό Σώμα της ΔΟΕ πριν γίνουν μέρος του συνόλου των διεθνών προτύπων για τις στατιστικές για την εργασία. Αυτά τα πρότυπα συνήθως σχετίζονται με έννοιες, ορισμούς, ταξινομήσεις και άλλες μεθοδολογικές διαδικασίες που συμφωνούνται ως αντιπροσωπευτικές «βέλτιστες πρακτικές» στους αντίστοιχους τομείς και οι οποίες, όταν χρησιμοποιούνται από τους εθνικούς παραγωγούς (στατιστικών στοιχείων), θα αυξήσουν την πιθανότητα να έχουν διεθνώς συγκρίσιμες στατιστικές εργασίας καθώς και συγκρισιμότητα διαχρονικά εντός μιας χώρας.

Ιστότοπος ICLS: <https://ilostat.ilo.org/about/standards/icls/>

Μια έκθεση για τις κατευθυντήριες γραμμές (Bouchard, 2018), που ανατέθηκε από τη ΔΟΕ, συνέβαλε στη θέσπιση λειτουργικών κατευθυντήριων γραμμών που θα χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη στατιστικών για τους συνεταιρισμούς, συμπεριλαμβανομένης της απασχόλησης. Η έκθεση αναφέρεται στα σχετικά διεθνή στατιστικά πρότυπα: Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών (2008 SNA), 19^η ICLS Κατάταξη των εργασιακών δραστηριοτήτων με τη μορφή εργασίας (συμπεριλαμβανομένης της εθελοντικής εργασίας), και το ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για τις σχέσεις εργασίας που επρόκειτο να συζητηθεί κατά τη 20^η ICLS τον Οκτώβριο του 2018. Η έκθεση αυτή παρουσιάστηκε και συζητήθηκε από την τεχνική ομάδα εργασίας της COPAC στη συνεδρίασή της στη ΔΟΕ στη Γενεύη τον Απρίλιο του 2018.

Αυτή η έκθεση συνέβαλε στην ανάπτυξη των *κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τις Στατιστικές για τους Συνεταιρισμούς*, οι οποίες εκπονήθηκαν και προτάθηκαν με την ευκαιρία του 20^{ου} ICLS (ΔΟΕ, 2018α).⁴ Την 18^η Οκτωβρίου του 2018 οι εκπρόσωποι του ICLS από όλες τις περιφέρειες, καθώς και οι αντιπρόσωποι των εργαζομένων και των εργοδοτών, χαιρέτισαν το σχέδιο των κατευθυντήριων γραμμών και ψήφισαν για την έγκρισή τους στην έδρα της ΔΟΕ στη Γενεύη. Στη συνέχεια εγκρίθηκε κατά τη διάρκεια

⁴ Οι κατευθυντήριες γραμμές *σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς* (ΔΟΕ, 2018) παρουσιάζονται στο Παράρτημα 1 αυτού του βιβλίου

της 335^{ης} Συνόδου του Διοικητικού Σώματος της ΔΟΕ της 14 - 28 Μάρτιου του 2019. Ο στόχος αυτών των κατευθυντήριων γραμμών είναι να διευκολύνει την ανάπτυξη ενός συνόλου στατιστικών στοιχείων για τους συνεταιρισμούς που θα παρέχει επαρκή βάση πληροφοριών για ένα ευρύ φάσμα περιγραφικών, αναλυτικών και πολιτικών σκοπών που σχετίζονται με τους συνεταιρισμούς. Έκτοτε, η ΔΟΕ ασχολείται με τις περαιτέρω εργασίες για την εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών, συμπεριλαμβανομένων των πιλοτικών δοκιμών σε πολλές χώρες. Οι προσπάθειες επικοινωνίας σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές βρίσκονται επίσης σε εξέλιξη μέσω της μετάφρασής τους σε πολλές γλώσσες και της διάδοσής τους, συμπεριλαμβανομένων μέσω ενημερωτικών βίντεο. Αυτές οι πρωτοβουλίες της ΔΟΕ αναμένεται να συμβάλουν στην ανάπτυξη ενός εγχειριδίου που θα παρουσιαστεί στο 21^ο ICLS το 2023.

Σχετικά με αυτό το βιβλίο

Αυτό το βιβλίο παρουσιάζει μερικές από τις εργασίες που παρήχθησαν το 2017 και το 2018 για να υποστηρίξουν την παραγωγή των Κατευθυντήριων Γραμμών *σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς* (ΔΟΕ, 2018α). Αυτές συνίστανται στη συλλογιστική που οδήγησε στο προτεινόμενο περιεχόμενο των Κατευθυντήριων Γραμμών. Ενώ το τελευταίο είναι λίγες σελίδες, η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην συνέχεια ανέρχεται σε εκατοντάδες. Οι CIRIEC, COPAC και ILO πιστεύουν ότι μέρος αυτού του έργου είναι σημαντικό να διαμοιραστεί με τις ακαδημαϊκές και επαγγελματικές κοινότητες.

Το βιβλίο περιλαμβάνει τα ακόλουθα κεφάλαια.

Το πρώτο κεφάλαιο προσφέρει μια περίληψη των τμημάτων του εννοιολογικού πλαισίου που είχαν ανατεθεί στους MJ Bouchard, M. Le Guernic και D. Rousseliere (ILO, 2017a), και το οποίο αποτελείται από το θεμελιώδες κομμάτι στο οποίο βασίστηκε το ακόλουθο έργο. Οι συγγραφείς προτείνουν ένα εννοιολογικό πλαίσιο για τον καθορισμό και την ταξινόμηση των συνεταιρισμών για σκοπούς στατιστικών μετρήσεων. Αυτό το πλαίσιο επισημαίνει ένα σύνολο τεσσάρων δομικών-λειτουργικών κριτηρίων πιστοποίησης για τον προσδιορισμό των συνεταιρισμών. Προτείνει επίσης, η ταξινόμηση των συνεταιρισμών να βασίζεται στην κύρια οικονομική δραστηριότητα, όπως για κάθε άλλη επιχείρηση, αλλά και σε ένα χαρακτηριστικό που βοηθά στη διάκριση των διαφορετικών τύπων συνεταιρισμών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται το έργο που ανέλαβαν οι H. Eum, C. Carini και MJ Bouchard για την πιο συγκεκριμένη αντιμετώπιση του ζητήματος της ταξινόμησης (Eum *et al.*, 2018). Το γεγονός ότι τα δεδομένα σχετικά με τους συνεταιρισμούς σε όλο τον κόσμο συλλέγονται επί του παρόντος με διαφορετικούς τρόπους, χωρίς ένα εναρμονισμένο ορισμό για τους συνεταιρισμούς και χωρίς αναφορά σε συγκρίσιμες ταξινομήσεις αυτών των οργανώσεων, έχει ως αποτέλεσμα τη συλλογή και την ιεράρχηση στατιστικών και διαφορετικών τύπων πληροφοριών που ποικίλλουν. Αυτό εξηγεί γιατί ήταν δύσκολο μέχρι στιγμής να συγκεντρωθούν ή να συγκριθούν στατιστικά στοιχεία για τους συνεταιρισμούς από τη μια χώρα στην άλλη. Οι συγγραφείς προτείνουν και δοκιμάσουν ένα κοινό πλαίσιο ταξινόμησης των συνεταιρισμών που στοχεύει να βοηθήσει τους παραγωγούς και τους χρήστες των στατιστικών να συνδυάσουν και να συγκρίνουν δεδομένα που έχουν συλλεχθεί για διαφορετικούς πληθυσμούς, για διαφορετικές περιόδους, και με διαφορετικές μεθόδους συλλογής δεδομένων ή αναφέρονται σε διάφορες Μονάδες στατιστικής. Αυτό το έργο συνέβαλε στην αιτιολόγηση των τύπων συνεταιρισμών που προσδιορίζονται στις *Κατευθυντήριες Γραμμές*.

Το τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζει μια έκθεση που έχει ανατεθεί στον H. Eum, που ασχολείται με θέματα σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία και την απασχόληση σε

συνεταιρισμούς (Eum, 2018). Σύμφωνα με την παγκόσμια έκθεση της CICOPA το 2014, η απασχόληση, τόσο πλήρους απασχόλησης όσο και μερικής απασχόλησης, εντός ή εντός του πεδίου των συνεταιρισμών, αφορούσε τουλάχιστον 250 εκατομμύρια άτομα στον κόσμο (Roelants *et al.*, 2014, σελ. 9). 26,4 εκατομμύρια άνθρωποι εργάζονται σε συνεταιρισμούς, ως εργαζόμενοι (15,6 εκατομμύρια) ή εργαζόμενοι-μέλη (10,8 εκατομμύρια), ενώ 223,6 εκατομμύρια παραγωγοί οργανώνουν την παραγωγή τους μαζί στα πλαίσια των συνεταιρισμών. Το 2016, αυτή η ενημέρωση ανεβάζει την εκτίμηση σε 272,3 εκατομμύρια άτομα (Eum, 2017), δηλαδή 22 εκατομμύρια περισσότερα σε σύγκριση με το 2014, λόγω της διευρυμένης κάλυψης του διακυβευόμενου πληθυσμού. Δεδομένου ότι δεν υπήρχε διεθνώς συμφωνημένος ορισμός και μεθοδολογία, οι αριθμοί θα μπορούσαν μέχρι στιγμής να αντικατοπτρίζουν μόνο κατά προσέγγιση πληροφορίες σχετικά με τη συνεταιριστική απασχόληση και για τις διαφορετικές μορφές της. Εξετάζοντας διάφορες πραγματικότητες εργασίας και απασχόλησης σε συνεταιρισμούς και τους εννοιολογικούς δεσμούς τους με διεθνή στατιστικά πρότυπα για την εργασία και την απασχόληση, αυτό το κεφάλαιο προτείνει ένα εννοιολογικό πλαίσιο για διάφορες μορφές εργασίας και απασχόλησης που εκτελούνται «εντός» και «εντός του σκοπού» των συνεταιρισμών. Αυτό το έργο οδήγησε στους ορισμούς που χρησιμοποιούνται στις *Κατευθυντήριες Γραμμές*.

Ένας από τους κύριους στόχους του τέταρτου κεφαλαίου που υπέγραψαν οι D. Rousseliere, MJ Bouchard και M. Le Guernic είναι η αύξηση της κατανόησης και η παροχή πληροφοριών σχετικά με τις οικονομικές συνεισφορές των συνεταιρισμών διερευνώντας εναλλακτικά μέτρα πλούτου που δημιουργούνται από τους συνεταιρισμούς (Rousseliere *et al.*, 2018). Οι συγγραφείς παρέχουν επίσης συστάσεις για την πορεία προς τα εμπρός όσον αφορά τις «καλές πρακτικές» για τη μέτρηση της οικονομικής συμβολής των συνεταιρισμών. Βασίζουν αυτές τις συστάσεις σε μια ανασκόπηση των υφιστάμενων μεθοδολογιών που χρησιμοποιούνται, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους. Εξετάζουν επίσης τις επιλογές που διαθέτουν οι χρήστες (ερευνητές και ακαδημαϊκοί, επίσημοι στατιστικολόγοι ...) και υποδεικνύουν ποιες ερωτήσεις πρέπει να περιλαμβάνονται στις εθνικές έρευνες για τις επιχειρήσεις ή σε συγκεκριμένες έρευνες για τους συνεταιρισμούς. Οι συγγραφείς αντιμετωπίζουν επίσης το δίλημμα μεταξύ της στατιστικής μέτρησης που θα ήταν πολύ συγκεκριμένη για κάθε τύπο συνεταιρισμού (επομένως περιορίζοντας τη σύγκριση) και της στατιστικής μέτρησης που δεν θα ήταν αρκετά συγκεκριμένη (επομένως δεν μετρά τη διακριτική συμβολή των συνεταιρισμών). Αυτό το έργο οδήγησε στον προσδιορισμό των δεδομένων που πρέπει να συλλεχθούν για την αξιολόγηση της οικονομικής συμβολής των συνεταιρισμών, όπως συνιστάται στις *Κατευθυντήριες Γραμμές*. Οι *Κατευθυντήριες Γραμμές* προτείνουν επίσης να συνεχιστούν οι εργασίες σε αυτό το ζήτημα.

► Κεφάλαιο 1: Εννοιολογικό πλαίσιο για τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς

Marie J. Bouchard, Madeg Le Guernic και Damien Rousseliere

1.1 Εισαγωγή

Οι συνεταιρισμοί μοιράζονται μερικά από τα χαρακτηριστικά των συμβατικών επιχειρήσεων, όπως η διεξαγωγή δραστηριοτήτων της οικονομίας της αγοράς σε εμπορική βάση, αλλά έχουν επίσης ειδικά χαρακτηριστικά οργάνωσης, όπως η στόχευση στην εξυπηρέτηση των αναγκών των χρηστών-μελών που από κοινού κατέχουν και ελέγχουν δημοκρατικά (αυτή) την οργάνωση. Οι συνεταιρισμοί υιοθετούν επίσης συγκεκριμένες στρατηγικές συμπεριφορές, όπως παρέχοντας τις υπηρεσίες τους «στο κόστος» στα μέλη-πελάτες, αγοράζοντας τις εισροές τους σε λογική τιμή από παραγωγούς-μέλη ή δημιουργώντας θέσεις εργασίας και προσφέροντας καλές συνθήκες εργασίας στους εργαζομένους-μέλη, όλα αυτά σε προτεραιότητα από την δημιουργία κερδών.

Οι συνεταιρισμοί μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην οικονομία, συμβάλλοντας στη σταθεροποίηση των αγορών αντιμετωπίζοντας τις αποτυχίες της αγοράς, αντισταθμίζοντας τις συγκεντρωτικές δυνάμεις της αγοράς, εσωτερικεύοντας το κοινωνικό κόστος, μειώνοντας τις ασυμμετρίες πληροφόρησης παράγοντας συλλογικά ή, με εμπιστοσύνη αγαθά και υπηρεσίες (βλέπε Royer, 2014). Οι συνεταιρισμοί λέγεται ότι είναι πιο ανθεκτικοί σε περιόδους κρίσης (Sanchez Bajo and Roelants, 2011). Θεωρούνται επίσης σημαντικές για την κοινωνία, καθώς μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση της δημοκρατίας, ενθαρρύνοντας την κοινωνία των πολιτών να αναλάβει ενεργό ρόλο στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές υποθέσεις (Brown, 1997).

Τέτοιες δηλώσεις μπορούν μέχρι στιγμής να βασίζονται μόνο σε ειδικές έρευνες (π.χ. Dave Grace and Associates, 2014), μελέτες που καλύπτουν ένα περιορισμένο σύνολο οικονομικών τομέων (ΔΟΕ, 2013α) ή χωρών (π.χ. CICOPA, 2017) ή για τους μεγαλύτερους συνεταιρισμούς (π.χ. EURICSE και ICA, 2016). Για την επαλήθευσή τους σε μεγαλύτερη κλίμακα και σε πιο επαναλαμβανόμενη βάση, χρειάζονται ποσοτικά στοιχεία που να καλύπτουν ολόκληρη την οικονομία για μεγάλο αριθμό χωρών. Τα δεδομένα για τους συνεταιρισμούς σε όλο τον κόσμο είχαν συλλεχθεί μέχρι τώρα με διαφορετικούς τρόπους, χωρίς εναρμονισμένο στατιστικό ορισμό του συνεταιρισμού, χωρίς να αναφέρονται σε συγκρίσιμες ταξινομήσεις τύπων συνεταιρισμών. Αυτό σήμαινε ότι ήταν δύσκολο να συγκεντρωθούν ή να συγκριθούν στατιστικά στοιχεία για τους συνεταιρισμούς από τη μια χώρα στην άλλη.

Εν όψει της προετοιμασίας των *Κατευθυντήριων Γραμμών της ΔΟΕ για το 2018* (τώρα σε χρήση όπως φαίνεται στο τεύχος του 2019 του *World Cooperative Monitor*⁵), αναπτύχθηκε ένα εννοιολογικό πλαίσιο. Αυτό το κεφάλαιο συνοψίζει τμήματα του *Εννοιολογικού Πλαισίου για το Σκοπό της (Στατιστικής) Μέτρησης των Συνεταιρισμών και της Λειτουργικότητάς τους* (ΔΟΕ, 2017α)⁶ που αποτελείται από ένα από τα θεμελιώδη

---

⁵ Δείτε: <https://monitor.coop/sites/default/files/publication-files/wcm2019-final-1671449250.pdf>

⁶ Αυτή είναι μια συνοπτική έκδοση του εννοιολογικού πλαισίου που αναπτύχθηκε από τους MJ Bouchard, M. Le Guernic και D. Rousseliere, που εγκρίθηκε το 2017 από τη ΔΟΕ (ΔΟΕ, 2017α). Η πλήρης έκδοση είναι

κομμάτια στα οποία βασίζονται τα ακόλουθα κεφάλαια. Υπενθυμίζεται εδώ το εννοιολογικό πλαίσιο για τον ορισμό και την ταξινόμηση των συνεταιρισμών για σκοπούς στατιστικών μετρήσεων. Με βάση τους υπάρχοντες διεθνείς ορισμούς και σε μια θεωρία του συνεταιρισμού, προτείνεται ένα σύνολο τεσσάρων διαρθρωτικών-λειτουργικών κριτηρίων πιστοποίησης για τον προσδιορισμό των συνεταιρισμών. Το κεφάλαιο εξετάζει επίσης τις τυπολογίες για την ταξινόμηση των συνεταιρισμών βάσει ενός χαρακτηριστικού του συνεταιρισμού, δηλαδή του ενδιαφέροντος του μέλους και της ειδικής οικονομικής λειτουργίας του συνεταιρισμού σε σχέση με τα μέλη του. Αυτό το πλαίσιο ταξινόμησης έχει δοκιμαστεί με διάφορες εθνικές ταξινομήσεις συνεταιρισμών προκειμένου να προτείνει μια απλή ταξινόμηση, η οποία παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 2 αυτού του βιβλίου. Το πλαίσιο βοήθησε επίσης να επισημανθεί η σχετική δυσκολία στη μέτρηση της οικονομικής συμβολής των συνεταιρισμών που αναφέρονται στην προστιθέμενη αξία τους, όπως θα φανεί στο κεφάλαιο 4.

1.2. Ορισμοί για την χρήση σε διεθνές επίπεδο

Ένα πρώτο στοιχείο που πρέπει να εξεταστεί κατά τη σύγκριση δεδομένων σχετικά με τους συνεταιρισμούς είναι ο ορισμός που χρησιμοποιείται. Ο υφιστάμενος διεθνώς αναγνωρισμένος ορισμός του συνεταιρισμού που χρησιμοποιείται για νομικούς σκοπούς από την ICA και τη ΔΟΕ (Σύσταση 193 της ΔΟΕ 2002) μπορεί να θεωρηθεί το πρώτο και μοναδικό μέσο καθολικής εφαρμογής για τη συνεταιριστική πολιτική και το νομοθεσία που έχει υιοθετηθεί από έναν διεθνή οργανισμό. Είναι ένας νομικός ορισμός ενός συνεταιρισμού. Όσο αναγνωρίζεται ευρέως, αυτός ο ορισμός δεν προορίζεται να χρησιμοποιηθεί για στατιστικούς σκοπούς. Στην πραγματικότητα, υπάρχει έλλειψη ενός μόνο «νομικού» ορισμού των συνεταιρισμών σε ορισμένες χώρες (π.χ. Ηνωμένο Βασίλειο, Αυστραλία και Ιαπωνία) ή ενός λειτουργικού ορισμού σε άλλες (Galhardi, 2016, σελ. 6).

Από την άλλη πλευρά, υπάρχει ένας στατιστικός ορισμός του συνεταιρισμού που παρέχεται στο Σύστημα εθνικών λογαριασμών (2008 SNA), ένα σύστημα διεθνών λογιστικών τεχνικών για την προετοιμασία εθνικών λογαριασμών (UN *et al.*, 2008). Το SNA του 2008 αποτελείται από ένα ολοκληρωμένο, συμβατό και συνεπές σύνολο λογαριασμών, ισολογισμών και πινάκων που βασίζονται σε ορισμούς και έννοιες, ταξινομήσεις και λογιστικούς κανόνες που έχουν συμφωνηθεί σε διεθνές επίπεδο. Ένας ορισμός του συνεταιρισμού παρέχεται στο SNA μέσω διαφόρων άρθρων. Συνολικά, ο ορισμός του SNA του 2008 προσδιορίζει τους συνεταιρισμούς, αλλά δεν καλύπτει όλους τους τύπους συνεταιρισμών, δηλαδή δεν περιλαμβάνει τους συνεταιρισμούς εργαζομένων.

Οι ακαδημαϊκοί ερευνητές έχουν επίσης αντιμετωπίσει το ζήτημα της ανάγκης για τον στατιστικό ορισμό του συνεταιρισμού, όπως το *Εγχειρίδιο για την Κατάρτιση των Δορυφορικών Λογαριασμών των Εταιρειών στην Κοινωνική Οικονομία* που ανατέθηκε στους J. Barea και J.-L. Monzón (CIRIEC, 2006), καθώς και δύο εκθέσεις που ανέθεσε η ΔΟΕ βάσει μιας διαδικασίας χαρτογράφησης (Galhardi, 2016) και μελετών περιπτώσεων (Eum, 2016b; Carini *et al.*, 2017).

Η σύγκριση αυτών των ορισμών οδήγησε στον προσδιορισμό ενός συνόλου κριτηρίων τα οποία φαινόταν συναινετικά. Ο Πίνακας 1 συνοψίζει τα διαφορετικά κριτήρια κοινού πυρήνα που βρέθηκαν στους παραπάνω ορισμούς.

► **Πίνακας 1: Κοινά βασικά κριτήρια που προτείνονται ή βρίσκονται στους διεθνείς ορισμούς του συνεταιρισμού**

	ICA / ILO (2002)	SNA (2008)	CIRIEC (2006)	Eum Carini & (2016b)	άλλοι. (2017)
Ιδιωτική και νομική / επίσημα οργανωμένη οντότητα / θεσμοθετημένη μονάδα με νομικό καθεστώς	X	X	X	X	X
Δημιουργήθηκε για να καλύψει τις ανάγκες των μελών μέσω της αγοράς	X	X	X	X	X
Κατανομή του πλεονάσματος σύμφωνα με τις συναλλαγές των μελών		X	X	X	X
Τα μέλη πρέπει επίσης να είναι πελάτες, εργαζόμενοι ή προμηθευτές ή να συμμετέχουν με κάποιο τρόπο στις δραστηριότητες του συνεταιρισμού.		X	X		
Αρχή δημοκρατικής διακυβέρνησης, ένα μέλος-μία ψήφος	X	X	X	X	X
Εθελοντική / Ελεύθερη ένταξη μέλους	X	X	X	X	X
Αυτοδιοικούμενη οντότητα με αυτονομία λήψης αποφάσεων	X		X	X	
Περιορισμένοι τόκοι μετοχικού και δανειακού κεφαλαίου			X	X	
Τα δικαιώματα ψήφου των μελών επενδυτών, εάν επιτρέπονται, πρέπει να είναι περιορισμένα, ώστε ο έλεγχος να παραμένει στα μέλη χρήστες			X	X	
Σε περίπτωση εκκαθάρισης, τα καθαρά περιουσιακά στοιχεία και τα αποθεματικά πρέπει να διανέμονται σύμφωνα με την αρχή της διανομής χωρίς συμφέρον			X		

Αυτά τα κριτήρια προσδιορίζουν έναν συνεταιρισμό ως ιδιωτική θεσμοθετημένη μονάδα με νομικό καθεστώς. Τέσσερα κριτήρια φαίνεται να είναι συναινετικά ή σχεδόν συναινετικά για να τον διακρίνουν από άλλες θεσμοθετημένες μονάδες: ένας συνεταιρισμός δημιουργείται βάσει εθελοντικής και ελεύθερης ένταξης του μέλους, για την κάλυψη των αναγκών των μελών μέσω της αγοράς, σύμφωνα με την αρχή της δημοκρατικής διακυβέρνησης, στην οποία η διανομή του πλεονάσματος γίνεται σύμφωνα με τις συναλλαγές ή τη χρήση από τα μέλη.

1.3. Εννοιολογικό πλαίσιο για τον ορισμό ενός συνεταιρισμού

Τώρα, λαμβάνοντας υπόψη τους SNA, ICA, CIRIEC και τις τρέχουσες πρακτικές μέτρησης των συνεταιρισμών, ο ορισμός ενός συνεταιρισμού φαίνεται να βασίζεται γενικά σε τρεις πυλώνες, σύμφωνα με τα κριτήρια που είχαν προσδιοριστεί προηγουμένως. Το πρώτο είναι ότι ο συνεταιρισμός είναι μια οργάνωση με νομική ταυτότητα που λειτουργεί σύμφωνα με συγκεκριμένες αρχές. Το δεύτερο είναι ότι ένας συνεταιρισμός είναι μια οργάνωση που βασίζεται στα μέλη, ο οποίος συνεπάγεται την κοινή ταυτότητα

των μελών-χρηστών. Το τρίτο είναι ότι ένας συνεταιρισμός έχει συγκεκριμένους στόχους και λειτουργίες που σχετίζονται με τις ανάγκες των μελών-χρηστών του. Αυτοί οι πυλώνες θα εξεταστούν παρακάτω.

Παρουσιάζουμε για πρώτη φορά μια εννοιολογική αναπαράσταση ενός συνεταιρισμού και των κριτηρίων πιστοποίησης. Αυτή η αναπαράσταση δείχνει επίσης την ταυτοποίηση των υβριδίων. Όπως θα φανεί, βοηθά επίσης να κατανοήσουμε ότι ο ορισμός του συνεταιρισμού συνδέεται εγγενώς με την ταξινόμηση των συνεταιρισμών. Στο τέλος θα παρέχει λόγους για τη λειτουργία ενός στατιστικού ορισμού ενός συνεταιρισμού για σκοπούς στατιστικών μετρήσεων, όπως φαίνεται στις *Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς* (ΔΟΕ, 2018α) που παρουσιάζονται στο Παράρτημα 2 αυτού του βιβλίου.

1.3.1. Επίσημη οργάνωση με ένα συγκεκριμένο σύνολο αρχών

Ένας συνεταιρισμός μπορεί να αναπαρασταθεί σχηματικά ως ο συνδυασμός μιας ένωσης προσώπων (Σύλλογος-Σωματείο) (AP) και μιας επιχείρησης (E) (Fauquet, 1935; Vienney, 1980a), που συνδέονται αμοιβαία μεταξύ τους με ένα σύνολο αρχών. Είναι αυτό το σύνολο αρχών που χαρακτηρίζει τον συνεταιρισμό και τον διακρίνει από άλλες οντότητες. Μια διαρθρωτική ανάλυση του συνεταιρισμού οδηγεί στον προσδιορισμό της ανάγκης για τουλάχιστον τέσσερα χαρακτηριστικά που διακρίνουν τον συνεταιρισμό από άλλες οντότητες: ένα για καθένα από τα συνθετικά στοιχεία του συνδυασμού AP και E και ένα για καθεμία από τις δύο σχέσεις που συνδέουν το AP με το E και E έως AP. Μια κοινωνικοοικονομική ανάλυση των συνεταιριστικών οργανώσεων και η εξέλιξή τους σε διάφορους τύπους οικονομιών (Vienney, 1981) δείχνει ότι αυτά τα κοινά χαρακτηριστικά ενός συνεταιρισμού είναι αυτά που εμποδίζουν τον συνεταιρισμό να χάσει τη διακριτότητά του από άλλες μορφές ενώσεων και επιχειρήσεων όταν συμπίεζονται από το κοινωνικό, πολιτικό ή οικονομικό περιβάλλον (χωνευτήρι) που δραστηριοποιούνται οι συνεταιρισμοί.

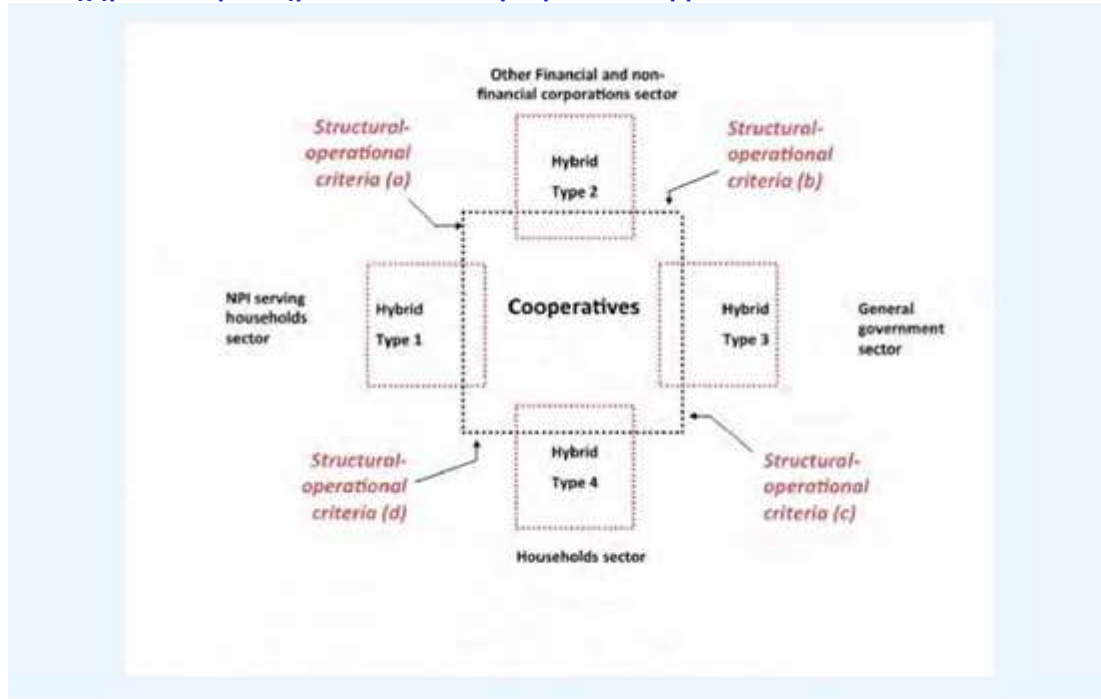
► Σχήμα 1: Εννοιολογικός ορισμός του συνεταιρισμού

Πηγή: Οι συγγραφείς, προσαρμοσμένο από τους Fauquet, 1935 και Vienney, 1980a.

Αυτή η σχηματική σύλληψη ενός συνεταιρισμού βοηθά στην αναπαράσταση των συνεταιριστικών και υβριδικών μορφών ως ιδανικών τύπων. Ορισμένοι οργανισμοί είναι παρόμοιοι με τους συνεταιρισμούς, καθώς μοιράζονται ορισμένα από αυτά τα χαρακτηριστικά, αλλά όχι όλα. Το Σχήμα 2 απεικονίζει τον πυρήνα της ταυτότητας του συνεταιρισμού και παραδείγματα των υβριδικών μορφών - ή «αβέβαιων» μορφών, για να ακολουθήσει τη συλλογιστική του Desroche (1983) - που μοιράζονται μερικά από τα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών χωρίς να τα πληρούν όλα αυτά. Αυτό το σχήμα δείχνει επίσης τον θεσμικό τομέα του SNA στον οποίο ενδέχεται να συνδέονται αυτές οι οργανώσεις.

► **Σχήμα 2: Χαρακτηριστικά συνεταιρισμών και υβριδίων**

Πηγή: Εμπνευσμένο από τους Desroche 1983 και Bouchard al. 2008

1.3.2. Κοινή ταυτότητα των μελών-χρηστών

Η διπλή φύση του συνεταιρισμού αντικατοπτρίζεται στην κοινή ταυτότητα των μελών τόσο ως ιδιοκτήτες όσο και ως χρήστες του συνεταιρισμού. Μέσω της ένταξης και ιδιότητας τους ως μέλη (οικονομική συμμετοχή και δικαιώματα ψήφου), ο συνεταιρισμός τους ανήκει από κοινού (μέσω της ένωσης-σωματείου τους). Ο σύνδεσμος χρήσης σημαίνει ότι οι δραστηριότητες των συνεταιρισμών εξυπηρετούν τις ανάγκες και τις προσδοκίες των μελών και ότι τα μέλη μπορούν να κάνουν χρήση αυτών των δραστηριοτήτων. Μπορεί να υπάρχει ένα ελάχιστο όριο για τον αριθμό των μελών προκειμένου μια επιχείρηση να καταμετρηθεί ως συνεταιρισμός.

► **Σχήμα 3: Κοινή ταυτότητα των μελών συνεταιρισμών**

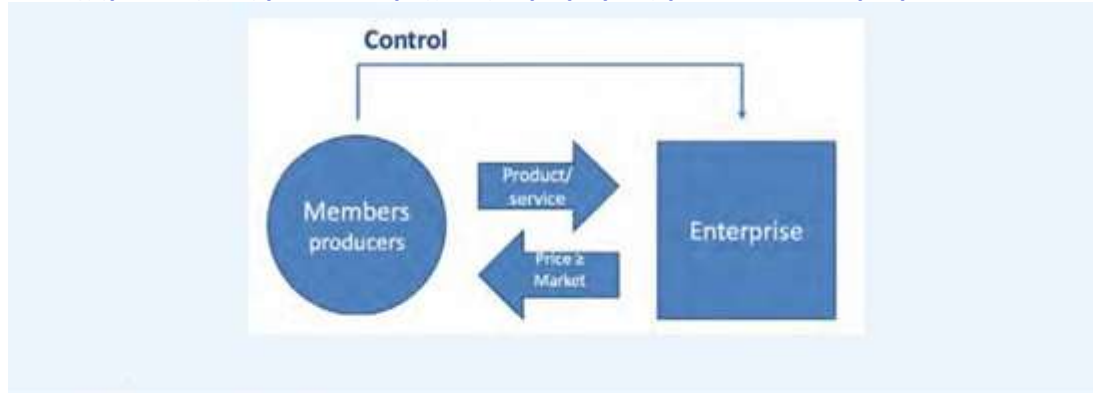

Πηγή: Οι συγγραφείς, προσαρμοσμένο από τους Fauquet, 1935 και Vienney, 1980a.

Ο Malo (1980) προσδιορίζει τρεις γενικούς τύπους σχέσεων-μελών στον συνεταιρισμό τους. Υπάρχουν και άλλοι τύποι σχέσεων-μελών στον συνεταιρισμό τους, όπως θα δούμε παρακάτω. Παρουσιάζουμε αυτά που προσδιορίζονται από τον Malo για να δείξουμε πώς η ιδιότητα μέλους και η χρήση καθορίζουν την οικονομική αντικειμενική λειτουργία του συνεταιρισμού:

- 1) Ο πάροχος (ή παραγωγών) συνεταιρισμός εμπορεύεται την παραγωγή των μελών του (π.χ. αγροτικά προϊόντα) ή τις εισροές (π.χ. αποθήκευση). Τα μέλη αναμένουν να λάβουν μέσω του συνεταιρισμού τους μια τιμή που θα είναι υψηλότερη, αν όχι ίση με την τιμή της αγοράς. Μια αναπαράσταση της σχέσης ενός παρόχου με τον συνεταιρισμό φαίνεται στο Σχήμα 4.

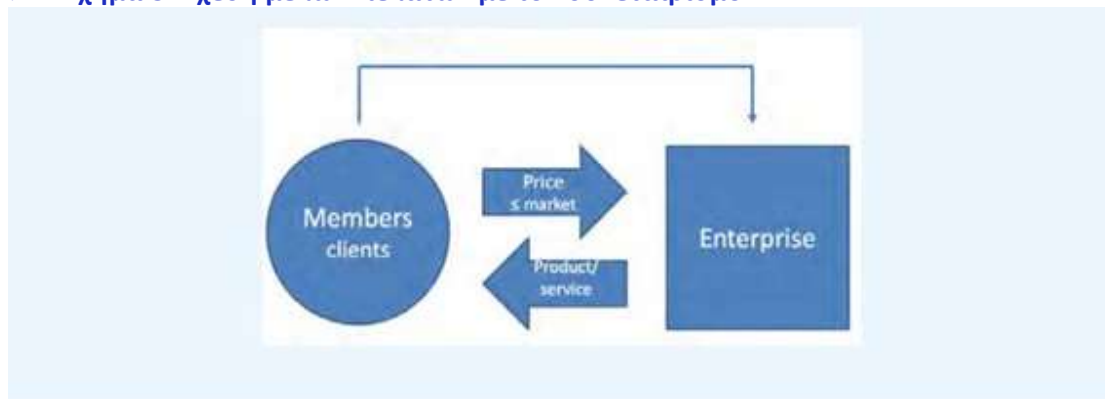
► **Σχήμα 4: Σχέση μελών-παρόχων (παραγωγών) με τον συνεταιρισμό**

Πηγή: Οι συγγραφείς, προσαρμοσμένο από το Malo, 1980.

- 2) Ο συνεταιρισμός καταναλωτών (ή πελατών) προσφέρει τα προϊόντα στα μέλη τους (π.χ. φαγητό) ή υπηρεσίες (π.χ. οικιακή φροντίδα) για δική τους χρήση ή της δικής τους μονάδας παραγωγής (π.χ. αγρόκτημα). Τα μέλη αναμένουν να έχουν πρόσβαση σε αυτά τα προϊόντα και τις υπηρεσίες μέσω του συνεταιρισμού τους σε τιμή που θα είναι χαμηλότερη, αν όχι ίση με την τιμή της αγοράς. Μια αναπαράσταση ενός συνεταιρισμού καταναλωτών (ή πελατών) φαίνεται στο Σχήμα 5.

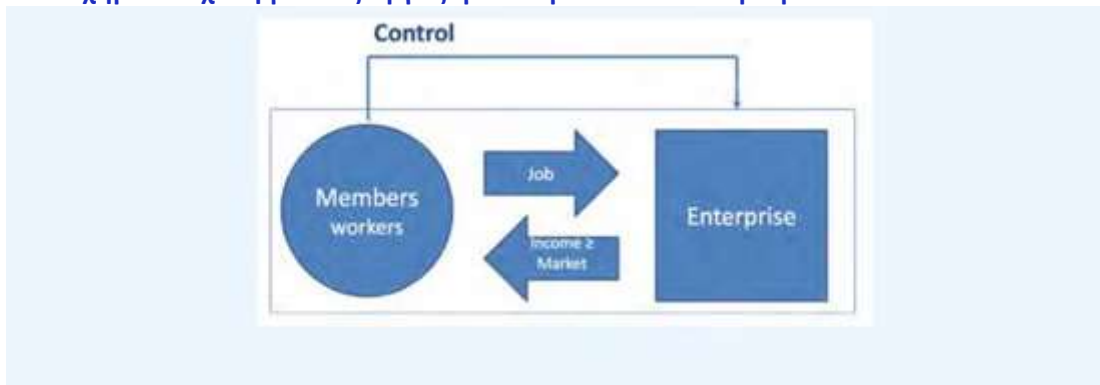
► **Σχήμα 5: Σχέση μελών-πελατών με τον συνεταιρισμό**

Πηγή: Οι συγγραφείς, προσαρμοσμένο από τον Malo, 1980.

- 3) Ο συνεταιρισμός εργαζομένων παρέχει θέσεις εργασίας στα μέλη του καθώς και τον έλεγχο των δραστηριοτήτων του συνεταιρισμού και ότι προκύπτει από αυτόν. Μια αναπαράσταση ενός συνεταιρισμού εργαζομένων φαίνεται στο Σχήμα 6.

► **Σχήμα 6: Σχέση μέλους-εργαζομένου με τον συνεταιρισμό**

Πηγή: Οι συγγραφείς, προσαρμοσμένο από το Malo, 1980.

1.3.3. Οργάνωση που υπηρετεί συγκεκριμένο οικονομικό σκοπό

Δεν μπορεί να βγει πάντα συμπέρασμα για την κατάσταση μια οργάνωσης από το όνομά της και είναι απαραίτητο να εξεταστούν οι σκοποί και οι τρόποι λειτουργίας της. Όπως εξηγείται από τους J. Barea και J.-L. Monzón (CIRIEC, 2006), οι συνεταιρισμοί έχουν διαφορετικούς σκοπούς από άλλους τύπους επιχειρήσεων. Ποιους σκοπούς υπηρετεί μια επιχείρηση καθορίζεται από τα χαρακτηριστικά και την συμπεριφορά εκείνων μέσα σε αυτήν που ελέγχουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και την διάθεση του πλεονάσματος.

► Στις παραδοσιακές εταιρείες, οι κατηγορίες κυρίαρχων και δικαιούχων αποτελούνται από κεφαλαιούχους επενδυτές, για τους οποίους η αξία που παράγεται από τον όμιλο αντιπροσωπεύει κέρδη κεφαλαίου και που προσπαθούν να επιτύχουν τις μεγαλύτερες δυνατές αποδόσεις της επένδυσής τους. Στην περίπτωση εταιρειών της κοινωνικής οικονομίας [συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών], εάν γίνεται διανομή πλεονασμάτων, δεν συνδέεται άμεσα με το κεφάλαιο που έχει καταβληθεί από κάθε μέλος και όταν απαιτείτε απόφαση για αυτή την διανομή), αυτή λαμβάνετε δημοκρατικά, επομένως οι υπερισχύοντες και δικαιούχες κατηγορίες δεν αποτελούνται από κεφαλαιούχους επενδυτές. [...] [H] αντικειμενική λειτουργία αυτών των εταιρειών στοχεύει στην αύξηση της αξίας άλλων τύπων περιουσιακών στοιχείων. (CIRIEC, 2006, σελ. 21)

Σε αυτήν την οπτική, τα μέλη συμμετέχουν σε έναν συνεταιρισμό για να επωφεληθούν από τη χρήση ή τις συναλλαγές που έχουν με αυτόν. Για παράδειγμα, αυτό το όφελος προέρχεται από: την μεγιστοποίηση της αξίας των προϊόντων, των υπηρεσιών ή των αποταμιεύσεων των μελών (προμηθευτές των εισροών του συνεταιρισμού), την μεγιστοποίηση της απασχόλησης και των συνθηκών εργασίας των μελών (εργαζόμενοι του συνεταιρισμού), την ελαχιστοποίηση του κόστους διαμεσολάβησης για αγορές προϊόντων, υπηρεσιών ή δανείων από μέλη (καταναλωτές ή πελάτες των παραγόμενων αποτελεσμάτων του συνεταιρισμού), την διασφάλιση της διαθεσιμότητας και την μείωση του κινδύνου για μέλη-χρήστες για τους διαχειριζόμενους πόρους ή περιουσιακά στοιχεία που κατέχονται όπως εξοπλισμός, μηχανήματα, ακίνητα ή πλατφόρμες δικτύου (χρήστες των περιουσιακών στοιχείων του συνεταιρισμού). Τα μέλη της κοινότητας μπορούν επίσης να ενταχθούν σε έναν συνεταιρισμό πολλών ενδιαφερομένων μελών για να συνεισφέρουν την εμπειρογνώμοσύνη ή την χρηματοδότησή τους (υποστηρικτές των δραστηριοτήτων του συνεταιρισμού).

1.4. Αναλυτικό πλαίσιο ταξινόμησης των συνεταιρισμών

Οι διαφορετικοί τύποι χρήσης ή συναλλαγών που έχουν τα μέλη με τον συνεταιρισμό τους, λαμβάνονται υπόψη μαζί με τους διαφορετικούς οικονομικούς στόχους και λειτουργίες του συνεταιρισμού, βοηθώντας στη συμπλήρωση της κατανόησης της ταξινόμησης των συνεταιρισμών.

Οι συνεταιρισμοί ταξινομούνται γενικά από την κύρια οικονομική τους δραστηριότητα, επιτρέποντάς τους να τους συγκρίνουμε με την υπόλοιπη οικονομία και από μια δεύτερη κατάταξη, που χρησιμοποιούνται για τη διαφοροποίηση των τύπων συνεταιρισμών. Το προτεινόμενο αναλυτικό πλαίσιο ταξινόμησης των συνεταιρισμών συνοψίζει διαφορετικούς τύπους κατηγοριών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ταξινόμηση των συνεταιρισμών, εκτός από την οικονομική τους δραστηριότητα.⁷

Αυτό το πλαίσιο προέρχεται από τρεις πηγές. Το ένα αφορά τις ταξινομήσεις των συνεταιρισμών που χρησιμοποιούνταν επί του παρόντος πριν από την έγκριση των *Κατευθυντήριων Γραμμών* της ΔΟΕ. Το δεύτερο είναι η άποψη του συνεταιρισμού ως οργάνωσης που βασίζεται στα μέλη. Το τρίτο είναι ο προσδιορισμός διαφορετικών αντικειμενικών λειτουργιών των συνεταιρισμών. Λαμβάνοντας από αυτές τις τρεις πηγές, μπορεί να αναπτυχθεί ένα πλαίσιο που να συνδυάζει και να οργανώνει μια σειρά μεγεθών και ομάδων σε κατηγορίες ή τύπους που να είναι συμβατοί με τα υπάρχοντα πλαίσια για την παραγωγή στατιστικών για την εργασία: κύριος σκοπός του συνεταιρισμού (ΔΟΕ, 2013α), ενδιαφέρον των μελών (Lund, 2011), σύνδεση των μελών με τον συνεταιρισμό (Vienney, 1980b; Malo, 1980), υπηρετήση οικονομικού σκοπού του συνεταιρισμού και τύποι συνεταιρισμών. Πρέπει να σημειωθεί ότι το τελευταίο παρουσιάζει παραδείγματα που προέρχονται από διάφορες ταξινομήσεις και δεν προορίζεται να είναι εξαντλητικό.

► Πίνακας 2: Αναλυτικό πλαίσιο ταξινόμησης των συνεταιρισμών⁸

Κύριος στόχος (ΔΟΕ, 2013α)	Ενδιαφέρον μελών (Lund, 2011)	Σύνδεση υπηρεσίας - μελών (Vienney, 1980b; Malo, 1980)	Υπηρετήση οικονομικού σκοπού του συνεταιρισμού (CIRIEC, 2006)	Τύπος συνεταιρισμού (παράδειγμα)
Εξυπηρέτηση της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών ή εργαζομένων	Βραχυπρόθεσμα: κάλυψη κόστους παραγωγής Μακροπρόθεσμα: μείωση κίνδυνου, βιώσιμη πηγή εισοδήματος, ανάπτυξη της αγοράς	Πάροχοι των εισροών του συνεταιρισμού	Βοήθεια των μελών να φέρουν τα προϊόντα τους στην αγορά Μεγιστοποίηση της αξία των εισροών (προϊόντα, αποταμιεύσεις) που παρέχουν τα μέλη στον συνεταιρισμό	Συνεταιρισμός προώθησης προϊόντων (Μάρκετινγκ) Συνεταιρισμός Παραγωγών μεταποίησης Συνεταιρισμός αποταμίευσης
	Βραχυπρόθεσμα: αξιοπύστη εργασία, δίκαιος μισθός	Εργαζόμενοι αυτοαπασχολούμενοι και αυτοδιαχειριζόμενοι στον	Δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων εργασίας	Συνεταιρισμός εργαζομένων Κοινωνικός

⁷ Το επόμενο κεφάλαιο αυτού του βιβλίου παρουσιάζει μια προτεινόμενη ταξινόμηση μετά τη δοκιμή αυτού του πλαισίου με υπάρχουσες συνεταιριστικές ταξινομήσεις σε διαφορετικές χώρες.

⁸ ILO 2017a, πίνακας 5, σελ. 37.

	Μακροπρόθεσμα: ασφάλεια, σεβασμός, κερδοφόρα εργασία	συνεταιρισμό	Μεγιστοποίηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας και καλές συνθήκες εργασίας στα μέλη-εργαζόμενους	συνεταιρισμός
		Εργασία σε μέλη	Αύξηση της ικανότητας των μελών να διαπραγματεύονται για αξιοπρεπή εργασία Άσκηση πίεσης στην αγορά εργασίας	Συνεταιρισμός εργασίας
		Προσφέρουν διπλό ρόλο στους εργαζόμενους, του επιχειρηματία και του εργαζομένου	Ελαχιστοποίηση του κινδύνου και τη δοκιμή ενός επιχειρηματικού έργου	Συνεταιρισμός απασχόληση και δράσεων
Εξυπηρέτηση ατόμων ως καταναλωτών	Βραχυπρόθεσμα: Προσβάσιμη τοποθεσία και τιμή Μακροπρόθεσμα: Πρόσβαση σε εξειδικευμένα αγαθά ή υπηρεσίες, προβλέψιμη τιμολόγηση, προσφορά	Τελικοί καταναλωτές των προϊόντων και υπηρεσιών του συνεταιρισμού	Ελαχιστοποίηση του κόστους διαμεσολάβησης για μέλη-καταναλωτές για τα παραγωγικά αποτελέσματα του συνεταιρισμού (προϊόντα, υπηρεσίες, αποταμιεύσεις, δάνεια) Αμοιβαιοποίηση του κινδύνου Παροχή υπηρεσιών στα μέλη Ηθική αλυσίδα εφοδιασμού	Καταναλωτικός συνεταιρισμός Συνεταιρισμός αμοιβαίων ασφαλίσεων Συνεταιρισμός ενοικίασης (στέγαση) συνεταιρισμός Οργανικού ή δίκαιου εμπορίου
	Βραχυπρόθεσμα: Ύπαρξη πόρων στην κοινότητα Μακροπρόθεσμα: Οικονομία υγιεινής και ευζωίας οικονομία	Ένωση πολλών ενδιαφερόμενων μελών (συμπεριλαμβανομένων εθελοντών και μελών υποστήριξης της κοινότητας)	Διαιτησία σε δύο ή περισσότερων από τις προαναφερθείσες υπηρεσίες του σκοπού.	Κοινωνικός ή πολλών-ενδιαφερόμενων συνεταιρισμός

Πηγή: Οι συγγραφείς

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι συνεταιρισμοί μπορεί να έχουν περισσότερες από μία αντικειμενικές λειτουργίες (π.χ. ένας συνεταιρισμός παραγωγών μπορεί να κάνει και τα δύο, να αγοράζει αγαθά μελών για να τα εμπορευτεί, καθώς και να πουλήσει σε μέλη υπηρεσίες ή εισροές για τη δική του παραγωγική δραστηριότητα). Παρόμοιο ζήτημα συναντάται σε οποιοσδήποτε άλλες ταξινομήσεις οργανισμών, εξ ου και ο απλός, αλλά κάπως αναγωγικός προσδιορισμός της «κύριας δραστηριότητας» μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας, προκειμένου να την ταξινομήσει σε έναν - και μόνο έναν - κλάδο. Ορισμένοι συνεταιρισμοί έχουν κάτι παραπάνω από μια και μόνο κατηγορία μελών (π.χ. ένας συνεταιρισμός πολλών ενδιαφερομένων μπορεί να αποτελείται από μέλη που είναι καταναλωτές, εργαζόμενοι, μέλη υποστήριξης του συνεταιρισμού). Οι *Κατευθυντήριες Γραμμές της ΔΟΕ του 2018* θεωρούν ως συνεταιρισμούς πολλών ενδιαφερομένων μελών εκείνους για τους οποίους «περισσότεροι από ένας τύποι μελών εκπροσωπούνται στη δομή διακυβέρνησης του συνεταιρισμού»· και όπου «καμία κατηγορία μελών δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση μέσω της πλειοψηφίας των ψήφων στο διοικητικό όργανο ή αποκλειστικού βέτο επί των αποφάσεων» (ΔΟΕ, 2018α, άρθρο 16).

Η δοκιμή αυτού του πλαισίου με υπάρχουσες εθνικές ταξινομήσεις, όπως θα δούμε στο κεφάλαιο 2, επιτρέπει την πρόταση ενός απλού, σαφούς, αμοιβαίως αποκλειστικού συνόλου κατηγοριών για την ταξινόμηση των συνεταιρισμών. Αυτή είναι η ταξινόμηση που διατηρήθηκε στις *Κατευθυντήριες Γραμμές* της ΔΟΕ.

1.5. Συμπερασματικές παρατηρήσεις για το εννοιολογικό πλαίσιο

Πολλές προκλήσεις πρέπει να αντιμετωπιστούν και χρειάζεται να γίνουν επιλογές για την παραγωγή στιβαρών, συσχετιζόμενων και εναρμονισμένων στατιστικών δεδομένων σχετικά με τους συνεταιρισμούς σε όλο τον κόσμο. Η ιδιαίτερη φύση του συνεταιρισμού είναι ο κύριος λόγος που εξηγεί τις προκλήσεις των στατιστικών μετρήσεων που έχει περιγράψει σε αυτό το κεφάλαιο. Το εννοιολογικό πλαίσιο στοχεύει στο να δείξει πώς αυτές οι ιδιαιτερότητες μπορούν να προσανατολίσουν τον στατιστικό ορισμό και την ταξινόμηση των συνεταιρισμών.

Αυτό το εννοιολογικό πλαίσιο δείχνει ότι για τον ορισμό των συνεταιρισμών, δεν αρκεί ένα κριτήριο. Απαιτείται ένα σύνολο τουλάχιστον τεσσάρων κριτηρίων. Το φιλτράρισμα των οντοτήτων με αυτά τα κριτήρια θα καθορίσει την περίμετρο και θα πληροί τις προϋποθέσεις εντός του πεδίου και εκείνων που βρίσκονται στα όρια της περιμέτρου του πυρήνα του συνεταιρισμού. Οι *Κατευθυντήριες Γραμμές* σχετικά με τις Στατιστικές για τους Συνεταιρισμούς (ΔΟΕ, 2018α) έχουν ενσωματώσει αυτά τα κριτήρια καθώς και έχουν προσδιορίσει τις θεσμικές μονάδες στις οποίες οι συνεταιρισμοί είναι παρόντες στο Σύστημα εθνικών λογαριασμών (2008 SNA) (βλ. Οδηγίες στο Παράρτημα 2).

Για την ταξινόμηση, ένα μόνο σύστημα ταξινόμησης δεν αρκεί. Οι συνεταιρισμοί πρέπει να ταξινομηθούν με δύο συστήματα, το ένα αναφέρεται στην κύρια οικονομική του δραστηριότητα, όπως όλες οι επιχειρήσεις, και το δεύτερο στα μοναδικά χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών. Το πλαίσιο που παρουσιάζεται σε αυτό το κεφάλαιο έχει δοκιμαστεί με υπάρχουσες ταξινομήσεις (βλ. Κεφάλαιο 2) που οδηγούν σε ένα απλό, αμοιβαία αποκλειστικό σύνολο 4 τύπων συνεταιρισμών με βάση το ενδιαφέρον των μελών (βλ. Οδηγίες στο Παράρτημα 2).

Πολλές από τις προκλήσεις στην παραγωγή στατιστικών για τους συνεταιρισμούς έχουν να κάνουν με την ποικιλία των οργανωτικών μορφών, των νομικών πλαισίων και των πολιτιστικών περιβαλλόντων στα οποία αναπτύσσονται οι συνεταιρισμοί. Φυσικά, αυτό μπορεί να ειπωθεί και για άλλους τύπους οντοτήτων, συγκεκριμένα των μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων. Αλλά επειδή οι συνεταιρισμοί θωρακίζονται από κοινωνικές αξίες και προσδοκίες, οι οποίες επιβεβαιώνονται περιοδικά από τους συνεταιριστές στην καθημερινή τους ζωή, καθώς και από κορυφαίες και διεθνείς οργανώσεις που τους εκπροσωπούν, και επειδή οι συνεταιρισμοί διαδραματίζουν πολύ συγκεκριμένους ρόλους στην οικονομία, είναι σημαντικό αυτά να παρουσιάζονται στις επίσημες στατιστικές. Μόνο μέσω εναρμονισμένων, συνεκτικών και συγκρίσιμων δεδομένων για τους συνεταιρισμούς θα μπορέσουμε να μετρήσουμε επαρκώς τη συμβολή τους.

Εκτός από τη συνήθη διαιτησία ρύθμισης μεταξύ κόστους και ποιότητας των συλλεγόμενων πληροφοριών, οι στατιστικές μετρήσεις για τους συνεταιρισμούς συνεπάγονται επίσης τη χρήση των κατάλληλων πηγών και των κατάλληλων εργαλείων στατιστικών μετρήσεων. Αυτά πρέπει να είναι αρκετά εξελιγμένα για να συλλάβουν τα ειδικά χαρακτηριστικά του συνεταιρισμού, αλλά και επαρκώς τυποποιημένα για να καταστήσουν το έργο εφικτό σε επίπεδο εθνικών στατιστικών οργανισμών. Αυτό θα μπορούσε να φαίνεται σαν μια προσπάθεια τετραγωνισμού του κύκλου. Η σταθερή κατανόηση από τα εθνικά γραφεία στατιστικής για το τι είναι ένας συνεταιρισμός, και η καλύτερη γνώση των συνεταιριστικών φορέων σχετικά με τον τρόπο κατάρτισης των στατιστικών, είναι τα κλειδιά για την υπέρβαση τέτοιων εμποδίων.

► Κεφάλαιο 2: Ταξινόμηση των Συνεταιρισμών. Μια Προτεινόμενη Τυπολογία

Hyungsik Eum, Chiara Carini και Marie J. Bouchard

2.1. Εισαγωγή⁹

Όπως εξηγείται στο πρώτο κεφάλαιο, επειδή τα δεδομένα για τους συνεταιρισμούς σε όλο τον κόσμο συλλέγονται επί του παρόντος με διαφορετικούς τρόπους, οι ταξινομήσεις των συνεταιρισμών δεν ακολούθησαν μέχρι στιγμής ένα τυπικό διεθνές σύστημα και, σε πολλές περιπτώσεις, ακόμη και μια κοινή εθνική ταξινόμηση (ή ακόμη και ορισμός) εντός μια ενιαία χώρα.

Δεδομένου ότι δεν υπήρχαν κοινά ή αμοιβαία συνεπή και εναρμονισμένα πρότυπα και ταξινομήσεις, έγινε προσπάθεια να επιτευχθεί ένα λογικό επίπεδο βαθμού συγκρισιμότητας μεταξύ διαφορετικών προτύπων και ταξινομήσεων, κάνοντας την εξήγηση των διαφορών και των ομοιοτήτων, μέρος της ανάλυσης που περιλαμβάνει τέτοια σύνολα δεδομένων. Αυτό απαιτούσε μια διαδικασία συνδυασμού των διαφόρων ταξινομήσεων και στατιστικών προτύπων σε ένα κοινό πλαίσιο, μεγιστοποιώντας την αντιστοιχία μεταξύ τους (UNSD 1999, σελ. 5). Στην πράξη, το ζήτημα καθιστούσε διαφορετικές ταξινομήσεις ερμηνεύσιμες μέσω ενός κοινού πλαισίου ταξινόμησης ή τυπολογίας. Ένα τέτοιο πλαίσιο προτείνεται στο *Εννοιολογικό Πλαίσιο για την Στατιστική Μέτρηση για τους Συνεταιρισμούς και της λειτουργίας τους* (ΔΟΕ, 2017α) (και συνοψίζεται στο κεφάλαιο 1 αυτού του βιβλίου).

Ο στόχος εδώ ήταν να προτείνει και να δοκιμάσει ένα κοινό πλαίσιο ταξινόμησης των συνεταιρισμών που θα βοηθήσει τους παραγωγούς και τους χρήστες στατιστικών να συνδυάσουν και να συγκρίνουν δεδομένα που έχουν συλλεχθεί για διαφορετικούς πληθυσμούς, για διαφορετικές περιόδους ή/και με διαφορετικές μεθόδους συλλογής δεδομένων ή μονάδες στατιστικής.

Αυτό το κεφάλαιο διαρθρώνεται ως εξής: η ενότητα δύο περιγράφει τα κύρια κριτήρια που έχουν υιοθετηθεί στη βιβλιογραφία και την πρακτική μέχρι στιγμής για την ταξινόμηση των συνεταιρισμών. Στην ενότητα 3 συζητείται ο σχεδιασμός της έρευνας και τα κύρια ευρήματα. Τέλος, η ενότητα 4 διατυπώνει τα κύρια συμπεράσματα σχετικά με την προτεινόμενη μεθοδολογία.

2.2. Κριτήρια ταξινόμησης συνεταιρισμών

Φαίνεται να υπάρχει συναίνεση, τόσο στη βιβλιογραφία όσο και στην πρακτική στην παραγωγή στατιστικών για τους συνεταιρισμούς, με την έννοια ότι οι συνεταιρισμοί ταξινομούνται γενικά από την οικονομική δραστηριότητα και τα χαρακτηριστικά του συνεταιρισμού τους.

Ενώ η ταξινόμηση σύμφωνα με την οικονομική δραστηριότητα είναι ήδη πραγματοποιήσιμη με το Διεθνές Πρότυπο Ταξινόμησης Οικονομικών Τομέων (Κλάδων) (ISIC), δεν υπήρχε ακόμη ομοιόμορφη τυπολογία για τα χαρακτηριστικά ενός συνεταιρισμού. Προηγούμενα έργα των ILO (2013a), EURICSE και ICA (2016), UN (Dave

⁹ Η κατάρτιση της έκθεσης που παρουσιάζεται σε αυτό το κεφάλαιο κατέστη δυνατή μέσω της χρηματοδοτικής συνεισφοράς της Επιτροπής για την Προώθηση και Προόδο των Συνεταιρισμών (COPAC) και της αυτόνομης επαρχίας του Τρέντο (Ιταλία).

Grace and Associates, 2014) και άλλων (Lund, 2011; Pascucci and Gardebroek, 2010) δείχνουν ότι οι τυπολογίες των συνεταιρισμών οργανώνονται σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά τα οποία βασίζονται σε μια ποικιλία κριτηρίων (ΔΟΕ, 2017α)¹⁰:

- Σχέση μέλους με τον συνεταιρισμό, για παράδειγμα, καταναλωτής, χρήστης, εργαζόμενος.
- Φύση της δραστηριότητας του μέλους ως παραγωγού, για παράδειγμα, καλλιεργητής, αγρότης, ψαράς
- Αριθμός τύπων συμμετοχής, για παράδειγμα, συνεταιρισμοί πολλών ενδιαφερομένων. και
- Φύση της λειτουργίας του συνεταιρισμού σε σχέση των μελών με την παραγωγή, για παράδειγμα, αγορά, εμπορία.

Αυτά τα κριτήρια συχνά αναμειγνύονται στις υπάρχουσες ταξινομήσεις, καθιστώντας δύσκολη, αν όχι αδύνατη, τη σύγκριση στατιστικών για τους συνεταιρισμούς που προέρχονται από διαφορετικές πηγές. Το ζήτημα είναι επομένως να καταστεί δυνατή η ερμηνεία αυτών των διαφορετικών ταξινομήσεων μέσω ενός κοινού πλαισίου ταξινόμησης.

Καθένα από αυτά τα κριτήρια μπορεί ωστόσο να σχετίζεται με τα εννοιολογικά χαρακτηριστικά ενός συνεταιρισμού, όπως φαίνεται στον Πίνακα 3. Ένα πρώτο εννοιολογικό χαρακτηριστικό είναι ότι ένας συνεταιρισμός είναι μια επιχείρηση. Ένα δεύτερο είναι ότι ένας συνεταιρισμός είναι μια οργάνωση με βάση τα μέλη. Ένα τρίτο είναι ότι ένας συνεταιρισμός έχει συγκεκριμένους σκοπούς, οι οποίοι υπηρετούν διαφορετικές οικονομικές λειτουργίες όσον αφορά τους στόχους των μελών για την δημιουργία ή ένταξη σε ένα συνεταιρισμό.

Στην πραγματικότητα, ενώ το κριτήριο της οικονομικής δραστηριότητας επιτρέπει τη μέτρηση της συμβολής των συνεταιρισμών σε ολόκληρη την οικονομία και την σύγκριση με εκείνη άλλων τύπων οντοτήτων ή θεσμικών τομέων του SNA του 2008 (άλλες εταιρείες, κυβερνήσεις, άλλα μη κερδοσκοπικά ιδρύματα που εξυπηρετούν νοικοκυριά, νοικοκυριά), τα άλλα κριτήρια είναι ειδικά για τους συνεταιρισμούς και επιτρέπουν τη σύγκριση μεταξύ διαφορετικών συνεταιριστικών τομέων.

► Πίνακας 3: Συνεταιριστικά χαρακτηριστικά και κριτήρια ταξινόμησης

Συγκρισιμότητα	Συνεταιριστικά χαρακτηριστικά	Κριτήρια ταξινόμησης	Παραδείγματα κατηγοριών
Συγκρισιμότητα με άλλες οικονομικές οντότητες	Επιχείρηση*	Κύρια οικονομική δραστηριότητα ή οικονομικός τομέας παραγωγής	Χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση, κατασκευές, αλιεία
Συγκρισιμότητα μεταξύ διαφορετικών τύπων συνεταιρισμών	Οργανισμός με βάση τα μέλη	Σχέση μέλους με τον συνεταιρισμό	Καταναλωτής, χρήστης, εργαζόμενος
		Δραστηριότητα μέλους	Crafter, αγρότης, ψαράς
		Αριθμός τύπων συμμετοχής	Πολλοί ενδιαφερόμενοι (συμπεριλαμβανομένων εθελοντικών μελών, μελών της κοινότητας)

¹⁰ Δείτε το κεφάλαιο 1 αυτού του βιβλίου για περισσότερες λεπτομέρειες.

Εξυπηρέτηση σκοπού διαφορετικού από τη μεγιστοποίηση κερδών των ιδιοκτητών κεφαλαίου	Σκοπός του συνεταιρισμού	Αγορά, εμπορία, πώληση, παροχή εργασίας, διαχείριση περιουσιακών στοιχείων

* Μέρος των τομέων των χρηματοπιστωτικών και μη χρηματοπιστωτικών εταιρειών και μέρος του τομέα των μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν νοικοκυριά

** Παραδείγματα κατηγοριών που βρέθηκαν στις υπάρχουσες ταξινομήσεις των συνεταιρισμών Πηγή: Οι συγγραφείς

2.2.1. Οι Συνεταιρισμοί ως επιχειρήσεις

Η ταξινόμηση ανά τομέα δραστηριότητας χρησιμοποιείται ήδη στα περισσότερα στατιστικά έργα σχετικά με τις συνεταιριστικές στατιστικές και χρησιμοποιούν το Διεθνές Πρότυπο Ταξινόμησης Οικονομικών Τομέων όλων των Οικονομικών Δραστηριοτήτων (ISIC) ή περιφερειακά ισοδύναμα, όπως το Σύστημα Ταξινόμησης Οικονομικών Τομέων της Βόρειας Αμερικής (NAICS) και Στατιστική Ταξινόμηση των Οικονομικών Δραστηριοτήτων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (NACE, για τη γαλλική ονοματολογία *des Activites Economiques dans la Communaute Europeenne*). Ορισμένοι συνεταιρισμοί συνδυάζουν δύο ή περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες ή διαδικασίες, όπως στην περίπτωση πολλών παραγωγικών συνεταιρισμών, αλλά μια τέτοια κατάσταση μπορεί επίσης να συμβεί για οικονομικές οντότητες που δεν είναι συνεταιρισμοί. Υπάρχουν μεθοδολογικοί κανόνες για την επίλυση του ζητήματος. Συγκεκριμένα, αυτά περιλαμβάνουν τον προσδιορισμό των κύριων οικονομικών δραστηριοτήτων των διαφόρων οικονομικών (παραγωγικών) μονάδων.¹¹ Αυτό επιτρέπει τη σύγκριση μεταξύ συνεταιρισμών και μη συνεργατικών οντοτήτων σε βιομηχανικό τομέα, αναφερόμενοι στις ίδιες μεθοδολογικές διαδικασίες.

2.2.2. Συνεταιρισμοί ως οργανώσεις που βασίζονται σε μέλη

Η σχέση των μελών με τον συνεταιρισμό αναγνωρίζεται από τη σύνδεσή τους με τον συνεταιρισμό. Οι κατηγορίες που χρησιμοποιούνται γενικά είναι οι εξής: καταναλωτής / χρήστης και εργαζόμενος. Ωστόσο, υπάρχει μια άλλη κατηγορία σιωπηρά, η οποία είναι αυτή του μέλους-παροχής των εισροών του συνεταιρισμού. Αυτός είναι συνήθως ένας από τους δεσμούς που έχουν οι παραγωγοί με έναν συνεταιρισμό παραγωγών.

Η δραστηριότητα των μελών χρησιμοποιείται γενικά για την ταξινόμηση των συνεταιρισμών των οποίων τα μέλη είναι παραγωγοί. Όπως προαναφέρθηκε, τέτοια μέλη μπορούν να είναι οι πάροχοι των εισροών των δραστηριοτήτων των

¹¹ Η ταξινόμηση δραστηριότητας κάθε μονάδας καθορίζεται από την κλάση ISIC στην οποία περιλαμβάνεται η κύρια δραστηριότητα - ή το εύρος δραστηριοτήτων - της μονάδας. Όλες οι δραστηριότητες λαμβάνονται υπόψη κατά τον προσδιορισμό της κύριας δραστηριότητας, αλλά μόνο η κύρια δραστηριότητα χρησιμοποιείται για την ταξινόμηση μιας μονάδας. Η κύρια δραστηριότητα της μονάδας γενικά μπορεί να προσδιοριστεί από τα αγαθά που πωλεί ή αποστέλλει ή από τις υπηρεσίες που παρέχει σε άλλες μονάδες ή καταναλωτές. Ωστόσο, οι περιγραφές και οι επεξηγηματικές σημειώσεις των επιμέρους τάξεων στο ISIC [...] θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται με βάση τις κατηγορίες ISIC, χρησιμοποιώντας όχι μόνο τη δομή εκρύν, αλλά και τη δομή εισροών και το πιο σημαντικό την διαδικασία παραγωγής. [...] Στην ιδανική περίπτωση, η κύρια δραστηριότητα της μονάδας πρέπει να προσδιορίζεται με αναφορά στην προστιθέμενη αξία στα παραγόμενα αγαθά και υπηρεσίες. Η σχετική έννοια αποτίμησης είναι η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε βασικές τιμές, που ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ της παραγωγής σε βασικές τιμές και της ενδιάμεσης κατανάλωσης στις τιμές του αγοραστή. (ΟΗΕ, 2008 · σελ. 20).

συνεταιρισμών, οι οποίες μπορούν να περιλαμβάνουν τη μετατροπή και εμπορία προϊόντων των μελών (π.χ. μετατροπή του γάλακτος των παραγωγών-μελών σε τυρί και πώληση αργότερα στην αγορά), και μπορούν να είναι ενδιάμεσοι καταναλωτές των προϊόντων του συνεταιρισμού, εάν αυτά είναι τα συστατικά στοιχεία για την παραγωγή των μελών (π.χ. πώληση στα μέλη των σιτηρών που χρησιμοποιούνται για τη διατροφή των ζώων τους). Στην πράξη, τα δύο κριτήρια, «τύπος μελών» και «δραστηριότητα μέλους» (συγκεκριμένα, η δραστηριότητα του «παραγωγού»), χρησιμοποιούνται από κοινού σε πολλές ταξινομήσεις των συνεταιρισμών κατά τη χρήση αυτής της μελέτης.

Ο αριθμός των τύπων συμμετοχής χρησιμοποιείται για να πληροί τις προϋποθέσεις των συνεταιρισμών με περισσότερους από έναν τύπους σχέσεων μέλους με τον συνεταιρισμό, όπως στην περίπτωση των συνεταιρισμών πολλών ενδιαφερομένων, όπου τα μέλη μπορούν να είναι οι καταναλωτές, οι εργαζόμενοι (μερικές φορές συμπεριλαμβανομένων των εθελοντών εργαζομένων) και τα μέλη υποστήριξης του συνεταιρισμού (γενικά, μέλη της κοινότητας).

Τέλος, όπως εξηγείται από τους Barea και Monzó (CIRIEC, 2006), οι συνεταιρισμοί έχουν διαφορετικούς σκοπούς από εκείνους άλλων τύπων εταιρειών. Η αντικειμενική λειτουργία μιας εταιρείας καθορίζεται από τα χαρακτηριστικά και τη συμπεριφορά αυτών μέσα σε αυτήν που ελέγχουν την διαδικασία λήψης αποφάσεων και της διανομής του πλεονάσματος. Σε αντίθεση,

► «[i] στην περίπτωση των συνεταιρισμών (καθώς και σε άλλες επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας), εάν υπάρχει διανομή πλεονασμάτων, δεν συνδέεται άμεσα με το κεφάλαιο που έχει προσφερθεί από κάθε μέλος [...] [T] η αντικειμενική λειτουργία αυτών των εταιρειών στοχεύει στην αύξηση της αξίας άλλων τύπων περιουσιακών στοιχείων.» (CIRIEC, 2006, σελ. 21)

Από αυτή την άποψη, τα μέλη συμμετέχουν σε έναν συνεταιρισμό για να επωφεληθούν από τη χρήση ή τις συναλλαγές που έχουν με αυτόν. Αυτό το όφελος προέρχεται, για παράδειγμα, από τη μεγιστοποίηση της αξίας των προϊόντων, των υπηρεσιών ή των αποταμιεύσεων των μελών (τα μέλη είναι προμηθευτές των εισροών του συνεταιρισμού), της μεγιστοποίησης της απασχόλησης και των συνθηκών εργασίας των μελών (τα μέλη είναι εργαζόμενοι του συνεταιρισμού), την ελαχιστοποίηση του κόστους διαμεσολάβησης για αγορές προϊόντων, υπηρεσιών ή δανείων από μέλη (τα μέλη είναι καταναλωτές ή πελάτες των αποτελεσμάτων του συνεταιρισμού) και την διασφάλιση της διαθεσιμότητας και μείωσης του κινδύνου για μέλη-χρήστες διαχειριζόμενων πόρων ή περιουσιακών στοιχείων που διατηρούνται όπως εξοπλισμός, μηχανήματα, ακίνητα ή πλατφόρμες δικτύου (τα μέλη είναι χρήστες των περιουσιακών στοιχείων του συνεταιρισμού). Στην πράξη, αυτό το κριτήριο δεν χρησιμοποιείται ποτέ για την ταξινόμηση των συνεταιρισμών. Ωστόσο, βοηθά στη διαφοροποίηση του σκοπού των συνεταιρισμών, όπως το μάρκετινγκ (προώθηση προϊόντων) ή η αγορά των συνεταιρισμών. Κάθε σκοπός θα μεταφραστεί σε διαφορετική οικονομική λειτουργία. Βοηθά επίσης στην ταξινόμηση των συνεταιρισμών για τον υπολογισμό της οικονομικής τους συνεισφοράς για τη μέτρηση της αποτελεσματικότητάς τους (βλ. ΔΟΕ, 2017α. Επίσης δείτε το κεφάλαιο 4 των Rousseliere *et al.* Σε αυτό το βιβλίο).

2.3. Τυπολογία ταξινόμησης συνεταιρισμών

2.3.1. Ερευνητικός σχεδιασμός

Πολλά από τα κριτήρια ταξινόμησης που περιγράφονται στην προηγούμενη παράγραφο συνδυάζονται στην πραγματικότητα, δημιουργώντας μια μεγάλη ποικιλία τύπων. Έτσι, για να καταστεί δυνατό να συνδυαστούν και να συγκριθούν υπάρχουσες στατιστικές, μπορεί να είναι απαραίτητο να σκεφτούμε ένα πλαίσιο που να λαμβάνει υπόψη τόσο τις

ταξινομήσεις που προτείνονται στη βιβλιογραφία όσο και τις πρακτικές που υιοθετούνται στην λειτουργική πραγματικότητα.

Το σημείο εκκίνησης αυτού του προβληματισμού είναι το Αναλυτικό πλαίσιο ταξινόμησης των συνεταιρισμών (ΔΟΕ 2017α, σελ. 35-38) που συνοψίζεται εδώ στο κεφάλαιο 1, το οποίο αξιολογεί τις υπάρχουσες τυπολογίες, λαμβάνοντας υπόψη διάφορα κριτήρια: κύριος στόχος του συνεταιρισμού (ILO, 2013a), ενδιαφέρον μελών των συνεταιρισμών (Lund, 2011), σύνδεση χρήσης των συνεταιριστικών μελών με το συνεταιρισμό (Vienney, 1980b; Malo, 1980), σκοπός και οικονομική λειτουργία του συνεταιρισμού, καθώς και οι τύποι συνεταιρισμών που αντιστοιχούν σε αυτά τα χαρακτηριστικά.

Αναλύθηκαν οι τυπολογίες που χρησιμοποιήθηκαν επί του παρόντος για στατιστικούς σκοπούς σε 11 χώρες κατά τη διάρκεια αυτής της μελέτης¹² (βλ. Παράρτημα 3). Μελέτες περιπτώσεων που διεξήχθησαν το 2016 και το 2017 (Eum, 2016b; Carini *et al.*, 2017) χρησίμευσαν ως αναφορά για την εξέταση και δοκιμή της σκοπιμότητας της τυπολογίας. Αυτό οδήγησε στον καθορισμό των κατηγοριών που ήταν πιο χρήσιμες για το συνδυασμό και την σύγκριση δεδομένων για τους συνεταιρισμούς. Προσδιορίστηκαν συνολικά 202 τύποι συνεταιρισμών. Όταν η τυπολογία για στατιστικούς σκοπούς δεν υπήρχε ή εμφανίστηκε πολύ απλοποιημένη, η μελέτη αναφέρθηκε στους τύπους που χρησιμοποιούνται για νομικούς ή διοικητικούς σκοπούς.¹³

Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε κυρίως με βάση τις επίσημες περιγραφές που παρέχονται, είτε ως μετα-δεδομένα σχετικά με τις στατιστικές είτε όπως ορίζεται στη νομοθεσία. Επίσης, όταν ήταν δυνατόν, χρησιμοποιήθηκαν και οι γνώσεις των συγγραφέων.¹⁴ Κατά την ανάλυση των τυπολογιών, οι γενικά αποδεκτές μεθοδολογικές αρχές για τη στατιστική ταξινόμηση (EUROSTAT *nd*; OECD, 2011; UNDESA, 2013; UNSD, 1999) που χρησιμοποιήθηκαν μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- **Συνάφεια:** Για την αντιμετώπιση των σκοπών για τους οποίους ζητούνται τα δεδομένα από τους χρήστες.
- **Συνοχή:** Να είναι λογικά συνδεδεμένες και αμοιβαία συνεπείς σε ένα σύνολο δεδομένων, σε σύνολο δεδομένων, με την πάροδο του χρόνου και μεταξύ χωρών.
- **Σημασία:** Να αντικατοπτρίζουν τις σημαντικές ιδιαιτερότητες του φαινομένου.
- **Συγκρισιμότητα:** Για να καταστεί δυνατή η σύγκριση μεταξύ χωρών ή περιοχών εντός μιας χώρας.
- **Εφαρμογή:** Να συμβαδίζουν με τα υπάρχοντα διεθνή συστήματα στατιστικών ταξινομήσεων που χρησιμοποιούνται.
- **Εξαντλητικότητα:** Να είναι αρκετά μεγάλες ώστε να καλύπτουν όλες τις πιθανές κατηγορίες ή τύπους.
- **Αντικειμενικότητα:** Οι κατηγορίες πρέπει να αναγνωρίζονται μέσω πραγματικών και παρατηρήσιμων δεικτών.
- **Αυστηρότητα:** Οι έννοιες και οι ονοματολογίες πρέπει να είναι αρκετά ακριβείς ώστε δύο διαφορετικά άτομα, χρησιμοποιώντας τα ίδια εργαλεία, να ταξινομήσουν ένα αποτέλεσμα παρατήρησης στην ίδια κατηγορία.

¹² Αυτές οι χώρες είναι η Ισπανία, η Ιταλία, η Γαλλία, η Δημοκρατία της Κορέας και η Κόστα Ρίκα (Eum, 2016b) και ο Καναδάς, η Κολομβία, οι Φιλιππίνες, η Ρωσική Ομοσπονδία, Βραζιλία και Ηνωμένο Βασίλειο (Ηνωμένο Βασίλειο) (Carini *et al.*, 2017).

¹³ Από τους 202 τύπους συνεταιρισμών, εξαιρέθηκαν έξι γενικοί τύποι σε τρεις χώρες (Ρωσική Ομοσπονδία, Κόστα Ρίκα και Καναδάς).

¹⁴ Ωστόσο, σε μερικές περιπτώσεις, οι περιγραφές δεν ήταν αρκετά σαφείς. Επομένως, πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν πιθανές εσφαλμένες ταξινομήσεις ορισμένων εξεταζόμενων τύπων. Ωστόσο, δεδομένου ότι η πλειονότητα των πληροφοριών θα μπορούσε να υποβληθεί σε επεξεργασία, τα αποτελέσματα αυτής της ανάλυσης μπορούν να θεωρηθούν ως αξιόπιστα και ισχυρά.

- Αμοιβαία αποκλειστικότητα: Να αποτελείται από κατηγορίες που είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.
- Σκοπιμότητα: Να καταστεί δυνατή η διάκριση μεταξύ των κατηγοριών στην ταξινόμηση με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες. και
- Ανθεκτικότητα: Να διαρκεί για ένα χρονικό διάστημα.

Η ανάλυση προχώρησε σε τρεις φάσεις (βλέπε λεπτομέρειες στο Παράρτημα 5). Η πρώτη φάση επικεντρώθηκε στον έλεγχο του τρόπου με τον οποίο οι τύποι που χρησιμοποιούνται επί του παρόντος σε εθνικό επίπεδο μπορούν να εξηγηθούν ή να μεταφραστούν εντός του προαναφερθέντος αναλυτικού πλαισίου. Η δεύτερη φάση επικεντρώθηκε στον εντοπισμό των επιπρόσθετων επαναλαμβανόμενων κριτηρίων στις εθνικές τυπολογίες και στην αξιολόγηση της ευκαιρίας να εξεταστούν ως προς τον ορισμό αυτής της τυπολογίας. Τέλος, στην τρίτη φάση η τυπολογία αναθεωρήθηκε και οριστικοποιήθηκε.

Η πρώτη φάση τόνισε ότι τρεις από αυτές τις διαστάσεις αντικατοπτρίζονταν συχνά στις συνεταιριστικές τυπολογίες που χρησιμοποιούνται αυτήν τη στιγμή, δηλαδή «κύριος σκοπός», «ενδιαφέρον των μελών» και «χρήση που συνδέει τα μέλη». Αυτά τα αποτελέσματα έδειξαν επίσης ότι, ενώ για τις διαστάσεις του «κύριου στόχου» και του «ενδιαφέρον των μελών», φαίνεται ευκολότερο να βρεθεί αντιστοίχιση μεταξύ των κατηγοριών που εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο και των διαστάσεων που προτείνονται στο αναλυτικό πλαίσιο, το θέμα γίνεται πιο περίπλοκο από την άποψη της «χρήση που συνδέει τα μέλη». Στις περισσότερες περιπτώσεις, περισσότεροι από ένας σύνδεσμοι χρήσης των μελών εντοπίστηκαν στους τύπους συνεταιρισμών που χρησιμοποιούνται επί του παρόντος κατά τη διάρκεια της μελέτης. Αν και είναι χρήσιμο για την κατανόηση της οικονομικής απόδοσης ή της συμβολής των συνεταιρισμών, το κριτήριο της «οικονομικής λειτουργίας του συνεταιρισμού» δεν είναι σαφώς αναγνωρίσιμο στις υπάρχουσες τυπολογίες.

Στη δεύτερη φάση, συμπεριλήφθηκαν δύο επιπλέον κριτήρια για την εξήγηση της λογικής ορισμένων τύπων που αντιπροσωπεύουν σημαντικό αριθμό περιπτώσεων, δηλαδή χρηματοοικονομική / μη χρηματοοικονομική οικονομική δραστηριότητα και είδη συμμετοχής.

Τέλος, στην τρίτη φάση της ανάλυσης, μετά από συζητήσεις με διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς και σε βάθος ανάλυση, και για να γίνει μια πιο διακριτική και συνεκτική τυπολογία, αποφασίστηκε η αναδιάθρωση των αποτελεσμάτων της πρώτης και της δεύτερης φάσης, οδηγώντας στον αποκλεισμό των κριτηρίων «κύριος σκοπός του συνεταιρισμού», «χρήση που συνδέει τα μέλη» και δύο πρόσθετων κριτηρίων που εισήχθησαν στη δεύτερη φάση.

2.3.2. Πρόταση μιας τυπολογίας

Η ανάλυση τριών βημάτων οδήγησε επομένως στην υιοθέτηση του «ενδιαφέροντος των μελών» ως κριτηρίου για την κατασκευή μιας τυπολογίας. Αυτή η επιλογή οδήγησε στον ορισμό τεσσάρων ομάδων τύπων συνεταιρισμών, ως εξής¹⁵: συνεταιρισμός παραγωγών, εργαζομένων, καταναλωτών και πολλών ενδιαφερομένων.¹⁶

¹⁵ Αυτοί οι προτεινόμενοι τύποι συμπεριλήφθηκαν στις *Κατευθυντήριες Γραμμές* της ΔΟΕ 2018 σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς (ΔΟΕ, 2018α).

¹⁶ Από τους 196 τύπους που αναλύθηκαν, 155 τύποι αντιστοιχούν σε μία από αυτές τις 4 ομάδες. Οι ορισμοί των άλλων 23 τύπων ήταν πολύ ευρύς για να προσδιοριστούν σε μόνο μία ομαδοποίηση (οι περισσότεροι από τους 23 τύπους έχουν τα ονόματα που δείχνουν τις οικονομικές δραστηριότητες και οι πληροφορίες σχετικά με τα χαρακτηριστικά τους δεν ήταν διαθέσιμες ή, εάν υπάρχουν, με πολύ περιορισμένο τρόπο), άλλοι 15 τύποι δεν μπορούσαν να αναλυθούν καθόλου λόγω του γενικού χαρακτήρα των τύπων

► Πίνακας 4: Πρόταση τυπολογίας

Ταξινόμηση κριτηρίου - Ενδιαφέρον των μελών	Τύπος ^ε
Δραστηριότητα παραγωγής	Συνεταιρισμός παραγωγών
Εργασία	Συνεταιρισμός εργαζομένων
Κατανάλωση	Συνεταιρισμός καταναλωτών / χρηστών
Περισσότερα από ένα ενδιαφέρον	Συνεταιρισμός πολλαπλών ενδιαφερομένων

Πηγή: Οι συγγραφείς

2.3.2.1. Συνεταιρισμός παραγωγών

Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει συνεταιρισμούς παραγωγών. Πρόκειται για μια ομάδα τύπων συνεταιρισμών (70 τύποι σε 10 χώρες)¹⁷ στους οποίους το ενδιαφέρον των μελών σχετίζεται με την παραγωγική δραστηριότητα. Τα μέλη έχουν κοινό το βραχυπρόθεσμο ενδιαφέρον για την κάλυψη του κόστους παραγωγής και το μακροπρόθεσμο ενδιαφέρον για μειωμένο κίνδυνο, μια βιώσιμη πηγή εισοδήματος και την ανάπτυξη της αγοράς. Αυτοί οι τύποι αντιπροσωπεύουν συνεταιρισμούς που εξυπηρετούν την παραγωγή ή τις επαγγελματικές δραστηριότητες παραγωγών που μπορεί να είναι άτομα, ομάδες ατόμων με τη μορφή νοικοκυριών ή εταιρειών που είναι νομικά ή κοινωνικά πρόσωπα με την ύπαρξή τους να είναι αναγνωρισμένη από το νόμο ή την κοινωνία. Οι οικονομικές δραστηριότητες που ασκούνται από αυτούς τους συνεταιρισμούς ποικίλλουν, από τον πρωτογενή τομέα (π.χ. γεωργία, δασοκομία) έως τον μετασχηματισμό (π.χ. τυροπαραγωγή) και τους τομείς υπηρεσιών (π.χ. γιατροί, μεταφορές). Σε πολλούς από αυτούς, οι συνεταιρισμοί έχουν διαφορετικούς οικονομικούς σκοπούς σχετικά με τις παραγωγικές δραστηριότητες των μελών. Στις περισσότερες από τις αναλυθείσες περιπτώσεις, οι τύποι που υιοθετήθηκαν σε εθνικό επίπεδο ήταν αρκετά γενικοί, οπότε ήταν δύσκολο να καθοριστεί ένας μοναδικός κύριος σκοπός των συνεταιρισμών. Ωστόσο, σε ορισμένες από τις περιπτώσεις, οι τυπολογίες που υιοθετήθηκαν σε εθνικό επίπεδο κατέστησαν δυνατή την αναγνώριση τύπων συνεταιρισμών που ειδικεύονται σε συγκεκριμένους σκοπούς, όπως οι συνεταιρισμοί εμπορευματοποίησης, στους οποίους τα μέλη είναι πάροχοι των εισροών του συνεταιρισμού, προμηθευτικοί συνεταιρισμοί, στους οποίους τα μέλη είναι ενδιάμεσοι καταναλωτές των προϊόντων και των υπηρεσιών που παρέχονται από τους συνεταιρισμούς και συνεταιρισμοί αξιοποίησης

(συμπεριλαμβανομένων το γενικό νομικό καθεστώς του συνεταιρισμού που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από κάθε είδους συνεταιρισμούς, τύπους που αναφέρονται ως «άλλοι», και ορισμένους συγκεκριμένους τύπους (εξειδικευμένο συνεταιρισμό, ολοκληρωμένο συνεταιρισμό, προ-συνεταιρισμός, συνεταιρισμό πολλαπλών δραστηριοτήτων) που δεν παρέχουν πληροφορίες για τα μέλη του συνεταιρισμού ή δραστηριότητα. Και άλλοι 3 τύποι που σχετίζονται με το «μοντέλο ιδιοκτησίας εργαζομένων» δεν συμπεριλήφθηκαν σε αυτήν την ανάλυση λόγω της εννοιολογικής πολυπλοκότητάς της, η οποία θα συζητηθεί λεπτομερέστερα στο "2.3.3. Εφαρμογή και περιορισμοί της τυπολογίας".

¹⁷ Τα ονόματα των τύπων συνεταιρισμών στις χώρες που μελετήθηκαν περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: γεωργικός συνεταιρισμός, γαλακτοκομικός συνεταιρισμός, αλιευτικός συνεταιρισμός, δασοκομικός συνεταιρισμός, συνεταιρισμός μεταφορών, συνεταιρισμός τεχνιτών, συνεταιρισμός αυτοαπασχολούμενων, στεγαστικός (κατασκευαστικός) συνεταιρισμός, συνεταιρισμός ιατρών, συνεταιρισμός λιανικής, συνεταιρισμός ΜΜΕ και συνεταιρισμός επιχειρήσεων.

γεωργικών υλικών, στους οποίους μέλη είναι χρήστες των περιουσιακών στοιχείων που διαχειρίζονται οι συνεταιρισμοί.

Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία των οικονομικών λειτουργιών που σχετίζονται με αυτούς τους διαφορετικούς σκοπούς όσον αφορά τον υπολογισμό της οικονομικής συνεισφοράς ή της απόδοσής τους, αυτός ο τύπος μπορεί τελικά να εξελιχθεί σε δευτερεύοντες τύπους, όπως «συνεταιρισμοί μάρκετινγκ (προώθησης)», «συνεταιρισμοί μεταποίησης», «συνεταιρισμοί προμήθειας ή αγοράς», «συνεταιρισμοί για τη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων» και «συνεταιρισμοί πολλαπλών χρήσεων» ως συνδυασμός τους, καθώς και «απροσδιόριστοι» όταν δεν αναφέρεται συγκεκριμένος σκοπός. Επιπλέον, υπάρχουν πέντε τύποι συνεταιρισμών σε τρεις χώρες¹⁸ που έχουν πολλές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.¹⁹ Στην παρούσα τυπολογία, αυτοί οι τύποι των συνεταιρισμών μπορούν να τοποθετηθούν είτε στη κατηγορία των συνεταιρισμών καταναλωτών είτε στους συνεταιρισμούς παραγωγών σύμφωνα με την κύρια δραστηριότητα των περισσοτέρων, αν όχι όλων, των συνεταιρισμών του ίδιου τύπου. Για διεθνώς συγκρίσιμα στατιστικά στοιχεία, θα ήταν προτιμότερο να ελεγχθεί ποια είναι η κύρια δραστηριότητα αυτών των συνεταιρισμών ακολουθώντας τη μέθοδο αντιμετώπισης μεικτών δραστηριοτήτων στο ISIC (UN, 2008 · σελ. 22-27).

2.3.2.2. Συνεταιρισμός εργαζομένων

Η ομάδα συνεταιρισμών εργαζομένων περιλαμβάνει τύπους συνεταιρισμών (20 τύποι σε 11 χώρες) στους οποίους το ενδιαφέρον των μελών αφορά την εργασία τους. Τα μέλη έχουν κοινό ενδιαφέρον για αξιόπιστη εργασία και δίκαιους μισθούς βραχυπρόθεσμα και ασφαλή, αξιοπρεπή και κερδοφόρα απασχόληση μακροπρόθεσμα. Τα μέλη είναι βασικά εργαζόμενοι που κατέχουν από κοινού τον συνεταιρισμό τους και τον διαχειρίζονται μέσω δομών δημοκρατικής διακυβέρνησης. Μία από τις ιδιαιτερότητες αυτού του τύπου είναι ότι οι εργασίες των μελών εξασφαλίζονται άμεσα από ή μέσω του συνεταιρισμού τους. Υπό αυτήν την έννοια, οι θέσεις εργασίας των μελών πρέπει να υπολογίζονται ότι δημιουργούνται και διατηρούνται από ή μέσω συνεταιρισμών, ανεξάρτητα από το ισχύον νομικό καθεστώς τους ως εργαζόμενοι ή αυτοαπασχολούμενοι. Οι συνεταιρισμοί αυτού του τύπου ονομάζονται συνεταιρισμοί εργαζομένων σε πολλές χώρες, αλλά σε αυτήν την ομάδα περιλαμβάνονται επίσης συνεταιρισμοί εργαζομένων που, σε ορισμένες χώρες, ονομάζονται με βάση τις

¹⁸ Συνεταιρισμός αγροτικών μεταρρυθμίσεων (Φιλιππίνες), συνεταιρισμός γεωργικών καταναλωτικών υπηρεσιών (Ρωσία), αγροτικός συνεταιρισμός, αλιευτικός συνεταιρισμός και συνεταιρισμός δασοκομίας (Δημοκρατία της Κορέας).

¹⁹ Διαφορετικά από τον τύπο «συνεταιρισμός παραγωγών» που επικεντρώνεται μόνο στην παραγωγή των μελών ή στις επαγγελματικές δραστηριότητες, οι συνεταιρισμοί αυτών των τύπων συνεταιρισμών παρέχουν διάφορες υπηρεσίες προς παραγωγούς του πρωτογενούς τομέα όχι μόνο για τις παραγωγικές τους δραστηριότητες, αλλά και για διάφορα είδη υπηρεσιών για τις προσωπικές τους ανάγκες, συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Αυτό το συνεταιριστικό μοντέλο, που ονομάζεται επίσης μοντέλο Raiffeisen, σχεδιάστηκε αρχικά για να βοηθήσει τους ανθρώπους σε αγροτικές περιοχές, οι οποίοι υπέστησαν έλλειψη οικονομικών εργαλείων για τις παραγωγικές τους δραστηριότητες καθώς και για τα καθημερινά εφόδια κατά την διάρκεια της περιόδου της μη συγκομιδής. Ενώ το μοντέλο έχει αναπτυχθεί ως συνεταιρισμοί χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στις δυτικές χώρες, εισήχθη ως συνεταιρισμοί παραγωγών πολλαπλών χρήσεων, συμπεριλαμβανομένων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε αναπτυσσόμενες χώρες από τις αποικιακές αρχές ή από τις κυβερνήσεις για την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και για τη βοήθεια ανθρώπων σε αγροτικές περιοχές. Οι συνεταιρισμοί παρέχουν διάφορες υπηρεσίες που απαιτούνται για τη ζωή σε αγροτικές περιοχές, όπως παραγωγή, κατανάλωση και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, σε στενή σχέση με τις δημόσιες αρχές που συχνά χρησιμοποιούν αυτούς τους συνεταιρισμούς ως μέσα διοχέτευσης δημόσιων επιδοτήσεων και εφαρμογής δημοσίων πολιτικών.

οικονομικές δραστηριότητες του συνεταιρισμού, όπως «συνεταιρισμός υγείας» (Βραζιλία), «κοινής εκμετάλλευσης αγροτικός συνεταιρισμός» (Ισπανία), «αγροτικός συνεταιρισμός» (Ιταλία), «αγροτικός συνεταιρισμός - συλλογικής εκμετάλλευσης» και «συνεταιριστικής εκμετάλλευσης» (Ρωσία).²⁰ Σε ορισμένες χώρες, ονομάζονται επίσης «συνεταιρισμοί παραγωγής» (Βραζιλία και Κόστα Ρίκα). Αν και δεν εντοπίστηκε καμία περίπτωση στις χώρες που μελετήθηκαν, αυτή η ομάδα περιλαμβάνει επίσης συνεταιρισμούς εργαζομένων στους οποίους ο κύριος λόγος σύνδεσης των μελών είναι η «δημιουργία θέσεων για τους εργαζομένους».²¹ Στη Γαλλία, υπάρχει ένας τύπος συνεταιρισμού που ονομάζεται «συνεταιρισμός επιχειρήσεων και απασχόλησης» (*συνεταιρισμός d'activite et d'emploi*), όπου ο κύριος σύνδεσμος χρηστών των μελών είναι να έχει «διπλό καθεστώς επιχειρηματία και εργαζομένου».²² Εξετάζοντας προφανώς διαφορετικούς τρόπους εργασίας των συνδέσμων χρηστών αυτών των μελών από αυτόν ενός συνεταιρισμού εργαζομένων, αυτός ο τύπος μπορεί να εξελιχθεί σε υποκατηγορίες, συμπεριλαμβανομένων των ακόλουθων: «συνεταιρισμός εργαζομένων», «συνεταιρισμός εργασίας» και «συνεταιρισμός επιχειρήσεων και απασχόλησης».

2.3.2.3. Συνεταιρισμός καταναλωτών / χρηστών

Ο τύπος συνεταιρισμού καταναλωτών καλύπτει διάφορα είδη συνεταιρισμών στους οποίους τα μέλη χρησιμοποιούν τα αγαθά και τις υπηρεσίες των συνεταιρισμών ως καταναλωτές. Σε αυτήν την ομάδα τύπων συνεταιρισμών (59 τύποι σε 11 χώρες), τα μέλη μοιράζονται κοινό βραχυπρόθεσμο ενδιαφέρον για την πρόσβαση σε τόπο και τιμή και μακροπρόθεσμο ενδιαφέρον για πρόσβαση σε εξειδικευμένα αγαθά ή υπηρεσίες και προβλέψιμες τιμές και προσφορά. Σε αυτόν τον τύπο, μια κύρια υποδιαίρεση είναι δυνατή σύμφωνα με τον κλάδο των οικονομικών δραστηριοτήτων τους, όπως δείχνουν πολλοί τύποι που χρησιμοποιούνται σήμερα, όπως «συνεταιρισμός καταναλωτών» (λιανική), «συνεταιρισμός ενοικιαστών κατοικιών» (διαμονή) και «συνεταιρισμός κοινής ωφέλειας» (παροχή νερού, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, τηλεπικοινωνίες). Αυτός ο τύπος περιλαμβάνει επίσης συνεταιρισμούς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, οι οποίοι συχνά παρέχουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες στις παραγωγικές δραστηριότητες των

²⁰ Ο κοινής εκμετάλλευσης αγροτικός συνεταιρισμός (Ισπανία), ο γεωργικός συνεταιρισμός (Ιταλία), ο αγροτικός συνεταιρισμός-συλλογικής και συνεταιριστικής εκμετάλλευσης (Ρωσία) έχουν το δικό τους σχέδιο και ιστορικό υπόβαθρο που διαφέρουν από τους συνεταιρισμούς εργαζομένων. Οι συνεταιρισμοί σε αυτούς τους τύπους είναι κυρίως συλλογικοί συνεταιρισμοί σε αγρόκτημα στους οποίους τα μέλη γεωργικών παραγωγών απασχολούνται ή έχουν συγκεκριμένες μορφές απασχόλησης, όπως το καθεστώς εργαζομένου-μέλους (*trabajo asociado*) στην Ισπανία. Ωστόσο, από στατιστική άποψη, διακρίνονται μόνο με την οικονομική τους δραστηριότητα (γεωργία και αλιεία) και άλλοι χαρακτήρες είναι οι ίδιοι με αυτούς των συνεταιρισμών εργαζομένων. Ως εκ τούτου, σε αυτήν την τυπολογία, θεωρούνται μέρος των συνεταιρισμών εργαζομένων.

²¹ Αυτός ο τύπος έχει νόημα για τον εντοπισμό συνεταιρισμών που σχετίζονται με «πολυμερείς εργασιακές σχέσεις». Σύμφωνα με το προτεινόμενο ICSE-18, «οι πολυμερείς εργασιακές σχέσεις υπάρχουν όταν ένα τρίτο μέρος εμπλέκεται μεταξύ του εργαζομένου και της οικονομικής μονάδας για την οποία εκτελείται η εργασία. Ρυθμίσεις αυτού του τύπου μπορούν να μεσολαβούνται από μια θεσμοθετημένη μονάδα που λειτουργεί ως εργοδότης και καθιστά τον εργαζόμενο διαθέσιμο, σε προσωρινή ή μόνιμη βάση, για να εργαστεί για μια άλλη οικονομική μονάδα, πληρώνοντας τον μισθό ή τον μισθό του εργαζομένου».

²² Ωστόσο, αυτός ο τύπος δεν είναι ξεχωριστός τύπος στις γαλλικές επίσημες στατιστικές για τους συνεταιρισμούς, αλλά μπορεί να ταυτιστεί με *ad hoc* κριτήρια. Αν και αυτός ο τύπος αντιπροσωπεύει λίγες εμπειρικές περιπτώσεις, λαμβάνοντας υπόψη το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη δημόσια πολιτική για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους ανεξάρτητους παραγωγούς, φαίνεται σημαντικό να το αναφέρουμε ως ξεχωριστό υποτύπο, επειδή η φύση των εργαζομένων-μελών είναι μοναδική καθώς αντιπροσωπεύει μια μικτή μορφή επιχειρηματία και εργαζομένου ταυτόχρονα.

παραγωγών, ακόμη και σε αυτούς με συγκεκριμένα ονόματα που σχετίζονται με παραγωγούς, όπως η *Credit Agricole* και η *Credit maritime* στη Γαλλία. Ωστόσο, επειδή τα μέλη μπορούν να θεωρηθούν καταναλωτές λόγω της φύσης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, θα ήταν λογικό να συμπεριληφθούν όλοι οι συνεταιρισμοί χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στον τύπο του συνεταιρισμού καταναλωτών.²³ Τα ονόματα αυτών των τύπων συνεταιρισμών στις χώρες που μελετήθηκαν περιλαμβάνουν τα εξής: συνεταιρισμοί καταναλωτών, ηλεκτρικοί συνεταιρισμοί, συνεταιρισμοί παροχής υπηρεσιών νερού, συνεταιρισμοί στέγασης (ενοικιαστές) και συνεταιρισμοί χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, οι οποίοι έχουν διάφορα ονόματα.²⁴ Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτός ο τύπος περιλαμβάνει επίσης τέσσερις τύπους σε τρεις χώρες που ειδικεύονται στην εκπαίδευση στους συνεταιρισμούς. Ονομάζονται σχολικοί συνεταιρισμοί, συνεταιρισμοί νεολαίας (Κόστα Ρίκα), εκπαιδευτικοί συνεταιρισμοί (Βραζιλία) και συνεταιρισμοί υπεράσπισης (Φιλιππίνες). Αυτοί οι συνεταιρισμοί έχουν δημιουργηθεί ως εργαλείο διδασκαλίας και εκπαίδευσης σχετικά με το συνεταιριστικό μοντέλο. Στην Κόστα Ρίκα, αντιμετωπίζονται χωριστά στα στατιστικά στοιχεία για τους συνεταιρισμούς. Ωστόσο, θεωρώντας τους μαθητές και τους νέους ως μέλη καταναλωτών που χρησιμοποιούν εκπαιδευτικές υπηρεσίες, αυτοί οι συνεταιρισμοί φαίνεται να έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με αυτά των καταναλωτικών συνεταιρισμών στον τομέα της εκπαίδευσης. Επομένως, σε αυτήν την προτεινόμενη τυπολογία, αυτοί οι τύποι θεωρούνται μέρος του τύπου των συνεταιρισμών καταναλωτών και είναι αναγνωρίσιμοι διασταυρώνοντας τα δεδομένα με την ταξινόμηση του τομέα δραστηριότητας.

2.3.2.4. Συνεταιρισμός πολλαπλών ενδιαφερομένων

Η πολλών ενδιαφερόμενων συνεταιριστική ομάδα περιλαμβάνει τους τύπους συνεταιρισμών (έξι τύπους σε τέσσερις χώρες) που έχουν περισσότερες από μια κατηγορίες μελών με σημαντική συμμετοχή στη δραστηριότητα του συνεταιρισμού, και στον οποίο: περισσότεροι από μια κατηγορία μελών εκπροσωπούνται στο δομή διακυβέρνησης του συνεταιρισμού και κανένας τύπος μέλους δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση μέσω της πλειοψηφίας των ψήφων στο διοικητικό όργανο ή αποκλειστικού βέτο επί των αποφάσεων.²⁵ Οι συνεταιρισμοί πολλών ενδιαφερομένων επιδιώκουν τα ενδιαφέροντα και εμπλέκουν διαφορετικούς τύπους μελών, όπως πάροχοι, καταναλωτές, εργαζόμενοι, εθελοντές, χρηματοδότες και/ή υποστηρικτές, στη δραστηριότητά τους, οι οποίοι ενδέχεται να περιλαμβάνουν μία ή περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες ή / και σκοπούς.

2.3.3. Εφαρμογή και περιορισμοί της τυπολογίας

Η ανάλυση που πραγματοποιήθηκε για αυτήν την έκθεση υπογραμμίζει δύο βασικούς παράγοντες που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τη δυνατότητα εφαρμογής της τυπολογίας: το επίπεδο της λεπτομέρειας των εθνικών ταξινομήσεων και τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται σε ορισμένες χώρες για τον καθορισμό της ταξινόμησης που δεν

²³ Αυτό προτείνεται στις *Κατευθυντήριες Γραμμές* (βλ. Άρθρο 15) (ΔΟΕ, 2018α).

²⁴ Τα ονόματα των συνεταιρισμών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: πιστωτική ένωση, πιστωτικός συνεταιρισμός, ταμειωτήριο και πιστωτικός συνεταιρισμός, συνεταιριστική τράπεζα, συνεταιρισμός χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, πιστωτική εταιρεία υπαλλήλων, ασφαλιστικός συνεταιρισμός, συνεταιρισμός αμοιβαίων ασφαλίσεων, ταμεία ενοικίασης, εταιρεία αμοιβαίων εγγυήσεων και συνεταιρισμός εγγυήσεων και πιστώσεων.

²⁵ Άλλοι τύποι συνεταιρισμών μπορεί επίσης να έχουν περισσότερες από μια κατηγορία μελών, αλλά μόνο ένας τύπος μέλους κυριαρχεί στη διακυβέρνηση του συνεταιρισμού. Σε αυτήν την περίπτωση, ο συνεταιρισμός θα ταξινομηθεί σε αυτόν τον τύπο κατηγορίας μέλους.

έχει ληφθεί υπόψη σε αυτήν την τυπολογία. Υπάρχουν επίσης ορισμένα ζητήματα που προκαλούνται από συγκεκριμένους τύπους συνεταιρισμών.

2.3.3.1. Επίπεδο λεπτομέρειας των εθνικών ταξινομήσεων

Η λεπτομέρεια των εθνικών ταξινομήσεων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον ορισμό της τυπολογίας. Δεδομένου ότι ο στόχος εδώ δεν είναι τόσο η δημιουργία μιας νέας ταξινόμησης, αλλά η δημιουργία ενός εργαλείου που κάνει τις υπάρχουσες ταξινομήσεις συγκρίσιμες, το επίπεδο λεπτομέρειας της τυπολογίας επηρεάζεται από αυτό των εθνικών ταξινομήσεων. Τα αποτελέσματα της δοκιμής έδειξαν ότι ορισμένες από τις δυσκολίες που συναντήθηκαν στην εύρεση αντιστοιχίας μεταξύ των τύπων που χρησιμοποιούνται επί του παρόντος σε εθνικό επίπεδο και του αναλυτικού πλαισίου προέρχονται κυρίως από το χαμηλό επίπεδο λεπτομέρειας των εθνικών ταξινομήσεων που επηρέασαν τη δυνατότητα μετάφρασής τους εντός της αναλυτικό πλαίσιο.

Μια τυπολογία που θα ήταν πολύ λεπτομερής σε σύγκριση με τις εθνικές πραγματικότητες μπορεί να είναι δύσκολο να εφαρμοστεί. Αντίθετα, μια τυπολογία που δεν θα είχε επαρκές επίπεδο λεπτομέρειας θα μπορούσε να οδηγήσει σε δυσκολίες στην ερμηνεία της εθνικής πραγματικότητας στην τυπολογία. Στην ανάλυση, συνέβαινε για 23 τύπους που ήταν υπερβολικά ευρύ για να προσδιοριστούν με μόνο έναν από τους προτεινόμενους τύπους και 15 τύπους που έχουν πολύ γενικό χαρακτήρα.

2.3.3.2. Ειδικά κριτήρια που χρησιμοποιούνται στις εθνικές ταξινομήσεις - κοινωνικός συνεταιρισμός

Το δεύτερο ζήτημα αναφέρεται στο γεγονός ότι ενδέχεται να υπάρχουν εθνικές ταξινομήσεις που ορίζονται βάσει κριτηρίων που δεν λαμβάνονται υπόψη στον ορισμό της τυπολογίας και αυτό μπορεί να συνεπάγεται την ανάγκη επαλήθευσης της εφαρμοσιμότητας της τυπολογίας. Αυτό ισχύει, για παράδειγμα, για κριτήρια που βασίζονται στην κοινωνική κατηγοριοποίηση των μελών (π.χ. γυναίκες, νέοι, αυτόχθονες κ.λπ.) ή την κοινωνική αποστολή της δραστηριότητας των συνεταιρισμών. Αυτό το δεύτερο παράδειγμα ανοίγει επίσης τη συζήτηση για έναν συγκεκριμένο τύπο συνεταιρισμού που δεν μπορεί να προσδιοριστεί από την τυπολογία, δηλαδή τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς. Από την πρώτη ιταλική νομοθεσία για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς το 1991, η έννοια του κοινωνικού συνεταιρισμού αναπτύχθηκε σε όλο τον κόσμο και προστέθηκε ως ένας νέος τύπος συνεταιρισμού με νέα νομοθεσία (όπως στη Δημοκρατία της Κορέας) ή τροποποίηση των υφιστάμενων θεσμικών ρυθμίσεων (όπως στη Γαλλία ή τον Καναδά [Κεμπέκ]). Ενώ η κύρια ιδιαιτερότητα του μοντέλου του κοινωνικού συνεταιρισμού είναι να έχει κοινωνική αποστολή ως πρωταρχικό σκοπό της, μπορεί να οριστεί με διαφορετικούς τρόπους. Πρώτον, η κοινωνική αποστολή μπορεί να οριστεί με τις οικονομικές δραστηριότητες και τους σκοπούς του συνεταιρισμού (Ιταλία, Βραζιλία).²⁶ Δεύτερον, μια δομή διακυβέρνησης πολλών ενδιαφερομένων μπορεί να αντιπροσωπεύει τον τρόπο με τον οποίο εντοπίζεται το συλλογικό συμφέρον της τοπικής κοινότητας και να κινητοποιούνται διάφοροι πόροι στην τοπική κοινότητα (Καναδάς

²⁶ Σύμφωνα με τον ιταλικό νόμο 381/1991, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί επιδιώκουν το γενικό συμφέρον της κοινότητας και την κοινωνική ένταξη των πολιτών, κοινωνικές, υγειονομικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες ή πραγματοποιώντας άλλες δραστηριότητες - γεωργικές, βιομηχανικές, εμπορικές ή άλλες υπηρεσίες - με στόχο την παροχή απασχόλησης σε μειονεκτούντα άτομα. Ο κοινωνικός συνεταιρισμός στη Βραζιλία ορίζεται ως συνεταιρισμός που διεξάγει δραστηριότητες για την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των μειονεκτούντων ατόμων.

[Κεμπέκ], Γαλλία, Δημοκρατία της Κορέας).²⁷ Τρίτον, ο κοινωνικός σκοπός μπορεί να οριστεί από τον τύπο των μελών που είναι ειδικές ομάδες-στόχοι που θα υποστηριχθούν από την κοινωνία, όπως γυναίκες, νέοι, ηλικιωμένοι, αυτόχθονες ή περιθωριοποιημένες ομάδες (συνεταιρισμοί αυτοχθόνων ανθρώπων στον Καναδά [Κεμπέκ]). Για πολλές περιπτώσεις, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί έχουν περιορισμό διανομής μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα αλλά όχι πάντα. Σε στατιστικούς όρους, φαίνεται δύσκολο να οριστεί ένας τύπος κοινωνικού συνεταιρισμού χωρίς να εισαχθεί ένα πρόσθετο κριτήριο σχετικά με την κοινωνική αποστολή ως κύριος σκοπός, το οποίο δεν είναι επί του παρόντος χρησιμοποιούμενο κριτήριο στις στατιστικές. Ωστόσο, τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών συνεταιρισμών μπορούν να εξηγηθούν με τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για την τυπολογία, ώστε να μπορούν να μεταφραστούν σε έναν από τους προτεινόμενους τύπους. Για πολλές περιπτώσεις, οι τύποι κοινωνικών συνεταιρισμών μπορούν να μεταφραστούν με τον τύπο «συνεταιρισμός πολλαπλών ενδιαφερομένων» (Καναδάς [Κεμπέκ], Γαλλία, Δημοκρατία της Κορέας, Ιταλία). Ορισμένες άλλες περιπτώσεις μπορούν να προσδιοριστούν ως «συνεταιρισμοί εργαζομένων» (Ιταλία, Βραζιλία) ή «συνεταιρισμοί καταναλωτών» (Βραζιλία). Ωστόσο, με αυξανόμενο ενδιαφέρον για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς, εάν υπήρχε συγκεκριμένη ανάγκη για τη δημιουργία στατιστικών στοιχείων για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς σε διεθνές επίπεδο, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί μπορούν να ταυτιστούν με το υφιστάμενο νομικό καθεστώς ενός κοινωνικού συνεταιρισμού ή έναν λειτουργικό ορισμό που αντικατοπτρίζει τα προαναφερθέντα κριτήρια. Θα σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το SNA του 2008, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί υπολογίζονται στον τομέα των μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων εάν έχουν περιορισμό διανομής μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (ILO, 2017a).

2.3.3.3. Θέματα συγκεκριμένων τύπων - μοντέλο ιδιοκτησίας εργαζομένων και συνεταιρισμός που αποτελείται κυρίως από μη συνεταιριστές μέλη σε εταιρείες

Τέλος, ορισμένοι περιορισμοί εφαρμογής ενδέχεται να βρεθούν για μικρούς τύπους συνεταιρισμών. Μεταξύ των αναλυθέντων τύπων συνεταιρισμών, υπάρχει μια ομαδοποίηση τύπων (τρεις τύποι στη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο) στον οποίο τα μέλη είναι υπάλληλοι που κατέχουν μετοχές της επιχείρησής τους μέσω του συνεταιρισμού. Ενώ η λειτουργία του συνεταιρισμού είναι παρόμοια με εκείνη που ειδικεύεται στη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων των μελών, το ενδιαφέρον των μελών σε αυτούς τους συνεταιρισμούς φαίνεται διαφορετικό. Από τη μία πλευρά, αυτό το μοντέλο μερικές φορές θεωρείται μέρος των συνεταιρισμών εργαζομένων επειδή μπορεί να χρησιμεύσει ως μεταβατική μορφή προς την πραγματική ιδιοκτησία και έλεγχο των εργαζομένων. Από την άλλη, χρησιμοποιείται για τα οικονομικά οφέλη των μελών με τη μορφή μερισμάτων ή συνταξιοδοτικών ταμείων. Μερικές φορές, χρησιμοποιείται επίσης για την προώθηση της συμμετοχής των εργαζομένων στη διαχείριση των επιχειρήσεων με σκοπό την ανάπτυξη της επιχείρησής τους και τη διάσωση των θέσεων εργασίας τους. Αυτοί οι τύποι συνεταιρισμών αποκλείστηκαν από την προτεινόμενη τυπολογία για δύο λόγους. Πρώτον, αυτό το μοντέλο δεν είναι ευρέως διαδεδομένο και δεν έχει επαρκώς εννοηθεί ως ανεξάρτητος τύπος στη βιβλιογραφία και στις πρακτικές εφαρμογές. Δεύτερον, παρόλο που οι τρεις τύποι που αναλύονται

²⁷ Οι συνεταιρισμοί αλληλεγγύης στον Καναδά (Κεμπέκ) και οι συνεταιρισμοί συλλογικού ενδιαφέροντος στη Γαλλία αναγνωρίζονται ως κοινωνικοί συνεταιρισμοί με δομή πολυδιακυβέρνησης των ενδιαφερομένων μερών στην οποία διαφορετικά ενδιαφερόμενα μέρη της τοπικής κοινότητας μπορούν να αποφασίσουν μαζί την δραστηριότητά τους ενόψει της εξυπηρέτησης της τοπικής τους κοινότητας. Στην περίπτωση της Κορέας, ενώ η διακυβέρνηση πολλών ενδιαφερομένων είναι υποχρεωτική, η κοινωνική αποστολή και οι δραστηριότητές τους πρέπει να εγκριθούν από τις ενδιαφερόμενες δημόσιες αρχές.

εδώ περιλαμβάνονται σε στατιστικά στοιχεία για τους συνεταιρισμούς σε αυτές τις δύο χώρες,²⁸ παρόμοιες οργανώσεις δεν περιλαμβάνονται στις κατηγορίες συνεταιρισμών σε άλλες χώρες, για παράδειγμα, εταιρείες εργασίας (*sociedades laborales*) στην Ισπανία και στα Σχέδια Ιδιοκτησίας Μετοχών των Εργαζομένων (ESOPs) στις Ηνωμένες Πολιτείες. Φαίνεται απαραίτητο να μελετήσουμε αυτούς τους τύπους συνεταιρισμών και οργανώσεων περισσότερο για μια σαφέστερη κατανόηση, βρίσκοντας έτσι μια κατάλληλη θέση για αυτούς στο στατιστικό πλαίσιο.

Κατά τη διάρκεια της μελέτης, πραγματοποιήθηκε μια συζήτηση για τους συνεταιρισμούς που αποτελούνται κυρίως από μη συνεταιριστικά νομικά πρόσωπα, όπως οι μη συνεταιριστικές κερδοσκοπικές εταιρείες ή οι δημόσιες κυβερνητικές οντότητες. Στην προτεινόμενη τυπολογία, αυτοί οι τύποι συνεταιρισμών περιλαμβάνονται στον τύπο του συνεταιρισμού παραγωγών. Αυτό συμβαίνει επειδή άλλοι συνεταιρισμοί παραγωγών δεν περιορίζουν τη συμμετοχή τους σε φυσικά πρόσωπα, καθώς επίσης και επειδή η στατιστική έννοια της «επιχείρησης» καλύπτει φυσικά πρόσωπα καθώς και εταιρείες. Ωστόσο, το άρθρο 34 των *Κατευθυντήριων Γραμμών* αναφέρει ότι: «[στο βαθμό του δυνατού, οι στατιστικές πρέπει να καταρτίζονται χωριστά για τους συνεταιρισμούς, τις επιχειρήσεις που είναι μέλη συνεταιρισμών και τις επιχειρήσεις που ανήκουν και ελέγχονται από συνεταιρισμούς» (ΔΟΕ, 2018α, σελ. 6).

2.4. Συμπερασματικές παρατηρήσεις σχετικά με την ταξινόμηση

Το παρόν κεφάλαιο αποσκοπούσε στην αντιμετώπιση ενός σημαντικού ζητήματος στην παραγωγή στατιστικών σχετικά με τους συνεταιρισμούς σε παγκόσμια κλίμακα. Καθώς οι χώρες χρησιμοποιούν διάφορες ταξινομήσεις συνεταιρισμών, μερικές φορές με περισσότερες από μία ταξινομήσεις σε μία μόνο χώρα, η σύγκριση και η συγκέντρωση των δεδομένων ήταν αδύνατη. Ένα εννοιολογικό πλαίσιο για την ταξινόμηση των συνεταιρισμών είχε σκιαγραφηθεί (ILO, 2017a) αλλά έπρεπε να δοκιμαστεί. Αυτή η μελέτη είναι η πρώτη που εξετάζει συγκεκριμένα τις υπάρχουσες πρακτικές με στόχο την ανάπτυξη μιας κοινής ταξινόμησης των συνεταιρισμών που θα πληρούν αυστηρές μεθοδολογικές αρχές. Η προτεινόμενη ταξινόμηση έχει εισαχθεί στις *Κατευθυντήριες Γραμμές* της ΔΟΕ του 2018 σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς (ΔΟΕ, 2018α).

Αυτή η μελέτη πρότεινε ένα σύστημα ταξινόμησης στατιστικών για τους συνεταιρισμούς που είναι εκτός από την ταξινόμησή τους από τις οικονομικές δραστηριότητες. Η προτεινόμενη ταξινόμηση βασίζεται στα συνεταιριστικά χαρακτηριστικά. Ενώ η βιβλιογραφία και οι εθνικές πρακτικές που αναλύθηκαν δείχνουν ότι υπάρχουν διαφορετικά κριτήρια που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ταξινόμηση των συνεταιρισμών με βάση τα χαρακτηριστικά τους, μετά την ανάλυση των τυπολογιών που χρησιμοποιούνται επί του παρόντος, η τυπολογία που προτείνεται στην παρούσα μελέτη θεωρεί ότι τα ενδιαφέροντα των μελών ως κύριο κριτήριο μπορεί να είναι χρήσιμα για τη σύγκριση των εθνικών στατιστικών.

Αυτή η ταξινόμηση έχει σχεδιαστεί καταρχήν για να μεταφράσει και να συγκρίνει τύπους συνεταιρισμών που υπάρχουν ήδη σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, η τυπολογία μπορεί να χρησιμοποιηθεί με διαφορετικούς τρόπους σύμφωνα με τα εθνικά πλαίσια. Σε περιπτώσεις όπου μια χώρα δεν δημοσιεύει επί του παρόντος στατιστικά στοιχεία ανά τύπο συνεταιρισμού, αλλά προτίθεται να εισαγάγει μια τέτοια ταξινόμηση, θα

²⁸ Επίσης, ο συνεταιρισμός εργαζομένων-μετόχων (*co-de travailleurs actionnaire*) αναγνωρίζεται ως ένας από τους τύπους συνεταιρισμών στο Κεμπέκ του Καναδά, αλλά εντάσσεται στην κατηγορία του συνεταιρισμού εργαζομένων στις επίσημες στατιστικές σε ομοσπονδιακό επίπεδο.

πρέπει να ληφθεί υπόψη η προτεινόμενη τυπολογία (και τα κριτήρια που διέπουν τον ορισμό της). Όταν σκοπεύει να εισαγάγει ένα σύστημα ταξινόμησης αυτού του τύπου στη συλλογή πρωτογενών δεδομένων απευθείας (π.χ. σε απογραφή ή έρευνα), η εφαρμογή ενός συστήματος ταξινόμησης που επιτρέπει μεγαλύτερο βαθμό λεπτομέρειας μπορεί να αποδειχθεί καταλληλότερη.

Συνιστάται επίσης να κατατάσσονται οι συνεταιρισμοί ανάλογα με την κύρια οικονομική τους δραστηριότητα ή τον οικονομικό τομέα προκειμένου να γνωρίζουν το συγκριτικό τους βάρος στην οικονομία. Για το σκοπό αυτό, οι πληροφορίες σχετικά με την κύρια οικονομική δραστηριότητα κάθε συνεταιρισμού πρέπει να συλλέγονται σύμφωνα με τις διεθνώς συμφωνημένες μεθόδους και πρότυπα, ειδικά τους κωδικούς ISIC ή τα περιφερειακά ή εθνικά τους ισοδύναμα.

Αυτή η ανάλυση μπορεί να θεωρηθεί ένα πρώτο βήμα για τη σύγκριση στατιστικών σχετικά με τους συνεταιρισμούς που συλλέγονται σε διάφορα μέρη του κόσμου. Ωστόσο, παραμένουν ανεπίλυτα ζητήματα και απαιτείται περαιτέρω εργασία για να δοκιμαστεί η τυπολογία. Δεδομένου του περιορισμένου αριθμού χωρών που καλύπτονται από τη μελέτη, η επέκταση του ελέγχου θα επέτρεπε την επικύρωση της τυπολογίας σε διαφορετικά πλαίσια και για την επαλήθευση της τήρησης των αρχών που την καθοδήγησαν. Επιπλέον, αυτό θα έκανε την επαλήθευση της ευρωστίας, της συνάφειας και της δυνατότητας εφαρμογής της ταξινόμησης και θα τονίσει τυχόν αδυναμίες ή κρίσιμα ζητήματα που δεν έχουν προκύψει ακόμη, τροφοδοτώντας έτσι περαιτέρω συζήτηση και διευκολύνοντας τη συμφωνία όπου είναι δυνατόν.

Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή η μελέτη συνέβαλε στον προσδιορισμό της ταξινόμησης των συνεταιρισμών που προτάθηκαν στις *Κατευθυντήριες Γραμμές* σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς (ΔΟΕ, 2018α). Οι *Κατευθυντήριες Γραμμές* προτείνουν επίσης η ΔΟΕ, σε συνεργασία με τις ενδιαφερόμενες χώρες και ιδρύματα, θα πρέπει να μεριμνήσει για τη δοκιμή των εννοιών και των ορισμών που παρουσιάζονται σε αυτές τις οδηγίες.

► Κεφάλαιο 3: Στατιστικές για την Εργασία και την Απασχόληση στους Συνεταιρισμούς

Hyungsik Eum

3.1. Εισαγωγή

Αυτό το τρίτο κεφάλαιο είναι το αποτέλεσμα ενός ερευνητικού έργου που πραγματοποιήθηκε για την αντιμετώπιση ζητημάτων γύρω από τις στατιστικές για την εργασία και την απασχόληση²⁹ στους συνεταιρισμούς.³⁰ Το έργο είχε ως στόχο να προτείνει μια στατιστική σύλληψη διαφορετικών μορφών εργασίας και απασχόλησης στους συνεταιρισμούς, καθώς και να δοκιμάσει, με εμπειρικά δεδομένα, την εφικτότητα των υπάρχουσών μεθόδων σύλληψης και ποσοτικού προσδιορισμού τους. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης έχουν χρησιμεύσει για την ανάπτυξη των *Κατευθυντηρίων Γραμμών* της ΔΟΕ σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς (ΔΟΕ, 2018α).

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στα ακόλουθα βήματα:

Πρώτον, προκειμένου να εντοπιστούν διαφορετικές μορφές εργασίας στους συνεταιρισμούς, εξετάστηκαν διάφορες καταστάσεις σε διαφορετικούς τύπους συνεταιρισμών με βάση την ανάλυση εγγράφων και τις προηγούμενες επιτόπιες εργασίες του συγγραφέα που πραγματοποιήθηκαν για δύο ερευνητικά έργα για την απασχόληση στους συνεταιρισμούς (Roelants *et al.*, 2014; Eum, 2017).

Δεύτερον, για να κατανοήσουμε το εννοιολογικό πλαίσιο που σχετίζεται με τις στατιστικές για την εργασία και την απασχόληση γενικά, ιδιαίτερα την Διεθνή Ταξινόμηση της Κατάστασης στην Απασχόληση (ICSE)³¹, ο συγγραφέας εντάχθηκε στον διαδικτυακό χώρο συνεργασίας της ομάδας εργασίας για την αναθεώρηση της ICSE-93 και συμμετείχε στην 4^{ου} συνεδρίαση της ομάδας εργασίας (25 - 28 Σεπ 2017 στην έδρα της ΔΟΕ στη Γενεύη).

Τρίτον, τα αποτελέσματα αυτών των δύο δραστηριοτήτων συντέθηκαν με τη μορφή «Σημείωσης για την διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη - Στατιστικές για την εργασία και την απασχόληση σε συνεταιρισμούς». Σε αυτό το εννοιολογικό σημείωμα, προτάθηκε

²⁹ Σύμφωνα με το ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία, της απασχόλησης και της υποαπασχόλησης στην εργασία (ΔΟΕ, 2018α), η «εργασία» είναι μια ευρύτερη έννοια που περιλαμβάνει "την υπαλληλική σχέση". Σε αυτό το κεφάλαιο, ακόμη και όταν οι όροι την «εργασία» χρησιμοποιούνται μόνοι τους, περιλαμβάνει επίσης την «απασχόληση». Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί κυρίως τους όρους «εργασία και απασχόληση» για να τονίσει το γεγονός ότι η απασχόληση αντιπροσωπεύει σημαντικά μέρη της μορφής εργασίας στους συνεταιρισμούς.

³⁰ Η κατάρτιση της έκθεσης που παρουσιάζεται σε αυτό το κεφάλαιο κατέστη δυνατή μέσω της χρηματοδοτικής συνεισφοράς του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας.

³¹ Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής περιόδου (2017), συζητήθηκε η αναθεώρηση της ICSE-93. Ως εκ τούτου, το προσχέδιο αναθεώρησης χρησιμοποιήθηκε για αυτήν την έρευνα ως αναφορά. Ωστόσο, σε αυτό το έγγραφο, της ICSE-18 το οποίο εγκρίθηκε τελικά στο 20^ο Διεθνές Συνέδριο των Στατιστικών για την Εργασία (ICLS) τον Οκτώβριο, 2018 χρησιμοποιείται ως αναφορά. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την ICSE-18, ανατρέξτε στη διεύθυνση https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/meetings-and-events/international-conference-of-labour-statisticians/20/WCMS_648693/lang--en/index.htm

ένα εννοιολογικό πλαίσιο που καλύπτει διάφορες μορφές εργασίας και απασχόλησης στους συνεταιρισμούς και τέθηκαν ορισμένα εννοιολογικά και τεχνικά ζητήματα για τη διευκόλυνση συζητήσεων μεταξύ εμπειρογνομόνων και από τις δύο πλευρές, συγκεκριμένα συνεταιριστών εμπειρογνομόνων και στατιστικών. Αυτό το πρωτότυπο σημείωμα κυκλοφόρησε μεταξύ των μελών της ILO και του COPAC Technical Working Group (TWG) για τις Συνεταιριστικές Στατιστικές, τα περιφερειακά γραφεία της ICA και ορισμένα μέλη της ομάδας εργασίας για την αναθεώρηση της ICSE προκειμένου να λάβουν ανατροφοδότηση από διαφορετικές οπτικές γωνίες.

Τέταρτον, με το επεξεργασμένο εννοιολογικό πλαίσιο, αναλύθηκαν οι υπάρχουσες πρακτικές σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία και την απασχόληση στους συνεταιρισμούς. Όπως έχει ήδη εξηγηθεί στο κεφάλαιο 2, αυτή η εμπειρική δοκιμή διεξήχθη κυρίως με 11 περιπτώσεις χωρών που μελετήθηκαν σε μελέτες περιπτώσεων δύο χωρών που εκπονήθηκαν για την ΔΟΕ (Carini *et al.*, 2017; Eum, 2016b).

Τέλος, μετά από σχόλια σχετικά με το σχέδιο και τη συζήτηση στο TWG, γράφτηκε η τελική έκθεση. Η τελική έκθεση χρησιμοποιήθηκε για την κατάρτιση της *έκθεσης σχετικά με τις Κατευθυντήριες Γραμμές για τις Στατιστικές σχετικά με τους Συνεταιρισμούς* (Bouchard, 2018), η οποία, με τη σειρά της, χρησίμευσε ως βάση για τις *Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με τις Στατιστικές για τους Συνεταιρισμούς* που εγκρίθηκε στο 20^ο ICLS το 2018 (ΔΟΕ, 2018a).

Αυτό το κεφάλαιο αποτελείται από έξι ενότητες, συμπεριλαμβανομένης της εισαγωγής. Πρώτον, ορισμένες εννοιολογικές εκτιμήσεις, όπως γενικά εννοιολογικά πλαίσια σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία και την απασχόληση, κατηγορίες ατόμων που θα εξεταστούν οι εργασίες τους στους συνεταιρισμούς και μονάδες στατιστικής (ενότητα 3.2). Οι ενότητες 3.3 και 3.4 θα εξηγήσουν τις διάφορες μορφές εργασίας και απασχόλησης «εντός» των συνεταιρισμών (ενότητα 3.3) και σε άλλες οικονομικές μονάδες αλλά «εντός του σκοπού» των συνεταιρισμών (ενότητα 3.4). Με βάση τα ευρήματα της εμπειρικής δοκιμής (Παράρτημα 5), θα αναλυθούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των διαφόρων πηγών δεδομένων για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με την εργασία στους συνεταιρισμούς και θα προταθούν ορισμένα τεχνικά σημεία για τη βελτίωση των μεθόδων συλλογής δεδομένων (ενότητα 3.5). Τέλος, στο συμπέρασμα, τα κύρια ευρήματα θα συνοψιστούν και θα προταθούν συστάσεις (ενότητα 3.6).

3.2. Εννοιολογικές εκτιμήσεις

3.2.1. Γενικά εννοιολογικά πλαίσια σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία και την απασχόληση

Για να κατανοήσουμε τις διάφορες μορφές εργασίας και απασχόλησης στους συνεταιρισμούς, θα πρέπει να αναφέρονται σε δύο κύρια εννοιολογικά πλαίσια σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία και την απασχόληση εν γένει: το *Ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία, την απασχόληση και την υποαπασχόληση στην εργασία* (στο εξής *Ψήφισμα σχετικά με τα στατιστικά στοιχεία του έργου*) που εγκρίθηκε στο 19^ο ICLS το 2013 (ΔΟΕ, 2013c) και το *Ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για τις σχέσεις εργασίας* που εγκρίθηκε στο 20^ο ICLS το 2018 (ΔΟΕ, 2018b). Ενώ το πρώτο παρέχει ένα γενικό πλαίσιο για διάφορες μορφές εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της απασχόλησης (αμειβόμενης εργασίας), το δεύτερο προτείνει μια πιο λεπτομερή κατηγοριοποίηση της απασχόλησης σύμφωνα με διαφορετικές εργασιακές σχέσεις.

3.2.1.1. Συνεταιρισμοί και διάφορες μορφές εργασίας

Το 19^ο ICLS ενέκρινε το Ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία, την απασχόληση και την υπολειτουργία της εργασίας, η οποία αναθεωρεί το προηγούμενο Ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, την απασχόληση, την ανεργία και την υποαπασχόληση που εγκρίθηκε στο 13^ο ICLS το 1982. Το νέο Ψήφισμα ορίζει την έννοια της «εργασία» που «περιλαμβάνει κάθε δραστηριότητα που εκτελείται από άτομα κάθε φύλου και ηλικίας για την παραγωγή αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών για την χρήση από άλλους ή για ίδια χρήση (§ 6)» και περιορίζει την προηγούμενη έννοια της «απασχόλησης» σε μία μορφή της εργασίας η οποία «γίνεται με αμοιβή ή κέρδος». Το νέο ψήφισμα προτείνει πέντε αμοιβαία αποκλειστικές μορφές εργασίας που προσδιορίζονται για ξεχωριστή στατιστική μέτρηση. Αυτές οι μορφές εργασίας διακρίνονται βάσει του προορισμού της παραγωγής (για τελική χρήση ή για χρήση από άλλους, π.χ. άλλες οικονομικές μονάδες) και τη φύση της συναλλαγής (δηλαδή νομισματικές ή μη νομισματικές συναλλαγές και μεταφορές), ως εξής:

- εργασία παραγωγής για ίδια χρήση που περιλαμβάνει παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για τελική χρήση ·
- απασχόληση που περιλαμβάνει την εργασία που εκτελείται για άλλους με αντάλλαγμα αμοιβή ή κέρδος.
- μη αμειβόμενη εκπαιδευόμενη εργασία που περιλαμβάνει την εργασία που εκτελείται για άλλους χωρίς αμοιβή για να αποκτηθεί εμπειρία ή δεξιότητες στο χώρο εργασίας.
- εθελοντική εργασία που περιλαμβάνει την μη υποχρεωτική εργασία που εκτελείται για άλλους χωρίς αμοιβή.
- άλλες δραστηριότητες εργασίας (δεν ορίζονται στο παρόν ψήφισμα). (§ 7)

3.2.1.2. Στατιστικές για τις εργασιακές σχέσεις

Η έγκριση του Ψηφίσματος για τις στατιστικές για την εργασία καθώς και τις πρόσφατες αλλαγές στον κόσμο της εργασίας ζήτησε την τροποποίηση της ICSE-93. Η ICSE-93 ταξινομήσε τις θέσεις εργασίας σε σχέση με το είδος της ρητής ή σιωπηρής σύμβασης εργασίας μεταξύ του κατόχου της εργασίας και της οικονομικής μονάδας στην οποία εργάζεται. Καθορίζονται οι ακόλουθες πέντε ουσιαστικές κατηγορίες:

- Υπάλληλοι ,
- Εργοδότες ,
- Εργαζόμενοι για ίδιο όφελος,
- Μέλη συνεταιρισμών παραγωγών,
- Συνεισφέροντες οικογενειακοί εργαζόμενοι.

Σήμερα, αυτές οι κατηγορίες δεν παρέχουν επαρκείς πληροφορίες για την επαρκή παρακολούθηση των αλλαγών στις ρυθμίσεις απασχόλησης που πραγματοποιούνται σε πολλές χώρες και δεν είναι επαρκώς λεπτομερείς για την παρακολούθηση διαφόρων μη τυποποιημένων μορφών απασχόλησης. Μια ποικιλία νέων συμβατικών ρυθμίσεων που στοχεύουν στην αύξηση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας οδηγούν σε αυξανόμενη αβεβαιότητα σχετικά με το όριο μεταξύ αυτοαπασχόλησης και αμειβόμενης απασχόλησης, ενώ παράλληλα δημιουργείται ανάγκη για στατιστικές πληροφορίες για την παρακολούθηση των επιπτώσεων αυτών των ρυθμίσεων.

Μετά από επανεξέταση του φάσματος των εθνικών πρακτικών σε σχέση με τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με την κατάσταση στον τομέα της απασχόλησης και για τη σχέση εργασίας γενικότερα, ένα νέο Ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για τις

εργασιακές σχέσεις εκδόθηκε στο 20^ο ICLS. Προτείνοντας ένα γενικό εννοιολογικό πλαίσιο για τις στατιστικές σχετικά με τις εργασιακές σχέσεις, το παρόν ψήφισμα περιλαμβάνει την *Διεθνή Ταξινόμηση της Κατάστασης στην Εργασία* (ICSaW-18) (βλ. Παράρτημα 4) που έχει κατηγορίες σχετικές με όλες τις μορφές εργασίας (εργασία παραγωγής για ίδια χρήση, απασχόληση, μη αμειβόμενη εκπαιδευόμενη εργασία, εθελοντική εργασία και άλλες μορφές εργασίας) καθώς και πρόταση μιας αναθεωρημένης *Διεθνούς Ταξινόμησης Κατάστασης στην Απασχόληση* (ICSE-18).

Το *Ψήφισμα για τις σχέσεις εργασίας* χρησιμοποιεί δύο πτυχές της εργασιακής σχέσης ως κριτήρια για τη διαφοροποίηση κατηγοριών θέσεων εργασίας και εργασιακών δραστηριοτήτων σε συγκεκριμένες οικονομικές μονάδες. Πρόκειται για τον «τύπο εξουσίας» που μπορεί να ασκήσει ο εργαζόμενος σε σχέση με την εργασία που εκτελείται και τον «τύπο οικονομικού κινδύνου» στον οποίο εκτίθεται ο εργαζόμενος. Ένα σχετικά λεπτομερές σύνολο αμοιβαίως αποκλειστικών κατηγοριών καθορίζεται βάσει αυτών των κριτηρίων, για τη διαμόρφωση του ICSaW-18. Το υποσύνολο αυτών των κατηγοριών που σχετίζονται με την απασχόληση αποτελεί το ICSE-18.

► Πλαίσιο 2: Είδος εξουσίας και τύπος οικονομικού κινδύνου

Τύπος εξουσίας

- Ο *τύπος εξουσίας* αναφέρεται στη φύση του ελέγχου που έχει ο εργαζόμενος στην οργάνωση της εργασίας του, στη φύση της εξουσίας που ασκεί επί της οικονομικής μονάδας για την οποία εκτελείται η εργασία (συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων και των συναλλαγών της), και το βαθμό στον οποίο ο εργαζόμενος εξαρτάται από άλλο άτομο ή οικονομική μονάδα για την οργάνωση της εργασίας ή/και για την πρόσβαση στην αγορά. Ο τύπος εξουσίας χρησιμοποιείται για να ταξινομήσει τους εργαζόμενους ως εξαρτημένους ή ανεξάρτητους.
  - ο Οι *ανεξάρτητοι εργαζόμενοι* κατέχουν την οικονομική μονάδα για την οποία εργάζονται και ελέγχουν τις δραστηριότητές της. Πραγματοποιούν τις σημαντικές στρατηγικές και επιχειρησιακές αποφάσεις σχετικά με την οικονομική μονάδα για την οποία εκτελείται το έργο τους και η οργάνωση της εργασίας τους, δεν ευθύνεται ή εποπτεύεται από άλλα άτομα, ούτε εξαρτώνται από μια άλλη οικονομική μονάδα ή άτομο για την πρόσβαση στην αγορά, τις πρώτες ύλες ή τα είδη κεφαλαίου. Μπορεί να εργάζονται για ίδιο όφελος ή σε συνεργασία με άλλους ανεξάρτητους εργαζόμενους και μπορεί ή να μην παρέχουν εργασία σε άλλους.
  - ο Οι *εξαρτώμενοι εργαζόμενοι* είναι εργαζόμενοι που δεν έχουν πλήρη εξουσία ή έλεγχο επί της οικονομικής μονάδας για την οποία εργάζονται. Εάν εργάζονται για το κέρδος (μέρισμα) δεν έχουν υπαλλήλους και δεν λαμβάνουν τις πιο σημαντικές αποφάσεις σχετικά με τις δραστηριότητες της οικονομικής μονάδας για την οποία εργάζονται.

Τύπος οικονομικού κινδύνου

- Ο *τύπος οικονομικού κινδύνου* αναφέρεται στον βαθμό στον οποίο ο εργαζόμενος μπορεί (1) να εκτεθεί σε απώλεια οικονομικών ή άλλων πόρων κατά την άσκηση της δραστηριότητας και (2) να λάβει μια αναξιόπιστη αμοιβή σε μετρητά ή σε είδος ή να μην λάβει καμία αμοιβή.
- Ο οικονομικός κίνδυνος μπορεί να μετρηθεί λειτουργικά λαμβάνοντας υπόψη:
  - (α) την ύπαρξη και τη φύση της αμοιβής για την εργασία που εκτελείται,
  - (β) το βαθμό σταθερότητας ή μονιμότητας της εργασίας ή της εργασιακής δραστηριότητας και
  - (γ) το βαθμό στον οποίο ο εργαζόμενος προστατεύεται σε περίπτωση ασθένειας,

ατυχήματος ή τερματισμού της εργασίας.

- Στα στατιστικά στοιχεία για την απασχόληση, ο τύπος του οικονομικού κινδύνου χρησιμοποιείται για την ταξινόμηση των εργαζομένων ως προς την απασχόληση για το κέρδος (μέρισμα) ή στην απασχόληση με αμοιβή, με βάση κυρίως τη φύση της αμοιβής για μια συγκεκριμένη εργασία. Οι πτυχές της φύσης της αμοιβής που λαμβάνονται λαμβάνουν υπόψη εάν περιλαμβάνεται ή αναμένεται αμοιβή:
  - (α) με τη μορφή κέρδους (και συνεπώς συνεπάγεται και τον κίνδυνο ζημίας) ·
  - (β) βάσει του χρόνου εργασίας ·
  - (γ) με το κομμάτι για τα παραγόμενα αγαθά ή τις παρεχόμενες υπηρεσίες · ή
  - (δ) τέλος για την παραγωγή αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών.

(Απόσπασμα από το ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για τις εργασιακές σχέσεις, ΔΟΕ 2018γ)

3.2.2. Κατηγορίες ατόμων που εκτελούν την εργασία τους στους συνεταιρισμούς

Οι κατηγορίες ατόμων που μπορούν να εκτελέσουν την εργασία τους στους συνεταιρισμούς περιλαμβάνουν μέλη συνεταιρισμών, υπαλλήλους που δεν είναι μέλη και άλλες κατηγορίες. Ενώ οι «υπάλληλοι» και «άλλες κατηγορίες» αντιστοιχούν σε έννοιες στα υπάρχοντα στατιστικά πλαίσια για την εργασία και την απασχόληση, η έννοια των «μελών συνεταιρισμών» είναι μοναδική στους συνεταιρισμούς και επιφέρει εννοιολογική πολυπλοκότητα.

3.2.2.1. Μέλη συνεταιρισμών

Τα μέλη των συνεταιρισμών είναι μια κατηγορία ατόμων ειδικά για τους συνεταιρισμούς.³² Ενώ η κατηγορία των «μελών των συνεταιρισμών παραγωγών» που ήταν καθεστώς απασχόλησης στο ICSE-93 είχε ερμηνευθεί στενά ως μια συγκεκριμένη μορφή εργασίας που εκτελείται μόνο σε συλλογικού τύπου αγροτικούς συνεταιρισμούς, δεν κάλυπτε κατάλληλα τους συνεταιρισμούς εργαζομένων οι οποίοι δραστηριοποιούνται κυρίως στους τομείς της παραγωγής και των υπηρεσιών, ούτε στην πλειονότητα των συνεταιρισμών παραγωγών των οποίων τα μέλη εργάζονται στις δικές τους οικονομικές μονάδες παρά σε έναν συνεταιρισμό. Για το λόγο αυτό, η κατηγορία «μέλη των συνεταιρισμών παραγωγών» καταργήθηκε στην ICSE-18 και αυτή η αλλαγή παρείχε την ευκαιρία για την απασχόληση που εκτελούν τα μέλη των συνεταιρισμών να τοποθετηθεί σε κατηγορίες που αντικατοπτρίζουν με μεγαλύτερη ακρίβεια τη ρύθμιση της απασχόλησής τους. Ωστόσο, για την εξαγωγή συμπερασμάτων για την εργασία και την απασχόληση στους συνεταιρισμούς από τις υπάρχουσες στατιστικές εργασίας ή να καταρτιστούν στατιστικά στοιχεία σχετικά με την εργασία «εντός» και «εντός των σκοπών» των συνεταιρισμών, η κατηγορία των «μελών συνεταιρισμών» πρέπει να επανεισαχθεί μια σαφέστερη κατανόηση.

³² Η έννοια του «μέλους» υπάρχει και σε άλλους οργανισμούς που βασίζονται σε μέλη όπως μη κερδοσκοπικές ενώσεις, συνδικαλιστικές οργανώσεις, εργοδοτικές ενώσεις κ.λπ. Ωστόσο, καθώς τα μέλη των συνεταιρισμών ενδέχεται να σχετίζονται άμεσα με την απασχόληση στους συνεταιρισμούς, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μια συγκεκριμένη μεταβλητή για την εργασία στους συνεταιρισμούς. Αυτό σχετίζεται επίσης με τον συγκεκριμένο χαρακτήρα των συνεταιρισμών ως επιχείρηση και ως ένωση προσώπων (Σωματείο-Σύλλογος) ταυτόχρονα (ILO, 2017a).

Τα μέλη των συνεταιρισμών έχουν διπλό ρόλο στους συνεταιρισμούς: είναι ιδιοκτήτες του συνεταιρισμού και χρήστες προϊόντων που παράγονται και υπηρεσιών που παρέχονται από τον συνεταιρισμό. Μπορούν να εκτελούν διαφορετικές μορφές εργασίας στους συνεταιρισμούς τους, αλλά και στις δικές τους οικονομικές μονάδες χρησιμοποιώντας προϊόντα που παράγονται και υπηρεσίες που παρέχονται από τους συνεταιρισμούς. Ο μοναδικός χαρακτήρας της εργασίας στους συνεταιρισμούς είναι το γεγονός ότι η εργασία που εκτελείται από τα μέλη ή η παροχή αγαθών και υπηρεσιών που διευκολύνουν την εργασία των μελών οργανώνεται από τα ίδια τα μέλη μέσω δομών διακυβέρνησης που διαχειρίζονται από κοινού και δημοκρατικά.

3.2.2.2. Εργαζόμενοι που δεν είναι μέλη

Οι υπάλληλοι που δεν είναι μέλη στους συνεταιρισμούς είναι εργαζόμενοι που εργάζονται με αμοιβή από τους συνεταιρισμούς. Συνήθως, βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τους υπαλλήλους σε άλλους τύπους οικονομικών μονάδων.

3.2.2.3. Άλλες κατηγορίες

Υπάρχουν επίσης άλλες κατηγορίες που ορίζονται στη *Διεθνή Ταξινόμηση της Κατάστασης στην Εργασία* (ICSaW-18) που ενδέχεται να εκτελούν την εργασία τους σε συνεταιρισμούς, παρόλο που ο αριθμός τους είναι πάντα μικρός και η παρουσία τους μάλλον δεν έχει καταγραφεί.³³

Όπως και άλλες κερδοσκοπικές εταιρείες ή μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, οι συνεταιρισμοί μπορεί να έχουν συγκεκριμένους τύπους ατόμων, όπως μη αμειβόμενους ασκούμενους εργαζόμενους, εθελοντές με βάση την οργάνωση και άλλους μη αμειβόμενους εργαζόμενους.³⁴

3.2.3. Μονάδες στατιστικής

Εκτός από το γεγονός ότι διαφορετικές μορφές εργασίας εκτελούνται από διαφορετικές κατηγορίες ατόμων στους συνεταιρισμούς, οι συνεταιρισμοί παρέχουν επίσης αγαθά και υπηρεσίες που διευκολύνουν διαφορετικές μορφές εργασίας που εκτελούνται σε άλλες οικονομικές μονάδες.

Αν και οι δύο ρόλοι, ως «οικονομική μονάδα» και ως «πάροχος αγαθών και υπηρεσιών», αποτελούν σημαντική συμβολή των συνεταιρισμών στην εργασία, είναι σημαντικό να τους διακρίνουμε. Ενώ η εργασία που εκτελείται στους συνεταιρισμούς ως οικονομική μονάδα θα πρέπει να περιλαμβάνεται στο άμεσο όριο των στατιστικών για την εργασία στους συνεταιρισμούς, η συμβολή ως πάροχος αγαθών και υπηρεσιών για την εργασία πρέπει να συμπεριληφθεί στον σκοπό των συνεταιρισμών.

³³ Σε ορισμένους σχολικούς συνεταιρισμούς, οι μαθητές που είναι μέλη συνεταιρισμών ενδέχεται να συμμετέχουν σε ορισμένες οικονομικές δραστηριότητες που οργανώνει ο συνεταιρισμός. Ωστόσο, παρόλο που η εργασία τους μπορεί να θεωρηθεί ως είδος απασχόλησης, πρέπει να ελεγχθεί περαιτέρω, επειδή ο στόχος αυτών των δραστηριοτήτων είναι να διδάξουν στους μαθητές τον συνεργατισμό και όχι να κάνουν πραγματική εργασία. Προς το παρόν, δεν είναι σαφές εάν αυτός ο τύπος εργασίας πρέπει να ταξινομηθεί ως απασχόληση ή άλλη επαγγελματική δραστηριότητα σύμφωνα με το *Ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία, την απασχόληση και την υποαπασχόληση στην εργασία*.

³⁴ Σύμφωνα με την ICSaW-18, «άλλοι μη αμειβόμενοι εργαζόμενοι» ορίζονται ως «εργαζόμενοι που δεν μπορούν να ταξινομηθούν σε καμία άλλη ομάδα στη *Διεθνή Ταξινόμηση της κατάστασης στην εργασία*. Περιλαμβάνει εργαζόμενους που εκτελούν δραστηριότητες, όπως μη αμειβόμενη κοινοτική υπηρεσία και μη αμειβόμενη εργασία από κρατούμενους, όταν διατάζονται από το δικαστήριο ή παρόμοια αρχή, και μη αμειβόμενη στρατιωτική ή πολιτική υπηρεσία.»

3.3. Εργασία και απασχόληση στους συνεταιρισμούς

Δεν υπάρχει συγκεκριμένη μορφή εργασίας μοναδική για τους συνεταιρισμούς, αλλά οι διαφορετικές μορφές εργασίας όπως ορίζονται στο *Ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία* μπορεί να καλύπτουν όλες τις μορφές εργασίας στους συνεταιρισμούς. «Απασχόληση», «εθελοντική εργασία», «μη αμειβόμενη εκπαιδευόμενη εργασία» και ορισμένες «άλλες (μη αμειβόμενες) εργασιακές δραστηριότητες» που εκτελούνται από διαφορετικές κατηγορίες ατόμων μπορεί να εντοπιστούν στους συνεταιρισμούς καθώς και σε σχετικές οικονομικές μονάδες. Αυτό το σημείο αναφέρεται σαφώς στις *Κατευθυντήριες γραμμές*: «24. Οι εργασίες που εκτελούνται στους συνεταιρισμούς μπορούν να αναληφθούν από μέλη και από μη μέλη και μπορεί να περιλαμβάνουν όλες τις μορφές εργασίας που ορίζονται στο *Ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία, την απασχόληση και την υπολειτουργία της εργασίας* που εγκρίθηκε από το 19^ο Διεθνές Συνέδριο Στατιστικής για την Εργασία (2013) 25. Η εργασία εντός του πεδίου των στατιστικών για τους συνεταιρισμούς περιλαμβάνει εργασία που εκτελείται από μέλη και μη μέλη σε (i) συνεταιρισμούς · (ii) οικονομικές μονάδες που είναι μέλη ενός συνεταιρισμού παραγωγών ή πολλών ενδιαφερομένων συνεταιρισμού (iii) θυγατρικές επιχειρήσεις που ανήκουν ή ελέγχονται από συνεταιρισμούς. Στατιστικά στοιχεία για την εργασία που πραγματοποιείται σε συνεταιρισμούς, ιδίως στατιστικά στοιχεία για την απασχόληση, θα πρέπει να καταρτίζονται και να καταγράφονται χωριστά ή να αναλύονται για καθεμία από αυτές τις θεσμοθετημένες μορφές». Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι η εργασία που εκτελείται από μέλη συνεταιρισμών που δεν σχετίζεται με τον συνεταιρισμό πρέπει να θεωρείται εργασία εκτός του πεδίου των στατιστικών για τους συνεταιρισμούς (άρθρο 27 των *Κατευθυντήριων Γραμμών*).

Με βάση το αποτέλεσμα του ερευνητικού έργου σχετικά με τις στατιστικές εργασίας και απασχόλησης σε συνεταιρισμούς, οι *Κατευθυντήριες Γραμμές* ορίζουν ιδιαίτερα τέσσερις διαφορετικές μορφές εργασίας που μπορεί να βρεθούν στους συνεταιρισμούς: εργαζόμενοι-μέλη συνεταιρισμών, μέλη συνεταιρισμών παραγωγών, μέλη συνεταιρισμών που εργάζονται στη διοίκηση ή διοίκηση του συνεταιρισμού και των μη μελών (εργαζόμενων και εθελοντών). Αυτοί οι ορισμοί αντικατοπτρίζουν τις διαφορετικές εργασιακές σχέσεις που ορίζονται στο *Ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για τις εργασιακές σχέσεις*.

3.3.1. Μέλη-εργαζόμενοι

Η εργασία που εκτελείται από τα μέλη-εργαζόμενους συνεταιρισμών βασίζεται σε μια συγκεκριμένη μορφή εργασιακής σχέσης, που ονομάζεται «ιδιοκτησία εργαζομένων». Στους εργαζόμενους-μέλη ανήκει ο συνεταιρισμός στον οποίο εργάζονται και ελέγχουν τις δραστηριότητές του. Λαμβάνουν τις πιο σημαντικές αποφάσεις σχετικά με τις δραστηριότητες της οικονομικής μονάδας (παραγωγής) και την οργάνωση του έργου τους, μέσω κοινών και δημοκρατικά διαρθρωμένων δομών διακυβέρνησης στις οποίες έχουν ίσα δικαιώματα και ευθύνες ανεξάρτητα από το ποσό του κεφαλαίου το οποίο έχουν επενδύσει. Σε πολλές περιπτώσεις, πληρώνονται, αφενός, με ένα σταθερό ποσό βάσει του χρόνου εργασίας, που διανέμεται κατά τη διάρκεια του έτους πριν από τον τελικό διακανονισμό του οικονομικού απολογισμού, ο οποίος θεωρείται είτε ως ημερομίσθιο ή μηνιαίος μισθός είτε ως προκαταβολή του αναμενόμενου κέρδους στα

διάφορα εφαρμοστέα νομικά καθεστώτα,³⁵ και στην συνέχεια, τους καταβάλλεται ένα ποσό προσαρμοσμένο ως το υπόλοιπο του κέρδους που πρέπει να καταβληθεί, μετά τον διακανονισμό του (ετήσιου) οικονομικού απολογισμού. Το υπόλοιπο του κέρδους που πρέπει να καταβληθεί στα μέλη-εργαζόμενους ονομάζεται συχνά «πλεόνασμα» ή «προστασία (κινδύνου)» που υπολογίζεται βάσει της συνεισφοράς τους και όχι ως μερίσματα στο κεφάλαιο που έχουν επενδύσει.

Από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα, η ιδιοκτησία των εργαζομένων έχει αναπτυχθεί από ανθρώπους που προσπάθησαν να αποφύγουν την υποταγή και να προωθήσουν την αυτονομία τους και την οικονομική ευημερία στην εργασία. Το διεθνές συνεταιριστικό κίνημα ορίζει την ιδιοκτησία των εργαζομένων ως μια συγκεκριμένη εργασιακή σχέση που διακρίνεται από την αμειβόμενη εργασία (με βάση τη σχέση εργοδότη-εργαζομένου) καθώς και από την αυτοαπασχόληση.³⁶

Ωστόσο, η ιδιοκτησία των εργαζομένων δεν έχει θεσμοθετηθεί επαρκώς ακόμη σε παγκόσμιο επίπεδο. Αν και υπάρχει ειδική νομοθεσία σχετικά με το καθεστώς των συνεταιρισμών εργαζομένων ή των μελών-εργαζομένων σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες (Ισπανία, Ιταλία και Γαλλία) και χώρες της Λατινικής Αμερικής,³⁷ είναι διαφορετικά κατανοητή σε διαφορετικά θεσμικά περιβάλλοντα, για παράδειγμα ως παρέκκλιση της αμειβόμενης απασχόλησης σε ορισμένες χώρες, ή ως μέρος της αυτοαπασχόλησης σε άλλες. Ακόμα χειρότερα, δεν είναι καθόλου γνωστό σε πολλές χώρες. Σύμφωνα με τη δεύτερη έκθεση της CICOPA για τους συνεταιρισμούς και την απασχόληση, ο αριθμός των θέσεων εργασίας που βασίζεται στην ιδιοκτησία των εργαζομένων εκτιμάται σε 11 εκατομμύρια σε ολόκληρο τον κόσμο (Eum, 2017).

Οι στατιστικές για την εργασία που κυριαρχούν από τη διχοτομία μεταξύ «αμειβόμενης απασχόλησης» και «αυτοαπασχόλησης» δεν έχουν αναγνωρίσει αυτήν τη μορφή εργασιακής σχέσης μέχρι στιγμής. Λόγω του αδύναμου επιπέδου θεσμοποίησης, του περιορισμένου αριθμού εμπειρικών περιπτώσεων και της έλλειψης συμφωνημένων επιχειρησιακών ορισμών για στατιστικούς σκοπούς, φαίνεται ακόμη δύσκολο να αναγνωριστεί η εργασιακή σχέση που βασίζεται στην ιδιοκτησία των εργαζομένων ως μια μορφή εργασίας από μόνη της σε διεθνές επίπεδο στα στατιστικά πρότυπα.

Η έννοια της εργασίας που εκτελείται από τα μέλη-εργαζόμενους με βάση την ιδιοκτησία των εργαζομένων μπορεί να εφαρμοστεί κυρίως στα μέλη-εργαζόμενους σε συνεταιρισμούς εργαζομένων και στους κοινωνικούς συνεταιρισμούς που βασίζονται στους εργαζόμενους. Μπορεί επίσης να εφαρμοστεί σε μέλη-παραγωγούς σε συλλογικούς τύπους αγροτικών συνεταιρισμών παραγωγών που εξακολουθούν να υφίστανται σε ορισμένες χώρες, ιδίως σε πρώην χώρες με προγραμματισμένη

³⁵ Σε πολλές ισπανόφωνες χώρες, η έννοια της «*Anticipro-προκαταβολής*» χρησιμοποιείται για να τονίσει τα χαρακτηριστικά των εργαζομένων-μελών ως αυτοαπασχολούμενων. σημαίνει την προκαταβολή στους εργαζόμενους-μέλη, η οποία πραγματοποιείται σε τακτική βάση κατά τη διάρκεια μιας επιχειρησιακής περιόδου, η οποία υπολογίζεται από την πρόβλεψη του συνολικού ποσού των αναμενόμενων ετήσιων κερδών. Ωστόσο, ως ένα σύστημα που καταρτίζεται από κοινού από τη συγκέντρωση εσόδων από όλες τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται μέσω του συνεταιρισμού, η *προκαταβολή* είναι επίσης ένας τρόπος να διασφαλιστεί ένα ορισμένο επίπεδο ασφάλειας στην εργασία και το εισοδήματος, ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ως «αμοιβή» και όχι ως «κέρδος».

³⁶ *Παγκόσμια δήλωση για τους συνεταιρισμούς εργαζομένων* που εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση της ICA στην Καρταχένα της Κολομβίας, 2005. <http://www.cicopa.coop/World-Declaration-on-Worker-1947.html>

³⁷ Για παράδειγμα, στην Ισπανία, το καθεστώς ιδιοκτησίας των εργαζομένων (*trabajo asociado*) αναγνωρίζεται όχι μόνο για τα μέλη εργαζομένων (*socio trabajador*) στους συνεταιρισμούς εργαζομένων και τους συνεταιρισμούς για την εκμετάλλευση της γης από την κοινότητα (παρόμοιος με τους συνεταιρισμούς συλλογικής εκμετάλλευσης) αλλά και για τα μέλη άλλων τύπων συνεταιρισμών (*socio de trabajo*). Ομοίως, στην Κολομβία, το μέλος-εργαζόμενος που βασίζεται στην ιδιοκτησία των εργαζομένων θεωρείται ως ένα συγκεκριμένο καθεστώς που μπορεί να βρεθεί σε όλα τα είδη συνεταιρισμών.

οικονομία.³⁸ Όταν μαζί με άλλες κατηγορίες μελών, οι εργαζόμενοι είναι επίσης μέλη συνεταιρισμών και έχουν λόγο στην δομή διακυβέρνησης με θεσμοθετημένο τρόπο με σημαντική δύναμη, αυτοί οι συνεταιρισμοί μπορούν να ταξινομηθούν ως συνεταιρισμοί πολλών ενδιαφερομένων (για τον στατιστικό ορισμό των πολυμερών συνεταιρισμοί, δείτε τις *Κατευθυντήριες Γραμμές*).

Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν δυσκολίες στην εφαρμογή αυτής της έννοιας των μελών-εργαζομένων στο τρέχον στατιστικό σύστημα. Μέχρι στιγμής, με την ICSE-93, τα μέλη-εργαζόμενοι δεν έχουν αναγνωριστεί συγκεκριμένα αλλά έχουν προσδιοριστεί διαφορετικά είτε ως απασχολούμενοι είτε ως αυτοαπασχολούμενοι σύμφωνα με υα διαφορετικά θεσμικά πλαίσια. Στις περισσότερες χώρες, το καθεστώς μέλους-εργαζομένου δεν θεωρείται από μόνο του ως κατηγορία, αλλά υποκατηγορία ή παρέκκλιση μιας από τις δύο κύριες κατηγορίες (απασχολούμενος ή αυτοαπασχολούμενος). Χωρίς πρόσθετες λειτουργίες για τον έλεγχο κατά πόσον ένα άτομο είναι «μέλος» ενός «συνεταιρισμού για την εξυπηρέτηση της εργασίας και της απασχόλησης των μελών του», δηλαδή ενός συνεταιρισμού εργαζομένων σύμφωνα με την τυπολογία του συνεταιρισμού στις *Κατευθυντήριες Γραμμές*, δεν είναι δυνατόν να τον διακρίνουμε από τους μη-μέλη υπάλληλους, για την περίπτωση που θεωρείται υπάλληλος, και είναι δύσκολο να τον ξεχωρίσουμε από τα μέλη-παραγωγούς που εργάζονται στη δική τους οικονομική μονάδα (παραγωγή), για την περίπτωση να θεωρηθεί ως αυτοαπασχολούμενος.

Η ICSE-18 που επιτρέπει να ξεπεραστεί η διχοτομία μεταξύ αμειβόμενης απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης άνοιξε μια ευκαιρία για τα μέλη-εργαζόμενους να τοποθετηθούν καταλληλότερα στο στατιστικό σύστημα. Για να εφαρμοστεί η ICSE-18 στην έννοια του μέλους-εργαζομένου, πρέπει να απαντηθούν δύο βασικές ερωτήσεις.

- Είναι εξαρτημένοι εργαζόμενοι ή ανεξάρτητοι εργαζόμενοι;
- Απασχολούνται με αντάλλαγμα κέρδος ή αμοιβή;

Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, οι *Κατευθυντήριες Γραμμές* υιοθέτησαν την άποψη ότι είναι εξαρτημένοι εργαζόμενοι επειδή δεν έχουν πλήρη έλεγχο της επιχείρησης, όπως και οι ιδιοκτήτες που λειτουργούν την επιχείρηση (owners-operators) έχουν ουσιαστική ισχύ ελέγχου διατηρώντας είτε την πλειοψηφία των μετοχών είτε τουλάχιστον μια μεγάλη μειοψηφία. Δεδομένου ότι η ανισότητα στον αριθμό των μετοχών που κατέχουν δίνει στους ιδιοκτήτες που λειτουργούν την επιχείρηση (owners-operators) των εταιρειών τον έλεγχο, όπου ο έλεγχος θα ανήκει στους ιδιοκτήτες που λειτουργούν την επιχείρηση (owners-operators) μαζί με άλλους συνεργάτες, ο αριθμός των εταίρων πρέπει να είναι περιορισμένος, ώστε να έχουν την ουσιαστική δύναμη ελέγχου.³⁹ Ωστόσο, για την περίπτωση των συνεταιρισμών, παρόλο που τα μέλη είναι οι ιδιοκτήτες των συνεταιρισμών και έχουν την ίδια εξουσία όπως εκφράζεται με «ένα άτομο, μία ψήφος», επειδή πρέπει να σέβονται τους κανόνες που αποφασίζονται από κοινού από

³⁸ Ανάλογα με τον τρόπο οργάνωσης της παραγωγής και της οικονομικής διαχείρισης, αυτοί οι συνεταιρισμοί τύπου συλλογικού αγροκτήματος μπορεί να έχουν δύο διαφορετικά μοντέλα. Εάν τα μέλη-παραγωγοί εργάζονται όλοι μαζί, ή ακόμη και αν το καθένα είναι υπεύθυνο για συγκεκριμένους τομείς και δραστηριότητες, αλλά εάν όλοι λαμβάνουν λίγο πολύ τακτική αμοιβή από τον συνεταιρισμό, τότε θα θεωρείται ότι βασίζεται στην ιδιοκτησία των εργαζομένων. Εάν τα μέλη-παραγωγοί εργάζονται στις δικές τους εγκαταστάσεις, ενώ ο ρόλος του συνεταιρισμού είναι μόνο η τιμολόγηση των προϊόντων των μελών στην αγορά, για λογαριασμό τους, τότε θα ήταν πιο κοντά στον συνεταιρισμό επιχειρήσεων και απασχόλησης (*Συνεταιρισμός d'activite et d'emploi*) μοντέλο στη Γαλλία που είναι διαφορετικό από το παραδοσιακό μοντέλο ιδιοκτησίας των εργαζομένων. Φαίνεται απαραίτητο να κάνουμε περαιτέρω ανάλυση για αυτόν τον τύπο συνεταιρισμών.

³⁹ Για το λόγο αυτό, σε μικρούς συνεταιρισμούς εργαζομένων που αποτελούνται μόνο από δύο ή τρία μέλη εργαζομένους, τα μέλη εργαζόμενοι μπορούν να θεωρηθούν ως «ιδιοκτήτες που λειτουργούν την επιχείρηση (owners-operators)» μεταξύ των κατηγοριών της ICSE-18. Ωστόσο, μπορεί να υπάρχει μόνο ένας μικρός αριθμός πραγματικών περιπτώσεων.

τα μέλη μέσω των δομών της δημοκρατικής διακυβέρνησης, θα πρέπει να θεωρείται ότι εξαρτούνται από τον συνεταιρισμό τους. Ενώ τα μέλη που εκλέγονται ως μέλη του διοικητικού συμβουλίου ενδέχεται να έχουν την εξουσία να ενεργούν για λογαριασμό του συνεταιρισμού, δεν θα έχουν τον πλήρη έλεγχο καθώς πρέπει να λογοδοτούν στα μέλη. Υπό αυτήν την έννοια, ο εργοδότης είναι ο ίδιος ο συνεταιρισμός ως νομικό πρόσωπο και όχι συγκεκριμένα άτομα που βρίσκονται σε θέσεις στη διοίκηση.

Όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα, υπάρχουν πρακτικές, όπως η έννοια της «προκαταβολής» στις ισπανόφωνες χώρες, οι οποίες θεωρούν την αμοιβή των μελών-εργαζόμενων ως κέρδος, σύμφωνα με την προσέγγιση που χρησιμοποιείται στην ICSE-18. Ωστόσο, ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις και εάν η τακτική αμοιβή των εργαζομένων-μελών κατά τη διάρκεια του έτους αποφασίζεται βάσει του χρόνου εργασίας, θα πρέπει να οριστεί ως καταβολή ημερομισθίου ή μηνιαίου μισθού. Στην περίπτωση αυτή, τα μέλη-εργαζόμενοι ταξινομούνται στους «υπάλληλους» όπως ορίζονται στην ICSE-18.⁴⁰ Η έννοια του υπαλλήλου δεν πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Ακόμη και σύμφωνα με την ICSE-18, οι υπάλληλοι «μπορούν να κατέχουν μετοχές στην οικονομική μονάδα (παραγωγής) στην οποία απασχολούνται ή να έχουν αρμοδιότητες σε πτυχές των λειτουργιών της οικονομικής μονάδας (παραγωγής) ως υπάλληλοι με διαχειριστικές ευθύνες, αλλά δεν έχουν τον έλεγχο στην ιδιοκτησία της επιχείρησης» γιατί «είναι υπόλογοι σε τρίτο μέρος της οικονομικής μονάδας (παραγωγής), όπως πρόσωπο ή διοικητικό συμβούλιο». Στην περίπτωση των συνεταιρισμών, το τρίτο μέρος είναι ο συνεταιρισμός ως εταίρος της επιχείρησης που εκπροσωπείται από το διοικητικό συμβούλιο.

Ωστόσο, τα μέλη-εργαζόμενοι σε ορισμένα επαγγέλματα πληρώνονται μερικές φορές μόνο με μέρος κέρδους ή μόνο με αμοιβή για κάθε μεμονομένη υπηρεσία χωρίς μια σύμβαση εργασίας, για παράδειγμα, σε ορισμένους συνεταιρισμούς οδηγών ταξί ή οικιακούς συνεταιρισμούς. Είναι επίσης πιθανό ορισμένα μέλη που εργάζονται στους συνεταιρισμούς να ταξινομούνται εσφαλμένα ως μέλη-παραγωγοί και όχι ως μέλη-εργαζόμενοι, αν και η εργασία τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον συνεταιρισμό τους παρά από τη δική τους οικονομική μονάδα (παραγωγής). Σύμφωνα με την ICSE-18, τα μέλη που εργάζονται σε κατάσταση μεγάλης εξάρτησης από τον συνεταιρισμό και με πληρωμή με τη μορφή κέρδους (είτε είναι συνεταιρισμός εργαζομένων ή συνεταιρισμός παραγωγών κατά τη νομική έννοια) ορίζονται ως «εξαρτώμενοι εργολάβοι». Ωστόσο, επειδή ο ορισμός της «εξάρτησης» από τον συνεταιρισμό δεν είναι σαφής, προς το παρόν, είναι δύσκολο να τεθεί σε λειτουργία για σκοπούς στατιστικών μετρήσεων. Αυτό

⁴⁰ Το ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για την εργασιακή σχέση ορίζει τους «υπάλληλους» ως εξής: «41. Οι υπάλληλοι είναι εργαζόμενοι που εργάζονται με αμοιβή, σε επίσημη ή άτυπη βάση, οι οποίοι δεν κατέχουν τον έλεγχο της ιδιοκτησίας της οικονομικής μονάδας στην οποία απασχολούνται. Αμοιβές σε μετρητά ή σε είδος σε αντάλλαγμα για το χρόνο εργασίας ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, για κάθε εργασία ή κομμάτι της εργασίας ή για υπηρεσίες που παρέχονται συμπεριλαμβανομένων των πωλήσεων (με το κομμάτι ή προμήθεια). Η πληρωμή για τον χρόνο εργασίας είναι ο τυπικός τρόπος αμοιβής. Η πληρωμή σε είδος λαμβάνεται γενικά υπό μορφή εμπορευμάτων. Όταν η πληρωμή λαμβάνεται με τη μορφή υπηρεσιών, αυτό είναι γενικά συμπληρωματικό της πληρωμής σε μετρητά. 42. Οι υπάλληλοι μπορούν να απασχολούνται σε μονάδες αγοράς, μη εμπορικές μονάδες και νοικοκυριά που παράγουν αγαθά ή / και υπηρεσίες κυρίως για ίδια κατανάλωση. Μπορούν να κατέχουν μετοχές στην οικονομική μονάδα (παραγωγής) στην οποία απασχολούνται ή να έχουν εξουσία επί πτυχών των λειτουργιών της οικονομικής μονάδας (παραγωγής) ως υπάλληλοι με διαχειριστικές ευθύνες, αλλά δεν έχουν τον έλεγχο στην ιδιοκτησία της επιχείρησης. Είναι υπόλογοι σε τρίτο μέρος της οικονομικής μονάδας (παραγωγής), όπως πρόσωπο ή διοικητικό συμβούλιο. 43. Οι υπάλληλοι περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τις ακόλουθες συγκεκριμένες ομάδες: (α) ... (β) μέλη-εργαζόμενοι συνεταιρισμών που αμείβονται για τον χρόνο εργασίας ή για κάθε εργασία ή για την εργασία που έχει γίνει (γ) ...» (υπογραμμίζεται από: μας).

το σημείο πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω στην ανάλυση οριακών περιπτώσεων μεταξύ συνεταιρισμών εργαζομένων και συνεταιρισμών παραγωγών.

Με βάση αυτά τα επιχειρήματα, το άρθρο 28 των *Κατευθυντήριων Γραμμών* ορίζει τα μέλη-εργαζόμενους ως εξής:

«Τα μέλη-εργαζόμενοι των συνεταιρισμών είναι εξαρτώμενοι εργαζόμενοι, επειδή δεν έχουν τον ίδιο βαθμό ελέγχου στη λειτουργία της επιχείρησής τους με, για παράδειγμα, τον πλειοψηφικό μέτοχο. Εάν αυτοί οι εργαζόμενοι πληρώνονται με ημερομίσθιο ή με μηνιαίο μισθό για το χρόνο εργασίας ή για κάθε εργασία ή για κάθε κομμάτι εργασίας που έχει γίνει στον συνεταιρισμό, θα πρέπει να ταξινομούνται ως υπάλληλοι του συνεταιρισμού τους, εάν πληρώνονται μόνο με μερίδιο κέρδους ή πλεονάσματος ή καταβάλλεται αμοιβή ανά υπηρεσία, θα πρέπει να ταξινομούνται ως εξαρτώμενοι εργολάβοι σύμφωνα με το *Ψήφισμα σχετικά με τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις σχέσεις εργασίας* που εγκρίθηκε από το 20^ο Διεθνές Συνέδριο των Στατιστικών για την Εργασία (2018)».

► Πλαίσιο 3: Νέες μορφές μελών-εργαζομένων

Υπάρχουν συνεταιρισμοί στους οποίους τα μέλη εκτελούν την δουλειά τους μεμονωμένα αλλά σύμφωνα με το νομικό καθεστώς των υπαλλήλων ή ισοδύναμου. Κατ' αρχήν, ενδέχεται να συμπεριληφθούν στην κατηγορία των μελών-εργαζομένων με μια ευρύτερη έννοια. Τα μέλη των συνεταιρισμών είναι πρακτικά ελεύθεροι επαγγελματίες που θέλουν να διατηρήσουν την αυτονομία και την ευελιξία τους στην εργασία, αλλά ενώνονται μέσω των συνεταιρισμών για να αποκτήσουν το νομικό καθεστώς του υπαλλήλου που μπορεί να τους επιτρέψει ένα υψηλότερο επίπεδο κοινωνικής προστασίας. Αυτή είναι η περίπτωση των συνεταιρισμών επιχειρήσεων και απασχόλησης στη Γαλλία, των SMarτ στο Βέλγιο και των συνεταιρισμών ανεξάρτητων εργαζομένων στη Φινλανδία. Παρόλο που οι τρόποι οργάνωσης της εργασίας τους διαφέρουν από το παραδοσιακό μοντέλο των συνεταιρισμών εργαζομένων, σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο εργασίας, ενδέχεται να διαδραματίσουν ρόλο παρόμοιο με αυτόν των συνεταιρισμών εργαζομένων, καθώς οι κοινότητες εργαζομένων οργανώνονται από εργαζόμενους που αντιμετωπίζουν αλλαγές στο πλαίσιο της εκβιομηχάνισης και τιτλοποίησης της οικονομίας. Υπό αυτήν την έννοια, τα μέλη αυτών των νέων κοινοτήτων εργαζομένων με τη μορφή συνεταιρισμών θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως μέλη-εργαζόμενοι με την ευρύτερη έννοια παρά τους διαφορετικούς τρόπους οργάνωσης της εργασίας τους. Ωστόσο, αυτές οι νέες μορφές μελών-εργαζομένων πρέπει να αναλυθούν περαιτέρω όσον αφορά τις στατιστικές για την εργασία και την απασχόληση. Είναι πιθανό να θεωρηθούν ως διαφορετική μορφή απασχόλησης από την παραδοσιακή έννοια των μελών-εργαζομένων.

3.3.2. Τα μέλη παραγωγοί εξαρτώνται σημαντικά από τον συνεταιρισμό τους

Συνήθως, τα μέλη παραγωγοί σε συνεταιρισμούς παραγωγών θεωρούνται ότι εργάζονται στις δικές τους οικονομικές μονάδες (παραγωγής), έτσι ώστε να μην περιλαμβάνονται ως εργαζόμενοι στον συνεταιρισμό αλλά στο πλαίσιο του σκοπού του συνεταιρισμού.

Ωστόσο, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι σε ορισμένους συνεταιρισμούς παραγωγών, οι οικονομικές δραστηριότητες των μελών-παραγωγών που εκτελούνται στις εγκαταστάσεις τους ενδέχεται να εξαρτώνται σημαντικά από τους συνεταιρισμούς για

την πρόσβαση στην αγορά και τους πελάτες (μάρκετινγκ, μεταποίηση και εμπορευματοποίηση). Ως εκ τούτου, η απασχόλησή τους θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι σχετίζεται στενά και ακόμη ότι εξαρτάται από τους συνεταιρισμούς. Δεν λαμβάνουν ούτε αναμένουν, από τον συνεταιρισμό, μισθό ή μισθό ως αντάλλαγμα για τον χρόνο εργασίας ή για κάθε κομμάτι που παράγουν, αλλά πωλούν τα προϊόντα ή/και τις υπηρεσίες τους στον συνεταιρισμό που συχνά είναι ο κύριος πελάτης τους (και ακόμη και σε ορισμένες περιπτώσεις, από το καταστατικό, ο μόνος) ή μέσω του συνεταιρισμού που ελέγχει σημαντικά την πρόσβαση των μελών-παραγωγών στους πελάτες. Είναι πιθανό ότι ένα σημαντικό μέρος των συνεταιρισμών παραγωγών σε διάφορους τομείς παραγωγής και υπηρεσιών, όπως οι συνεταιρισμοί μεταφορών, οι συνεταιρισμοί προσωπικών υπηρεσιών, οι συνεταιρισμοί χειροτεχνίας κ.λπ. να βρίσκονται σε αυτήν την κατάσταση.

Αυτή η εξάρτηση της απασχόλησης των μελών-παραγωγών από τους συνεταιρισμούς μπορεί να προκαλέσει σύγχυση στην αντίληψη των μελών-παραγωγών, ώστε να πιστεύουν ότι εργάζονται για τους συνεταιρισμούς τους. Μπορεί να δημιουργήσει σημαντικές διαφορές μεταξύ των αποτελεσμάτων των ερευνών τα οποία βασίζονται στα νοικοκυριά που βασίζονται κυρίως στην προσωπική αντίληψη των ερωτηθέντων και εκείνων των ερευνών που βασίζονται στις επιχειρήσεις ή στα διοικητικά αρχεία τα οποία βασίζονται στο νομικό καθεστώς για τις θέσεις εργασίας.

Πέρα από την αντίληψη των μελών, είναι επίσης πιθανό ότι το νομικό καθεστώς των μελών-παραγωγών ως εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό (αυτοαπασχολούμενοι) θα μπορούσε να αποκρύψει την πραγματική σχέση εργασίας τους. Αυτό συμβαίνει όταν ένα καθεστώς συνεταιρισμού παραγωγών ή εργαζομένων χρησιμοποιείται καταχρηστικά από τους εργοδότες με σκοπό να αποφευχθούν οι ευθύνες και οι υποχρεώσεις τους ως εργοδότες.

► Πλαίσιο 4: Παραδείγματα συνεταιρισμών ταξί

Ενώ προσφέρουν την ίδια υπηρεσία, οι συνεταιρισμοί ταξί μπορεί να είναι διαφορετικών τύπων συνεταιρισμοί και, συνεπώς, προσφέρουν διαφορετικές μορφές εργασίες στα μέλη.

- Ένας συνεταιρισμός ταξί μπορεί να είναι **συνεταιρισμός εργαζομένων** όταν τα μέλη του έχουν σύμβαση εργασίας ή κάτι ισοδύναμο με τον συνεταιρισμό τους. Αφού πληρώνονται από τον πελάτη, οι οδηγοί δίνουν όλα τα χρήματα εκτός από το ποσό του ημερησίου κόστους (φυσικό αέριο, πάρκινγκ) στον συνεταιρισμό τους. Τα ημερήσια έξοδα καλύπτονται από τον συνεταιρισμό στο κόστος. Οι οδηγοί πληρώνονται με μισθό σύμφωνα με τον κανόνα που ορίζει ο συνεταιρισμός. Τα οχήματα ανήκουν στον συνεταιρισμό. Σε αυτήν την περίπτωση, οι οδηγοί που είναι μέλη συνεταιρισμών είναι μέλη-εργαζόμενοι και θα πρέπει να θεωρούνται **υπάλληλοι** από στατιστικής άποψης.
- Ένας συνεταιρισμός ταξί μπορεί να είναι **συνεταιρισμός παραγωγών** όταν τα μέλη του συμμετέχουν στον συνεταιρισμό μόνο για την κοινή χρήση ορισμένων υπηρεσιών, όπως ραδιοφωνικές υπηρεσίες, διαδικτυακές εφαρμογές, βενζινάδικο κ.λπ. Οι οδηγοί έχουν τα δικά τους οχήματα. Πληρώνονται άμεσα από τους πελάτες και είναι υπεύθυνοι για το δικό τους κέρδος ή ζημία. Καταβάλλουν τέλη υπηρεσιών στον συνεταιρισμό τους. Σε αυτήν την περίπτωση, οι οδηγοί που είναι μέλη συνεταιρισμών είναι μέλη παραγωγοί και πρέπει να θεωρηθούν ως **ιδιοκτήτες που λειτουργούν την επιχείρηση (owners-operators)** από στατιστικής άποψης.
- Ένας συνεταιρισμός ταξί μπορεί να είναι **συνεταιρισμός παραγωγών** με την επίσημη έννοια, επειδή τα μέλη του δεν έχουν σύμβαση εργασίας ή κάτι

ισοδύναμο, αλλά να θεωρούνται αυτοαπασχολούμενοι. Οι οδηγοί είναι υπεύθυνοι για το δικό τους κέρδος ή ζημία. Ωστόσο, όταν ο συνεταιρισμός κατέχει τα οχήματα και τα νοικιάζει σε οδηγούς με σημαντικό επίπεδο κανονιστικών οδηγιών, οι οδηγοί πρέπει να θεωρούνται ότι εξαρτώνται από τον συνεταιρισμό τους. Σε αυτήν την περίπτωση, παρόλο που οι οδηγοί που είναι μέλη συνεταιρισμών είναι συνήθως μέλη-παραγωγοί, θα πρέπει να θεωρούνται ως **εξαρτημένοι εργολάβοι** από στατιστικής άποψης.

Το άρθρο 29 των *Κατευθυντήριων Γραμμών* καθορίζει αυτές τις δύο διαφορετικές καταστάσεις. «29. Οι ιδιοκτήτες που λειτουργούν την επιχείρηση (owners-operators) των επιχειρήσεων που είναι μέλη συνεταιρισμών παραγωγών θα πρέπει γενικά να ταξινομούνται ως ανεξάρτητοι εργαζόμενοι, μπορεί να ταξινομούνται ως εξαρτημένοι εργαζόμενοι εάν η επιχείρησή τους εξαρτάται σημαντικά ή εξ ολοκλήρου από τον συνεταιρισμό όσον αφορά την πρόσβαση σε αγορές, οργάνωση ή τιμές της εργασίας (δηλαδή, ο συνεταιρισμός ελέγχει έμμεσα ή ρητά τις δραστηριότητες των μελών) και εάν ικανοποιεί τα κριτήρια που πρέπει για να χαρακτηριστούν ως εξαρτώμενοι εργολάβοι που καθορίζονται στα ισχύοντα πρότυπα στις στατιστικές για τις εργασιακές σχέσεις.»

Για να αντιμετωπίσουμε αυτό το ζήτημα, θα είναι λογικό να μελετήσουμε περαιτέρω την έννοια της εξάρτησης στους συνεταιρισμούς και να αναπτύξουμε λειτουργικά εργαλεία μέτρησης για να διακρίνουμε τα μέλη παραγωγών ως εξαρτώμενα συμβαλλόμενα μέρη του συνεταιρισμού από εκείνα που εργάζονται στις δικές τους οικονομικές μονάδες (παραγωγής) ως ιδιοκτήτες που λειτουργούν την επιχείρηση (owners-operators).

3.3.3. Απασχόληση από μέλη στην διαχείριση ή την διοίκηση του συνεταιρισμού

Όταν ορισμένα μέλη (κυρίως εκλεγμένα αλλά και διορισμένα από μέλη) σε οποιονδήποτε τύπο συνεταιρισμού εργάζονται στην διαχείριση ή την διοίκηση των συνεταιρισμών τους, ο χρόνος εργασίας για αυτά τα καθήκοντα μπορεί να πληρώνεται ή όχι.⁴¹ Εάν η εργασία έχει πληρωθεί, πρέπει να ταξινομηθεί ως «απασχόληση».⁴² Για παράδειγμα, όταν ένας αγρότης που συνήθως εργάζεται στη δική του οικονομική μονάδα (παραγωγής) εκλέγεται ως μέλος του διοικητικού συμβουλίου ενός γεωργικού συνεταιρισμού και εάν πληρώνεται ο χρόνος που εργάζεται ως μέλος του διοικητικού συμβουλίου, η εργασία του ως μέλος του διοικητικού συμβουλίου πρέπει να θεωρείται ως ξεχωριστή δουλειά στην οποία είναι υπάλληλος του συνεταιρισμού. Εάν η εργασία δεν πληρώνεται, στην περίπτωση των συνεταιρισμών παραγωγών, θα πρέπει να θεωρείται ως απασχόληση για εργασία των μελών-παραγωγών και για λογαριασμό τους, διότι η συνεισφορά τους θα αντισταθμιστεί με περισσότερα οφέλη που μπορούν να λάβουν από τον συνεταιρισμό. Για την περίπτωση των μελών-εργαζομένων σε έναν συνεταιρισμό εργαζομένων, θα πρέπει να θεωρείται ως απασχόληση στον συνεταιρισμό τους διότι ο μη αμειβόμενος χρόνος θα αντισταθμιστεί με τη μορφή

⁴¹ Θεωρητικά, ο χρόνος εργασίας των μελών-εργαζομένων για τις κύριες παραγωγικές δραστηριότητες και ότι για την διαχείριση ή την διοίκηση πρέπει να διακριθεί ως δύο διαφορετικές θέσεις εργασίας. Ωστόσο, φαίνεται δύσκολο να συλλέξουμε τέτοιου είδους πληροφορίες εκτός από έρευνες που έχουν σχεδιαστεί ειδικά για το σκοπό αυτό.

⁴² Στις τρέχουσες στατιστικές εργασίας, όταν η εργασία τους πληρώνεται, τα μέλη που εργάζονται στη διαχείριση ή την διοίκηση μπορεί να εντοπιστούν μεταξύ των ατόμων της κατηγορίας του «διαχειριστή» στην Διεθνή Πρότυπη Ταξινόμηση Επαγγελμάτων (ISCO-08), αλλά πρέπει να ελεγχθεί εάν είναι μέλη του συνεταιρισμού τους ή όχι.

πλεονάσματος.⁴³ Για την περίπτωση μελών-καταναλωτών/χρηστών, ταξινομείται ως εθελοντική εργασία. Αυτή η ανάλυση περιλαμβάνεται πλήρως στο άρθρο 30 των *Κατευθυντήριων Γραμμών*.

3.3.4. Απασχόληση από υπάλληλους

Όλοι οι τύποι συνεταιρισμών μπορούν να έχουν υπαλλήλους που δεν είναι απαραίτητα μέλη. Οι υπάλληλοι εργάζονται για να εξυπηρετούν τα μέλη εκτελώντας καθήκοντα που αποφασίζονται και ελέγχονται από τα μέλη των συνεταιρισμών.

Οι υπάλληλοι μπορεί να είναι μέλη ή όχι.

- Σε συνεταιρισμούς που δεν έχουν άμεση σχέση με την απασχόληση των μελών, όπως οι συνεταιρισμοί καταναλωτών/χρηστών (π.χ. συνεταιρισμοί καταναλωτών, συνεταιρισμοί κοινής ωφέλειας, συνεταιρισμοί χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, συνεταιρισμοί στέγασης) στους οποίους τα μέλη χρησιμοποιούν τους συνεταιρισμούς ως οι τελικοί αποδέκτες στην κατανάλωση, εάν η νομοθεσία ή το καταστατικό δεν το απαγορεύει αυτό, οι υπάλληλοι μπορεί να είναι μέλη του συνεταιρισμού. Ωστόσο, σε αυτήν την περίπτωση, η ένταξή τους (στον συνεταιρισμό) ως υπάλληλοι δεν έχει καμία άμεση σχέση με την εργασία τους ως υπάλληλοι. Επομένως, βρίσκονται σε διαφορετική κατάσταση από τα μέλη-εργαζομένους και έχουν συχνά το νομικό καθεστώς του υπαλλήλου.
- Στους συνεταιρισμούς παραγωγών, οι υπάλληλοι ενδέχεται να είναι μέλη όταν έχουν παραγωγική δραστηριότητα ως δεύτερη εργασία και θέλουν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες που παρέχει ο συνεταιρισμός. Αυτό σημαίνει ότι η οικονομική τους δραστηριότητα ως υπάλληλοι στους συνεταιρισμούς πρέπει να διακρίνεται από εκείνη ως μέλος-παραγωγός στις δικές τους οικονομικές μονάδες (παραγωγής). Σε αυτήν την περίπτωση, μπορεί να θεωρηθούν ότι έχουν δύο διαφορετικές οικονομικές δραστηριότητες με διαφορετικό καθεστώς απασχόλησης: ως υπάλληλοι και ως μέλη-παραγωγοί. Αυτό είναι το ίδιο για την περίπτωση που τα μέλη-παραγωγοί που απασχολούνται ως υπάλληλοι μερικής ή εποχικής απασχόλησης στις οικονομικές δραστηριότητες του συνεταιρισμού, για παράδειγμα, οι αγρότες που εργάζονται κατά την διάρκεια εκτός της περιόδου γεωργικών εργασιών σε εργοστάσια επεξεργασίας τροφίμων τα οποία διοικούνται από τους συνεταιρισμούς τους.
- Σε συνεταιρισμούς εργαζομένων όπου η απασχόληση είναι η πρωταρχική αποστολή του συνεταιρισμού, μπορεί να υπάρχουν δύο μορφές εργαζομένων: μέλη-εργαζόμενοι και μη μέλη υπάλληλοι.

Επομένως, εκτός από τα μέλη-εργαζομένους, όπως ορίζονται παραπάνω, όλοι οι υπάλληλοι συνεταιρισμών θα πρέπει να θεωρούνται ως μη μέλη υπάλληλοι τουλάχιστον για τους σκοπούς των στατιστικών για την εργασία και την απασχόληση για τους συνεταιρισμούς. Οι υπάλληλοι που δεν είναι μέλη αναγνωρίζονται, στην ICSE-18, με την κατηγορία «υπάλληλοι». Σε ορισμένα θεσμικά περιβάλλοντα, είναι πιθανό τα μέλη-εργαζόμενοι και των μη μελών υπαλλήλων να έχουν το ίδιο νομικό καθεστώς των υπαλλήλων και φυσικά, ταξινομούνται στην ίδια κατηγορία «υπαλλήλων» στην ICSE-18.

⁴³ Σε ορισμένους συνεταιρισμούς εργαζομένων, εκτός των εργαζομένων πλήρους απασχόλησης, τα μέλη-εργαζόμενοι που εκλέγονται ή διορίζονται για συγκεκριμένες θέσεις στην διαχείριση ή την διοίκηση μπορεί να πληρώνονται για το χρόνο που εργάζονται για αυτό το έργο (π.χ. ώρες συνεδριάσεων) και μπορεί να έχουν διαφορετικό σύστημα αμοιβών από αυτό για τις κύριες παραγωγικές τους δραστηριότητες. Ωστόσο, υπάρχουν επίσης περιπτώσεις όπου ο χρόνος εργασίας δεν καταβάλλεται λόγω οικονομικών περιορισμών.

Ωστόσο, στις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς, πρέπει να διακρίνεται το ένα από το άλλο ελέγχοντας την συμμετοχή τους και τον τύπο του συνεταιρισμού τους.

Όταν τα μη μέλη εργάζονται στην διαχείριση ή στην διοίκηση του συνεταιρισμού και πληρώνονται για αυτό, ταξινομούνται στους «υπαλλήλους», επειδή, παρόλο που μπορεί να έχουν αρμοδιότητες επί των πτυχών των λειτουργιών των οικονομικών μονάδων στην ευθύνη διαχείρισης, δεν έχουν τον έλεγχο της ιδιοκτησίας του συνεταιρισμού.

Το άρθρο 31 των *Κατευθυντήριων Γραμμών* εξηγεί αυτήν την πτυχή με μια σύντομη πρόταση. «31. Τα μη μέλη μπορεί να εκτελούν εργασίες σε όλους τους τύπους των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων (των εργασιών) ως υπάλληλοι και ως εθελοντές.»

3.3.5. Εθελοντική εργασία

Η εθελοντική εργασία μπορεί να εκτελεστεί από όλες τις κατηγορίες ατόμων σε όλους τους τύπους συνεταιρισμών. Όταν τα άτομα εκτελούν εθελοντική εργασία σε συνεταιρισμούς, η εργασιακή τους σχέση θεωρείται ως «εθελοντική με βάση την οργάνωση (Σωματειακή φύση)» που ορίζονται στην ICSaW-18.⁴⁴ Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτός ο ορισμός αναγνωρίζει τις μη αμειβόμενες μη υποχρεωτικές δραστηριότητες όχι μόνο «για άλλους μέσω των συνεταιρισμών» που βασίζεται σε μια πιο αλτρουιστική ή φιланθρωπική προοπτική, αλλά και για τους «ίδιους τους συνεταιρισμούς». Η συμπερίληψη της εθελοντικής εργασίας παρέχει μια πλήρη εικόνα της συμβολής των συνεταιρισμών στην οικονομία εκτιμώντας ένα σημαντικό μέρος της εργασίας στους συνεταιρισμούς που δεν ήταν ορατό με μια στενή οπτική της απασχόλησης. Ωστόσο, όπως αναφέρεται στο 3.3.3., οι μη αμειβόμενες δραστηριότητες που σχετίζονται με την απασχόληση των μελών δεν θα θεωρούνται πάντοτε ως εθελοντική εργασία, επειδή ενδέχεται να αποζημιωθούν σε μια συγκεκριμένη στιγμή. Επομένως, αν και αυτό το ζήτημα πρέπει να αναλυθεί επιπλέον, φαίνεται λογικό να θεωρηθεί ότι η εθελοντική εργασία εκτελείται μόνο από καταναλωτές/μέλη χρήστη και όχι από μέλη-παραγωγούς ή μέλη-εργαζομένους.

Τα μέλη μπορούν επίσης να εκτελούν εθελοντική εργασία για άτομα που έχουν ανάγκη ή για την τοπική τους κοινότητα μέσω των συνεταιρισμών. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς⁴⁵ που στοχεύουν στη βελτίωση του συλλογικού και γενικού συμφέροντος της κοινότητας παρά στο οικονομικό συμφέρον των μελών. Στους κοινωνικούς συνεταιρισμούς, διαφορετικοί τύποι μελών που έχουν διαφορετικές λειτουργίες όπως υπάλληλοι, παραγωγοί, χρήστες ή χρηματοδότες μπορεί να εκτελούν εθελοντική εργασία για τον συνεταιρισμό τους αλλά και για άτομα που έχουν ανάγκη ή την τοπική κοινότητα μέσω του συνεταιρισμού. Είναι συχνά δύσκολο να διακρίνουμε την απασχόληση, την εθελοντική εργασία για τους συνεταιρισμούς και αυτή για τα άτομα που έχουν ανάγκη ή την τοπική κοινότητα, επειδή η πρωταρχική αποστολή των

⁴⁴ Σύμφωνα με την ICSaW-18, «7 εθελοντές με βάση την οργάνωση (Σωματειακή φύση)» ορίζονται ως «εργαζόμενοι που εκτελούν μη αμειβόμενες μη υποχρεωτικές δραστηριότητες για την παραγωγή αγαθών ή παροχή υπηρεσιών για άλλους μέσω ή για οργανώσεις που περιλαμβάνουν (Λειτουργικές) Μονάδες εντός αγοράς και εκτός αγοράς. Σε αυτήν την ομάδα περιλαμβάνονται εργαζόμενοι που παράγουν αγαθά ή παρέχουν υπηρεσίες για άλλους μέσω ή για αυτοβοήθεια, αμοιβαία βοήθεια ή ομάδες με βάση την κοινότητα των οποίων ο εργαζόμενος είναι μέλος. Εξαιρούνται από αυτήν την ομάδα οι (i) μη αμειβόμενοι μαθητευόμενοι, εκπαιδευόμενοι και ασκούμενοι, (ii) εργαζόμενοι που εκτελούν μη αμειβόμενες υποχρεωτικές δραστηριότητες και (iii) εθελοντές για ίδιο λογαριασμό (§ 68)».

⁴⁵ Για παράδειγμα, ο «cooperativa sociale» (κοινωνικός συνεταιρισμός) στην Ιταλία, ο «société coopérative d'intérêt collectif» (συνεταιρισμός συλλογικού ενδιαφέροντος) στη Γαλλία, «사회적협동조합» (ο κοινωνικός συνεταιρισμός) στη Νότια Κορέα, ο «coopérative de solidarite» (συνεταιρισμός αλληλεγγύης) στο Κεμπέκ (Καναδάς) κ.λπ.

κοινωνικών συνεταιρισμών είναι να εξυπηρετεί άτομα που έχουν ανάγκη και την τοπική κοινότητα. Υπάρχει συχνά μια συγκεκριμένη κατηγορία μελών του «μέλους εθελοντή» σε πολλούς κοινωνικούς συνεταιρισμούς επίσης.

Οι υπάλληλοι στους συνεταιρισμούς μπορούν να εκτελούν εθελοντική εργασία για τους συνεταιρισμούς εκτός των ωρών εργασίας, εάν το κάνουν εθελοντικά. Όπως στην περίπτωση των μελών που εκτελούν την αμειβόμενη εργασία τους στους συνεταιρισμούς, η εθελοντική εργασία τους πρέπει να διακρίνεται από την απασχόλησή τους στους συνεταιρισμούς.

Λογικά, δεν είναι αδύνατο τα μη μέλη (που δεν είναι ούτε υπάλληλοι) να μπορούν να εκτελούν εθελοντική εργασία μέσω ή για τους συνεταιρισμούς. Παρόλο που υπάρχουν λίγες στατιστικές πληροφορίες, είναι πιθανό οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί, οι κοινοτικοί συνεταιρισμοί και οι συνεταιρισμοί με έμφαση στις ηθικές και περιβαλλοντικές αξίες, όπως το δίκαιο εμπόριο ή τα βιολογικά προϊόντα, να έχουν εθελοντές μη μέλη στις δραστηριότητές τους, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης ή/και της διοίκησης.

Αυτή η πτυχή της εθελοντικής εργασίας δεν εξετάστηκε πλήρως στις *Κατευθυντήριες Γραμμές* αλλά αναφέρθηκε με δευτερεύοντα τρόπο. Στο άρθρο 30 σχετικά με την εργασία που εκτελούνται από μέλη της διαχείρισης ή της διοίκησης, αναφέρεται ότι «εάν τα μέλη-καταναλωτές εκτελούν οποιοδήποτε είδος εργασίας στον συνεταιρισμό τους χωρίς αμοιβή, είναι εθελοντική εργασία». Στο άρθρο 31 σχετικά με τη εργασία των μη μελών, αναφέρεται ότι «τα μη μέλη μπορούν να εκτελέσουν εργασίες σε όλους τους τύπους των συνεταιρισμών, μεταξύ άλλων και ως υπάλληλοι και ως εθελοντές».

3.4. Εργασία και απασχόληση που εκτελούνται σε άλλες οικονομικές μονάδες αλλά στο πλαίσιο των συνεταιρισμών

Αν και δεν εκτελούνται απευθείας σε συνεταιρισμούς, ορισμένοι τύποι εργασίας και απασχόλησης θεωρούνται ότι εκτελούνται χάρη των συνεταιρισμών. Σε ορισμένες στατιστικές πληροφορίες, αυτοί οι τύποι εργασίας και απασχόλησης αναφέρονται ως μέρος αυτών των συνεταιρισμών. Όπως θέλει να τονίσει αυτή η προσέγγιση, δεν πρέπει να υποτιμάται ο αντίκτυπος και η επιρροή των συνεταιρισμών στη δημιουργία, τη διατήρηση και την ανάπτυξη αυτών των τύπων απασχόλησης. Ωστόσο, όσον αφορά τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς, φαίνεται λογικό να παράγουμε και να συλλέγουμε δεδομένα για αυτές τις μορφές εργασίας και απασχόλησης, αλλά με τρόπο που να μπορούν να διακριθούν από εκείνους των συνεταιρισμών.

Οι *Κατευθυντήριες Γραμμές* ορίζουν Μονάδες Στατιστικής (Φορείς) που θα περιληφθούν στο πεδίο των στατιστικών για τους συνεταιρισμούς. (i) συνεταιρισμοί · (ii) οικονομικές μονάδες που είναι μέλη ενός συνεταιρισμού παραγωγών ή ενός συνεταιρισμού πολλών ενδιαφερομένων (iii) θυγατρικές επιχειρήσεις που ανήκουν ή ελέγχονται από συνεταιρισμούς. Οι στατιστικές για την εργασία που παράγονται για τους συνεταιρισμούς, ιδίως οι στατιστικές για την απασχόληση, θα πρέπει να συγκεντρώνονται και να καταγράφονται χωριστά ή να ξεχωρίζονται για κάθε ένα από αυτά τα θεσμικά πλαίσια.

3.4.1. Οικονομικές μονάδες (παραγωγής) που είναι μέλη ενός συνεταιρισμού παραγωγών ή συνεταιρισμών πολλών ενδιαφερομένων μελών.

Πολλοί συνεταιρισμοί λειτουργούν ως μια διασύνδεση με άτομα που εργάζονται σε δικές τους οικονομικές μονάδες (παραγωγής) εκτός από τους συνεταιρισμούς, όπως οι αγρότες, οι ψαράδες, οι τεχνίτες κ.λπ. που βασίζονται εν μέρει ή πλήρως στους συνεταιρισμούς για να μεταποιήσουν ή να πουλήσουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους

ή για να τους παρέχουν βασικές εισροές για την παραγωγή. Αν και οι συνεταιρισμοί δεν απασχολούν αυτούς τους παραγωγούς, διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διευκόλυνση των οικονομικών δραστηριοτήτων των μελών τους. Ως εκ τούτου, ενώ δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ότι τα μέλη-παραγωγοί έχουν θέσεις εργασίας στους συνεταιρισμούς,⁴⁶ λαμβάνοντας υπόψη τον σημαντικό αριθμό τους,⁴⁷ είναι σημαντική η συλλογή πληροφοριών σχετικά με την εργασία και την απασχόληση στις οικονομικές μονάδες που είναι μέλη των συνεταιρισμών παραγωγών ή των πολλών ενδιαφερόμενων συνεταιρισμών. Πρέπει επίσης να δοθεί περισσότερη προσοχή στον τρόπο με τον οποίο οι συνεταιρισμοί συνεισφέρουν στην εργασία τους και πώς αυτή η συνεισφορά θα μπορούσε να μετρηθεί κατάλληλα.

Επιχειρηματικά μέλη (ή νομικά πρόσωπα-μέλη) των εταιρικών συνεταιρισμών, όπως συνεταιρισμοί ΜΜΕ και συνεταιρισμοί καταστημάτων λιανικής, περιλαμβάνονται επίσης στην κατηγορία μελών-παραγωγών. Ως εκ τούτου, η απασχόληση που πραγματοποιείται από εργοδότες και υπαλλήλους σε εταιρείες-μέλη δεν πρέπει να θεωρείται ότι εργάζονται στους συνεταιρισμούς, αλλά οι πληροφορίες αυτές πρέπει να συλλέγονται ως στατιστικά στοιχεία για την εργασία και την απασχόληση με διακριτό τρόπο από εκείνες για τους συνεταιρισμούς.

Στις *Κατευθυντήριες Γραμμές*, είτε πρόκειται για άτομα είτε για επιχειρήσεις, ορίζονται ως μέλη παραγωγών σε συνεταιρισμούς παραγωγών ή σε συνεταιρισμούς πολλών ενδιαφερομένων.

3.4.2. Εργαζόμενοι σε μη συνεταιριστικές επιχειρήσεις που ανήκουν ή ελέγχονται από συνεταιρισμούς

Οι υπάλληλοι σε μη συνεταιριστικές επιχειρήσεις που ανήκουν ή ελέγχονται από συνεταιρισμούς, όπως οι θυγατρικές εταιρείες μπορεί να ερμηνεύονται διαφορετικά.

- Ως θυγατρικές εταιρείες που ανήκουν σε συνεταιρισμούς, μπορεί να ειπωθεί ότι επηρεάζονται σημαντικά από την κουλτούρα και την αίσθηση των συνεταιρισμών. Στη συλλογή δεδομένων που διεξάγονται από τις συνεταιριστικές οργανώσεις, οι υπάλληλοι στις θυγατρικές εταιρείες αναφέρονται συχνά και αυτοί στους συνεταιρισμούς χωρίς διάκριση μεταξύ των μητρικών συνεταιρισμών και των μη συνεταιριστικών θυγατρικών εταιρειών.
- Από την άλλη πλευρά, από διοικητικής απόψεως, οι θυγατρικές εταιρείες είναι διακριτοί φορείς από τους μητρικούς συνεταιρισμούς τους, έτσι ώστε φαίνεται δύσκολο να εντοπιστούν οι πληροφορίες τους στις οικονομικές απογραφές ή τα αρχεία διοίκησης σε σχέση με τους συνεταιρισμούς. Φαίνεται επίσης δύσκολο, σε απογραφές ή έρευνες που βασίζονται στα νοικοκυριά, οι ερωτηθέντες να μπορέσουν να αντιληφθούν την επιχείρησή τους ως σχετιζόμενη με έναν συνεταιρισμό.

Σύμφωνα με τις *Κατευθυντήριες Γραμμές*, οι μη συνεταιριστικές επιχειρήσεις που ανήκουν ή ελέγχονται από συνεταιρισμούς εμπίπτουν στο πεδίο των στατιστικών για

⁴⁶ Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί, όπως συζητείται στο σημείο 3.2. ότι τα μέλη-παραγωγοί εξαρτώνται σημαντικά από τον συνεταιρισμό τους πρέπει να προσδιορίζονται ξεχωριστά ως εξαρτημένοι εργολάβοι στους συνεταιρισμούς όταν θα είναι διαθέσιμες οι κατάλληλες μέθοδοι.

⁴⁷ Σύμφωνα με την έκθεση για την απασχόληση της CICOPA, υπάρχουν περισσότερα από 250 εκατομμύρια μέλη παραγωγών ολόκληρο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων με καταμετρημένη την ιδιότητα τους ως μέλη. Αντίθετα, ο αριθμός των θέσεων εργασίας «εντός» των συνεταιρισμών που καλύπτουν υπαλλήλους και εργαζομένους είναι 27 εκατομμύρια (Eum, 2017).

τους συνεταιρισμούς, αλλά "πρέπει να συγκεντρωθούν και να καταγραφούν ξεχωριστά ή να διαχωριστούν" με διαφορετικό τρόπο από τους συνεταιρισμούς.

3.4.3. Απασχόληση σε ιδιωτικούς και δημόσιους οργανισμούς που σχετίζονται με τους συνεταιρισμούς

Ορισμένες μελέτες περιλαμβάνουν "θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν λόγω της ίδιας της ύπαρξης των συνεταιρισμών" όπως κυβερνητικά συνεταιριστικά τμήματα, συνεταιριστικά ιδρύματα κατάρτισης και συνεταιριστικές εταιρείες ελέγχου, και "spill-over effect", δηλαδή θέσεις εργασίας που δημιουργούνται σε άλλες επιχειρήσεις με τις οποίες οι συνεταιρισμοί διατηρούν εμπορικές σχέσεις, ως συμβολή των συνεταιρισμών στη δημιουργία απασχόλησης (Schwettmann, 1997). Εάν είναι διαθέσιμες, αυτές οι πληροφορίες μπορεί να χρησιμεύσουν επίσης για να καταδείξουν τον αντίκτυπο των συνεταιρισμών. Για παράδειγμα, στους δορυφορικούς οικονομικούς απολογισμούς για τους συνεταιρισμούς στο Ιράν, με τον τίτλο «συνεταιριστική εφοδιαστική», πληροφορίες για διάφορους ιδιωτικούς και δημόσιους οργανισμούς συμπεριλήφθηκαν στο πεδίο των δορυφορικών οικονομικών απολογισμών για τους συνεταιρισμούς αλλά με τρόπο που να διακρίνονται από τους συνεταιρισμούς. Αυτοί οι ιδιωτικοί και δημόσιοι φορείς είναι συνεταιριστικά σωματεία, συνεταιριστικά επιμελητήρια, επενδυτικές επιχειρήσεις Edalat, το Υπουργείο Συνεταιρισμών, ο Κεντρικός Οργανισμός Αγροτικών Συνεταιρισμών του Ιράν και η Συνεταιριστική Τράπεζα Ανάπτυξης (Υπουργείο Συνεταιρισμών, Εργασίας και Κοινωνικής Πρόνοιας, 2015).

Ωστόσο, στις *Κατευθυντήριες Γραμμές*, αυτοί οι οργανισμοί που σχετίζονται με τους συνεταιρισμούς δεν περιλαμβάνονται στο πεδίο των στατιστικών για τους συνεταιρισμούς.

3.5. Πηγές δεδομένων και μέθοδοι συλλογής δεδομένων

Πώς μπορούν να συλλεχθούν δεδομένα για διάφορες μορφές εργασίας και απασχόλησης στους συνεταιρισμούς; Όπως εξετάστηκε με τις εμπειρικές περιπτώσεις (στο Παράρτημα 5), οι διαθέσιμες σήμερα στατιστικές για τους συνεταιρισμούς δεν καλύπτουν όλες αυτές τις διαφορετικές μορφές εργασίας και απασχόλησης «εντός» και «εντός του σκοπού» των συνεταιρισμών. Κάθε μέθοδος έχει τη δική της ισχύ για τη λήψη συγκεκριμένων τύπων δεδομένων, αλλά όχι για άλλους τύπους. Σε αυτήν την ενότητα, θα δοθεί έμφαση στην ισχύ κάθε μεθόδου και στις πιθανές λύσεις για την βελτίωση της συνάφειάς τους σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία στους συνεταιρισμούς.

3.5.1. Έρευνες με βάση τα νοικοκυριά

Συνήθως, οι έρευνες που βασίζονται στα νοικοκυριά εκτιμώνται ως μία από τις πηγές για τη συλλογή στατιστικών στοιχείων σχετικά με την εργασία και το εργατικό δυναμικό που καλύπτει τον πληθυσμό των κατοίκων, την συμμετοχή τους σε όλες τις θέσεις εργασίας και σε όλες τις μορφές εργασίας (ΔΟΕ, 2017α).

Στις τρέχουσες διαθέσιμες έρευνες που βασίζονται στα νοικοκυριά, υπάρχουν λίγες περιπτώσεις που συλλέγουν πληροφορίες για την εργασία και την απασχόληση στους συνεταιρισμούς. Για παράδειγμα, το Ιράν διεξάγει έρευνα για το εργατικό δυναμικό που περιλαμβάνει τους συνεταιρισμούς. Στην ιρανική έρευνα για το εργατικό δυναμικό, ο συνεταιρισμός προτείνεται ως μία από τις διάφορες επιλογές για τον προσδιορισμό των

θεσμοθετημένων μονάδων στις οποίες ενδέχεται να εργάζονται οι εργαζόμενοι. Στην έρευνα, το «καθεστώς απασχόλησης» κατηγοριοποιείται σε τέσσερις κύριες ομάδες: εργοδότης, εργαζόμενος ίδιου λογαριασμού, εργαζόμενος και οικογενειακά εργαζόμενος. Στη συνέχεια, ο «υπάλληλος» χωρίζεται σε «υπάλληλος στον δημόσιο τομέα», «υπάλληλος στον ιδιωτικό τομέα» και «υπάλληλος σε συνεταιρισμούς».⁴⁸

Είναι γνωστό ότι οι έρευνες που βασίζονται στα νοικοκυριά έχουν μειονεκτήματα όπως τα λάθη δειγματοληψίας, δειγματοληψία που αποτρέπει αξιόπιστες εκτιμήσεις για μικρές ομάδες και περιοχές, εξάρτηση της ποιότητας των δεδομένων από την ακρίβεια των ερωτηθέντων (ILO, 2017c). Αυτά τα προβλήματα είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα στην εργασία στους συνεταιρισμούς.

- Συνήθως, ο αριθμός των ατόμων που εκτελούν την εργασία τους στους συνεταιρισμούς (μέλη και εργαζόμενοι) είναι μικρός στον εθνικό πληθυσμό.⁴⁹ Επομένως, είναι δύσκολο για αυτούς να εκπροσωπούνται αναλογικά σε ομάδες δειγμάτων. Στην περίπτωση του Ιράν, αναφέρεται ότι οι πληροφορίες από την έρευνα για το εργατικό δυναμικό υποτιμούν την απασχόληση στους συνεταιρισμούς, ώστε να μην αναφέρονται ποτέ ως στατιστικές για τους συνεταιρισμούς.⁵⁰
- Είναι πιθανό οι ερωτηθέντες να μην γνωρίζουν επαρκώς την έννοια του συνεταιρισμού. Όταν ο συνεταιρισμός προτείνεται ως μία από τις επιλογές για οικονομικές μονάδες (παραγωγής) όπου εργάζονται οι άνθρωποι, οι εργαζόμενοι που εργάζονται σε μεγάλους συνεταιρισμούς θα μπορούσαν να θεωρήσουν τον χώρο της εργασίας τους σαν μια ιδιωτική επιχείρηση παρά έναν συνεταιρισμό.

Κυρίως λόγω αυτών των προβλημάτων, φαίνεται δύσκολο να χρησιμοποιηθούν έρευνες που βασίζονται στα νοικοκυριά για τη λήψη γενικών εκτιμήσεων σχετικά με την εργασία "στους" συνεταιρισμούς. Μία ιδέα για τη χρήση πρόσθετων ερωτήσεων παρουσιάζεται στο Παράρτημα 6.

Οι έρευνες που βασίζονται στα νοικοκυριά μπορούν να συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με την εθελοντική εργασία στους συνεταιρισμούς. Για παράδειγμα, στην Εθνική Έρευνα Νοικοκυριών στην Κόστα Ρίκα, υπάρχει μια ερώτηση σχετικά με τη σύνδεση με τις κοινωνικές οργανώσεις. Οι συνεταιρισμοί προτείνονται ως μία από τις διαφορετικές επιλογές, μαζί με τα συνδικάτα, τις ενώσεις αλληλεγγύης, τις επαγγελματικές ενώσεις και τις κοινοτικές ενώσεις (Eum, 2016b). Αν και αυτό το ερώτημα δεν σχετίζεται άμεσα με την εθελοντική εργασία, φαίνεται σημαντικό αυτό, οι συνεταιρισμοί αναγνωρίζονται χωριστά ως ένας από τους οργανισμούς που βασίζονται στα μέλη, οι οποίοι θα μπορούσαν να είναι οι βασικοί στόχοι των Θεσμοθετημένων Μονάδων για έρευνες σχετικά με τον εθελοντισμό.

3.5.2. Απογραφές επιχείρησης ή έρευνες

Οι απογραφές επιχειρήσεων ή οι έρευνες έχουν βασικά πλεονεκτήματα στον εντοπισμό πληροφοριών σχετικά με τις θέσεις εργασίας στις επίσημα ιδρυμένες επιχειρήσεις. Ως

⁴⁸ Επικοινωνία με τον Mirfallah Nassiri, Διευθυντή, Κέντρο Στρατηγικών Στατιστικών & Πληροφοριών, Ιράν (23 Δεκεμβρίου και 12 Ιανουαρίου 2017).

⁴⁹ Σύμφωνα με τη δεύτερη έκθεση της CICOPA για τη συνεταιριστική απασχόληση (Eum, 2017), το εκτιμώμενο βάρος των μισθωτών (εργαζόμενοι-μέλη και εργαζόμενοι) σε 156 χώρες είναι μόνο το 0,92% του συνολικού απασχολούμενου πληθυσμού σε αυτές τις χώρες. Στην Ευρώπη, όπου το ποσοστό είναι ελαφρώς υψηλότερο, το εκτιμώμενο βάρος είναι 1,89%. Πιθανώς, ένα από τα υψηλότερα ποσοστά θα ήταν η περίπτωση του Ιράν όπου το 5,8% των εργαζομένων εργάζονται σε συνεταιρισμούς (από το 2010, Υπουργείο Συνεταιρισμών, Εργασίας και Κοινωνικής Πρόνοιας, nd).

⁵⁰ Επικοινωνία με τον Mirfallah Nassiri (23 Δεκεμβρίου 2017).

εκ τούτου, φαίνεται χρήσιμο για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με άτομα με μισθωτή εργασία στους συνεταιρισμούς, συγκεκριμένα υπαλλήλους (ανεξάρτητα από την ένταξή τους ως μέλη) και άτομα σε διοικητικές θέσεις (ανεξάρτητα από την ένταξή τους ως μέλη).

Ωστόσο, υπάρχουν κάποιες δυσκολίες σχετικά με τους συνεταιρισμούς. Πρώτα απ' όλα, ενώ οι συνεταιρισμοί περιλαμβάνονται ως μονάδες διερεύνησης στις απογραφές ή τις έρευνες, δεν συλλέγονται πληροφορίες για τα μέλη του συνεταιρισμού. Δεύτερον, τουλάχιστον στις διαθέσιμες μέχρι σήμερα πηγές δεδομένων, η κατηγορία των συνεταιρισμών δεν διακρίνεται συχνά από άλλες μορφές οικονομικών μονάδων (παραγωγής).⁵¹ Επομένως, είναι συχνά δύσκολο να εξαχθούν πληροφορίες για τους συνεταιρισμούς από το αποτέλεσμα των απογραφών ή των ερευνών. Τρίτον, σε πολλές περιπτώσεις, οι απογραφές ή οι έρευνες δεν καλύπτουν τις μικρές και μη εγγεγραμμένες επιχειρήσεις, έτσι ώστε είναι πιθανό οι μικροί συνεταιρισμοί να μην περιλαμβάνονται στις απογραφές ή τις έρευνες.

Δεδομένου ότι τα όρια αυτά είναι μάλλον δομικά (διαρθρωτικά), φαίνεται δύσκολο να τα βελτιώσουμε μόνο για τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς. Από την άλλη πλευρά, οι πρόσφατες τάσεις δημιουργίας "στατιστικών μητρώων για ενεργές επιχειρήσεις (μητρώο επιχειρήσεων)" με βάση διάφορες πηγές δεδομένων θα μπορούσαν να βελτιώσουν γενικά τις στατιστικές που βασίζονται στις επίσημα ιδρυμένες επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών (Eum, 2016b, σελ. 74). Ωστόσο, πρέπει να υπογραμμίσουμε και πάλι ότι οι συνεταιρισμοί πρέπει να αντιμετωπίζονται ως κατηγορία από μόνοι τους στα μητρώα επιχειρήσεων για την χρήση ως πηγών δεδομένων για στατιστικές σχετικά με τους συνεταιρισμούς.

3.5.3. Διοικητικά αρχεία

Τα αρχεία διαχείρισης έχουν τα πλεονεκτήματα της πληρότητας, της μέγιστης λεπτομέρειας και της διαθεσιμότητας (ILO, 2017c). Συγκεκριμένα, όσον αφορά την απασχόληση, τα δεδομένα κοινωνικής ασφάλισης μπορούν να παρέχουν υψηλή ποιότητα πληροφοριών για τα άτομα με αμειβόμενη απασχόληση σε συνεταιρισμούς, δηλαδή τους υπαλλήλους (ανεξάρτητα από την ένταξή τους ως μέλη) και τα άτομα σε διευθυντικές θέσεις (ανεξάρτητα από την ένταξή τους ως μέλη), με πλήρη κάλυψη.

Ωστόσο, τα διοικητικά αρχεία γενικά, εκτός από αυτά που αφορούν τους συνεταιρισμούς, δεν παρέχουν πληροφορίες για τα μέλη των συνεταιρισμών. Είναι ιδιαίτερα προβληματικό σε χώρες όπου τα μέλη-εργαζόμενοι δεν έχουν το νομικό καθεστώς του εργαζομένου. Σε αυτήν την περίπτωση, ένα σημαντικό μέρος της απασχόλησης που εκτελείται από τα μέλη-εργαζόμενους δεν μπορεί να αναφερθεί.

Θεωρητικά, τα διοικητικά αρχεία που σχετίζονται με τους συνεταιρισμούς, μπορούν να παρέχουν επαρκείς πληροφορίες για διάφορες μορφές εργασίας. Ωστόσο, σε πολλές χώρες, τα ίδια τα μητρώα συνεταιρισμών δεν ενημερώνουν τις πληροφορίες για τους συνεταιρισμούς και δεν καταργούν τους μη ενεργούς συνεταιρισμούς από τα μητρώα. Επομένως, όταν οι δημόσιες αρχές που είναι επιφορτισμένες με τους συνεταιρισμούς ενημερώνουν τακτικά τα δεδομένα, τα δεδομένα που συλλέγονται ενδέχεται να χρησιμοποιηθούν για στατιστικές για τους συνεταιρισμούς.

Μία από τις προτεινόμενες λύσεις είναι ότι τα διοικητικά αρχεία ειδικά για τους συνεταιρισμούς θα μπορούσαν γενικότερα να ενσωματωθούν καλά ή να είναι καλά διαρθρωμένα στα διοικητικά αρχεία. Αυτή η λύση θα επιτρέψει την παραγωγή

⁵¹ Από αυτή την άποψη, η απογραφή των ΜΜΕ και η γεωργική απογραφή στη Ρωσία και η γενική απογραφή για την βιομηχανία, τις υπηρεσίες και τις μη κερδοσκοπικές οντότητες στην Ιταλία είναι καλά παραδείγματα που χρησιμοποιούν τους συνεταιρισμούς ως ξεχωριστή κατηγορία.

στατιστικών για την εργασία και την απασχόληση στους συνεταιρισμούς βάσει του ίδιου πλαισίου για τις στατιστικές εν γένει, διατηρώντας παράλληλα συγκεκριμένες πληροφορίες για τους συνεταιρισμούς. Αυτό θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό για τα στατιστικά μητρώα των επιχειρήσεων.

3.5.4. Συγκεκριμένες απογραφές ή έρευνες

Οι απογραφές ή οι έρευνες που σχετίζονται με τους συνεταιρισμούς μπορεί να είναι η καλύτερη και πιο πρακτική λύση όχι μόνο για θέματα εργασίας και απασχόλησης αλλά και για άλλες πτυχές των συνεταιρισμών. Σύμφωνα με τους διαφορετικούς τρόπους σχεδιασμού των απογραφών και ερευνών, πληροφορίες για όλες τις μορφές εργασίας σε συνεταιρισμούς θα μπορούσαν να συλλεχθούν μέσω αυτών. Ωστόσο, σε διεθνές επίπεδο, θα απαιτηθεί σημαντική προσπάθεια εναρμόνισης και τυποποίησης ορισμών, μεταβλητών και ταξινομήσεων για την ανάπτυξη αυτών των μεθόδων συλλογής δεδομένων.

Πρέπει να σημειωθεί ότι είναι δύσκολο να πραγματοποιούνται συχνά απογραφές ειδικά για τους συνεταιρισμούς λόγω περιορισμών πόρων. Ωστόσο, εάν θα μπορούσαν να διεξάγονται τακτικά, ενδέχεται να είναι αξιόπιστες πηγές δεδομένων με υψηλής ποιότητας επίπεδο.

Αν διαφορετικές μεταβλητές όπως τύποι συνεταιρισμών, οικονομικές δραστηριότητες, περιοχές και μέγεθος θα αναλυθούν σωστά στην διαδικασία δειγματοληψίας, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε ειδικές συνεταιριστικές έρευνες για την συλλογή διαφόρων ειδών πληροφοριών για τους συνεταιρισμούς με χαμηλότερο κόστος.

3.6. Συμπερασματικές παρατηρήσεις για την εργασία και την απασχόληση

Κατά την εξέταση των διαφόρων πραγματικοτήτων της εργασίας και της απασχόλησης στους συνεταιρισμούς και των εννοιολογικών δεσμών τους με τα διεθνή στατιστικά πρότυπα για την εργασία και την απασχόληση, η παρούσα μελέτη πρότεινε ένα εννοιολογικό πλαίσιο για διάφορες μορφές εργασίας και απασχόλησης που εκτελούνται «εντός» και «εντός του σκοπού» των συνεταιρισμών. Αυτές οι διαφορετικές μορφές εργασίας στους συνεταιρισμούς αντικατοπτρίζουν τις ιδιαιτερότητες των συνεταιρισμών, ενώ αντιστοιχούν επίσης στα γενικά πλαίσια για τις στατιστικές για την εργασία και την απασχόληση στο *Ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία* και τα πρόσφατα εγκριθέντα ICSaW-18 και ICSE-18 στο *Ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για την εργασιακή σχέση*.

Τα κύρια ευρήματα αυτής της μελέτης μπορούν να συνοψιστούν ως εξής.

- Για να κατανοήσουμε τις ιδιαιτερότητες της εργασίας και της απασχόλησης στους συνεταιρισμούς, είναι απαραίτητο να χρησιμοποιηθούν, ως μεταβλητές, διαφορετικές κατηγορίες ατόμων στους συνεταιρισμούς, όπως τα μέλη των συνεταιρισμών, εργαζομένων και άλλων. Ενώ τα «μέλη των συνεταιρισμών παραγωγών» ως καθεστώς απασχόλησης στο ICSE-93 εξαφανίστηκαν, η έννοια των «μελών συνεταιρισμών» είναι ακόμη απαραίτητη και πρέπει να αναπτυχθεί στις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς.
- Δεν υπάρχει συγκεκριμένη μορφή εργασίας για τους συνεταιρισμούς, αλλά διαφορετικές μορφές εργασίας όπως ορίζονται στο *Ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία* μπορεί να καλύπτουν όλες τις μορφές εργασίας στους συνεταιρισμούς. «Απασχόληση», «εθελοντική εργασία», «μη αμειβόμενη

εκπαιδευόμενη εργασία» και μερικές από τις «άλλες (μη αμειβόμενες) εργασιακές δραστηριότητες» που εκτελούνται από διαφορετικές κατηγορίες ατόμων μπορεί να αναγνωριστεί στους συνεταιρισμούς ως οικονομική μονάδα (παραγωγής).

- Και οι δύο ρόλοι των συνεταιρισμών ως οικονομική μονάδα (παραγωγής) και ως πάροχος αγαθών και υπηρεσιών για την εργασία πρέπει να αναγνωριστούν πλήρως και να μετρηθούν κατάλληλα. Ωστόσο, δεδομένου του αντίκτυπου των συνεταιρισμών στην εργασία, την απασχόληση και τις δραστηριότητες παραγωγής, οι πληροφορίες σχετικά με τους τελευταίους δεν πρέπει να συγχέονται με αυτές στον πρώτο.
- Προκειμένου να προσδιοριστούν συγκεκριμένες μορφές εργασίας και απασχόλησης στους συνεταιρισμούς, μπορούν να χρησιμοποιηθούν τέσσερις μεταβλητές: κατηγορίες ατόμων σε συνεταιρισμούς (μέλη, εργαζόμενοι και άλλα), οικονομική μονάδα (παραγωγής) (σε συνεταιριστικές ή άλλες οικονομικές μονάδες (παραγωγής), επάγγελμα (ISCO-08) και τρόποι πληρωμής (αμοιβή ή μέρισμα κέρδους).

Με βάση αυτά τα ευρήματα, αυτή η μελέτη εντόπισε διαφορετικές μορφές εργασίας και απασχόλησης στους συνεταιρισμούς όπως:

- Μέλη-εργαζόμενοι
- Μέλη-παραγωγούς που εξαρτώνται σημαντικά από τον συνεταιρισμό τους
- Απασχόληση από μέλη στη διαχείριση ή διοίκηση του συνεταιρισμού
- Απασχόληση από υπαλλήλους
- Εθελοντική εργασία
- Προσδιόρισε επίσης διάφορες μορφές εργασίας και απασχόλησης που εκτελούνται σε άλλες οικονομικές μονάδες_(παραγωγής), αλλά στο πλαίσιο των συνεταιρισμών όπως:
- Οικονομικές μονάδες (παραγωγής) που είναι μέλη ενός συνεταιρισμού παραγωγών ή ενός συνεταιρισμού πολλών ενδιαφερομένων
- Εργαζόμενοι σε μη συνεταιριστικές επιχειρήσεις που ανήκουν ή ελέγχονται από συνεταιρισμούς
- Απασχόληση σε ιδιωτικούς και δημόσιους οργανισμούς που σχετίζονται με τους συνεταιρισμούς

Οι *Κατευθυντήριες Γραμμές* περιλαμβάνουν όλες αυτές τις μορφές εργασίας και απασχόλησης εκτός από την τελευταία.

Κάθε πηγή δεδομένων και μέθοδος συλλογής δεδομένων έχει τα δικά της πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα στη συλλογή πληροφοριών σχετικά με διάφορες μορφές εργασίας και απασχόλησης στους συνεταιρισμούς. Μεταξύ των διαφορετικών μεθόδων, τα διοικητικά αρχεία που σχετίζονται με τους συνεταιρισμούς και οι απογραφές/έρευνες που σχετίζονται με τους συνεταιρισμούς ενδέχεται να αντικατοπτρίζουν καλά τις ιδιαιτερότητες της εργασίας και της απασχόλησης στους συνεταιρισμούς.

Ένα από τα βασικά ζητήματα που πρέπει να συζητηθούν περαιτέρω είναι η έννοια της «εργασίας των μελών». Οι ιδιαιτερότητες της εργασίας στους συνεταιρισμούς βασίζονται σε αυτήν την έννοια, ότι ένας συνεταιρισμός είναι ταυτόχρονα επιχείρηση και ένωση προσώπων. Η ιδιοκτησία των εργαζομένων, η συμβολή των συνεταιρισμών στην εργασία των μελών-παραγωγών στις δικές τους οικονομικές μονάδες_(παραγωγής), οι ποικίλες μορφές εργασίας (εργασία στη διαχείριση ή/και καθήκοντα διακυβέρνησης, η εθελοντική εργασία των μελών για τις παραγωγικές δραστηριότητες, οι εξαρτώμενοι

εργολάβοι) πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω ώστε να ενσωματωθούν στις επίσημες στατιστικές για την εργασία και την απασχόληση.

Για να προχωρήσουμε περαιτέρω, θα μπορούσαν να εξεταστούν δύο επιπλέον σημεία.

Πρώτον, δεδομένου ότι η έννοια της εργασίας των μελών (όχι μόνο η απασχόληση αλλά και οι διάφορες μορφές εργασίας) είναι συνήθως σημαντική σε άλλους φορείς της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, όπως οι μη κερδοσκοπικές ενώσεις, τα αμοιβαία ταμεία, και οι κοινοτικές οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων των ανεπίσημων συνεταιριστικών ομάδων, θα μπορούσε να προβλεφθεί μια εναρμονισμένη προσπάθεια για την ανάπτυξη στατιστικών για την εργασία και την απασχόληση στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία. Με αυτόν τον τρόπο, η σημασία της έννοιας της εργασίας των μελών μπορεί να αναγνωριστεί ευκολότερα.

Δεύτερον, δεδομένου ότι δεν θα ήταν εύκολο να εφαρμοστεί το προτεινόμενο εννοιολογικό πλαίσιο για την εργασία στους συνεταιρισμούς στις κύριες επίσημες στατιστικές εργασίας στο εγγύς μέλλον, οι συνεταιριστικές απογραφικές ή οι έρευνες και η συλλογή δεδομένων από συνεταιριστικές οργανώσεις θα μπορούσαν να κινητοποιηθούν κατ' αρχήν για τη δοκιμή και την ανάπτυξή τους. Παράλληλα με την προσπάθεια ενσωμάτωσης των στατιστικών για την εργασία στους συνεταιρισμούς στις επίσημες στατιστικές, οι κύριοι ενδιαφερόμενοι θα μπορούσαν να προχωρήσουν πρακτικά και ουσιαστικά στην ανάπτυξη στατιστικών για την εργασία και την απασχόληση στους συνεταιρισμούς.

► Κεφάλαιο 4: Σχετικά με την οικονομική συμβολή των συνεταιρισμών

Damien Rousseliere, Marie J. Bouchard και Madeg Le Guernic

4.1. Εισαγωγή

Ως συνέχεια του εννοιολογικού πλαισίου της ΔΟΕ για το Σκοπό της Στατιστικής Μέτρησης για τους Συνεταιρισμούς και της Λειτουργικότητάς τους (ΔΟΕ, 2017α),⁵² οι κύριοι στόχοι αυτού του τελευταίου κεφαλαίου είναι: (1) Η αύξηση της κατανόησης και την παροχή πληροφοριών σχετικά με την οικονομική συμβολή των συνεταιρισμών διερευνώντας εναλλακτικά μέτρα του πλούτου που δημιουργούνται από τους συνεταιρισμούς (2) Η παροχή συστάσεων σχετικά με το μέλλον όσον αφορά τις «καλές πρακτικές» για τη στατιστική μέτρηση της οικονομικής συμβολής των συνεταιρισμών.⁵³

Συγκεκριμένα, αυτό το κεφάλαιο στοχεύει στην αντιμετώπιση των ακόλουθων ερωτήσεων: (1) Ποιες είναι οι υπάρχουσες μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους; (2) Ποιες είναι οι επιλογές που διαθέτει ο χρήστης (ερευνητές και ακαδημαϊκοί, επίσημοι στατιστικοί...); (3) Ποια είναι τα ερωτήματα που πρέπει να συμπεριληφθούν στις εθνικές έρευνες επιχειρήσεων ή σε συγκεκριμένες έρευνες για τους συνεταιρισμούς; (4) Τι υπάρχει για το δίλημμα μεταξύ της στατιστικής μέτρησης που θα ήταν πολύ συγκεκριμένη για κάθε τύπο συνεταιρισμού (επομένως περιορίζοντας τη σύγκριση) και της στατιστικής μέτρησης που δεν θα ήταν αρκετά συγκεκριμένη (επομένως δεν θα μετρήσει τη διακριτική συμβολή των συνεταιρισμών);

Αυτό το κεφάλαιο βασίζεται σε μια έρευνα της ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας, που περιλαμβάνει μια διεξοδική ανασκόπηση των 100 εργασιών σχετικά με τον μικροοικονομικό αντίκτυπο των συνεταιρισμών παραγωγών. Λήφθηκε επίσης υπόψη η λιγοστή βιβλιογραφία για άλλες μορφές συνεταιρισμών.

Το υπόλοιπο του κεφαλαίου περιέχει τα εξής: πρώτα, παρέχετε ο ορισμός των κύριων οικονομικών εννοιών και περιγράφονται τα μεθοδολογικά ζητήματα. Δεύτερον, τα αποτελέσματα του συνεταιρισμού θα περιγραφούν σε θεωρητικό και εμπειρικό επίπεδο. Οι κύριες μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της οικονομικής συνεισφοράς θα εξεταστούν στην επόμενη ενότητα. Τέλος, επισημαίνονται τα κύρια ζητήματα των επίσημων στατιστικών για τους συνεταιρισμούς.

4.2. Ορισμοί των οικονομικών εννοιών και των μεθοδολογικών ζητημάτων

---

⁵² Δείτε επίσης το 1^ο κεφάλαιο αυτού του βιβλίου.

⁵³ Η παραγωγή αυτής της έκθεσης κατέστη δυνατή μέσω της χρηματοδοτικής συνεισφοράς του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας.

4.2.1. Απόδοση και αποτελεσματικότητα

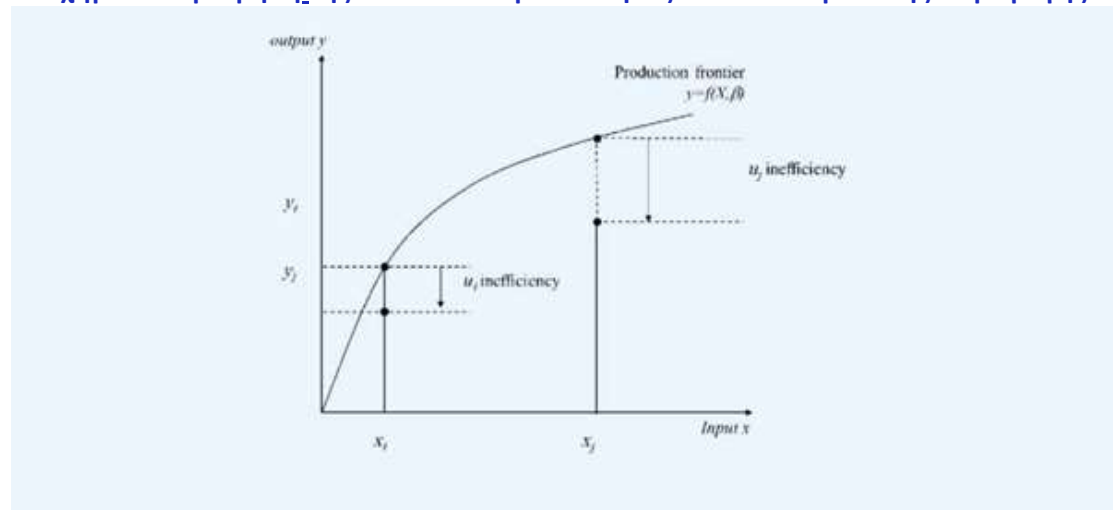
Πρώτα απ' όλα, πρέπει να καθορίσουμε τις διάφορες οικονομικές έννοιες. Ο Drucker (1977) ορίζει την **αποδοτικότητα** ως «να κάνουμε τα πράγματα σωστά»: η αποδοτικότητα είναι η ικανότητα ενός οργανισμού να επιτύχει ένα επίπεδο παραγωγής με τη χρήση ενός ελάχιστου επιπέδου εισροών. Για τη βιβλιογραφία για τα οικονομικά της παραγωγής, μπορεί να οριστεί είτε ως αποδοτικότητα Εισροών (ελάχιστη χρήση εισόδου για μια δεδομένη έξοδο) είτε ως αποδοτικότητα Εκροών (μέγιστη παραγωγή εκροών για μια δεδομένη εισροή) (Fuss and McFadden, 1978).

Σε θεωρητικό επίπεδο, υπάρχει μια διάκριση μεταξύ (Bagnoli και Megali, 2011):

1. εισροές, οι πόροι που συμβάλλουν στις δραστηριότητες που αναλαμβάνονται
2. αποτελέσματα, από την άποψη και των δύο δραστηριοτήτων που πραγματοποιήθηκαν για την επίτευξη της αποστολής και των άμεσων και μετρήσιμων αγαθών / υπηρεσιών που αποκτήθηκαν μέσω των δραστηριοτήτων που πραγματοποιήθηκαν ·
3. αποτελέσματα, οφέλη ή αντίκτυπος για τους επιδιωκόμενους δικαιούχους και
4. επιπτώσεις, οι συνέπειες για την ευρύτερη κοινότητα.

Σε ένα δεδομένο οικονομικό τομέα παραγωγής, μπορεί κανείς να σχεδιάσει ένα όριο παραγωγής που είναι το μέγιστο δυνατό επίπεδο παραγωγής ενός προϊόντος (y) για οποιοδήποτε δεδομένο επίπεδο παραγωγής μιας Εισροής (x), δεδομένης της υπάρχουσας τεχνολογίας. Οποιοσδήποτε οργανισμός κάτω από αυτό το όριο παραγωγής μπορεί να χαρακτηριστεί ως αναποτελεσματικός (βλ. Σχήμα 7).

► Σχήμα 7: Η μέτρηση της αναποτελεσματικότητας στα οικονομικά της παραγωγής

Πηγή: Οι συγγραφείς

Η απόδοση είναι πιο γενική έννοια και μπορεί να περιλαμβάνει κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις.

Όπως σημειώθηκε σε διάφορες μελέτες (Bagnoli and Megali, 2011; Soboh *et al.*, 2009) υπάρχει μια αμφισημία της έννοιας της απόδοσης για τους συνεταιρισμούς και γενικότερα για την κοινωνική οικονομία, καθώς οι συνεταιρισμοί μπορούν να επιδιώκουν πολλαπλούς στόχους. Στη βιβλιογραφία χρησιμοποιήθηκαν διάφοροι δείκτες. Λίγες μελέτες προτείνουν μια προσέγγιση πολλαπλών αποτελεσμάτων για τους συνεταιρισμούς (Becchetti and Pisani, 2015; Bouchard and Rousseliere, 2018). Εκτιμώντας ένα μοντέλο ανάπτυξης, οι Bouchard και Rousseliere (2018) επικεντρώνονται

στην ταυτόχρονη αύξηση του εθελοντισμού, της απασχόλησης και του εισοδήματος, ενώ οι Becchetti και Pisani (2015) εκτιμούν ένα σύνολο πολλαπλών προϊόντων με τον όγκο των αγαθών και των υπηρεσιών ως Εκροές.

4.2.1.1. Το πρόβλημα με την προστιθέμενη αξία ως μέτρο οικονομικής απόδοσης για τους συνεταιρισμούς χωρίς εργαζόμενους

Όπως πληροφορεί το *εννοιολογικό πλαίσιο της ΔΟΕ για το Σκοπό της Μέτρησης των Συνεταιρισμών και της Λειτουργικότητας τους* (ΔΟΕ, 2017α), η προστιθέμενη αξία και το κέρδος πρέπει να χρησιμοποιούνται με προσοχή για τη μέτρηση της οικονομικής συμβολής των συνεταιρισμών προώθησης (μάρκετινγκ) και προμήθειας. Για έναν συνεταιρισμό προώθησης (μάρκετινγκ), το εισόδημα των παραγωγών είναι, αφενός, μέρος της προστιθέμενης αξίας (επιστροφές χρημάτων ή τόκοι επί των μεριδίων συνεταιριστικού κεφαλαίου των μελών) και, αφετέρου, είναι μείωση της προστιθέμενης αξίας (πληρωμή πρώτων υλών υλικό).

Σε αυτόν τον τύπο συνεταιρισμού, η προστιθέμενη αξία δεν αποτελεί σχετικό δείκτη για τη μέτρηση της οικονομικής δραστηριότητας του συνεταιρισμού (Deshayes, 1988). Ο συνεταιρισμός διαφοροποιείται από μια κερδοσκοπική επιχείρηση, καθώς το προϊόν είναι υπό κίνδυνο (δεν είναι πλέον το κεφάλαιο που παρέχεται από τους μετόχους, αλλά η πρώτη ύλη που αγοράζεται από τα μέλη). Αυτό οδηγεί τον Declerck (2013) να σημειώσει ότι η προστιθέμενη αξία έχει σημασία μόνο στην περίπτωση ενός συνεταιρισμού προώθησης (μάρκετινγκ) που αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες. Σε μια τέτοια περίπτωση, το κεφάλαιο που παρέχεται από τα μέλη μπορεί επίσης να θεωρηθεί ως προϊόν υπό οικονομικό κίνδυνο, που ορίζεται γενικά ως ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων (Shah, 1997).

Για έναν συνεταιρισμό εφοδιασμού, τα έξοδα των παραγωγών ενδέχεται να αντικατοπτρίζουν διαφορετικές στρατηγικές τιμών (συνδυασμός μεταξύ τιμών και επιστροφών προστασίας κινδύνου). Για τους Fulton και Giannakas (2001), ένας συνεταιρισμός αγορών μεγιστοποιεί την ευημερία των μελών του που μπορεί να οδηγήσει σε καθοδική προστιθέμενη αξία.

Αυτό μπορεί να μην επιτρέπει σύγκριση διαφορετικών οικονομικών τομέων παραγωγής ή διαφορετικών οικονομιών. Στην περίπτωση μιας τομεακής ανάλυσης, οι Musson και Rousseliere (2017) χρησιμοποιούν τον κύκλο εργασιών επειδή οι συνεντεύξεις από τους διευθυντές υποδηλώνουν ότι οι επιστροφές χρημάτων και οι στρατηγικές τιμών είναι σχετικά παρόμοιες μεταξύ όλων των οικονομικών τομέων παραγωγής των συνεταιρισμών. Αυτή είναι η ίδια στρατηγική που χρησιμοποίησαν οι Madau *et al.* (2018) κατά τη σύγκριση της τεχνικής αποτελεσματικότητας των συνεταιρισμών αλιείων.

4.2.1.2. Εναλλακτικοί δείκτες με βάση την τροποποίηση της προστιθέμενης αξίας

Όπως καταδεικνύεται παραπάνω, η μέτρηση της προστιθέμενης αξίας των συνεταιρισμών απαιτεί την εξέταση των κοινωνικών και οικονομικών τους στόχων. Μπορούμε να παραθέσουμε δύο εναλλακτικούς δείκτες με βάση μια τροποποίηση της προστιθέμενης αξίας.

Όπως ανέφεραν οι Balaguer και Castellano (2012), οι συνεταιριστικές ενώσεις είναι ένα ειδικό είδος επιχειρήσεων που συνδυάζουν οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους, προσπαθώντας να επιτύχουν τους κοινωνικούς τους στόχους, επιτρέποντας στα μέλη να επωφεληθούν από ένα θετικό οικονομικό κέρδος, αν και όχι ως συνάρτηση της

συνεισφοράς κεφάλαιο, αλλά ως συνάρτηση της συμβολής τους στο κοινό έργο. Προτείνοντας έναν προσαρμοσμένο υπολογισμό της προστιθέμενης αξίας του συνεταιρισμού, θέλουν να λάβουν υπόψη τη μη νομισματική αξία της ανταλλαγής υπηρεσιών μεταξύ των μελών του ίδιου συνεταιρισμού.

Ωστόσο, δεν γίνονται συστάσεις σχετικά με τις επιδοτήσεις λειτουργίας (επιδοτήσεις προϊόντος ή επιδοτήσεις που συνδέονται με την παραγωγή) που μπορεί να λάβει ο συνεταιρισμός από τις δημόσιες αρχές. Μια αρχική πρόταση είναι να συμπεριληφθούν τα οικονομικά έσοδα στον υπολογισμό της προστιθέμενης αξίας, τα οποία συνήθως δεν θεωρούνται μέρος των συνεταιριστικών σκοπών.

Ο Deshayes (1988) εισήγαγε δύο χρηματοοικονομικές έννοιες που εφαρμόστηκαν στους συνεταιρισμούς: η λαμβανόμενη αξία ("*valeur obtenue*") και η κοινή αξία ("*valeur partagee*").

Η λαμβανόμενη αξία είναι το ισοζύγιο ταμειακών ροών που προκύπτει από τις πωλήσεις γεωργικών προϊόντων των μελών και την αγορά όλων των απαραίτητων εισροών (εκτός από το οικονομικό κόστος και τους τόκους στις συνεταιριστικές μερίδες). Αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως η ικανότητα του συνεταιρισμού να παρέχει αρκετή ταμειακή ροή από τη δραστηριότητα μάρκετινγκ και την αγορά εισροών για την αποπληρωμή των δανείων και των τόκων, για τη χρηματοδότησή του και για την πληρωμή των προϊόντων των μελών.

Η κοινή αξία είναι το ποσό που κερδίζεται από την πώληση των γεωργικών προϊόντων που μοιράζεται μεταξύ των μελών. Περιλαμβάνει προκαταβολές, συμπληρωματικές τιμές και επιστροφές χρημάτων που καταβάλλονται στα μέλη. Είναι ένας δείκτης της ικανότητας του συνεταιρισμού να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μελών με γεωργικά προϊόντα που αντισταθμίζονται κατάλληλα.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι επιδοτήσεις λειτουργίας αποτελούν μέρος της αξίας που λαμβάνεται. Ωστόσο, εξαιρούνται τα εισοδήματα και οικονομικά εισοδήματα τα οποία απαλλάσσονται. Η κοινή αξία λαμβάνει υπόψη την ανανέωση των περιουσιακών στοιχείων. Αυτές οι έννοιες είναι επίσης σχετικές με τους συνεταιρισμούς υπηρεσιών και τους συνεταιρισμούς καταναλωτών (Deshayes, 1988). Μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μακροοικονομικό επίπεδο αλλά χρειάζονται διαφορετικές θεραπείες μεταξύ συνεταιρισμών που εξυπηρετούν νοικοκυριά και εταιρείες.

4.2.1.3. Άλλοι οικονομικοί δείκτες

Η οικονομική βιβλιογραφία χρησιμοποιεί διάφορους άλλους οικονομικούς δείκτες, ιδίως σε περιπτώσεις σύγκρισης μεταξύ συνεταιρισμών και μη συνεταιριστικών επιχειρήσεων. Το συνολικό κόστος χρησιμοποιείται ως δείκτης απόδοσης για τους συνεταιρισμούς καταναλωτών ή τις συνεταιριστικές τράπεζες. Σύμφωνα με τους Fulton και Giannakas (2001), ένας συνεταιρισμός καταναλωτών που μεγιστοποιεί την ευημερία των μελών του ορίζει την τιμή στο οριακό κόστος. Αυτός ο δείκτης μπορεί σε αυτήν την περίπτωση να θεωρηθεί καλύτερος αντιπροσωπευτικός δείκτης από την προστιθέμενη αξία, καθώς και οι συνεταιρισμοί και οι κερδοσκοπικές επιχειρήσεις προσπαθούν να ελαχιστοποιήσουν το συνολικό κόστος (Hauner, 2005).

Το συνολικό κόστος δεν είναι τόσο σχετικό για τους συνεταιρισμούς παραγωγών, καθώς η πληρωμή στα μέλη μπορεί να είναι μέρος αυτών των δαπανών. Σε αυτήν την περίπτωση οι συγγραφείς υποστηρίζουν μια προσέγγιση που βασίζεται στον κύκλο εργασιών (Maietta and Sena, 2008, 2010; Gagliardi, 2009; Soboh *et al.* 2012; Musson and Rousseliere, 2017). Η χρήση του κύκλου εργασιών εμπειρικά αλλά και θεωρητικά στηρίζεται στα οικονομικά της παραγωγής, καθώς μετά από μετασχηματισμό log, αναφέρεται άμεσα σε κανονική συνάρτηση παραγωγής όπως την CES, Cobb-Douglas ή

Translog. Καθώς αυτές οι συναρτήσεις εκφράζουν την τεχνολογική σχέση μεταξύ των ποσοτήτων εισροών και του ποσού της παραγωγής που μπορούν να παραχθούν από αυτές τις Εκροές, οι ελαστικότητες και οι οικονομίες κλίμακας μπορούν να υπολογιστούν άμεσα.

Έχουν αναπτυχθεί συγκεκριμένοι δείκτες για συγκεκριμένες μορφές συνεταιρισμών. Για παράδειγμα, στην περίπτωση συνεταιριστικών τραπεζών, η σταθερότητα της τράπεζας (βαθμολογία Z) αντικατοπτρίζει την πιθανότητα αφερεγγυότητας μιας τράπεζας. Αυτός ο δείκτης συσχετίζει το επίπεδο κεφαλαίου μιας τράπεζας με μεταβλητότητα στις αποδόσεις της, έτσι ώστε να μπορεί κανείς να γνωρίζει πόση μεταβλητότητα στις αποδόσεις μπορεί να απορροφηθεί από το κεφάλαιο χωρίς την τραπεζική αφερεγγυότητα (Kohler, 2015).⁵⁴ Σε ορισμένες περιπτώσεις (π.χ. συνεταιρισμοί αγροτικών μηχανημάτων ή συνεταιρισμοί στέγασης), η επένδυση αποτελεί ένα καλό μέσο για την οικονομική δραστηριότητα (Cornee *et al.*, 2017). Τέλος, ορισμένες μελέτες χρησιμοποιούν τον όγκο αντί για τιμές (π.χ. Becchetti and Pisani, 2015), ειδικά στην περίπτωση (εν μέρει) μη εμπορικής παραγωγής.

Το πρόβλημα της αντιληπτής ποιότητας (για παράδειγμα συνεταιρισμοί στέγασης και ποιότητας ζωής (Cooper και Rodman, 1994)) οδηγεί τους συγγραφείς να υιοθετήσουν έναν αντιπροσωπευτικό δείκτη όπως «την ικανοποίηση από τις υπηρεσίες». Δεν είναι τόσο πολύ το είδος της λήψης αποφάσεων που είναι σημαντικό για τη διατήρηση των κατοίκων ικανοποιημένων με τη στέγαση τους, αλλά το ποσό των ευκαιριών λήψης αποφάσεων που προσφέρονται στους κατοίκους (Altus και Mathews, 2002).

4.2.2. Οικονομική συμβολή έναντι οικονομικών επιπτώσεων

4.2.2.1. Το πρόβλημα της αντίστροφης κατάστασης: τι γίνεται αν δεν υπάρχει ο συνεταιρισμός;

Το πρόβλημα του αντίκτυπου αναφέρεται στο πρόβλημα της σύγκρισης με μια υποθετική κατάσταση. Αυτό το πρόβλημα είναι το πρόβλημα των δεδομένων παρατήρησης (έναντι πειραματικών δεδομένων).

Ο Gelman (2011) σημειώνει τρία διαφορετικά προβλήματα για αιτιώδη συμπεράσματα: το πρώτο είναι η δυσκολία γενίκευσης από πειραματικές σε ρεαλιστικές ρυθμίσεις. Το δεύτερο μελετά τα ζητήματα της μελλοντικής αιτιώδους συνάφειας σε μελέτες παρατήρησης ή σε πειραματικά περιβάλλοντα με ελλιπή δεδομένα (η παραδοσιακή εστίαση της αιτιώδους συνάφειας στις στατιστικές και στη βιοστατιστική βιβλιογραφία). Και το τελευταίο είναι να υπενθυμίσουμε ότι η έλλειψη είναι εγγενής του αντικειμενικού ορισμού των αιτιωδών αποτελεσμάτων.

Όπως συνοψίζεται στον ακόλουθο πίνακα, ο Heckman (2008) περιγράφει το πρόβλημα της αιτιότητας όταν κάποιος χρησιμοποιεί δεδομένα παρατήρησης.

⁵⁴ Η μεταβλητότητα των αποδόσεων μετράται συνήθως από την τυπική απόκλιση του Return on Assets (ROA) ως παρονομαστή του z-score, ενώ ο αριθμητής του λόγου ορίζεται συνήθως ως ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων προς τα περιουσιακά στοιχεία συν ROA.

► **Πίνακας 5: Οι τρεις διακριτές εργασίες που προκύπτουν κατά την ανάλυση των αιτιακών μοντέλων**

Εργο Περιγραφή		Απαιτήσεις
1	Ορισμός του συνόλου των υποθετικών ή των αντιπαραδειγμάτων	Μια επιστημονική θεωρία
2	Προσδιορισμός αιτιώδους παραμέτρου από υποθετικά δεδομένα πληθυσμού	Μαθηματική ανάλυση σημείου ή σύνολο αναγνώρισης
3	Προσδιορισμός παραμέτρων από πραγματικά δεδομένα	Θεωρία εκτίμησης και δοκιμών

Πηγή: Heckman (2008)

Ένα αντιπαράδειγμα είναι ένα πιθανό αποτέλεσμα ή κατάσταση που θα συνέβαινε αν δεν υπήρχε η αιτία (Guo and Fraser, 2010). Κάθε αντίθετο ή πιθανό αποτέλεσμα μπορεί να συλληφθεί σε ένα θεωρητικό πλαίσιο τιμών που λείπει. Εξ ορισμού, δεν παρατηρείται σε πραγματικά δεδομένα και αναφέρεται σε μια υποθετική κατάσταση. Αυτό το «θεμελιώδες πρόβλημα της αιτιώδους συνάφειας» (Holland, 1986) αναγκάζει τον ερευνητή να χρησιμοποιήσει όλες τις γνωστές πληροφορίες (δεδομένα, πεποιθήσεις κ.λπ.) για να βρει μια κατάλληλη τιμή για αυτήν την υποθετική κατάσταση προκειμένου να έχει έγκυρα συμπεράσματα. Αυτό μπορεί να προσομοιωθεί στην περίπτωση μεθόδων που βασίζονται στην προσομοίωση. Σε ένα μοντέλο προσομοίωσης που βασίζεται στους συντελεστές, ο Delay *et al.* (2013) μελέτησε τον αντίκτυπο της εξαφάνισης των συνεταιρισμών στην περίπτωση των αγροτικών ορεινών περιοχών. Αυτή η δραματική αλλαγή θα αύξανε τον κίνδυνο των αγροτών.

Ποιοτικές και ποσοτικές προσεγγίσεις για καταστροφικές καταστάσεις παρέχονται για μεθόδους Εισροών - Εκροών στους Uzea και Duguid (2015). Όπως ανέφεραν οι συγγραφείς, ο ορισμός του αντιπαραδείγματος θα είναι πάντα ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα. Μόνο έλεγχοι ανθεκτικότητας μπορούν να γίνουν με διαφορετικές υποθέσεις ή σύνολα καταστάσεων αντιπαραδειγμάτων.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι η διαμάχη δεν είναι της ίδιας φύσης ανάλογα με το επιλεγμένο οικονομικό επίπεδο (μικροοικονομικό έναντι μακροοικονομικού). Οι εφαρμοσμένες μικρο-οικονομικές μέθοδοι έχουν σχεδιαστεί ειδικά για την τακτική αντιμετώπιση αυτού του αντιπαραγοντικού προβλήματος (Athey and Imbens, 2017). Η κριτική μας για τις μικροοικονομικές επιδράσεις βασίζεται σε μια εμπειρική βιβλιογραφία που αναπτύσσεται σε εκθετική τάση. Από την άλλη πλευρά, ο χειρισμός της ενδογένειας σε μακροοικονομικό επίπεδο μοιάζει περισσότερο με το «διαλέξτε το λιγότερο θανατηφόρο δηλητήριο» μεταξύ διαφόρων εναλλακτικών λύσεων και μη δοκιμαστικών υποθέσεων, ακόμα και αν οι νέες μέθοδοι προσομοίωσης μπορούν να θεωρηθούν ως πολύ υποσχόμενες ευκαιρίες.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η ερώτηση είναι διαφορετική από την «ερώτηση κόστους ευκαιρίας», της σύγκρισης της οικονομικής συμβολής των διαφόρων άλλων οργανωτικών μορφών σε ανταγωνισμό με τους συνεταιρισμούς (κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, οικογενειακές επιχειρήσεις, δημόσιες ή μη κερδοσκοπικές....). Αυτό το ερώτημα είναι απλώς: τι θα συμβεί εάν αντί να επενδυθεί αυτό το ένα δολάριο (ή ευρώ, ελβετικό φράγκο...) σε συνεταιρισμούς επενδύθηκε σε μια κερδοσκοπική επιχείρηση;

4.2.2.2. Τοπικά αποτελέσματα έναντι συστηματικών αποτελεσμάτων: το πρόβλημα των έμμεσων επιπτώσεων

Το Δράση Red Queen (Derfus *et al.*, 2008) μπορεί να θεωρηθεί ως ένας διαγωνισμός στον οποίο η απόδοση κάθε εταιρείας εξαρτάται από το ταίριασμα της εταιρείας ή την υπέρβαση των δραστηριοτήτων των αντιπάλων. Σε αυτούς τους διαγωνισμούς, οι αυξήσεις της απόδοσης που κερδίζει μια εταιρεία ως αποτέλεσμα καινοτόμων δράσεων τείνουν να οδηγήσουν σε μείωση της απόδοσης στις άλλες εταιρείες. Ο μόνος τρόπος με τον οποίο οι αντίπαλες εταιρείες σε τέτοιου είδους ανταγωνιστικές κούρσες μπορούν να διατηρήσουν την απόδοσή τους σε σχέση με τις άλλες είναι με τη λήψη δικών τους δράσεων. Κάθε εταιρεία αναγκάζεται από τις άλλες εταιρείες ενός κλάδου να συμμετέχει σε συνεχείς και κλιμακωτές ενέργειες και ανάπτυξη που είναι τέτοιες που όλες οι εταιρείες καταλήγουν να αγωνίζονται όσο πιο γρήγορα μπορέσουν να σταματήσουν σε σχέση με τους ανταγωνιστές. Χρησιμοποιώντας αυτό το πλαίσιο, οι Ingram και Simons (2002) δείχνουν ότι οι εξελίξεις ορισμένων ομοσπονδιών του kibbutzim ενδέχεται να έχουν έμμεσες αρνητικές επιπτώσεις (λόγω του αυξανόμενου ανταγωνισμού) στο kibbutzim σε άλλες ομοσπονδίες.

Οι συνεταιρισμοί αλλάζουν τον τομέα, τον οικονομικό κλάδο και την οικονομία (αλλάζουν τη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους που έπρεπε να μιμούνται επίσης τους συνεταιρισμούς). Η καλή απόδοση μπορεί να κλιμακώσει το σημείο αναφοράς που χρησιμοποιούν οι ενδιαφερόμενοι για την αξιολόγηση της μελλοντικής απόδοσης (Tversky and Kahneman, 1991).

Αυτό το έμμεσο αποτέλεσμα αμφισβητεί εμπειρικά μοντέλα που δεν λαμβάνουν υπόψη την ενδογενή μεταμόρφωση του οικονομικού περιβάλλοντος από τον συνεταιριστικό τομέα.

4.2.2.3. Συνολική συνεισφορά έναντι οριακού αποτελέσματος: το πρόβλημα της διπλής μέτρησης

Ο οικονομικός αντίκτυπος νοείται ως ο αντίκτυπος μιας πρόσθετης παρατήρησης (δηλ. Οριακά αποτελέσματα).

Ο Watson *et al.* (2007) προτείνει τους ακόλουθους ορισμούς:

- Η οικονομική συμβολή μπορεί να οριστεί ως η ακαθάριστη αλλαγή της οικονομικής δραστηριότητας που σχετίζεται με ένα οικονομικό τομέα παραγωγής, γεγονός ή πολιτική σε μια υπάρχουσα περιφερειακή ή εθνική οικονομία.
- Ο οικονομικός αντίκτυπος είναι η καθαρή αλλαγή στη νέα οικονομική δραστηριότητα που σχετίζεται με ένα οικονομικό τομέα παραγωγής, ένα γεγονός ή μια πολιτική σε μια υπάρχουσα περιφερειακή ή εθνική οικονομία.
- Το οικονομικό όφελος είναι μια καθαρή αύξηση της συνολικής κοινωνικής ευημερίας. Τα οικονομικά οφέλη περιλαμβάνουν τόσο τις αγοραίες όσο και τις μη εμπορικές αξίες.

Ο σκοπός της ανάλυσης της οικονομικής συμβολής είναι να προσδιοριστεί πόση οικονομική δραστηριότητα συνδέθηκε με τον οικονομικό τομέα παραγωγής, το γεγονός ή την πολιτική. Ο σκοπός του οικονομικού αντίκτυπου είναι να προσδιοριστεί η αιτιώδης επίδραση του δεδομένου οικονομικού τομέα παραγωγής, γεγονότος ή πολιτικής.

4.3. Οικονομική συμβολή των συνεταιρισμών και στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης: Θεωρητικά αποτελέσματα και εμπειρικά στοιχεία

4.3.1. Μακροοικονομικά αποτελέσματα

4.3.1.1. Διαπραγματευτική και αντισταθμιστική ισχύ στην αγορά

Στην παγκόσμια αλυσίδα εφοδιασμού, ορισμένοι μεσάζοντες ενδέχεται να έχουν δύναμη στην αγορά. Αυτή η ισχύς της αγοράς μπορεί να είναι αμφίδρομη: ισχύς του αγοραστή στην αγορά ή δύναμη του πωλητή στην αγορά. Η δύναμη του πωλητή στην αγορά είναι η ικανότητα μιας επιχείρησης να αυξήσει την τιμή αγοράς ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας έναντι του οριακού κόστους και συνεπώς να αυξήσει τα κέρδη της. Η δύναμη του αγοραστή στην αγορά είναι η ικανότητα μιας επιχείρησης (γενικά λιανοπωλητή ή μεταποιητή) να απαιτήσει παραχωρήσεις από τους πωλητές, δεδομένου ότι οι πωλητές δεν έχουν καθόλου ή λίγες εναλλακτικές λύσεις για την πώληση στον αγοραστή.

Η αντισταθμιστική δύναμη είναι επομένως μια έννοια (που εισήχθη από το πρωτοπόρο έργο του Galbraith (1952)) που αναφέρεται στην ισχύ της αγοράς η οποία αναπτύσσεται από τη μία πλευρά της αγοράς ως αντίδραση στην ισχύ της αγοράς από την άλλη πλευρά. Ο Hansmann (1996) υποστηρίζει ότι η προστασία από το μονοπώλιο είναι η πιο εξέχουσα λειτουργία για τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις.

Αυτό το αποτέλεσμα είχε αποδειχθεί σε πολλές εμπειρικές μελέτες. Οι συνεταιρισμοί αγροτών παρέχουν σε μεμονωμένους αγρότες έναν θεσμικό μηχανισμό που αυξάνει την διαπραγματευτική τους δύναμη έναντι των προγενεστέρων και των μεταγενέστερων εταίρων στις αλυσίδες εφοδιασμού τροφίμων και διορθώνει τις τιμές που προκαλούνται από την υπερβολική προσφορά.

Το αποτέλεσμα μπορεί να θεωρηθεί αμφιλεγόμενο σύμφωνα με τις ρυθμιστικές αρχές. Σύμφωνα με τη νομοθεσία των ΗΠΑ, ο νόμος Capper-Volstead επιτρέπει στους γεωργούς παραγωγούς να καθορίζουν τις τιμές μαζί, εφόσον δεν αυξάνουν αδικαιολόγητα τις τιμές της αγοράς. Γι' αυτό γίνεται δεκτή ως δεύτερη καλύτερη λύση και σε ορισμένες περιπτώσεις επιτρέπεται (βλέπε για παράδειγμα Blair και Boylston Herndon (2004) στην περίπτωση των συνεταιρισμών Ιατρών). Διακυβεύεται επίσης στη νέα μεταρρύθμιση της κοινής οργάνωσης της αγοράς στην Ευρώπη (Velazquez and Buffaria, 2017).

4.3.1.2. Προανταγωνισμός και κριτήριο μέτρου σύγκρισης του ανταγωνισμού

Ο Nourse (1922) παρέχει την πρώτη άρθρωση της άποψης όπου χαρακτηρίζει τη λειτουργία των συνεταιρισμών ως κριτήριο μέτρου σύγκρισης με το οποίο μπορεί να μετρηθεί η απόδοση των μη συνεταιριστικών επιχειρήσεων.

Αυτή η ιδέα μπορεί να συνοψιστεί ως εξής: Όσο πιο ισχυροί είναι οι συνεταιρισμοί, τόσο υψηλότερες είναι οι τιμές που λαμβάνουν τα μέλη για τα προϊόντα τους. Μακροπρόθεσμα, οι τιμές αναμένεται να είναι χαμηλότερες στις αγορές όπου οι συνεταιρισμοί αντιπροσωπεύουν υψηλότερο μερίδιο αγοράς.

Αυτό το αποτέλεσμα είναι καλά τεκμηριωμένο στην περίπτωση των αγροτικών συνεταιρισμών (βλ. Fulton and Giannakas, 2013; Van Herck, 2014). Εμπειρικά στοιχεία παγκοσμίως (Milford, 2012; Balineau, 2012; Bergman, 1997; Hanisch *et al.*, 2013.) δείχνουν ότι υπάρχει μια αρνητική σχέση με το μερίδιο αγοράς των αγροτικών συνεταιρισμών και την συνολική τιμή στην αγορά. Οι τιμές που καταβάλλει ο γεωργικός συνεταιρισμός είναι υψηλότερες από εκείνες των κερδοσκοπικών επιχειρήσεων.

Στην περίπτωση των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, ο Sagebiel *et al.* (2014) δείχνει επίσης ότι οι καταναλωτές πληρώνουν λιγότερα για την ηλεκτρική ενέργεια που προμηθεύονται από έναν συνεταιρισμό, αλλά υπάρχει ένας πιο σημαντικός αντίκτυπος στην διαφάνεια των τιμών. Ωστόσο, όπως πρότειναν οι συγγραφείς, λόγω της αξιοπιστίας των καλών χαρακτηριστικών της ηλεκτρικής ενέργειας, η διαφάνεια των τιμών μπορεί να μειώσει τόσο το κόστος πληροφοριών όσο και την αβεβαιότητα ποιότητας. Οι συνεταιρισμοί είναι εγγενώς επωφελείς από αυτή την άποψη, αλλά αυτό θα μπορούσαν να το μιμηθούν και μη συνεταιριστικές ηλεκτρικές υπηρεσίες.

Τα αποτελέσματα του προανταγωνισμού στις τιμές που προτείνονται από τους μεταποιητές στους αλιείς έχουν επίσης φανεί στην περίπτωση των συνεταιρισμών αλιείων (Jardine *et al.*, 2014). Σημειώστε ότι στην περίπτωση η οποία περιγράφεται από τους συγγραφείς ο συνεταιρισμός ήταν επίσης σε θέση να βελτιώσει την ποιότητα του προϊόντος. Στον κλάδο τελετών κηδείων, οι Audebrand και Barros (2017) δείχνουν ότι μακροπρόθεσμα η συνεταιριστική εναλλακτική επιλογή επέτρεψε επίσης τις ιδιωτικές εταιρείες να μειώσουν την τιμή των υπηρεσιών νεκρώσιμων τελετών. Στον κλάδο των ευρυζωνικών συνδέσεων, οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί ιδρύθηκαν για να παρέχουν διαφάνεια στην αγορά και να προστατεύουν τους καταναλωτές από τις υπερβολικές τιμές από τα μονοπώλια των ιδιοκτητών επενδυτών (Sadowski, 2017). Οι καταναλωτές είναι πιο πιθανό να ενταχθούν σε έναν συνεταιρισμό εάν μπορούν να αναμένουν τα οφέλη ενός εξωτερικού δικτύου (ως συνεργαζόμενου με την εταιρεία ευρυζωνικών συνδέσεων) (πλεονεκτήματα που σχετίζονται με την τιμή και την καινοτομία).

Ένα έγγραφο της Ομοσπονδιακής Τράπεζας δείχνει ότι οι πιστωτικές ενώσεις έχουν προκαταγωνιστικό αντίκτυπο στην τιμολόγηση των τραπεζών και των καταθέσεων (Hannan, 2003). Από την άλλη πλευρά, οι Deller και Sunaram-Stukel (2012) βρίσκουν κάποια στοιχεία ενάντια στον αντίκτυπο του ανταγωνισμού: με τις τράπεζες και τις πιστωτικές ενώσεις να προσφέρουν σχετικά παρόμοιες τιμές, οι διαφορές στα μοτίβα τοποθέτησης ενδέχεται να καθορίζουν ένα κατακερματισμένο μερίδιο της αγοράς. Δηλαδή τα μέλη μπορεί να προτιμούν να παραμείνουν στην πιστωτική ένωση λόγω άλλων οφελών της οργάνωσης όπως το μερίδιο στην ιδιοκτησία και τη δομή διακυβέρνησης.

Γενικότερα, το προανταγωνιστικό αποτέλεσμα βασίζεται στην υπόθεση ότι ο συνεταιριστικός τομέας αντιπροσωπεύει ένα σχετικά σημαντικό μερίδιο της αγοράς. Αυτό εξηγεί γιατί υπάρχουν λίγα στοιχεία για την επίδραση των συνεταιρισμών εργαζομένων στην αγορά εργασίας (καθώς αντιπροσωπεύουν ένα μικρό μερίδιο αγοράς), παρόλο που προτείνουν υψηλότερους μισθούς. Από την άλλη πλευρά, ενδέχεται να υποφέρουν από τον ανταγωνισμό που επιβάλλουν οι εταιρείες, που μπορεί να προσελκύσουν μέλη υψηλών ικανοτήτων (Burdin, 2016).

Υπάρχει ισχυρός αντίκτυπος της διακυβέρνησης στο αποτέλεσμα: Τα αποτελέσματα του προανταγωνισμού είναι υψηλότερα στην περίπτωση της ανοιχτής συμμετοχής, αλλά ενδέχεται να εξαφανιστούν εάν η δυνατότητα ένταξης μέλους έχει κλείσει (δηλαδή υπάρχει όριο του αριθμού των μελών ή του συνολικού όγκου δραστηριότητας) όπως στην περίπτωση των Συνεταιρισμών Νέας Γενιάς (Fulton και Giannakas, 2013). Από την άλλη πλευρά, η αυξανόμενη ετερογένεια μπορεί να απειλήσει τη σταθερότητα του συνεταιρισμού (σε περίπτωση πλήρους συγκέντρωσης, στην οποία κάθε παραγωγός πληρώνεται με την ίδια πολιτική μέσης τιμής) (Merel *et al.*, 2015). Νέες πρακτικές γεωργικών συνεταιρισμών (μερική συγκέντρωση) προκαλούν επίσης προανταγωνιστικές συνέπειες. Σύμφωνα με τους Liang και Hendrikse (2017), το κριτήριο του μέτρου σύγκρισης γίνεται ισχυρότερο όταν ο συνεταιρισμός υιοθετεί μια πιο διαφοροποιημένη πολιτική τιμών. Οι Barry και Rousseliere (2017) δείχνουν θετικό αντίκτυπο της διαφοροποιημένης σύμβασης με βάση την ποιότητα στην απόδοση των μικρών

γαλλικών αγροτικών συνεταιρισμών, ειδικά για εκείνους με κύκλο εργασιών κάτω των 2 εκατομμυρίων ευρώ.

4.3.1.3. Επιδράσεις στην ποιότητα (δεν προσαρμόζονται καλά στις τιμές)

Η θεωρητική βιβλιογραφία για τους συνεταιρισμούς είναι απαισιόδοξη σχετικά με την ικανότητα των συνεταιρισμών παραγωγών να πωλούν προϊόντα υψηλής ποιότητας. Οι πρακτικές συγκέντρωσης ενδέχεται να αποτύχουν να ανταμείψουν επαρκώς τους παραγωγούς των προϊόντων υψηλότερης ποιότητας, προκαλώντας δυσμενές πρόβλημα στην επιλογή, με συνέπεια την μείωση της ποιότητας των προϊόντων ή την έξοδο από τους συνεταιρισμούς των παραγωγών προϊόντων υψηλής ποιότητας.

Υπάρχουν μικτές ενδείξεις σχετικά με τις επιπτώσεις των συνεταιρισμών στην ποιότητα (Frick, 2017). Ο Jardine *et al.* (2014) επισημαίνει μια θετική επίδραση της ένταξης ως μέλος στην ποιότητα για τη συγκομιδή του σολομού. Οι Pennerstorfer και Weiss (2013) αναφέρουν αρνητικές επιπτώσεις των συνεταιρισμών στην ποιότητα του κρασιού στην Αυστρία. Τα αποτελέσματα ενδέχεται να επηρεαστούν σε μεγάλο βαθμό από τη φύση του οικονομικού τομέα παραγωγής, την φύση του προϊόντος και την ποικιλομορφία των οργανισμών στον ανταγωνισμό. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι αυτή η αρνητική επίδραση (προϊόντα υψηλότερης ποιότητας που προτείνονται από κερδοσκοπικές επιχειρήσεις και προϊόντα χαμηλότερης ποιότητας που προτείνονται από συνεταιρισμούς) μπορεί να αντιμετωπιστεί με υψηλότερη δέσμευση των μελών και υψηλότερο συνεταιριστικό κεφάλαιο εντός του συνεταιρισμού (Cai *et al.*, 2016) ; Deng and Hendrikse, 2017).

Υπάρχουν πολύ λίγα στοιχεία σε άλλους συνεταιρισμούς εκτός από τους συνεταιρισμούς παραγωγών, όπως οι συνεταιρισμοί καταναλωτών. Στην περίπτωση της ιδιωτικοποίησης των υπηρεσιών κοινής ωφελείας, εκτός από τη διατήρηση των τιμών σε χαμηλά επίπεδα, ο συνεταιρισμός στοχεύει επίσης στην βελτίωση της ποιότητας της παροχής νερού, επειδή τα μέλη του είναι ταυτόχρονα χρήστες των υπηρεσιών του (Douvista και Kassavetis, 2014; Arvonen *et al.*, 2017) .

4.3.1.4. Ελλείψεις αγορών και δημόσια αγαθά

Σε πολλές μελέτες, οι συνεταιρισμοί θεωρούνται ότι παρέχουν αγαθά και υπηρεσίες που δεν θα παρέχονταν διαφορετικά. Αυτή η περίπτωση αποτυχίας της αγοράς εμφανίζεται όταν οι κερδοσκοπικές επιχειρήσεις δεν θεωρούν κερδοφόρα τη λειτουργία τους σε ένα συγκεκριμένο οικονομικό τομέα παραγωγής ή γεωγραφική περιοχή (Valentinov and Ilioroulos, 2013). Ως εκ τούτου, οι καταναλωτές δεν μπορούν να αγοράσουν αγαθά ή υπηρεσίες, οι παραγωγοί δεν μπορούν να εμπορεύονται το ακατέργαστο προϊόν τους, κ.λπ. Ιστορικά, η εμφάνιση συνεταιριστικών τραπεζών είναι σε μεγάλο βαθμό μια απάντηση στην αποτυχία της αγοράς (Perilleux *et al.*, 2016).

Σύμφωνα με διαφορετικούς συγγραφείς, αυτή η διαφοροποίηση μπορεί να δημιουργηθεί από τις δυνάμεις της αγοράς. Για τους Marini και Zevi (2011), οι συνεταιρισμοί καταναλωτών είναι πιθανό να συμπεριφέρονται όχι τόσο διαφορετικά από τις παραδοσιακές εταιρείες μεγιστοποίησης του κέρδους σε όλες τις λιανικές αγορές στις οποίες τα προϊόντα είναι πολύ (αλλά όχι πλήρως) ομοιογενή και ο ανταγωνισμός εμφανίζεται κυρίως στην τιμή. Ως αντίδραση σε αυτές τις δυνάμεις της αγοράς, οι συνεταιρισμοί ενδέχεται να προσπαθήσουν να προτείνουν πραγματικά διαφοροποιημένα προϊόντα στους πελάτες τους και, κατά συνέπεια, να βελτιώσουν την ευημερία των καταναλωτών.

Γενικότερα, οι συνεταιρισμοί μπορούν να παρέχουν δημόσια αγαθά που υπερβαίνουν τις βασικές τους δραστηριότητες. Αυτό περιλαμβάνει έρευνα και πληροφορίες αγοράς για αγορές εμπορευμάτων (Akiyama *et al.*, 2001) ή κοινωνικά δίκτυα για συνεταιρισμούς αγροτικών μηχανημάτων (Lucas *et al.*, 2019) ή συνεταιρισμούς μικρών παραγωγών σε αναπτυσσόμενες χώρες (Tadesse *et al.*, 2018)). Υπάρχουν συγκεκριμένες προκλήσεις για αυτά τα δημόσια αγαθά, λόγω έμμεσων επιπτώσεων που δύσκολα μπορούν να μετρηθούν.⁵⁵ Για παράδειγμα, κατά την εκτίμηση της σημασίας του αντίκτυπου του συνεταιριστικού οίνου στην τοπική οικονομία, οι Figueredo και Franco (2018) επιλέγουν να διαχειριστούν μια *ad hoc* έρευνα (με ερωτήσεις σχετικά με τον συνεργατισμό μεταξύ των πολιτών).

4.3.1.5. Οικονομική σταθερότητα

Η υψηλή ανθεκτικότητα των συνεταιρισμών σε σύγκριση με άλλες επιχειρήσεις (Bouchard and Rousseliere, 2016; Pape *et al.*, 2016) έχει υπογραμμιστεί σε πολλές μελέτες. Αλλά είναι επίσης σημαντικό να επισημανθούν τα οφέλη των συνεταιρισμών στην οικονομική σταθερότητα. Ο Uzea (2014) επικεντρώνεται στην τοπική οικονομική σταθερότητα, αλλά είναι ενδιαφέρον να υιοθετήσουμε μια ευρύτερη άποψη.

Ως συνεταιρισμοί αγροτών, οι συνεταιρισμοί επιχειρηματιών έχουν σαφή επίδραση στην επιβίωση των μικρών επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο των μεταβατικών οικονομιών, οι συνεταιρισμοί βιοτεχνών μπορεί να είναι ένα βολικό εργαλείο για τις μικρές επιχειρήσεις να επιβιώσουν από την μετατόπιση (μετασχηματισμό) της οικονομίας (Cordell, 1993; Surubaru, 2012). Βελτιώνοντας το συντονισμό μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης, οι συνεταιρισμοί οδηγούν σε τιμές που είναι πιο συνεπείς με το κόστος παραγωγής. Για την αγορά εργασίας, οι συνεταιρισμοί έχουν σταθεροποιητική επίδραση στην απασχόληση σε σχέση με τους κλυδωνισμούς στις θέσεις εργασίας. (Delboni and Reggiani, 2013; Alves *et al.*, 2016).

Σε μακροοικονομικό επίπεδο, ένα άλλο ενδιαφέρον παραπροϊόν των συνεταιρισμών γεωργών είναι ο αντίκτυπος στην αστάθεια των τιμών (Muller *et al.*, 2017): οι συγγραφείς διαπίστωσαν ότι (στην ευρωπαϊκή βιομηχανία γάλακτος) ένα υψηλό μερίδιο αγοράς των συνεταιρισμών μειώνει την αστάθεια των τιμών. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς το ρίσκο των τιμών καθιστούν δύσκολο για τους αγρότες τον μελλοντικό να προγραμματισμό.

Οι συνεταιριστικές τράπεζες έχουν σημαντική επίδραση στην μακροοικονομική σταθεροποίηση κατά τη διάρκεια των ετών κρίσης, αλλά μόνο πάνω από ένα ορισμένο όριο μεριδίου αγοράς (Chiaramonte *et al.*, 2015; Kohler, 2015). Συγκεκριμένα, σε ένα θετικό πλαίσιο, όπως η περίοδος που προηγείται της κρίσης, η υψηλή παρουσία συνεταιριστικών τραπεζών δεν είναι καθοριστική για τη σταθερότητα άλλων τραπεζών. Ο μη - βασικός ρόλος των συνεταιριστικών τραπεζών σε σημαντικό μερίδιο της αγοράς κατά την περίοδο πριν από την κρίση, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι κατά τους επιχειρηματικούς κύκλους της άνθισης, στο σύνολό τους, οι περισσότερες τράπεζες είχαν την τάση να είναι σταθερές. Αντίθετα, σε ένα δυσμενές μακροοικονομικό σενάριο, ένα σημαντικό ποσοστό του μεριδίου αγοράς των συνεταιριστικών τραπεζών αυξάνει τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο οποίο λειτουργούν.

Ως εκ τούτου, οι συνεταιριστικές τράπεζες έχουν σαφή επίδραση στην σταθεροποίηση κατά την διάρκεια των κρίσεων, αλλά μόνο πάνω από ένα ορισμένο όριο μεριδίου αγοράς. Αυτό το αποτέλεσμα υποδηλώνει ότι υπάρχει μια σχέση σχήματος U μεταξύ της ισχύος της αγοράς των συνεταιριστικών τραπεζών και της σταθερότητας των τραπεζών

⁵⁵ Βλ. ILO (2017a) για μια πιο γενική συζήτηση σχετικά με τη μέτρηση των μη εμπορικών αποτελεσμάτων.

κατά την περίοδο της κρίσης. Ο Kohler (2015) δείχνει επίσης ένα θετικό αντίκτυπο των συνεταιριστικών τραπεζών και των αποταμιευτικών τραπεζών στην οικονομική σταθερότητα.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι συνεταιρισμοί έχουν χαμηλότερο κόστος συναλλαγών⁵⁶ (για τις τράπεζες: Egarius and Weill, 2016, για την ενέργεια: Sagebiel *et al.*, 2014). Ως εκ τούτου, το ζήτημα της δέσμευσης μπορεί να είναι ένα βασικό σημείο για την επιβίωση αυτών των οργανισμών.

4.3.1.6. Συσσώρευση περιουσιακών στοιχείων

Μελέτες διαπιστώνουν ότι οι επιτυχημένες συνεταιριστικές επιχειρήσεις δημιουργούν πλούτο και βοηθούν τα μέλη τους να συσσωρεύουν πλούτο ή/και περιουσιακά στοιχεία (Gordon Nembhard, 2014). Η συνεταιριστική στέγαση μειώνει το κόστος ιδιοκτησίας και συντήρησης των κατοικιών. Οι συνεταιρισμοί αγροτικών μηχανημάτων έχουν άμεσα οφέλη όπως μείωση κόστους, αύξηση της αποδοτικότητας και αύξηση των κερδών. Όπως και οι πιστωτικές ενώσεις και οι συνεταιριστικές τράπεζες, αυτοί οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν στη συσσώρευση περιουσιακών στοιχείων σε τοπικό επίπεδο. Ένα στοιχείο αυτών των περιουσιακών στοιχείων (αδιαίρετο αποθεματικό) δεν μπορεί να διανεμηθεί μεταξύ των μελών. Ο Gordon Nembhard (2002, 2014) παρέχει κάποια εμπειρικά στοιχεία σχετικά με τη συμβολή των συνεταιρισμών στα περιουσιακά στοιχεία και την συσσώρευση πλούτου σε συλλογικό και ατομικό επίπεδο.

Η φύση αυτής της συσσώρευσης περιουσιακών στοιχείων έχει επίσης θετικά αποτελέσματα στην οικονομική σταθερότητα (βλ. Προηγούμενη ενότητα για τις πιστωτικές ενώσεις).

4.3.2. Μικροοικονομικά αποτελέσματα

Το μεγαλύτερο μέρος της βιβλιογραφίας για τις μικροοικονομικές επιπτώσεις των συνεταιρισμών επικεντρώνεται στους συνεταιρισμούς παραγωγών. Το άλλο μέρος αφορά τις μικροχρηματοδοτήσεις και τις συνεταιριστικές τράπεζες.

4.3.2.1. Φτώχεια, ευημερία και SDG

Όπως επεσήμανε ο Herbel *et al.* (2015: 31), «οι συνεταιρισμοί μπορούν να επιτρέψουν σε οικογενειακές αγροτικές εκμεταλλεύσεις να έχουν πρόσβαση σε αγορές μετατρέποντάς τες σε βιώσιμες και ανταγωνιστικές μονάδες παραγωγής συμβάλλοντας έτσι σε εθνικά προγράμματα όπως η επισιτιστική ασφάλεια και η μείωση της φτώχειας». Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το ερώτημα εάν η ένταξη σε συνεταιρισμούς συμβάλλει στη μείωση της φτώχειας, η βιβλιογραφία λαμβάνει συχνά υπόψη τις επιπτώσεις στην παραγωγή και τα εισοδήματα. Οι μελέτες επικεντρώνονται στο κατά κεφαλήν εισόδημα, στα κέρδη ή στο γεωργικό εισόδημα, αλλά το εκτιμώμενο αποτέλεσμα είναι συχνά παρόμοιο: η ένταξη σε συνεταιρισμούς γενικά αυξάνει σημαντικά το εισόδημα και την ευημερία των νοικοκυριών (Ahmed *et al.*, 2017; Alemu and Adesina, 2015; Pender and Gebremedhin, 2007; Mojo, 2017; Verhofstadt and Maertens, 2014).

Από μια ευρύτερη προοπτική, οι συνεταιρισμοί έχουν μεγάλη σημασία για την υλοποίηση των 17 Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης από την Ατζέντα του ΟΗΕ 2030. Οι

⁵⁶ Το κόστος συναλλαγής μπορεί να οριστεί ως «το κόστος κατά την μεταβίβαση που οι πελάτες συσχετίζουν με την διαδικασία μετάβασης από τον έναν πάροχο σε έναν άλλο» (Burnham *et al.*, 2003: σελ. 110).

περισσότεροι από τους στόχους καλύπτονται σύμφωνα με τους τύπους του συνεταιρισμού (Wanyama, 2014). Όσον αφορά τη μείωση της φτώχειας (στόχος # 1), οι συνεταιρισμοί αποταμίευσης και πίστωσης διευκολύνουν την πρόσβαση των μελών τους στο χρηματοοικονομικό κεφάλαιο, οι συνεταιρισμοί αγροτών βοηθούν τους αγρότες να έχουν πρόσβαση σε εισροές και τους βοηθούν να επεξεργάζονται, να μεταφέρουν και να εμπορεύονται τα προϊόντα τους, βοηθώντας στην επίτευξη της επισιτιστικής ασφάλειας και να θέσουν τέρμα στην πείνα (στόχος # 2). Οι συνεταιρισμοί καταναλωτών επιτρέπουν στα μέλη τους και στην κοινωνία γενικότερα να έχουν πρόσβαση σε καλής ποιότητας είδη οικιακής χρήσης, όπως τρόφιμα, ρούχα και άλλα προϊόντα σε προσιτές τιμές.

Οι συνεταιρισμοί υγείας εξυπηρετούν εκατομμύρια νοικοκυριά παγκοσμίως, προωθώντας την καλή υγεία και ευζωία (στόχος # 3). Οι εμπειρίες αγροτικών συνεταιρισμών (κοινής χρήσης) μηχανημάτων στο Μπενίν πρόσφεραν ένα τεράστιο κέρδος εργατικού δυναμικού και χρόνου για τους αγρότες, οι οποίοι μπορούν τώρα να στείλουν τα παιδιά τους στο σχολείο αντί να χρειάζονται την βοήθεια τους για να εργαστούν στους αγρούς (Balse *et al.*, 2015) σύμφωνα με τον στόχο # 4 για την ευρύτερη πρόσβαση στην εκπαίδευση. Η συνεταιριστική ομοσπονδία των αυτοαπασχολούμενων γυναικών (SEWA) στην Ινδία προωθεί την ισότητα των φύλων, την οικονομική χειραφέτηση των γυναικών (στόχος # 5) και την αυτονομία (ILO, 2014), από μια ευρύτερη προοπτική, οι συνεταιρισμοί φαίνεται να είναι καλύτεροι στην προσφορά βιώσιμων θέσεων εργασίας και αξιοπρεπούς εργασίας (Roelants *et al.*, 2014; στόχος # 8) από τις παραδοσιακές εταιρείες.

Το ερώτημα ποιος επωφελείται στο μεγαλύτερο μέρος από την ένταξη ως μέλη στους συνεταιρισμούς είναι ουσιαστικό, αλλά πολύ λίγες ποσοτικές μελέτες έχουν αντιμετωπίσει αυτό το ζήτημα. Η πρόταση «η μεσαία τάξη» των Bernard και Spielman (2009) δηλώνει ότι η πιθανότητα ένταξης στους συνεταιρισμούς είναι υψηλότερη μεταξύ των γαιοκτημόνων με ενδιάμεσα επίπεδα περιουσιακών στοιχείων, έτσι οι ευημερούμενοι αγρότες από άποψη πόρων και πρόσβασης σε πληροφορίες είναι πιο πιθανό να συμμετάσχουν σε μια ένωση αγροτών (Mojo *et al.*, 2017). Αυτό υποδηλώνει ότι τα δυνητικά οφέλη μπορεί να είναι μεγαλύτερα για τους φτωχούς αγρότες, παρόλο που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν άλλα προβλήματα: χωρίς επίγνωση των πιθανών οφελών, υψηλά τέλη ένταξης ή χαμηλές αναμενόμενες αποδόσεις καθώς είναι πιο ευάλωτοι σε ψεύτικους ή διεφθαρμένους συνεταιρισμούς. Μελέτες τείνουν να δείχνουν ότι τα πιθανά οφέλη από την ένταξη φαίνεται να είναι υψηλότερα για τους μικρούς αγρότες από τους μεγαλύτερους (Cazzuffi, 2012; Chagwiza *et al.*, 2016; Hellin, 2007), αλλά αυτό δεν είναι συναινετικό (Ahmed *et al.*, 2017; Verhofstadt and Maertens, 2015).

Οι συνεταιρισμοί μπορούν να αποτελέσουν κρίσιμη πηγή εισοδήματος και απασχόλησης σε απομακρυσμένες αγροτικές κοινότητες (McNamara, 2001; Folsom, 2003). Ένας συνεταιρισμός ως μια βιώσιμη τοπική επιχείρηση θεωρείται επίσης ότι διατηρεί το σχετικό εισόδημα και απασχόληση σε μια κοινότητα που διαφορετικά δεν θα ήταν ανταγωνιστική στην προσέλκυση άλλων ιδιωτικών επιχειρηματικών κεφαλαίων.

4.3.2.2. Επιπτώσεις στην τιμή (πληρωμής ή ληφθείσας)

Η υπάρχουσα βιβλιογραφία δείχνει ευρέως ότι η ένταξη σε συνεταιρισμούς μπορεί να επηρεάσει την τιμή που καταβάλλεται στους αγρότες σε σύγκριση με τις κεφαλαιακές εταιρείες. Οι μελέτες δείχνουν μια θετική και σημαντική επίδραση της ένταξης στους συνεταιρισμούς στην τιμή που καταβάλλεται στους αγρότες σε τακτική βάση (Bernard *et al.*, 2008; Cazzuffi, 2012; Kamdem, 2016; Wollni and Zeller, 2007). Για παράδειγμα, ο Shiferaw *et al.* (2008) εκτιμά το πλεόνασμα της τιμής που καταβάλλεται στους αγρότες, περίπου 24% στην διαφορά της τιμής εκμετάλλευσης για ομάδες μάρκετινγκ

(προώθησης) στην ανατολική Κένυα. Δεδομένου ότι αυτή η τιμή ασφάλισης μπορεί να ανέρχεται στο κόστος των καθυστερημένων πληρωμών (κατά μέσο όρο 5 εβδομάδες), μπορεί να εξηγηθεί γιατί οι αγρότες υπό οικονομικό περιορισμό προτιμούν να πουλήσουν σε άλλα κανάλια.

Από παγκόσμια οπτική, η ένταξη στους συνεταιρισμούς βελτιώνει την ένταξη στην αγορά, δηλαδή τη συμμετοχή στην εγχώρια αγορά (Francesconi and Heerink, 2010; Holloway *et al.*, 2000; Okoye *et al.*, 2016) ή εξαγωγική αγορά (Bobojonov *et al.*, 2016). Πράγματι, οι συνεταιρισμοί μάρκετινγκ (προώθησης προϊόντων) μπορούν να αντιμετωπίσουν τις υπάρχουσες αδυναμίες της αγοράς και μπορούν να έχουν πλεονεκτήματα σε αγορές προϊόντων υψηλής ποιότητας. Είναι επίσης σε θέση να βελτιώσουν την ποιότητα των προϊόντων, καθώς και να προσελκύσουν και να διατηρήσουν μια υψηλότερη τιμή (Jardine *et al.*, 2014).

Η ετερογένεια στα νοικοκυριά αποκαλύπτει επίσης διαφορετικές συμπεριφορές: σε αντίθεση με τους μεγαλύτερους, οι μικροί αγρότες τείνουν να μειώνουν την παραγωγή τους στην αγορά ως αποτέλεσμα των υψηλότερων τιμών (Bernard *et al.*, 2008).

Η πιστοποίηση μπορεί επίσης να προωθήσει τα συνεταιριστικά οφέλη. Για τον Milford (2004), το σύστημα δίκαιου εμπορίου φαίνεται να είναι επιτυχές στην υποστήριξη συνεταιριστικών πρωτοβουλιών στο Μεξικό: τα ευρήματα δείχνουν ότι χωρίς την οικονομική υποστήριξη της βιολογικής αγοράς και του συστήματος δίκαιου εμπορίου, οι συνεταιρισμοί καφέ δεν θα μπορούσαν να διατηρήσουν υψηλότερα επίπεδα τιμών, έχουν επίδραση υπέρ του ανταγωνισμού στην αγορά και πραγματοποιούν τέτοιου είδους επενδύσεις. Το αποτέλεσμα της πιστοποίησης οδηγεί σε δίλημμα για τους Stellmacher και Grote (2011) στη μελέτη τους για τον Αιθιοπικό δασικό καφέ: η πιστοποίηση στοχεύει στην καταβολή υψηλότερων τιμών παραγωγού, αλλά οι υψηλότερες τιμές μπορεί να ενθαρρύνουν τους αγρότες να εντείνουν την παραγωγή τους και με αυτόν τον τρόπο μπορεί να συμβάλει στη διαδικασία της εξάντλησης των πόρων του δάσους και την απώλεια της βιοποικιλότητας.

4.3.2.3. Τεχνική αποδοτικότητας και καινοτομίας

Ένα σημαντικό μέρος της βιβλιογραφίας που ενδιαφέρεται να μετρήσει στατιστικά κατά πόσον οι συνεταιρισμοί ενθαρρύνουν την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών έχουν επικεντρωθεί πρωτίστως σε συνεταιρισμούς γεωργών, οργανώσεις παραγωγών και ομάδες αγροτών στις αναπτυσσόμενες χώρες, λόγω της διαθεσιμότητας ενός στατιστικά ισοδύναμου αντιπαραδείγματος και την Αντιστοίχιση Βαθμολογίας Τάσεων (Propensity Score Matching -PSM) . Πράγματι, καθώς οι οργανώσεις παραγωγών χρησιμοποιούνται κυρίως ως προτιμητέος δίαυλος για την πρόσβαση σε γεωργικές εισροές (λιπάσματα, βελτιωμένοι σπόροι και φυλές, φυτοφάρμακα) και υπηρεσίες (δηλ. Οικονομικά, κατάρτιση και επέκταση), τα μέλη των συνεταιρισμών γεωργών αναμένεται να είναι τεχνικά πιο αποτελεσματικά, ιδίως μέσω της καλύτερης πρόσβασης σε καινοτομίες και νέες πρακτικές. Αυτό Μπορεί επίσης να διευκολύνει τη διάδοση της γνώσεων σχετικά με τον τρόπο χρήσης των νέων τεχνολογιών και τον κίνδυνο που συνδέεται με την δοκιμή των νέων συλλογικών τεχνικών. Η ένταξη σε συνεταιρισμούς μπορεί να είναι μια πληρεξούσιος για την πρόσβαση σε πληροφορίες: τα μέλη των ομάδων αγροτών μπορούν να ανταλλάσσουν εμπειρίες και να ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με τις νέες τεχνολογίες όταν συναντώνται (Kassie *et al.*, 2011).

Μελέτες που ασχολούνται με το θέμα της υιοθέτησης της καινοτομίας δείχνουν στοιχεία ότι η ένταξη σε συνεταιρισμούς μειώνει την υστέρηση υιοθέτησης των νέων γεωργικών τεχνολογιών και πρακτικών (Chagwiza *et al.*, 2016; Hellin, 2007; Kristjanson *et al.*, 2005; Shiferaw *et al.*, 2008; Wollni *et al.*, 2010; Wollni and BrQmmmer, 2012; Fischer and Qaim,

2012), αλλά αυτό δεν είναι συστηματικό. Πράγματι, οι συνεταιρισμοί πρέπει να διαδραματίσουν ρόλο στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου τα μεγάλα κέρδη παραγωγικότητας μπορούν να επιτευχθούν μέσω της μηχανοποίησης και της υιοθέτησης φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων, βελτιωμένων σπόρων και υιοθέτησης νέων φυλών. Αυτό ισχύει επίσης για μη συμβατικές γεωργικές εισροές, όπως η υιοθέτηση και η χρήση τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφοριών για γεωργικούς σκοπούς. Όπως θυμάται ο Mazoyer (1998), μόνο το 2% των παγκόσμιων αγροτών έχουν πρόσβαση σε ένα τρακτέρ, υπάρχει τεράστιο δυναμικό για την αύξηση της παραγωγικότητας λόγω της μηχανοποίησης. Οι συνεταιρισμοί αγροτικών μηχανημάτων, που επιτρέπουν στους αγρότες να έχουν πρόσβαση σε σύγχρονο εξοπλισμό με χαμηλότερο κόστος, είναι μια καλή εικόνα του τρόπου με τον οποίο οι αγρότες αποκτούν πρόσβαση στην καινοτομία χάρη στην ένταξη στους συνεταιρισμούς.

Η προώθηση της υιοθέτησης νέων τεχνολογιών και η πρόσβαση στην καινοτομία οδηγεί τους συνεταιρισμούς να βελτιώσουν την τεχνική αποδοτικότητα και τη γεωργική παραγωγικότητα των μελών τους σε διάφορες χώρες για διαφορετικούς πόρους (Alwarritzi, 2015; Binam *et al.*, 2005; Bravo-Ureta and Lee, 1988; D «Haese *et al.*, 2007). Για παράδειγμα, οι Pender και Gebremedhin (2008) διαπιστώνουν ότι στην Αιθιοπία, το να είσαι μέλος ενός συνεταιρισμού μάρκετινγκ (προώθησης προϊόντων) θα αυξήσει τις αποδόσεις των καλλιεργειών κατά 44%.

Ορισμένες μελέτες αναφέρουν μια μη σημαντική, σπάνια αρνητική επίδραση της ένταξης στους συνεταιρισμούς στην τεχνική αποτελεσματικότητα, κυρίως λόγω της κακής συνοχής, των αδύναμων δεσμεύσεων και της χαμηλής λογοδοσίας μεταξύ των μελών των ομάδων αγροτών, γεγονός που καθιστά πολλούς συνεταιρισμούς πολύ αδύναμους για να εκμεταλλευτούν τα οφέλη και τις οικονομίες κλίμακας. Είτε αυτό είτε τα οικονομικά οφέλη που παρέχουν οι συνεταιρισμοί στα μέλη τους συμβάλλουν στη μείωση του κινήτρου για αποτελεσματική λειτουργία. Εκτός αυτού, φαίνεται ότι τα αποτελέσματα της βελτιωμένης τεχνικής αποτελεσματικότητας ισχύουν για τους νεότερους όσον αφορά τα μέλη, αλλά ενδέχεται να μειωθούν με την πάροδο του χρόνου (Ainembabazi *et al.*, 2016).

4.3.2.4. Άλλες οικονομικές διαστάσεις

Σε μικροοικονομικό επίπεδο, προκειμένου να ξεπεραστεί η αύξηση του εισοδήματος (που μπορεί να είναι δύσκολο να μετρηθεί σε κάποιο πλαίσιο και μαστιίζεται από ελλείψεις μοτίβων δεδομένων), έχουν χρησιμοποιηθεί διάφοροι δείκτες ευημερίας: ο δείκτης ικανοποίησης ζωής που διαδίδεται από την Παγκόσμια έρευνα αξιών (Mussion and Rousseliere, 2019), ή οι προσδοκίες της ζωής (Mojo *et al.*, 2016). Για αυτόν τον τελευταίο δείκτη, οι συγγραφείς δημιούργησαν πέντε επιθυμητές διαστάσεις για κάθε άτομο με ένα βάρος βάσει μιας ποιοτικής προσέγγισης: το επίπεδο προσωπικού εισοδήματος, το επίπεδο περιουσιακών στοιχείων, το επίπεδο εκπαίδευσης, το επίπεδο κοινωνικής κατάστασης, το επίπεδο φροντίδας για το περιβάλλον και τη φύση.⁵⁷

⁵⁷ Η σπουδαιότητα (του κάθε επιπέδου) βασίζεται στην κατανομή των 25 στοιχείων στα πέντε κελία (ένα για κάθε ιδανική διάσταση) ανάλογα με την σημασία της καθεμίας από τις διαστάσεις.

4.4. Μέθοδοι των μετρήσεων της οικονομικής συμβολής των συνεταιρισμών

4.4.1. Μικροοικονομικές μέθοδοι

4.4.1.1. Η διαμάχη μεταξύ των διαφόρων μεθόδων: Τυχαιοποίηση, πειραματικές μέθοδοι και ψευδο-πειραματικές μέθοδοι

Υπάρχει μια διαμάχη γύρω από τη μεθοδολογία αιτιώδους συμπερασμάτων. Στην πραγματικότητα, υπάρχει μια συνεχιζόμενη συζήτηση σχετικά με τη θεωρία της αντιστοίχισης και της τυχαιοποίησης για τα αιτιώδους συμπεράσματα συνάφειας, που χρονολογείται από τη δεκαετία του 1990 (βλ. Για παράδειγμα Heckman and Smith, 1995). Οιονεί ο πειραματισμός χρησιμοποιώντας την αντιστοίχιση βαθμολογίας τάσης, εμφανίζεται ως μια θεωρητική εναλλακτική λύση για μια δομική οικονομετρική προσέγγιση. Αυτή η τελευταία προσέγγιση θεωρείται από ορισμένους άλλους συγγραφείς ως ακατάλληλη για «έναν προσεκτικό και αποτρεπτικό ερευνητή [ο οποίος] μπορεί να νοιάζεται πρωταρχικά να είναι σωστός» (Sobel, 2005: 128).

Λόγω της υπόθεσης του SUTVA (Stable Unit Treatment Value Assumption), υπάρχει πρόβλημα στην γενίκευση των αποτελεσμάτων. Αυτή η υπόθεση έχει ως εξής: τα πιθανά αποτελέσματα για οποιαδήποτε Μονάδα (στατιστικής) δεν ποικίλλουν ανάλογα με τις θεραπείες που έχουν ανατεθεί σε άλλες Μονάδες (στατιστικής) και για κάθε Μονάδα (στατιστικής) δεν υπάρχουν διαφορετικές μορφές ή εκδόσεις κάθε επιπέδου θεραπείας, οι οποίες οδηγούν σε διαφορετικά πιθανά αποτελέσματα. Η ιδέα είναι ότι πρέπει να αποκλείσουμε την πιθανότητα η ένταξη στους συνεταιρισμούς να έχει οποιαδήποτε επίδραση σε οποιοδήποτε αποτέλεσμα για άλλο άτομο.

4.4.1.2. Μέθοδοι που χρησιμοποιούνται σε συνεταιριστικές μελέτες

Μια μετα-ανάλυση σε 100 δημοσιεύσεις που δημοσιεύθηκαν μεταξύ του 1988 και του 2016 πραγματοποιήθηκε σχετικά με τις επιπτώσεις της ένταξης στους συνεταιρισμούς γεωργών (Le Guernic *et al.*, 2017).⁵⁸ Αυτή η ποσοτική ανάλυση της βιβλιογραφίας υπογράμμισε την ύπαρξη στρατηγικών για την παροχή πιο ισχυρών αποτελεσμάτων, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης ευαισθησίας ή/και του μετριασμού της μεροληψίας στην επιλογή:

► Πίνακας 6: Οικονομετρικές στρατηγικές στις συνεταιριστικές μελέτες

	Ανάλυση ευαισθησίας		
Προδιάθεση	Όχι	Ναι	Σύνολο
Όχι	19%	26%	45%
Ναι	12%	43%	55%
Σύνολο	31%	69%	100%

Πηγή: Le Guernic *et al.* (2017)

Στο 43% των περιπτώσεων, οι συγγραφείς διεξάγουν μια ανάλυση ευαισθησίας (παρέχοντας πολλαπλές εκτιμήσεις χρησιμοποιώντας διάφορους εκτιμητές ή διάφορα

⁵⁸ Αναγνωρίζουμε την προδιάθεση αυτής της βιβλιογραφικής επισκόπησης προς τους συνεταιρισμούς γεωργών, καθώς λίγες αν κάποια από τις μελέτες οικονομετρίας σε συνεταιρισμούς εργαζομένων είχε ήδη αξιολογήσει τις επιπτώσεις της ένταξης σε συνεταιρισμούς (εξάιρεση είναι ο Burdin (2016)).

υπο-δείγματα) και μια ανάλυση προδιάθεσης (λαμβάνοντας υπόψη ότι η ένταξη σε συνεταιρισμούς μπορεί να είναι ενδογενής).

Οι μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό της οικονομικής συμβολής των γεωργικών συνεταιρισμών περιλαμβάνουν διάφορες παραμετρικές και μη παραμετρικές προσεγγίσεις, συμπεριλαμβανομένων διαφορετικών τύπων Αντιστοίχισης Βαθμολογίας Τάσης, ταυτόχρονης μοντελοποίησης εξισώσεων, μοντελοποίησης ενόργανων μεταβλητών. Οι μελέτες βασίζονται κυρίως σε πρωτογενή δεδομένα, τα οποία συλλέγουν οι ίδιοι οι συγγραφείς μέσω συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων που υποβάλλονται στον διαχειριστή της εκμετάλλευσης ή στον επικεφαλής του νοικοκυριού.

Οι συλλεγόμενες μεταβλητές σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα, την καινοτομία, την παραγωγή και το εισόδημα, το μάρκετινγκ (προώθηση), την ευπάθεια ή το περιβάλλον. Τα δεδομένα μπορούν επίσης να προέρχονται από δευτερεύουσες πηγές, όπως έρευνες οικιακών αγροτικών προϊόντων ή μάρκετινγκ (προώθηση) ή εθνικές απογραφές γεωργικών προϊόντων. Οι έρευνες και οι απογραφές διεξάγονται από κοινοπραξίες οι οποίες αποτελούνται συχνά από ερευνητικά ιδρύματα, πανεπιστήμια, εθνικές στατιστικές υπηρεσίες και άλλες τομεακές εθνικές στατιστικές υπηρεσίες.

4.4.2. Μέθοδοι που βασίζονται σε λογιστικές βάσεις δεδομένων

Η Uzea (2014) παρουσίασε τα ενδιαφέροντα και τα όρια ορισμένων μοντέλων με βάση την προστιθέμενη αξία. Αυτό περιλαμβάνει τα τρία πρώτα μοντέλα που παρουσιάζονται εδώ. Περιλαμβάνουμε επίσης τα άλλα μοντέλα προσομοίωσης που αναπτύχθηκαν στη γεωργική οικονομία.

4.4.2.1. Μοντέλα μέτρησης κεφαλιών

Ο Deller *et al.* (2009) ορίζει την προσέγγιση μέτρησης κεφαλιών ως απλή απογραφή του σχετικού μεγέθους του συνεταιριστικού τομέα με βάση τον αριθμό των εσόδων από τις πωλήσεις, τον αριθμό των εργαζομένων, τους συνολικούς μισθούς, τους μισθούς και τις επιστροφές προστασίας κινδύνου. Αυτή η μέθοδος έχει το λιγότερο κόστος, αλλά επίσης ίσως θεωρείται η λιγότερο ακριβής.

Πρόσφατη προσπάθεια είναι του Altman (2017) στη Νέα Ζηλανδία. Ο συγγραφέας υποστηρίζει μια προσέγγιση προστιθέμενης αξίας για την εκτίμηση της συμβολής του συνεταιριστικού τομέα στο ΑΕΠ της Νέας Ζηλανδίας χρησιμοποιώντας έναν συνδυασμό ερευνών και ετήσιων εκθέσεων. Ο συγγραφέας αναφέρει τα έσοδα, τα περιουσιακά στοιχεία, τον αριθμό των μελών, τον αριθμό των εργαζομένων και μια εκτίμηση της απασχόλησης από τα μέλη. Αυτές οι τιμές υπολογίστηκαν και για τους 31 συνεταιρισμούς (για συνολικά 86 συνεταιρισμούς στη Νέα Ζηλανδία) οι οποίοι δεν απάντησαν στην έρευνα μετά από έναν τεκμαρτό υπολογισμό βάσει του μέσου όρου.⁵⁹

4.4.2.2. SAM (Πίνακας Κοινωνικής Λογιστικής) και μέθοδοι Εισροών - Εκροών

Ένας Πίνακας Κοινωνικής Λογιστικής (SAM) είναι ένας συνοπτικός πίνακας, ο οποίος αναφέρεται σε μια δεδομένη περίοδο, ο οποίος αντιπροσωπεύει την διαδικασία παραγωγής, την διανομή εισοδήματος και την αναδιανομή που πραγματοποιείται

⁵⁹ Σημειώστε ότι σε αυτήν την περίπτωση (με περίπου 36% στοιχεία που λείπουν), οι στατιστικολόγοι προτείνουν τη μέθοδο πολλαπλού καταλογισμού (αν και ο απλός υπολογισμός μπορεί να είναι ελκυστικός λόγω της απλότητάς του για univariate ανάλυση όπως στο Altman (2017)). Δείτε ένα εμπειρικό παράδειγμα Bouchard and Rousseliere (2016).

μεταξύ των τομέων, των παραγόντων στην παραγωγή, άλλων που έχουν ρόλο σε ένα οικονομικό σύστημα και του «Υπόλοιπου Κόσμου» (ROW), που σημαίνει, όλοι οι παράγοντες εκτός του οικονομικού συστήματος που μελετάται. Το SAM, το οποίο είναι ένα περιεκτικό και οικονομικό πλαίσιο δεδομένων, χρησιμεύει ως βάση δεδομένων του μοντέλου Computational General Equilibrium (Lofgren *et al.*, 2002). Τα μοντέλα SAM παράγουν διάφορα αποτελέσματα. Τα πιο χρήσιμα αποτελέσματα για τους σχεδιαστές και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής είναι οι εκτιμήσεις για τις θέσεις εργασίας, τα εισόδημα από ημερομίσθια και μηνιαίους μισθούς, τα συνολικά έσοδα και φορολογικές ροές (USDA, 2003).

Στη σαφή πλειοψηφία των περιπτώσεων, οι μελέτες (Deller *et al.*, 2009; Karaphillis and Lake, 2015; Karaphillis *et al.*, 2017; Folsom, 2003; McKee, 2011) χρησιμοποιούν κυρίως τη μέθοδο «Ανάλυση Εισροών - Εκροών» για να εκτιμήσουν την προστιθέμενη αξία των συνεταιρισμών στην οικονομία. Αυτή η μέθοδος είναι ένα υποσύνολο των μεθόδων SAM. Το πλεονέκτημα πηγάζει από το λιγότερο απαιτητικό μοντέλο δεδομένων που απαιτείται από τις μεθόδους Εισροών - Εκροών. Στην πραγματικότητα, ένα μοντέλο Εισροών - Εκροών περιλαμβάνει απλώς την αγορά και την πώληση αγαθών και υπηρεσιών, ενώ η SAM περιλαμβάνει και άλλες συναλλαγές (αγορά ενδιάμεσων αγαθών, αποταμιεύσεις, επενδύσεις.). Επομένως, τα μοντέλα SAM χρειάζονται πιο λεπτομερή δεδομένα (δείτε το USDA (2003) για παράδειγμα).

Ένα μοντέλο Εισροών - Εκροών προσφέρει ένα «στιγμιότυπο» του τομέα των συνεταιρισμών, που περιγράφει λεπτομερώς τις πωλήσεις και τις αγορές αγαθών και υπηρεσιών για μια δεδομένη χρονική περίοδο μέσα σε ένα εννοιολογικό πλαίσιο που προέρχεται από την οικονομική θεωρία (Deller *et al.*, 2009). Το μοντέλο εκτιμά ποια θα είναι η επίδραση μιας δεδομένης μεταβολής της παραγωγής στην τελική ζήτηση εντός της οικονομίας. Μπορεί να εκτιμηθεί σε επίπεδο συνεταιριστικού τομέα ή για έναν δεδομένο συνεταιρισμό (π.χ. Tuck, 2018). Οι διάφοροι δεσμοί και οι επιπτώσεις από μια αλλαγή στο αποτέλεσμα μπορεί να είναι άμεσο, έμμεσο ή επαγόμενο.

Η ανάλυση Εισροών - Εκροών, που αναπτύχθηκε για πρώτη φορά από τον W. Leontief (1936), εκτιμά τις συναλλαγές μεταξύ των οικονομικών μονάδων (παραγωγής) και χρησιμοποιεί αυτά τα στοιχεία για την αξιολόγηση των οικονομικών επιπτώσεων τυχόν αλλαγών στην οικονομία. Για παράδειγμα, η προσομοίωση που προκύπτει από μια αλλαγή σε ένα μοντέλο Εισροών - Εκροών θα δείξει τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις, τις οποίες ωφελούνται περισσότερο οι οικονομικές μονάδες (παραγωγής), τον αριθμό των θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν, τους μισθούς, τις πρόχειρες εκτιμήσεις των έμμεσων φόρων και τις επιδοτήσεις που δημιουργούνται κ.λπ. προστέθηκε προερχόμενο από το μοντέλο Εισροών - Εκροών και βασίζεται στους δεσμούς μεταξύ διαφόρων τομέων της οικονομίας χρησιμοποιώντας τα έσοδα, τους μισθούς, τα φορολογικά δεδομένα και άλλες δαπάνες.

Ως περιγραφικό εργαλείο, το μοντέλο Εισροών - Εκροών είναι πολύ καλό στην παρουσίαση μιας τεράστιας ποσότητας πληροφοριών με έναν συνοπτικό και εύκολα κατανοητό τρόπο, στο να δείχνει τα αποτελέσματα για τους δεσμούς των παραγόντων της αλυσίδας εφοδιασμού από τομέα σε τομέα και παρέχοντας διαφορετικά σενάρια. Το μοντέλο Εισροών - Εκροών περιλαμβάνει την άμεση, την έμμεση και την επαγόμενη επίδραση των συνεταιρισμών (Deller *et al.*, 2009).

- άμεσες επιπτώσεις: έσοδα, θέσεις εργασίας και φόροι που δημιουργούνται από τους συνεταιρισμούς ·
- έμμεσες επιπτώσεις: έσοδα, θέσεις εργασίας και φόροι που δημιουργούνται από επιχειρήσεις που προμηθεύουν τους συνεταιρισμούς και
- επαγόμενες επιπτώσεις: έσοδα, θέσεις εργασίας και φόροι που προκύπτουν από δαπάνες από άμεση και έμμεση απασχόληση, δαπάνες από υπαλλήλους

συνεταιρισμών, υπαλλήλους προμηθευτών των συνεταιρισμών και των οικογενειών τους.

Οι άμεσες, έμμεσες και επαγόμενες επιπτώσεις μετρώνται χρησιμοποιώντας πολλαπλασιαστές (οι πολλαπλασιαστές μετρούν τη συνολική μεταβολή σε ολόκληρη την οικονομία από μια μονάδα αλλαγή για έναν συγκεκριμένο τομέα). Οι δευτερογενείς (έμμεσες και επαγόμενες) οικονομικές επιπτώσεις μπορούν να μετρηθούν μόνο όταν εκτιμηθεί ο άμεσος οικονομικός αντίκτυπος που σχετίζεται με μια επιχείρηση ή δραστηριότητα. Ωστόσο, ο μεγαλύτερος περιορισμός στην εκτίμηση της προστιθέμενης αξίας του συνεταιρισμού είναι η δυσκολία στη λήψη ακριβών δεδομένων σχετικά με τους συνεταιρισμούς. Προστέθηκε σε αυτό, το μεγαλύτερο μέρος του μοντέλου Εισροών - Εκροών_εστιάζει στο χρηματικό μέτρο των άμεσων και έμμεσων οικονομικών επιπτώσεων και αποκλείει τα μη χρηματικά οφέλη, όπως η αξία της αντισταθμιστικής ισχύος στην αγορά, η αξία της παροχής υπηρεσιών που διαφορετικά δεν θα παρέχονταν ή ο χρόνος που αφιερώθηκε εθελοντικά σε έναν συνεταιρισμό. Τα οφέλη των συνεταιρισμών δεν μπορούν να μετρηθούν μόνο με χρηματικούς όρους, η σχέση μεταξύ συνεταιρισμών και της κοινότητάς τους είναι πολύ σημαντική και αντιμετωπίζουν την πρόκληση της τεκμηρίωσης και της περιγραφής των οφελών που δημιουργούν, όχι μόνο για τα μέλη τους αλλά και για την ευρύτερη κοινότητα (Folsom, 2003). Η μέθοδος Εισροών - Εκροών δεν λαμβάνει υπόψη την αξία της ανταλλαγής υπηρεσιών μεταξύ των μελών του ίδιου του συνεταιρισμού, επειδή αυτές οι υπηρεσίες δεν δημιουργούν έσοδα.

Επί του παρόντος, στο πλαίσιο των Εισροών - Εκροών, πολλές ταξινομήσεις οικονομικών τομέων παραγωγής υποθέτουν ότι όλες οι επιχειρήσεις έχουν παρόμοιες λειτουργίες παραγωγής (ή λειτουργία οικονομικού σκοπού) και μοτίβα δαπανών. Ωστόσο, όπως ανέφεραν οι Zeuli και Deller (2007), η συνεταιριστική θεωρία συνεπάγεται ότι αυτό δεν είναι μια σωστή υπόθεση. Οι συνεταιρισμοί μπορούν να αγοράζουν περισσότερες από τις εισροές τους τοπικά από άλλους τύπους εταιρειών που ανήκουν στην ίδια κατηγορία. Η διαφορά στα πρότυπα δαπανών μεταξύ συνεταιρισμών και άλλων επιχειρηματικών δομών παρουσιάζει μια συγκεκριμένη μορφή μείγματος προκατάληψης που δεν είχε αναγνωριστεί προηγουμένως ως περιορισμός στην ανάλυση εισροών-εξόδων.

Ο Karaphilis *et al.* (2017) παρέχει την πρώτη διαχρονική ανάλυση που συγκρίνει την κατάσταση στον Καναδά το 2009 και το 2010. Η ανάλυση, που βασίστηκε στην Ετήσια Καναδική Έρευνα για τους Καναδικούς Συνεταιρισμούς, δείχνει αύξηση της προστιθέμενης αξίας περίπου 9% στη συνεισφορά στο ΑΕΠ.

Η αποτυχία συμπερίληψης μη χρηματικών οικονομικών επιπτώσεων των συνεταιρισμών και η μη διάκριση μεταξύ συνεταιρισμών και άλλων επιχειρηματικών δομών υποτιμούν τον οικονομικό αντίκτυπο αυτού του επιχειρηματικού μοντέλου. Υπάρχει ανάγκη και πλεονεκτήματα για την επέκταση των ειδών δεικτών και μέτρων που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση της προστιθέμενης αξίας για τους συνεταιρισμούς.

4.4.2.3. CGE (Υπολογιζόμενο Γενικό Ισοζύγιο) και μικροπροσομοίωση

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η βιβλιογραφία για την προσομοίωση των συνεταιρισμών είναι λιγοστή αλλά σε αντίθεση με προηγούμενους σχολιασμούς της βιβλιογραφίας κριτικές (όπως στην Uzea, 2014), τώρα υπάρχουν κάποιες σχετικές αναφορές.

Ένα τυπικό μοντέλο Υπολογιζόμενου Γενικού Ισοζυγίου (CGE) βαθμονομείται χρησιμοποιώντας ένα SAM. Το τυπικό μοντέλο CGE εξηγεί όλες τις πληρωμές που καταγράφονται στο SAM. Το μοντέλο επομένως ακολουθεί την ανάλυση SAM των παραγόντων, των δραστηριοτήτων, των εμπορευμάτων και των επιχειρήσεων. Είναι

γραμμένο ως ένα σύνολο ταυτόχρονων εξισώσεων (οι οποίες μπορεί να είναι μη γραμμικές προκειμένου να αποτυπώσουν πιο ρεαλιστικά αποτελέσματα). Οι εξισώσεις καθορίζουν τη συμπεριφορά των διαφόρων παραγόντων. Εν μέρει, αυτή η συμπεριφορά ακολουθεί απλούς κανόνες που αποτυπώνονται από σταθερούς συντελεστές (για παράδειγμα, μοντελοποίηση δημόσιων πολιτικών όπως οι φορολογικοί συντελεστές κατ'αξία). Οι αποφάσεις παραγωγής και κατανάλωσης μοντελοποιούνται χρησιμοποιώντας την οικονομική θεωρία. Ως εκ τούτου, η συμπεριφορά αποτυπώνεται από μη γραμμικές συνθήκες πρώτης τάξης, δηλαδή, οι αποφάσεις παραγωγής και κατανάλωσης καθοδηγούνται από τη μεγιστοποίηση των κερδών και της χρησιμότητας, αντίστοιχα. Οι εξισώσεις περιλαμβάνουν επίσης ένα σύνολο περιορισμών που πρέπει να ικανοποιούνται από το σύστημα ως σύνολο αλλά δεν είναι υποχρεωτικά από καθένα που διαδραματίζει κάποιο ρόλο. Αυτοί οι περιορισμοί καλύπτουν αγορές (για παράγοντες και εμπορεύματα) και μακροοικονομικά μεγέθη (τα υπόλοιπα για τα ταμειωτήρια και τις επενδύσεις, την κυβέρνηση και τον τρεχούμενο λογαριασμό του υπόλοιπου κόσμου).

Η μικρο προσομοίωση είναι ένας γενικός όρος για τη μοντελοποίηση της συμπεριφοράς και των αλληλεπιδράσεων των μικρομονάδων (άτομα, νοικοκυριά, επιχειρήσεις κ.λπ.). Ένα μοντέλο μικρο προσομοίωσης είναι ένα σύνολο κανόνων που λειτουργούν σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα μικρομονάδων. Ένα βασικό σημείο σε σύγκριση με τα μοντέλα Εισροών - Εκροών είναι να ληφθεί πλήρως υπόψη η ετερογένεια του συνεταιριστικού τομέα, καθώς μπορεί να υλοποιηθεί ένα μεγάλο σύνολο συγκεκριμένων λειτουργιών οικονομικών σκοπών. Ένα μειονέκτημα είναι ότι χρειάζονται ακριβή δεδομένα ή συναινετικές δοκιμές.

Ο Brownstone et al. (1988) ανέπτυξε ένα μοντέλο σχετικά με τον μεσολαβητικό αντίκτυπο των συνεταιρισμών για το φορολογικό καταφύγιο στη ζήτηση κατοικιών. Οι στεγαστικοί συνεταιρισμοί έχουν σημαντική επίδραση στην αγορά ακινήτων μειώνοντας τη ζήτηση των νοικοκυριών για ιδιοκατοίκηση. Ο Shahnazarian (2011) προτείνει ένα μοντέλο μικρο προσομοίωσης για εταιρείες που λαμβάνουν υπόψη τη μεταβλητότητα των οργανωτικών εντύπων (συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών). Αυτό το μοντέλο έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει στην ανάλυση των επιπτώσεων της συμπεριφοράς που προκαλούνται από αλλαγές στον φορολογικό κώδικα και την πρόβλεψη φορολογικών εσόδων. Είναι επίσης σχεδιασμένο να παρέχει προβλέψεις μακροοικονομικής ανάπτυξης. Θα είναι απλό να εφαρμοστεί μια συγκεκριμένη ανάλυση για τους συνεταιρισμούς.

Σε σύγκριση με την μικρο προσομοίωση, το μοντέλο με βάση τους συντελεστές είναι μια πιο επίσημη προσέγγιση για την προσομοίωση των ενεργειών και των αλληλεπιδράσεων των αυτόνομων συντελεστών. Μερικοί συγγραφείς προσομοιώνουν την παρουσίαση των συνεταιρισμών σε διάφορα πλαίσια (Hendrikse et al., 2007; Xiong et al., 2016). Για να κατανοήσουμε τον αντίκτυπο των συνεταιρισμών, οι Delay et al. (2015) αναπτύσσουν ένα σύστημα πολλαπλών συντελεστών (MAS) για τη μοντελοποίηση της συμπεριφοράς των παραγόντων που συμμετέχουν στη συνεταιριστική παραγωγή κρασιού. Αυτό το μοντέλο αναλύει τον αντίκτυπο των συνεταιριστικών συστημάτων σε κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες (ανισότητα εισοδήματος και ποσοστό επιχειρηματικής αποτυχίας) και τοπία (ποσοστό συνολικής γης ως αμπελώνες, ιδίως σε απότομες περιοχές) των εξεταζόμενων περιοχών. Τα ευρήματα δείχνουν ότι οι συνεταιρισμοί διαδραματίζουν κοινωνικοοικονομικό ρόλο και σταθεροποιητικό ρόλο στο τοπίο αυτών των περιοχών. Διάφορα μοντέλα κοινωνικών επιστημών που μπορούν να εφαρμοστούν για μελέτες συνεταιρισμών παρέχονται στον ιστότοπο των δικτύων ερευνητών (π.χ. <https://maps.hypotheses.org/>).

4.4.2.4. Άλλες μέθοδοι προσομοίωσης

Η μοντελοποίηση σε επίπεδο αγροκτήματος είναι δημοφιλής στα αγροτικά οικονομικά. Τα μοντέλα μέσα σε αυτό το πεδίο χρησιμοποιούνται συχνά για να εκτιμηθεί ο αντίκτυπος ορισμένων αποφάσεων που είχαν ληφθεί προηγουμένως από τα ενδιαφερόμενα μέρη ως απάντηση σε μερικές αλλαγές του πλαισίου. Αυτά τα μοντέλα δεν προσομοιώνουν τις αποφάσεις των αγροτών σχετικά με τα τεχνικά τους συστήματα αλλά επιτρέπουν την αξιολόγηση των επιπτώσεων αυτών των αποφάσεων. Τα μαθηματικά μοντέλα αγροκτημάτων που βασίζονται σε μη γραμμικό προγραμματισμό στοχεύουν στην υπέρβαση αυτών των περιορισμών. Αυτά τα μοντέλα έχουν χρησιμοποιηθεί ευρέως για την αξιολόγηση εκ των προτέρων τις επιπτώσεις των νέων γεωργικών πολιτικών της βιοφυσικό περιβάλλον ή το πλαίσιο της πρόσβασης σε πόρους (νερό, αγορά εργασίας) ή την εισαγωγή νέων καλλιεργειών ή τις τεχνικές με τις κοινωνικο-οικονομικές και περιβαλλοντικές επιδόσεις των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Συνήθως κωδικοποιούνται στη γλώσσα GAMS (www.gams.com), η οποία χρησιμοποιείται ευρέως από την ερευνητική κοινότητα ή στο λογισμικό ανοιχτής πρόσβασης APSIM και R (www.apsim.info & <http://cran.r-project.org>).

Από όσα γνωρίζουμε, δύο εργασίες χρησιμοποίησαν προσομοίωση προκειμένου να εκτιμηθεί ο αντίκτυπος της ένταξης σε συνεταιρισμούς στην απόδοση των εκμεταλλεύσεων. Ο Djaniibekov *et al.* (2015) προσομοίωσε διάφορα συνεταιριστικά παιχνίδια λύσεων σε εκμεταλλεύσεις παραγωγής βαμβακιού ενός βιοοικονομικού μοντέλου μιας ένωσης καταναλωτών ύδρευσης και ενός συνεταιρισμού μάρκετινγκ (προώθησης). Τα αποτελέσματα της μελέτης δείχνουν ότι ο συνεργατισμός μπορεί να εκπληρώσει πολλαπλούς στόχους: να διασφαλίσει τους στόχους παραγωγής βαμβακιού, να αυξήσει τα κέρδη της γεωργίας και την παραγωγή σιτηρών και να μειώσει την πίεση στους υδάτινους πόρους.

Ένα έγγραφο για τους συνεταιρισμούς αγροτικών μηχανημάτων (De Toro και Hansson, 2004) υπογραμμίζει τον αντίκτυπο των συνεταιρισμών στο κόστος σε επίπεδο εκμετάλλευσης. Χρησιμοποιώντας μια τεχνική προσομοίωσης διακριτών συμβάντων, οι καθημερινές εργασίες στο αγρόκτημα θα μπορούσαν να προσομοιωθούν λαμβάνοντας υπόψη τους διαθέσιμους πόρους (μηχανήματα, εργασία), τους περιορισμούς (π.χ. ικανότητα επεξεργασίας εδάφους) και τα κριτήρια διαχείρισης. Η κοινή χρήση μηχανημάτων επέτρεψε τη μείωση του συνολικού κόστους κατά περίπου 15% και την μείωση των επενδυτικών απαιτήσεων κατά περίπου 50%.

Αν και δεν έχει αναπτυχθεί ακόμη, μπορεί κανείς να πιστεύει ότι ο μη γραμμικός προγραμματισμός μπορεί επίσης να εφαρμοστεί άμεσα για την ανάπτυξη μαθηματικών επιχειρηματικών μοντέλων, για παράδειγμα προκειμένου να αξιολογηθεί η επίδραση οποιουδήποτε συνεταιρισμού παραγωγών στα μέλη του. Η ευελιξία του μη γραμμικού προγραμματισμού επιτρέπει τη δοκιμή οποιασδήποτε από τις θεωρητικές ή εμπειρικές βασισμένες παραδοχές.

4.4.3. Άλλες μέθοδοι

4.4.3.1. CBA (Ανάλυση Κόστους-Οφέλους)

Το CBA (Cost-Benefit Analysis) είναι μια συστηματική προσέγγιση για την εκτίμηση και τη σύγκριση των οφελών και του κόστους μιας δημόσιας πολιτικής ή μιας απόφασης (για παράδειγμα μια αλλαγή στη διαδικασία παραγωγής ή στον οργανωτικό σχεδιασμό - όπως η ίδρυση ενός συνεταιρισμού). Όπως προτείνεται από τον ολοκληρωμένο οδηγό για την CBA από την Ευρωπαϊκή Ένωση (2015), η CBA πρέπει να λαμβάνει υπόψη το

κόστος ευκαιρίας στο συνολικό κόστος της αξιολογημένης απόφασης. Το κόστος ευκαιρίας ορίζεται ως τα πιθανά οφέλη από την καλύτερη εναλλακτική λύση, όταν χρειάζεται να γίνει επιλογή μεταξύ πολλών αμοιβαία αποκλειστικών εναλλακτικών λύσεων. Σε αντίθεση με την ανάλυση Εισροών - Εκροών, πρέπει να αποκλειστούν οι έμμεσες επιπτώσεις και τα ευρύτερα αποτελέσματα. Οι δείκτες οικονομικής απόδοσης εκφράζονται σε νομισματικούς όρους. Οι ταμειακές ροές προβλέπονται για έναν δεδομένο χρονικό ορίζοντα με την εφαρμογή ενός δεδομένου προεξοφλητικού επιτοκίου, προκειμένου να υπολογιστεί ένα ENPV (Οικονομική καθαρή παρούσα αξία). Ένα οικονομικό ποσοστό απόδοσης μπορεί επίσης να εκτιμηθεί για την κατάταξη των ανταγωνιστικών έργων και των εναλλακτικών λύσεων (συμπεριλαμβανομένου ενός βασικού σεναρίου ή αντιπαραδείγματος σεναρίου που ορίζεται ως τι θα συνέβαινε με απουσία του έργου). Η CBA μπορεί να επεκταθεί για να ληφθεί υπόψη το κοινωνικό ή περιβαλλοντικό κόστος και οφέλη (Hoogmartens *et al.*, 2014).⁶⁰

Οι Borzaga και Depedri (2013) παρέχουν ένα παράδειγμα εφαρμογής της CBA στους συνεταιρισμούς. Οι συγγραφείς διερεύνησαν την αποτελεσματικότητα των ιταλικών κοινωνικών συνεταιρισμών (που παρέχουν υπηρεσίες ένταξης στην εργασία για μειονεκτούντες εργαζόμενους) που υπολογίζονται ως η διαφορά μεταξύ των εσόδων που διασφαλίζει στις δημόσιες αρχές και του κόστους που συνεπάγεται. Το κόστος-οφέλη διακρίνεται μεταξύ:

- αυτού στο επίπεδο του συνεταιρισμού: υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ των μεταβιβάσεων στον συνεταιρισμό και των παροχών (δημιουργούμενη προστιθέμενη αξία, φόροι που καταβάλλονται στο δημόσιο τομέα) ·
- αυτού σε ατομικό επίπεδο (οι εργαζόμενοι του συνεταιρισμού που θα ήταν άνεργοι διαφορετικά): το επίδομα είναι ο φόρος που καταβάλλεται στο κόστος της εργασίας και οι αποταμιεύσεις για τον δημόσιο τομέα που σχετίζονται με τη χαμηλότερη χρήση των δημόσιων κοινωνικών υπηρεσιών και τις χαμηλότερες νομισματικές μεταβιβάσεις, ενώ το κόστος είναι οι επιδοτήσεις που δίνονται ανά εργαζόμενο στους συνεταιρισμούς.

Το κέρδος εκτιμάται ως 118.000 ευρώ κατά μέσο όρο για κάθε άτομο που στη συνέχεια εργάζεται στην ανοιχτή αγορά εργασίας και 97.000 ευρώ για κάθε άτομο που διατηρεί τη δουλειά του στον κοινωνικό συνεταιρισμό. Σημειώστε ωστόσο ότι αυτό το κέρδος δεν είναι ENPV καθώς δεν έχει εφαρμοστεί προεξοφλητικό επιτόκιο.

4.4.3.2. EVAS (Αναλυτική Δήλωση Προστιθέμενης Αξίας)

Με βάση τις παραδοσιακές λογιστικές αρχές, η Αναλυτική Δήλωση Προστιθέμενης Αξίας (EVAS) είναι ένα καινοτόμο εργαλείο για την εξεύρεση οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων. Παρέχει έναν τρόπο να λαμβάνονται υπόψη οι παραδοσιακοί μη κερδοσκοπικοί παράγοντες (όπως οι ώρες εθελοντισμού) για να παρέχει μια καλύτερη εικόνα της δημιουργίας κοινωνικής αξίας. Αρχικά αναπτύχθηκε για μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και επεκτάθηκε στους συνεταιρισμούς. Ο Mook *et al.* (2002) παρέχει ένα παράδειγμα ενός συνεταιρισμού στέγασης φοιτητών.

Το EVAS είναι μια μέθοδος κοινωνικής λογιστικής που επιχειρεί να απαντήσει στην ακόλουθη ερώτηση: «ποια διαφορά κάνουν οι ενέργειές μας από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική άποψη; Σε έντονη αντίθεση με το ερώτημα που αντιμετωπίζει η παραδοσιακή λογιστική, πώς μπορούμε να μεγιστοποιήσουμε τα κέρδη για τους ιδιοκτήτες μας ;»

⁶⁰ Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΟΟΣΑ (2015) προτείνουν μια εφαρμογή της κοινωνικής CBA για την αξιολόγηση των κοινωνικών επιχειρήσεων.

Οι συνολικές έξοδοι υποδιαιρούνται σε πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή, αντικατοπτρίζοντας τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται άμεσα τα σχετικά στοιχεία για την εκπλήρωση της αποστολής συνεργασίας. Τα πρωτογενή αποτελέσματα είναι οι άμεσες υπηρεσίες του συνεταιρισμού, τα δευτερογενή αποτελέσματα είναι οι έμμεσες εκροές που συγκεντρώνονται στα μέλη ή τους πελάτες του οργανισμού. Τα τριτογενή αποτελέσματα είναι οι έμμεσες εκροές που προέρχονται από αυτές εκτός από τα μέλη της οργάνωσης ή τους πελάτες (ένα βασικό σημείο είναι ο προσδιορισμός αυτών των σχετικών ενδιαφερομένων).

Το EVAS προσπαθεί να ποσοτικοποιήσει και να τοποθετήσει μια τιμή στα αγαθά και τις υπηρεσίες που συνήθως θεωρούνται «δωρεάν». Ενσωματώνει οικονομικές και κοινωνικές πληροφορίες: οικονομικές πληροφορίες από ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις και κοινωνικές αξίες από υπολογισμούς τυπικά μη κερδοσκοπικών παραγόντων, όπως οι ώρες εθελοντισμού ή άλλα μη εμπορεύσιμα αποτελέσματα.

4.5. Κύρια ζητήματα για τις επίσημες στατιστικές

Σε αυτήν την τελευταία ενότητα, ο στόχος είναι να περιγραφούν τα κύρια ζητήματα για τις επίσημες στατιστικές στην ανάπτυξη σχετικών μεθοδολογιών για τη μέτρηση της οικονομικής συμβολής των συνεταιρισμών και για τη συλλογή των σχετικών δεδομένων.

4.5.1. Η ανάγκη ενός πλαισίου κόστους-οφέλους για τη βελτίωση των στατιστικών σχετικά με την οικονομική συμβολή των συνεταιρισμών

Η ανταλλαγή μεταξύ των απαιτήσεων δεδομένων και της υπολογιστικής πολυπλοκότητας και πόσο καλά το μοντέλο αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα έχουν κάνει το μοντέλο Εισροών - Εκροών το πιο κοινό εργαλείο για τη μέτρηση του οικονομικού αντίκτυπου των συνεταιρισμών (Uzea and Duguid, 2015).

Έχουν αναπτυχθεί πλαίσια κόστους-οφέλους για την αξιολόγηση της ισορροπίας μεταξύ των οφελών της βελτίωσης των στατιστικών και του κόστους συλλογής (νέων) δεδομένων. Ο Wallis (2006) προτείνει μια μεθοδολογία αναλογίας οφέλους προς κόστος προς βελτιώσεις της αξίας σε βασικά στατιστικά αποτελέσματα. Αυτή η μεθοδολογία βασίζεται στον υπολογισμό της βασικής τιμής των βασικών στατιστικών αποτελεσμάτων και στη συνέχεια στην εφαρμογή μιας προκαθορισμένης αναλογίας σε αυτό για να ληφθεί ένα χρηματικό ποσό που «αντιπροσωπεύει» την αξία των βελτιώσεων. Η βασική αρχή είναι ότι η αξία ενός έργου βελτίωσης σε ένα προϊόν είναι ένα ποσοστό του συνολικού κόστους της παραγωγής.

Για παράδειγμα, η έρευνα για τους συνεταιρισμούς περιλαμβάνεται στην εθνική έρευνα για τις επιχειρήσεις από τη Γαλλική εθνική στατιστική υπηρεσία. Ενώ αυτή η πρακτική μειώνει δραματικά το κόστος, το μειονέκτημα είναι ότι δεν μπορεί να τεθεί καμία συγκεκριμένη ερώτηση για τους συνεταιρισμούς. Επομένως, πρέπει να γίνει μια πρόσθετη έρευνα ή πρόσβαση σε συγκεκριμένη βάση δεδομένων.

4.5.2. Προσδιορισμός των οικονομικών ιδιαιτεροτήτων των συνεταιρισμών στα διοικητικά μητρώα και οι έρευνες

4.5.2.1. Εθελοντισμός

Υπάρχει ένα σημαντικό ποσό εθελοντικής εργασίας στους συνεταιρισμούς (ΔΟΕ, 2011; 2017α) τόσο σε τεχνικό όσο και σε διοικητικό επίπεδο. Το να μην ληφθεί υπόψη αυτή η

διάσταση μπορεί να οδηγήσει σε υπονόμηση της οικονομικής συμβολής των συνεταιρισμών.

Οι εθελοντικές εισφορές συχνά δεν έχουν χρηματική αξία. Το EVAS παρέχει έναν τρόπο να ληφθούν υπόψη αυτές οι συνεισφορές. Τα κύρια ζητήματα είναι: (α) αποδίδοντας μια κατάλληλη αγοραία (χρηματική) αξία στην εθελοντική εργασία · (β) αποδίδοντας μια (χρηματική) αξία στα οφέλη που λαμβάνουν οι εθελοντές από τον εθελοντισμό τους και (γ) αποδίδοντας μια (χρηματική) αξία στις κοινωνικές επιπτώσεις.

Αν και είναι συχνά δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί αυτό το είδος των αξιών, καθώς μπορεί να μην υπάρχει άμεση σύγκριση με την αγορά, οι τιμές της αγοράς πληρεξούσιου μπορούν να εκτιμηθούν ως κατάλληλες για τους τύπους δεξιοτήτων που εμπλέκονται. Η μέθοδος χρησιμοποιεί συντηρητικές εκτιμήσεις για τον υπολογισμό της συγκριτικής αγοραίας αξίας των κοινωνικών εισφορών και είναι διαφανής στη διατύπωση των παραδοχών πίσω από τους υπολογισμούς. Η αξία των εθελοντών είναι επομένως ένα άθροισμα των ακόλουθων συνιστωσών: η αξία του χρόνου εθελοντισμού συμβάλλει στους συνεταιρισμούς (ως πόρος για τους συνεταιρισμούς), μη αμειβόμενες ή επιδοτούμενες εξειδικευμένες ή τεχνικές συνεισφορές (όπως δωρεάν συμβουλευτικές υπηρεσίες), άτυπη ανάπτυξη δεξιοτήτων που λαμβάνουν οι εθελοντές (π.χ. ηγεσία και διαχείριση), προσωπική ανάπτυξη εθελοντών, δικτύωση κοινότητας και συνεργασία.

4.5.2.2. Δραστηριότητες με μέλη και μη μέλη

Όπως τονίζεται σε αυτήν την έκθεση, είναι σημαντικό να προσδιοριστεί το μερίδιο της ενδιάμεσης κατανάλωσης με τα μέλη των οργανώσεων παραγωγών, καθώς αυτό αποτελεί στοιχείο των εσόδων των μελών, αλλά όχι μέρος της προστιθέμενης αξίας. Για παράδειγμα, ο Deller *et al.* (2009) δεν ταυτοποίησε σωστά το εισόδημα των συνεταιριστικών μελών, καθώς δεν αντιπροσώπευαν το μερίδιο των δραστηριοτήτων με μέλη.

Υπάρχει μια σιωπηρή υπόθεση (και σε ορισμένες περιπτώσεις ρητή⁶¹) ότι η τοπική αγορά αγαθών και υπηρεσιών είναι η ίδια για τους συνεταιρισμούς και για τις μη συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Γνωρίζουμε ότι η τοπικότητα των συνεταιρισμών (ή «εδαφική αγκύρωση») διαφέρει σημαντικά από άλλες επιχειρήσεις (Triboulet *et al.*, 2013) επομένως ο πολλαπλασιαστής του μοντέλου Εισροών - Εκροών μπορεί (σε μεγάλο βαθμό) να υποτιμηθεί.

Ο προσδιορισμός του μεριδίου των πωλήσεων με μέλη μπορεί να είναι ευκολότερος, καθώς σε πολλές νομοθεσίες επιτρέπεται μόνο η πώληση σε μέλη (ή ένα όριο για τα μη μέλη). Σε άλλες νομοθεσίες, αποδίδεται ένα ειδικό φορολογικό καθεστώς για τις συναλλαγές με μη μέλη, κάτι που επομένως μπορεί να είναι ευκολότερο να εντοπιστεί σε μια λογιστική βάση δεδομένων.

Ένα συγκεκριμένο ζήτημα είναι ότι απαιτούνται συγκεκριμένες έρευνες *ad hoc* για τον προσδιορισμό των εφοδίων που αγοράζουν οι συνεταιρισμοί παραγωγών για τα μέλη τους.

4.5.2.3. Επιστροφές ποσών προστασίας κινδύνου

Οι επιστροφές ποσών προστασίας κινδύνου θεωρούνται ως μέρος των εσόδων των μελών ή ως αφαίρεση των εξόδων των μελών. Η επιστροφή ποσών προστασίας κινδύνου είναι μια πληρωμή (ένα μέρος του πλεονάσματος) από έναν συνεταιρισμό σε

⁶¹ Π.χ. Lilliwite and Frye (2014: 3): «Το ποσοστό των τοπικών πωλήσεων που διατέθηκαν σε κάθε οικονομικό τομέα παραγωγής θεωρήθηκε ότι θα ισχύει για όλους τους συνεταιρισμούς τροφίμων στο Νέο Μεξικό».

ένα μέλος (προστασία κινδύνου) με βάση την ποσότητα ή την αξία συναλλαγών της επιχείρησης που έγιναν με το μέλος. Η επιστροφή χρημάτων μπορεί να πραγματοποιείται ετησίως σε μετρητά ή να διατηρείται στην επιχείρηση σε λογαριασμό μέλους (ή με κάποιο συνδυασμό) για κάθε μεμονωμένο μέλος.

Οι εθνικές έρευνες ή οι εθνικές διοικητικές βάσεις δεδομένων για τις εταιρείες δεν προσδιορίζουν σωστά τις επιστροφές αυτής της χρηματικής ενίσχυσης (λανθασμένα θεωρώντας τες ως μερίσματα).

Η ανάλυση Εισροών - Εκροών μπορεί να προσαρμοστεί, με βάση τον προσδιορισμό των επιστροφών προστασίας κινδύνου. Ο Folsom (2003) επέλεξε να θεωρήσει τις επιστροφές ποσών προστασίας κινδύνου ως μέρος του προσωπικού εισοδήματος. Στη USDA (2003) ή τον Deller *et al.* (2009), οι επιστροφές ποσών προστασίας κινδύνου αντιμετωπίστηκαν ως ξεχωριστή επιρροή στην τελική ζήτηση, δημιουργώντας έτσι το δικό τους σύνολο επιπτώσεων (όσον αφορά το συνολικό εισόδημα και τα φορολογικά έσοδα). Επομένως, μπορεί να υπερεκτιμηθεί ο αντίκτυπος των συνεταιρισμών που επιλέγουν αυτή τη μορφή εσόδων για τα μέλη τους αντί για άμεση πληρωμή εφοδίων (εάν είναι συνεταιρισμοί παραγωγών) ή αντί να καθορίσουν χαμηλή τιμή (εάν είναι ένας συνεταιρισμός καταναλωτών).

4.5.2.4. Αδιαίρετα (αδιανέμητα) κεφάλαια και συνεταιριστικό κεφάλαιο

Οι συνεταιρισμοί μπορούν να αυτοχρηματοδοτηθούν με δύο θεμελιώδεις τρόπους: είτε μέσω κεφαλαιουχικών μετοχών που ανήκουν ατομικά σε μέλη, είτε καταφεύγοντας σε μη αδιαίρετα αποθεματικά κεφαλαίου, τα οποία έχουν τη μορφή κλειδώματος των περιουσιακών στοιχείων.

Ένα αδιαίρετο αποθεματικό σε έναν συνεταιρισμό είναι ιδιοκτησία του συνεταιρισμού που δεν μπορεί ποτέ να διανεμηθεί μεταξύ των μελών. Δημιουργείται με την κατανομή ενός καθορισμένου ποσοστού (π.χ. 20% ή 40%) των ετήσιων πλεονασμάτων στο αδιαίρετο αποθεματικό (ή άλλους κανόνες που μπορούν να αναφέρονται στην αναλογία χρέους, όπως στον νόμο του Κεμπέκ). Αυτό έχει αποδειχθεί ότι έχει σταθεροποιητικές επιπτώσεις στους συνεταιρισμούς σε σύγκριση με άλλες επιχειρήσεις στον τομέα που ανταγωνίζονται (Rousseliere and Joly, 2011). Σημειώστε όμως ότι αυτά τα αδιαίρετα αποθεματικά δεν υπάρχουν σε όλους τους εθνικούς κανονισμούς για τους συνεταιρισμούς.

Στις ευρωπαϊκές συνεταιριστικές τράπεζες, τα αδιαίρετα αποθεματικά αποτελούν το κύριο μέρος των κεφαλαιακών αποθεμάτων. Στην Ιταλία, λόγω της νομοθεσίας, οι συνεταιριστικές τράπεζες πρέπει να διαθέσουν τουλάχιστον το 70% του ετήσιου κέρδους σε αδιαίρετα αποθεματικά, πράγμα που σημαίνει ότι ένα σημαντικό μέρος του κεφαλαίου είναι σταθερό (Catturani *et al.*, 2016).

Ο προσδιορισμός αυτών των αδιαίρετων αποθεματικών αποτελεί βασικό σημείο για την αξιολόγηση της τοπικής συνεισφοράς στη συσσώρευση περιουσιακών στοιχείων. Η πρόσβαση στη λογιστική βάση δεδομένων είναι απαραίτητη για αυτήν την ταυτοποίηση.

Τέλος, σημειώστε ότι θα ήταν ενδιαφέρον να διερευνηθεί ο ρόλος των επενδύσεων μη μελών στη χρηματοδότηση των συνεταιρισμών και να εξεταστούν οι αποδόσεις του συνεταιρισμού σε μη μέλη κατά την αξιολόγηση της οικονομικής τους συνεισφοράς. Η έκδοση επενδυτικών μετοχών (μετοχές χωρίς δικαίωμα ψήφου) μπορεί να είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος για την άντληση πρόσθετων κεφαλαίων και ένα χρήσιμο εργαλείο για την αντιμετώπιση ζητημάτων χαμηλής κεφαλαιοποίησης. Αυτός ο χρηματοδοτικός μηχανισμός έχει ενσωματωθεί σε διάφορα ρυθμιστικά πλαίσια που διέπουν τους συνεταιρισμούς.

4.6. Συμπερασματικές παρατηρήσεις σχετικά με τη μέτρηση των οικονομικών επιπτώσεων

Λόγω της ύπαρξης έμμεσων επιπτώσεων των συνεταιρισμών σε μακροοικονομικό επίπεδο (όπως η προ-ανταγωνιστική επίδραση των συνεταιρισμών ή οι αγορές που δεν θα υπήρχαν διαφορετικά), το ζήτημα της πλήρους αξιολόγησης του αντίκτυπου αντιμετωπίζει την έλλειψη αντιπαραδείγματος. Αυτό παραμένει μια ανοιχτή επιστημονική αντιπαράθεση. Αυτή η κατάσταση μπορεί να οδηγήσει τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες να είναι απρόθυμες να χρησιμοποιήσουν άλλες μεθόδους εκτός από τις προσεγγίσεις καταμέτρησης κεφαλαίου ή Εισροών - Εκροών, αν και, παράδοξα, αυτές οι μεθοδολογίες προϋποθέτουν σιωπηρά την απουσία τέτοιων μακροοικονομικών επιπτώσεων.⁶² Η εκτίμηση των οικονομικών συνεισφορών για άλλες οργανωτικές μορφές (κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, οικογενειακές επιχειρήσεις) και η σύγκρισή τους με την οικονομική συνεισφορά των συνεταιρισμών είναι επομένως απαραίτητη αν και δεν επαρκεί.

Ορισμένοι δρόμοι έρευνας που είναι πολλά υποσχόμενοι σε αυτόν τον τομέα - αλλά δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί πλήρως στους συνεταιρισμούς - μπορεί επίσης να αντιμετωπίσουν τους περιορισμούς ορισμένων τρεχουσών πρακτικών που επισημαίνονται στην παρούσα έκθεση. Οι μέθοδοι των πολλαπλών συντελεστών ή της μικρο-προσομοίωσης ενδέχεται να υπερβαίνουν τα προηγούμενα μοντέλα Εισροών - Εκροών κατά την αξιολόγηση της αξίας και του αντίκτυπου των συνεταιρισμών, αλλά χρειάζονται πρόσθετα δεδομένα για να είναι ακριβείς (επιστροφές ποσών προστασίας κινδύνου, μερίδιο της ενδιάμεσης κατανάλωσης με μέλη(πριν το κλείσιμο των λογαριασμών στο τέλος της ετήσιας οικονομικής περιόδου)).

Όπως στην περίπτωση της τεχνολογίας (βλ. Το περίφημο έγγραφο του David (1985) σχετικά με τα «οικονομικά της qwerty»), υπάρχει μια εξάρτηση από την πορεία στις μεθόδους οικονομικής συνεισφοράς για τις συνεταιριστικές μελέτες. Αυτή η εξάρτηση από την διαδρομή ευνοεί σε μεγάλο βαθμό τις μεθόδους Εισροών - Εκροών . Όπως φαίνεται και σε άλλους τομείς μελετών οικονομικών επιπτώσεων όπως οι δημόσιες πολιτικές (Bourguignon and Spadaro, 2006), υπάρχουν μακροπρόθεσμα υψηλές αποδόσεις στις επενδύσεις για τη μετάβαση σε πιο εξελιγμένες μεθόδους, όπως η μικροπροσομοίωση, ακόμη και αν τα βραχυπρόθεσμα οφέλη είναι δύσκολο να εκτιμηθούν. Το EVAS είναι εφικτό σε μικροοικονομικό επίπεδο ή για σύγκριση ιδανικών τυπικών μονάδων.

Μπορούν να γίνουν οι ακόλουθες τελικές παρατηρήσεις:

- Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ζήτημα των δεικτών είναι διαφορετικό, αν θέλουμε να συγκρίνουμε τους συνεταιρισμούς και τους μη - συνεταιρισμούς ή την στατιστική μέτρηση της συμβολής των συνεταιρισμών στην οικονομία. Η σύγκριση μεταξύ συνεταιρισμών και μη συνεταιριστικών επιχειρήσεων σχετίζεται με το ζήτημα της απόδοσης και της αποτελεσματικότητας, το ζήτημα αυτό αντιμετωπίζεται τακτικά χρησιμοποιώντας ένα πλήρες σύνολο διαφορετικών μεθοδολογιών και δεδομένων (με βάση την αξία ή τον όγκο) στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία. Το πιο δύσκολο είναι το ζήτημα της μέτρησης οικονομικής συμβολής των συνεταιρισμών στην οικονομία.

⁶² Αυτές οι μακροοικονομικές επιπτώσεις φυσικά δεν είναι σχετικές, όπως σημειώνεται από τον Tuck (2018), όταν το μοντέλο Εισροών - Εκροών εκτιμάται σε επίπεδο συνεταιρισμού.

- Η σιωπηρή υπόθεση της χρήσης προστιθέμενης αξίας, όπως αναφέρεται στο εννοιολογικό πλαίσιο (ΔΟΕ, 2017α), έχει ως εξής: ίδιες πολιτικές πληρωμής ή ίδιες πολιτικές τιμών, σταθερότητα πρακτικών, για όλους τους συνεταιρισμούς σε όλες τις χρονικές στιγμές και τομείς. Εάν αυτές οι υποθέσεις δεν ισχύουν, θα πρέπει να προτιμήσουμε εναλλακτικούς δείκτες όπως η συνεταιριστική προστιθέμενη αξία ή τις οικονομικές έννοιες της Deshayes.
- Ποιες είναι οι εναλλακτικές για τις έρευνες ή τις βάσεις δεδομένων διαχείρισης; Η ποιότητα των λογιστικών βάσεων δεδομένων είναι αδύναμη στις περισσότερες από τις ομοσπονδίες, καθώς βασικά κατασκευάζονται για εσωτερικούς σκοπούς, όπως οι πληρωμές μισθών, και συνεπώς είναι ένα σχέδιο που δεν είναι άμεσα εκμεταλλεύσιμο για στατιστική ανάλυση. Οι παλιές εγγραφές επίσης διαγράφονται τακτικά, γεγονός που απαγορεύει τη διαχρονική ανάλυση.

Οι πίνακες που συνοψίζουν τις μεθοδολογίες και τους δείκτες που αναφέρονται σε αυτό το κεφάλαιο βρίσκονται στα παραρτήματα 7 και 8 .

► Βιβλιογραφία

- Ahmed, M.H.; Mesfin, H.M. 2017. "The impact of agricultural cooperatives membership on the well-being of smallholder farmers: Empirical evidence from eastern Ethiopia", in *Agricultural and Food Economics*, Vol. 5, No. 1, pp. 1-20.
- Ainembabazi, J.H.; van Asten, P.; Vanlauwe, B.; Ouma, E.; Blomme, G.; Birachi, E.A.; Nguetzet, P.M.D.; Mignouna, D.B.; Manyong, V.M. 2016. "Improving the speed of adoption of agricultural technologies and farm performance through farmer groups: Evidence from the Great Lakes region of Africa", in *Agricultural Economics*, Vol. 48, No. 2, pp. 1-19.
- Alemu, A.E.; Adesina, J. 2015. "Effects of co-operatives and contracts on rural income and production in the dairy supply chains: Evidence from Northern Ethiopia", in *African Journal of Agricultural and Resource Economics*, Vol. 10, NO. 4, pp. 312-327.
- Altman, A. 2017. "The importance of co-operatives to the New Zealand economy: Constructing a co-operative economy", in *International Journal of Social Economics*, Vol. 44, No. 12, pp. 2086-2096.
- Altus, D.E.; Mathews, R.M. 2002. "Comparing the Satisfaction of Rural Seniors with Housing Co-Ops and Congregate Apartments", in *Journal of Housing For the Elderly*, Vol. 16, No. 1-2, pp. 39-50.
- Alwarritzi, W.; Nanseki T.; Chomei Y. 2015. "Analysis of the factors influencing the technical efficiency among oil palm smallholder farmers in Indonesia", in *Procedia Environmental Sciences*, Vol. 28, pp. 630-638.
- Akiyama, T.; Baffes, J.; Larson, D.; Varangis, P. (eds). 2001. *Commodity market reforms: lessons of two decades* (Washington, DC, The World Bank).
- Arvonen, V.; Kibocha, S.N.; Katko, T.S.; Pietila, P. 2017. "Features of Water Cooperatives: A comparative study of Finland and Kenya", in *Public Works Management & Policy*, Vol. 22, No. 4, pp. 356-377.
- Athey, S.; Imbens, G.W. 2017. "The State of Applied Econometrics: Causality and Policy Evaluation", in *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 31, No. 2, pp. 3-32.
- Audebrand, L.; Barros, M. 2017. "All Equal in Death? Fighting inequality in the contemporary funeral industry", in *Organization Studies*, Vol. 39, No. 9, pp. 1323-1343; doi.org/10.1177/0170840617736934
- Bagnoli, L.; Megali, C. 2011. "Measuring Performance in Social Enterprises", in *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, Vol. 40, No. 1, pp. 149-165.
- Balaguer, J.I.G.; Castellano C.J.P. 2012. "The different conception of economic profit in cooperatives", in *Journal of Co-operative Accounting and Reporting*, Vol. 1, No. 1, pp. 29-52.
- Balineau, G. 2013. "Disentangling the effects of fairtrade on the quality of Malian cotton", in [World Development](#), Vol. 44, pp. 241-255.
- Balse, M.; Ferrier, C.; Girard, P.; Havard, M.; Herbel, D.; Larue, F. 2015. *Une experience originale de mecanisation partagee en Afrique: les cooperatives d'utilisation de materiel agricole du Benin, Champs d'acteurs 3 (Montrouge, FARM)*.
- Barry, I.; Rousseliere D. 2017. *Impact of quality incentives on the efficiency of cooperatives*, Working Paper GAEL (Grenoble, GAEL).
- Becchetti, L.; Pisani, F. 2015. "The determinants of outreach performance of social business: An inquiry on Italian social cooperatives", in *Annals of Public and Cooperative Economics*, Vol. 86, No. 1, pp. 105-136.
- Bergman, M. 1997. "Antitrust, marketing cooperatives and market power", in *European Journal of Law and Economics*, Vol. 4, No. 1, pp. 73-92.

- Bernard, T.; Spielman, D.J. 2009. "Reaching the poor through rural producer organizations?: A study of agricultural marketing cooperatives in Ethiopia", in *Food Policy*, Vol. 34, No. 1, pp. 60-69.
- Bernard, T.; Taffesse, A.S.; Gabre-Madhin, E. 2008. "Impact of cooperatives on smallholders' commercialization behavior: Evidence from Ethiopia", in *Agricultural Economics*, Vol. 39, pp. 147-161.
- Binam, J.N.; Tonye, J.; Wandjin, N. 2005. "Source of technical efficiency among all small-holder maize and peanut farmers in the slash and burn agriculture zone of Cameroon", in *Journal of Economic Cooperation*, Vol. 26, No. 1, pp. 193-210.
- Blair, R.D.; Boylston Herndon J. 2004. "Physician cooperative bargaining ventures: An economic analysis", in *Antitrust Law Journal*, Vol. 71, pp. 989-1016.
- Bobojonov, I.; Teuber, R.; Hasanov, S.; Urutyan, V.; Glauben, T. 2016. "Farmers' export market participation decisions in transition economies: A comparative study between Armenia and Uzbekistan", in *Development Studies Research*, Vol. 3, No. 1, pp. 25-35.
- Borzaga, C.; Depedri, S. 2013. "When social enterprises do it better: Efficiency and efficacy of work integration in Italian social cooperatives" in S. Denny and F. Seddon (eds): *Social enterprise: Accountability and evaluation around the world* (London, Routledge), pp. 85-101.
- Bouchard, M.J. 2018. *Report on guidelines for statistics on cooperatives* (Geneva, International Labour Office), (internal document).
- Bouchard, M.J.; Ferraton, C.; Michaud, V. 2008. "First steps of an information system on the social economy: Qualifying the organizations", in *Estudios de Economia Aplicada*, Vol. 26, No. 1, pp. 7-24.
- Bouchard, M.J.; Rousseliere, D.; International Centre of Research and Information on the Public, Social and Cooperative Economy (CIRIEC) (eds). 2015. *The weight of the social economy: An international perspective* (Brussels, Peter Lang).
- Bouchard, M.J.; Rousseliere, D. 2016. "Do hybrid organizational forms of the social economy have a greater chance of surviving?: An examination of the case of Montreal", in *Voluntas*, Vol. 27, No. 4, pp. 1894-1922.
- Bouchard M.J.; Rousseliere D. 2018. "Does Gibrat's law hold among urban social economy enterprises?: A research note on Montreal social economy", in *Economics Bulletin*, Vol. 38, No. 3, pp. 1523-1540.
- Bourguignon, F.; Spadaro, A. 2006. "Microsimulation as a tool for evaluating redistribution policies", in *Journal of Economic Inequality*, Vol. 4, No. 1, pp. 77-106.
- Bravo-Ureta, B.E.; Lee, T.C. 1988. "Socioeconomic and technical characteristics of New-England dairy cooperative members and non-members", in *Journal of Agricultural Cooperation*, Vol. 3, pp. 12-27.
- Brown, L. 1997. "Organizations for the 21st century? Co-operatives and 'new' forms of organization", in *Canadian Journal of Sociology*, Vol. 22, pp. 65-93.
- Burdin, G. 2016. "Equality under threat by the talented: evidence from worker-managed firms", in *Economic Journal*, Vol. 126, pp. 1372-1403.
- Burnham, T.A.; Krels, J.K.; Mahajan V. 2003. "Consumer switching costs: A typology, antecedents, and consequences", in *Journal of the Academy of Marketing Science*, Vol. 31, No. 2, pp. 109-126.
- Cai, R.; Ma, W.; Su, Y. 2016. "Effects of member size and selective incentives of agricultural cooperatives on product quality", in *British Food Journal*, Vol. 118, No. 4, pp. 858-870.
- Carini, C.; Borzaga, C.; Carpita, M. 2017. Case studies on Brazil, Canada, Colombia, the Philippines, the Russian Federation, the United Kingdom (Geneva, ILO).
- Carini, C.; Borzaga, C.; Carpita, M. 2018. "Advancing statistics on cooperatives: Reflections on six country case studies", *Euricse Working Papers*, 104|18.

- Catturani, I.; Kalmi, P.; Stefani, M.L. 2016. "Social capital and credit cooperative banks", in *Economic Notes*, Vol. 45, No. 2, pp. 205-234.
- Cazzufi, C. 2012. *Small scale farmers in the market and the role of processing and marketing cooperatives: A case study of Italian dairy farmers*, Unpublished thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy, September 2012, Department of Economics, University of Sussex, 260 p.
- Centro de InvestigaciOn del Cooperativismo (CENICOOP); ConfederaciOn de Cooperativas de Colombia (CONFECOOP). 2014. *Desempeno sector cooperativo colombiano 2014* (Bogota).
- Chagwiza, C.; Muradian, R.; Ruben, R. 2016. "Cooperative membership and dairy performance among smallholders in Ethiopia", in *Food Policy*, Vol. 59, pp. 165-173.
- Chiaramonte, L.; Poli, F.; Oriani, M.E. 2015. "Are cooperative banks a lever for promoting bank stability?: Evidence from the recent financial crisis in OECD Countries", in *European Financial Management*, Vol. 21, No. 3, pp. 491 -523.
- ConfederaciOn de Cooperativas de Colombia (CONFECOOP). 2016. *Cooperativas: Empresas para la gestion socialy economica* (Bogota).
- Cooper, M.; Rodman, M.C. 1994. "Accessibility and quality of life in housing cooperatives", in *Environment and Behavior*, Vol. 26, No. 1, pp. 49-70.
- Cooperative Association of the Czech Republic (CACR). 2015. *Czech co-operative movement and selected statistical data in 2014* (Prague).
- Coop FR. 2014. *Panorama Sectoriel des Entreprises Cooperatives et Top 100* (Paris).
- Cordell, V. 1993. "Effects of public policy on marketing channels in transitional economies: The case of Poland", in *Journal of Macromarketing*, Vol. 13, No. 1, pp. 20-32.
- Cornee, S.; Le Guernic, M.; Rousseliere, D. 2017. *Governing Common-Property Assets: The Case of Farm-Machinery Cooperatives*, Manuscript submitted for publication.
- Dave Grace and Associates. 2014. *Measuring the size and scope of the cooperative economy: Results of the 2014 Global Census on Co-operatives*, For the United Nations Secretariat, Department of Economic and Social Affairs, Division for Social Policy and Development (Madison).
- David, P.A. 1985. "Clio and the Economics of QWERTY", in *American Economic Review*, Vol. 75, No. 2, pp. 332-337.
- Declerck, F. 2013. « L'approche financiere des cooperatives agricoles », in C. Chomel, F. Declerck, M. Filippi, O. Frey, and R. Mauget (eds) : *Les cooperatives agricoles, Identite, gouvernance et strategies* (Paris, Larcier), pp. 263-340.
- Delay, E.; Bourgoin, J.; Zottele, F. 2013. « Les consequences de la cooperation sur les paysages viticoles de montagne », in *Ciencia e tecnica vitivinicola*, Vol. 28, No. 1, pp. 30-43.
- Delay, E.; Chevallier, M.; Rouvellac, E.; Zottele, F. 2015. "Effects of the wine cooperative system on socio-economic factors and landscapes in mountain areas", in *Journal of Alpine Research\Revue de geographie alpine*, Vol. 103, No. 1; [doi: 10.4000/rga.2733](https://doi.org/10.4000/rga.2733)
- Delboni, F.; Reggiani, C. 2013. "Cooperative firms and the crisis: Evidence from some Italian mixed oligopolies", in *Annals of Public and Cooperative Economics*, Vol. 84, No. 4, pp. 383-397.
- Deller, S.; Sundaram-Stukel, R. 2012. "Spatial patterns in the location decisions of US credit unions", in *Annals of Regional Science*, Vol. 49, pp. 417-445.
- Deller, S.; Hoyt, A.; Hueth, B.; Sundaram-Stukel, R. 2009. *Research on the economic impact of cooperatives* (Madison, WI, University of Wisconsin Center for Cooperatives).
- Deng, W.; Hendrikse, G. 2017. "Social interactions and product quality: the value of pooling in cooperative entrepreneurial networks", in *Small Business Economics*, Vol. 50, No. 4, pp. 749-741.

- Derfus, P.J.; Maggitti, P.G.; Grimm, C.M.; Smith, K.G. 2008. "The Red Queen Effect: Competitive Actions and Firm Performance", in *Academy of Management Journal*, Vol. 51, No. 1, pp. 61-80.
- Deshayes, G. 1988. *Logique de la co-operation et gestion des cooperatives* (Paris, Skippers).
- Desroche, H. 1983. *Pour un traite d'economie sociale* (Paris, CIEM).
- De Toro, A.; Hansson, P.A. 2004. "Machinery Cooperatives: A case study in Sweden", in *Biosystems Engineering*, Vol. 87, No. 1, pp. 13-25.
- D'Haese, M.; Francesconi, G.-N.; Ruben, R. 2007. "Network Management for Dairy Productivity and Quality in Ethiopia", in L. Theuvsen, A. Spiller and M. Peupert (Eds.): *Quality Management in Food Chains*, (Wageningen, Wageningen Academic Publishers), pp. 185-197.
- Djanibekov, N.; Djanibekov, U.; Sommer, R.; Petrick, M. 2015. "Cooperative agricultural production to exploit individual heterogeneity under a delivery target", in *Agricultural Systems*, Vol. 141, pp. 1-13.
- Douvitsa, I.; Kassavetis, D. 2014. "Cooperatives: An alternative to water privatization in Greece", in *Social Enterprise Journal*, Vol. 10, No. 2, pp. 135-154.
- Drucker, P.F. 1977. *An introductory view of management* (New York, NY, Harper's College Press).
- Egarius, D.; Weill, L. 2016. "Switching costs and market power in the banking industry: the case of cooperative banks", in *Journal of International Financial Markets, Institutions & Money*, Vol. 42, pp. 155-165.
- Eum, H. 2016a. *Conducting country case studies for advancing global statistical system on cooperatives: Spain, France, Italy, the Republic of Korea and Costa Rica* (Geneva, ILO). (internal document)
- _____. 2016b. *Lessons from country-case studies on cooperatives, Spain, France, Italy, South Korea and Costa Rica: Toward common definition, classification and methods at the international level*, Report to the ILO, COPAC Multi-stakeholder Workshop on Statistics on Cooperatives, Rome, FAO Headquarters, 5-6 April 2016.
- _____. 2017. *Cooperatives and Employment: second Global Report - Contribution of cooperatives to decent work in the changing world of work* (Brussels, CICOPA).
- _____. 2018. *Cooperative employment measurement: categories, statistical variables and methods* (Geneva, ILO). (internal document)
- Eum, H.; Carini, C.; Bouchard, M.J. 2018. *Classification of cooperatives: A proposed typology* (Geneva, ILO). (internal document)
- European Research Institute on Cooperatives and Social Enterprise (EURICSE); International Co-operative Alliance (ICA). 2016. *World Cooperative Monitor 2016* (Trento and Brussels).
- European Union. 2015. *Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects* (Luxembourg).
- European Union; OECD. 2015. *Policy Brief on social impact measurement for social enterprises: Policies for social entrepreneurship* (Luxembourg, Publications Office of the European Union).
- EUROSTAT. n.d. *Quality Assurance Framework of the European Statistical System*, (Brussels, European Commission); Available at <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/64157/4392716/ESS-QAF-V1-2final.pdf/bbf5970c-1adf-46c8-afc3-58ce177a0646>
- Fauquet, G. 1935. *Le secteur cooperatif: Essai sur la place de l'homme dans les institutions cooperatives et de celles-ci dans l'economie* (Bruxelles, Les Propagateurs de la cooperation).
- Figueiredo, V.; Franco, M. 2018. "Wine cooperatives as a form of social entrepreneurship: Empirical evidence about their impact on society", in *Land Use Policy*, Vol. 79, pp. 812-821.

- Fisher, E.; Qaim, M. 2012. "Gender, agricultural commercialization, and collective action in Kenya", in *Food Security*, Vol. 4, pp. 441-453.
- Folsom, J. 2003. "Measuring the Economic Impact of Cooperatives in Minnesota", RBS Research Report 200 (Washington, DC, United States Department of Agriculture Rural Business-Cooperative Service).
- Francesconi, G.N.; Heerink, N. 2007. "Ethiopian agricultural cooperatives in an era of global commodity exchange: Does organisational form matter?", in *Journal of African Economies*, Vol. 20, No. 1, pp. 153-177.
- Frick, B. 2017. "Some cooperatives produce great wines, but the majority does not: Complementary institutional mechanisms to improve the performance of an indispensable organizational form", in *Journal of Wine Economics*, Vol. 12, No. 4, pp. 386-394.
- Fulton, M.; Giannakas, K. 2001. "Organizational commitment in a mixed oligopoly: Agricultural cooperatives and investor-owned firms", in *American Journal of Agricultural Economics*, Vol. 83, pp. 1258-1265.
- Fulton, M.; Giannakas, K. 2013. "The Future of Agricultural Cooperatives", in *Annual Review of Resources Economics*, Vol. 5, pp. 61-91.
- Fuss, M.; McFadden, D. (Eds.). 1978. *Production economics: A dual approach to theory and applications* (Amsterdam, Elsevier).
- Gagliardi, F. 2009. "Financial development and the growth of cooperative firms", in *Small Business Economics*, Vol. 32, pp. 439-464.
- Galbraith, J.K. 1952. *American capitalism: The concept of countervailing power* (Boston, Houghton Mifflin).
- Galhardi, R. 2015. *Mapping exercise on statistics on cooperative. Preliminary results (Draft report)*, (Geneva, ILO Department of Statistics), (internal document).
- . 2016. *Methodology for country-case studies: Statistics on cooperatives* (Geneva, ILO Department of Statistics) (internal document).
- Gelman, A. 2011. "Causality and statistical learning", in *American Journal of Sociology*, Vol. 117, No. 3, pp. 955-966.
- Gezahegn, T.W.; Gebregiorgis, G.; Gebrehiwet, T.; Tesfamariam, K. 2018. "Adoption of renewable energy technologies in rural Tigray, Ethiopia: An analysis of the impact of cooperatives", in *Energy Policy*, Vol. 114, pp. 108-113.
- Gordon Nembhard, J. 2002. "Cooperatives and wealth accumulation: Preliminary analysis", in *American Economic Review*, Vol. 92, No. 2, pp. 325-329.
- . 2014. "Understanding and measuring the benefits and impacts of co-operatives", in E.L. Brown, C. Carini, J. Gordon Nembhard, L. Hammond Ketilson, E. Hicks, J. McNamara, S. Novkovic, D. Rixon and R. Simmons (eds): *Co-operatives for sustainable communities: Tools to measure co-operative impact and performance* (Ottawa and Saskatoon, Co-operatives and Mutuels Canada and University of Saskatchewan), pp. 152-179.
- Gruppo CLAS; Unioncamere Emilia-Romagna. 2012. *Le cooperative in Emilia-Romagna* (Emilia-Romagna, SMAIL).
- . 2014. *Le cooperative in Emilia-Romagna* (Emilia-Romagna, SMAIL).
- Guo, S.; Fraser, M.W. 2010. *Propensity score analysis: Statistical methods and applications* (London, SAGE Publications).
- Hanisch, M.; Rommel, J.; MQller, M. 2013. "The cooperative yardstick revisited: Panel evidence from the European dairy sectors", in *Journal of Agricultural & Food Industrial Organization*, Vol. 11, No. 1, pp. 151-162; doi: doi.org/10.1515/jafio-2013-0015
- Hannan, T.H. 2003. *The impact of credit unions on the rates offered for retail deposits by banks and thrift institutions* (Washington, DC, Federal Reserve Board); Available from: <https://www.federalreserve.gov/pubs/FEDS/2003/200306/200306pap.pdf>
- Hansmann, H. 1996. *The ownership of Enterprise* (Cambridge, The Belknap Press of Harvard University Press).

- Hauner, D. 2005. "Explaining efficiency differences among large German and Austrian banks", in *Applied Economics*, Vol. 37, No. 9, pp. 969-980,
- Heckman, J.J. 2008. "Econometric Causality", in *International Statistical Review*, Vol. 76, No. 1, pp. 1-27.
- Heckman, J.; Smith, J.A. 1995. "Assessing the case for social experiments", in *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 9, No. 2, pp. 85-110.
- Hellin, J. 2006. *Farmer Organization, Collective Action and Market Access in Meso-America*, CAPRI Working Paper No. 67 (Washington, DC, CAPRI) paper presented at the Research Workshop on Collective Action and Market Access for Smallholders, October 2-5, Cali, Colombia.
- Hendrikse, G., Smith, R., de la Vieter, M. 2007. "Orientation in diversification behavior of cooperatives: An agent-based approach", in G. Cliquet, M. Tuunanen, G. Hendrikse, J. Windsperger (eds): *Economics and Management of Networks* (Dordrecht, Springer), pp. 421-435.
- Herbel, D.; Rocchigiani, M.; Ferrier, C. 2015. "The role of the social and organizational capital in agricultural co-operatives' development: Practical lessons from the CUMA movement", in *Journal of Co-operative Organization and Management*, Vol. 3, No. 1, pp. 24-31.
- Holland, P.W. 1986. "Statistics and Causal Inference", in *Journal of the American Statistical Association*, Vol. 81, pp. 945-960.
- Holloway, G.; Nicholson, C.; Delgado, C.; Staal, S.; Ehui, S. 2000. "Agro-industrialization through institutional innovation transaction costs, cooperatives and milk-market development in the east-African highlands", in *Agricultural Economics*, Vol. 23, pp. 279-288.
- Hoogmarten, R.; Van Passel, S.; Van Acker, K.; Dubois, M. 2014. "Bridging the gap between LCA, LCC and CBA as sustainability assessments tools", in *Environmental Impact Assessment Review*, Vol. 48, pp. 27-33.
- Ingram, P.; Simons T. 2002. "The transfer of experience in groups of organizations: Implications for performance and competition", in *Management Science*, Vol. 48, No. 12, pp. 1517-1533.
- Innovation, Science and Economic Development Canada. 2015. *Co-operatives in Canada in 2012* (Ottawa).
- Instituto Nacional de Fomento Cooperativo (INFOCOOP); Programa Estado de la Nación CONARE. 2012. *Síntesis IV censo nacional cooperativo 2012* (San Jose, Costa Rica).
- International Centre of Research and Information on the Public, Social and Cooperative Economy (CIRIEC). 2006. *Manual for drawing up the satellite accounts of companies in the social economy: Co-operatives and mutual societies* on behalf of the European Commission, Enterprise and Industry Directorate-General (Liege, CIRIEC).
- International Labour Organization (ILO). 2002. *Promotion of Cooperatives Recommendation No. 193*, Geneva, 90th ILO session (Geneva); Available at: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NQ:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312531
- _____. 2009. *Cooperative sector in Russia and the implementation of the ILO Recommendation No. 193 in the development of different Russian cooperative trends: Analytical report* (Moscow, ILO Subregional Office for Eastern Europe and Central Asia)
- _____. 2011. *Manual on the measurement of volunteer work* (Geneva).
- _____. 2013a. *Statistics on cooperatives*, prepared by A. Mata-Greenwood, 19th International Conference of Labour Statisticians, October 2013 (Geneva).
- _____. 2013b. *Resolution III concerning further work on statistics of cooperatives*, 19th International Conference of Labour Statisticians (ICLS) (Geneva).
- _____. 2013c. *Resolution concerning statistics of work, employment and labour underutilization*, 19th International Conference of Labour Statisticians (Geneva).

- ___ . 2014. "Chapter 7: Self Employed Women's Association (SEWA), India", in ILO: *Learning from catalyst of rural transformation* (Geneva).
  - ___ . 2015. *The story of the ILO's promotion of cooperatives recommendation 2002* (No. 193) (Geneva).
  - ___ . 2017a. *Conceptual Framework on Measurement of Cooperatives and its Operationalization*, (Geneva, ILO), Report discussed at the COPAC Technical Working Group on Cooperative Statistics Meeting, Geneva, May 2017, available at: <http://www.ilo.org/global/topics/cooperatives/publications/WCMS 578683/lang--en/index.htm>
  - ___ . 2017b. *Conceptual framework for statistics on the work relationship, Discussion paper for Working Group for the Revision of the International Classification of Status in Employment (ICSE-93)* (Geneva).
  - ___ . 2017c. *Quick guide on sources and uses of labour statistics* (Geneva).
  - ___ . 2018a. *Guidelines concerning statistics on cooperatives* (Geneva), available at: <https://www.ilo.org/stat/Publications/WCMS 648558/lang--en/index.htm> [31 August 2019].
  - ___ . 2018b. *Meeting of Experts on Labour Statistics in Preparation for the 20th International Conference of Labour Statistics*, Geneva, 5-9 February 2018 (Geneva).
  - ___ . 2018c. *Resolution concerning statistics on work relationships* (Geneva), available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/meetingdocument/wcms_647343.pdf [12 July 2020]
- International organisation of cooperatives in industry and services (CICOPA). 2017. *Global report: Industrial and service cooperatives 2015-2016* (Brussels); Available from: <https://www.cicopa.coop/publications/industrial-and-service-cooperatives-global-report-2015-2016/>
- Jardine, S.L.; Lin, Y.C.; Sanchirico, J.M. 2014. "Measuring Benefits from a Marketing Cooperative in the Copper River Fishery", in *American Journal of Agricultural Economics*, Vol. 96, No. 4, pp. 1084-1101.
- Kamdem, C. 2016. "Collective Marketing and Cocoa Farmer's Price in Cameroon", in *Economics Bulletin*, Vol. 36, No. 4, pp. 1 -22.
- Karaphillis, G.; Lake, A. 2015. "Economic impact of the co-operative Sector in Nova Scotia", in *Journal of Co-operative Accounting and Reporting*, Vol. 3, No. 1, pp. 7-18.
- Karaphillis, G.; Duguid, F.; Lake, A. 2017. "Economic impact of the Canadian co-operative sector (2009 and 2010)", in *International Journal of Social Economics*, Vol. 44, No. 5, pp. 643-652.
- Kassie, M.; Shiferaw, B.; Muricho, G. 2011. "Agricultural Technology, Crop Income, and Poverty Alleviation in Uganda", in *World Development*, Vol. 39, No. 10, pp. 1784-1795.
- Kohler, M. 2015. "Which banks are more risky? The impact of business models on bank stability", in *Journal of Financial Stability*, Vol. 16, pp. 195-212.
- Kristjanson, P.; Okike, I.; Tarawali, S.; Singh, B.B.; Manyong, V.M. 2005. "Farmers' perceptions of benefits and factors affecting the adoption of improved dual-purposed cowpea in the dry savannas of Nigeria", in *Agricultural Economics*, Vol. 32, pp. 195-210.
- Lee, C.; Kim, L.; Kim, Y.; Hwang, J.; Nam, S.; Lim, S. 2015. *The cooperative baseline study 2015* (Sejong and Seoul, The Ministry of Strategy and Finance and KIHASA).
- Le Guernic, M.; Rousseliere, D.; Audebrand, L.; Ben Selma, M.; Salanie, J.; Vezina M. 2017. *Evaluation the impact of cooperative on farmers performance: A Bayesian Meta-regression*, International Cooperative Alliance, Global Research Conference, June, Sterling.
- Leontief W. 1936. "Quantitative input and output relations in the economic systems of the United States", in *The Review of Economics and Statistics*, Vol. 18, No. 3, pp. 105-125.

- Lerman, Z.; Sedik, D. 2014. *Cooperatives in the CIS and Georgia: Overview of legislation*, Policy Studies on Rural Transition No 2014-2 (Budapest, FAO Regional Office for Europe and Central Asia).
- Li, X.;Tripe, D.W.L.;Malone, C.B. 2017. *Measuring Bank Risk: An Exploration of Z-Score*; Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2823946> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2823946>
- Liang, Q.; Hendrikse, G. 2016. "Pooling and the yardstick effect of cooperatives", in *Agricultural Systems*, Vol. 143, pp. 97-105.
- Lillywhite, J.; Frye, E. 2014. *Economic significance of food cooperatives in New Mexico*, Research Report 789 (Las Cruces, NM, New Mexico State University); Available at: <http://aces.nmsu.edu/pubs/research/economics/RR789.pdf>
- Lofgren, H.; Harris, R.L.; Robinson, S. 2002. *A standard computable general equilibrium (CGE) model in GAMS* (Washington, International Food Policy Research Institute, Microcomputers in Policy Research).
- Lucas, V.; Gasselin, P.; Van Der Ploeg, J.D. 2019. "Local inter-farm cooperation: A hidden potential for the agroecological transition in northern agricultures", in *Agroecology and Sustainable Food Systems*, Vol. 43, No. 2, pp. 145-179.
- Lund, M. 2011. *Solidarity as a Business Model: A Multi-Stakeholder Cooperatives Manual* (Ohio, OH, Ohio, Cooperative Development Center).
- Madau, F.A.; Furesi, R.; Pulina, P. 2018. "The technical efficiency in Sardinian fisheries cooperatives", in *Marine Policy*, Vol. 95, pp. 111-116.
- Maietta, O.W.; Sena, V. 2008. "Is competition really bad news for cooperatives? some empirical evidence for Italian producers' cooperatives", in *Journal of Productivity Analysis*, Vol. 29, pp. 221-233.
- _____. 2010. "Financial constraints and technical efficiency: Some empirical evidence for Italian producers' cooperatives", in *Annals of Public and Cooperative Economics*, Vol. 81, No. 1, pp. 21 -38.
- Malo, M.C. 1980. *Une typologie des cooperatives: association et entreprises*, No. T-79-1 (Montreal, Ecole des Hautes Etudes Commerciales, Centre de gestion des cooperatives).
- Marini, M.A.; Zevi, A. 2011. "'Just one of us': consumers playing oligopoly in mixed markets", in *Journal of Economics*, Vol. 104, pp. 239-263.
- Mazoyer, M. 1998. « Des agricultures manuelles a la motorisation lourde: des ecarts de productivite considerable », in *Grain de sel*, No. 48, pp. 12.
- McKee, G.J. 2011. *The Economic Contribution of North Dakota Cooperatives to the North Dakota State Economy*, Research Report No. 687 (Fargo, ND, North Dakota State University).
- McNamara, K.T.; Fulton, J.; Hine, S. 2001. *The Economic Impacts Associated with Locally Owned Agricultural Cooperatives: A Comparison of the Great Plains and the Eastern Cornbelt*, Paper Presented at NCR-194 Research on Cooperatives Annual Meeting, October 30, Las Vegas, Nevada.
- Merel, P.; Saitone, T.L.; Sexton, R.J. 2015. "Cooperative stability under stochastic quality and farmer heterogeneity", in *European Review of Agricultural Economics*, Vol. 42, No. 5, pp. 765-795.
- Milford, A.B. 2004. *Coffee, co-operatives and competition: The impact of fair trade*, CMI Working Paper (Oslo, CMI).
- Milford A.B. 2012. "The Pro-Competitive Effect of Coffee Cooperatives in Chiapas, Mexico", in *Journal of Agricultural & Food Industrial Organization*, Vol. 10, No. 1; doi: doi.org/10.1515/1542-0485.1362
- Ministry of Cooperative, Labor & Social Welfare. 2015. *Satellite accounts for cooperatives in I.R.Iran* (Teheran).
- _____. (n.d.). *Selected tables on cooperatives statistics in Iran* (Teheran).
- Mojo, D.; Fischer, C.; Degefa, T. 2016. "Collective action and aspirations: The impact of cooperatives on Ethiopian coffee farmers' aspirations", in *Annals of Public and Cooperative Economics*, Vol. 87, No. 2, pp. 217-238.

- _____. 2017. "The determinants and economic impacts of membership in coffee farmer cooperatives: recent evidence from rural Ethiopia", in *Journal of Rural Studies*, Vol. 17, pp. 84-94.
- Mook, L.; Richmond, B.J.; Quarter, J. 2002. "Using social accounting to show the value added of co-operatives: The expanded value added statement", in *Journal of co-operatives*, Vol. 35, No. 3, pp. 183-204.
- MQller, M.; Hanisch, M.; Malvido, A.; Rommel, J.; Sagebiel, J. 2017. "The structural effect of cooperatives on price volatility in the European dairy sector", in *Applied Economics Letters*, Vol. 25, No. 8, pp. 576-579; doi: [10.1080/13504851.2017.1346358](https://doi.org/10.1080/13504851.2017.1346358)
- Musson, A.; Rousseliere, D. 2017. *Exploring the effect of crisis on cooperatives. A Bayesian performance analysis of French craftsmen cooperatives, Working Paper SMART-LERECO 18-07 (Rennes, INRA UMR 1302 SMART-LERECO)*.
- _____. 2019. "Social Capital and Subjective Well-Being", in G. Brule and C. Suter (eds): *Wealth(s) and Subjective Well-Being* (Dordrecht, Springer), pp. 353-374.
- Nourse, E.G. 1922. "The economic philosophy of co-operation", in *American Economic Review*, Vol. 12, No. 4, pp. 577-597.
- Okoye, B.C.; Abass, A.; Bachwenkizi, B.; Asumugha, G.; Alenkhe, B.; Ranaivoson, R.; Randrianarivelo, R.; Rabemanantsoa, N.; Ralimanana, I. 2016. "Effect of transaction costs on market participation among smallholder cassava farmers in Central Madagascar", in *Cogent Economics & Finance*, Vol. 4, pp. 1 -20.
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). 2011. *Quality frameworks and guidelines for OECD statistical activities Version 2011/1* (Paris, OECD, Statistics Directorate); Available at: [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=std/qfs\(2011\)1&doclanguage=en](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=std/qfs(2011)1&doclanguage=en)
- Osservatorio della Cooperazione Agricola Italiana. 2015. *Rapporto 2014* (Rome).
- Pape, U.; Chaves-Avila, R.; Pahl, J.; Petrella, F.; Pielinski, B.; Savall-Morera, T. 2016. "Working under pressure: Economic recession and third sector development in Europe", in *International Journal of Sociology and Social Policy*, Vol. 36, No. 7/8, pp. 547-566.
- Pascucci, S.; Gardebroek, C. 2010. *Some like to join, others to deliver: An Econometric Analysis of Farmers' relationships with agricultural co-operatives (Wagenigen, Wageningen University, Agricultural Economics and Rural Policy Group)*.
- Pender, J.; Gebremedhin, B. 2007. "Determinants of Agricultural and Land Management Practices and Impacts on Crop Production and Household Income in the Highlands of Tigray, Ethiopia", in *Journal of African Economies*, Vol. 17, No. 3, pp. 395-440.
- Pennerstorfer, D.; Weiss, C.R. 2013. "Product quality in the agri-food chain: do cooperatives offer high-quality wine?", in *European Review of Agricultural Economics*, Vol. 40, No. 1, pp. 143-162.
- Perilleux, A.; Vanroose, A.; D'Espallier, B. 2016. "Are Financial Cooperatives Crowded out by Commercial Banks in the Process of Financial Sector Development?", in *Kyklos*, Vol. 69, No. 1, pp. 108-134.
- Roelants, B.; Eum, H.; Terrasi, E. 2014. *Cooperatives and Employment: a Global Report* (Brussels and Quebec, CICOPA and Desjardins Group).
- Rousseliere, D.; Bouchard, M.J.; Le Guernic, M. 2018. *Report on the economic contribution of cooperatives* (Geneva, International Labour Office) (internal document).
- Royer, J. 2014. "The neoclassical theory of cooperatives", in *Journal of cooperatives*, Vol. 28, pp. 1-35.
- Sadowski, B.M. 2017. "Consumer cooperatives as an alternative form of governance: The case of the broadband industry", in *Economic Systems*, Vol. 41, pp. 86-97.
- Sagebiel, J.; Muller, J.R.; Rommel, J. 2014. "Are consumers willing to pay more for electricity from cooperatives? Results from an online Choice Experiment in Germany", in *Energy Research & Social Science*, Vol. 2, pp. 90-101.

- Sanchez Bajo, C.; Roelants, B. 2011. *Capital and the debt trap: learning from cooperatives in the global crisis* (Houndmills, Palgrave Macmillan).
- Schwettmann, J. 1997. "Cooperatives et emploi en Afrique", ILO Working Papers (Geneva).
- Shah, A.K. 1997. "The social dimensions of financial risk", in *Journal of Financial Regulation and Compliance*, Vol. 5, No. 3, pp. 195-207.
- Shahnazarian, H. 2011. "A Dynamic Micro-Econometric Simulation Model for Firms", in *International Journal of Microsimulation*, Vol. 4, No. 1, pp. 2-20.
- Shiferaw, B.; Obare, G.; Muricho, G. 2008. "Rural market imperfections and the role of institutions in collective action to improve markets for the poor", in *Natural Resources Forum*, Vol. 32, pp. 25-38.
- Sobel, M.E. 2005. "Discussion: The scientific model of causality", in *Sociological Methodology*, Vol. 35, No. 1, pp. 99-133.
- Soboh, R.A.M.E.; Lansink, A.O.; Giesen, G.; van Dijk, G. 2009. "Performance Measurement of the Agricultural Marketing Cooperatives: The Gap between Theory and Practice", in *Review of Agricultural Economics*, Vol. 31, No. 3, pp. 446-469.
- Soboh, R.; Lansink, A.; Van Dijk, A. 2012. "Efficiency of cooperatives and investor owned firms revisited", in *Journal of Agricultural Economics*, Vol. 63, No. 1, pp. 142-157.
- Stellmacher, T.; Grote, U. 2013. *Forest Coffee Certification in Ethiopia: Economic Boon or Ecological Bane?*, Working Paper Series No. 76 (Bonn, University of Bonn, Center for Development Research).
- Surubaru, A. 2012. « Les producteurs roumains de l'habillement a la recherche de clients : une analyse sociologique des rencontres d'affaires », in *Sociologie du Travail*, Vol. 54, pp. 457-474.
- Tadesse, G. ; Abate, G.T.; Ergano, K. 2018. "The Boundary of Smallholder Producers' Cooperatives: A Conceptual and Empirical Analysis", in *Journal of Agricultural Economics*, Vol. 70, No. 2, pp. 29-549; doi: doi.org/10.1111/1477-9552.12310
- Triboulet, P.; Peres, S.; Filippi, M.; Chantelot, S. 2013. « Empreinte spatiale de la cooperation agricole frangaise : Un éclairage par l'economie de la proximite », in *Revue d'Economie Regionale et Urbaine*, No. 2013/2, pp. 363-390.
- Tuck, B. 2018. *Economic Contribution of the Viroqua Food Cooperative* (Minneapolis, MA, University of Minnesota Extension Center for Community Vitality); Available at: <https://conservancy.umn.edu/>
- Tversky, A.; Kahneman, D. 1991. "Loss aversion in riskless choice: A reference-dependent model", in *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 106, No. 4, pp. 1039-1061.
- Unioncamere; Si.Camera. 2014. *Cooperazione, non profit e imprenditoria sociale: economia e lavoro* (Rome).
- United Nations (UN). 2008. *International Standard Industrial Classification of All Economic Activities Revision 4* (New York).
- United Nations (UN); European Commission; International Monetary Fund (IMF); Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD); World Bank. 2008. *System of national accounts 2008* (New York, United Nations publication).
- United Nations Department of Economic and Social Affairs (UNDESA). 2013. *Best Practice Guidelines for Developing International Statistical Classifications*, paper presented at the Expert Group Meeting on Statistical Classifications, New York, NY, 13-15 May 2013, ESA/STAT/AC.267/5, 6 May 2013.
- United Nations Statistics Division (UNSD). 1999. *Standard Statistical Classifications: Basic Principles*, prepared by Eivind Hoffmann (Bureau of Statistics, International Labour Office) and Mary Chamie (United Nations Statistics Division), (New York, UN Statistical Commission, Thirtieth Session, 1-5 March 1999, Items 8 of the provisional agenda, 10 February 1999).
- United States Department of Agriculture (USDA). 2003. *Measuring the Economic Impact of Cooperatives: Results from Wisconsin*, Rural Business Cooperative Service, RBS Research Report 196 (Washington, DC).

- United States of Department of Agriculture (USDA). 2017. *Agricultural cooperative statistics 2015*, Rural development service report 79 (Washington, DC).
- Uzea F.N. 2014. "Methodologies to measure the economic impact of cooperatives: A critical review", in *Journal of Rural Cooperation*, Vol. 42, No. 2, pp. 101 -121.
- Uzea, F.N.; Duguid, F. 2015. "Challenges in conducting a study on the economic impact of co-operatives", in International Centre of Research and Information on the Public, Social and Cooperative Economy (CIRIEC), M.J. Bouchard, and D. Rousseliere (Eds): *The Weight of the Social Economy: An International Perspective*, Social Economy and Public Economy (Brussels, Peter Lang), pp. 251 -276.
- Valentinov, V.; Iliopoulos, C. 2013. "Economic Theories of Nonprofits and Agricultural Cooperatives Compared: New Perspectives for Nonprofit Scholars", in *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, Vol. 42 No. 1, pp. 109-126.
- van Herck, K. 2014. *Assessing efficiencies generated by agricultural producer organizations* (Luxembourg, Publications Office of the European Union).
- Velazquez, B.; Buffaria, B. 2017. "About farmers' bargaining power within the new CAP", in *Agricultural and Food Economics*, Vol. 5, No. 1; doi: doi.org/10.1186/s40100-017-0084-y
- Verhofstadt, H.; Maertens, M. 2014. Smallholder cooperatives and agricultural performance in Rwanda: do organizational differences matter?, in *Agricultural Economics*, Vol. 45, pp. 39-52.
- _____. 2015. "Can Agricultural Cooperatives Reduce Poverty? Heterogeneous Impact of Cooperative Membership on Farmers' Welfare in Rwanda", in *Applied Economic Perspectives and Policies*, Vol. 37, No. 1, pp. 86-106.
- Vienney, C. 1980a. *Socio-economie des organisations cooperatives, Tome 1, Formation et transformations des institutions du secteur cooperatif frangais* (Paris, CIEM).
- _____. 1980b. « Rapport d'activites et rapport de societariat » in J.-G. Desforges et C. Vienney (eds): *Strategie et organization de l'entreprise cooperative* (Montreal/Paris, Ed. Du Jour/CIEM), pp. 251-283.
- _____. 1981. *Socio-economie des organisations cooperatives, Tome 2, Analyse comparee des cooperatives fonctionnant dans des systemes socio-economiques differents* (Paris, CIEM).
- Wallis, G. 2006. *A methodology for valuing statistical benefits* (London, Office for National Statistics).
- Wanyama, F. 2014. *Cooperatives and the Sustainable Development Goals: A Contribution to the Post-2015 Development Debate. A policy brief* (Geneva, International Co-operative Alliance/ International Labour Organization).
- Watson, P.; Wilson, J.; Thilmany, D.; Winter, S. 2007. "Determining Economic Contributions and Impacts: What is the difference and why do we care?", in *Journal of Regional Analysis & Policy*, Vol. 37, No. 2, pp. 140-146.
- Wollni, M.; BrQmmer, B. 2012. "Productive efficiency of specialty and conventional coffee farmers in Costa Rica: Accounting for technological heterogeneity and self-selection", in *Food Policy*, Vol. 37, pp. 67-68.
- Wollni, M.; Zeller, B. 2007. "Do farmers benefit from participating in specialty markets and cooperatives? The case of coffee marketing in Costa Rica", in *Agricultural Economics*, Vol. 37, pp. 243-248.
- Xiong, H.; Kinsella, S.; Payne, D. 2016. "Self-enforcing agreement in cooperatives teams: an agent-based modelling approach", in *Complex Adaptive Systems Modeling*, Vol. 4, No. 21; doi: [doi.org/ 10.1186/s40294-016-0033-8](https://doi.org/10.1186/s40294-016-0033-8).
- Zeuli, K.; Deller, S. 2007. "Measuring the local economic impact of cooperatives", in *Journal of Rural Cooperation*, Vol. 35, No. 1, pp. 1-17.

▶ Παραρτήματα

Παράρτημα 1. Τεχνική Ομάδα Εργασίας της COPAC για τις Στατιστικές για τους Συνεταιρισμούς (2016-2018)

PARTICIPANTS' LIST

(at the last meeting on 4 April 2018)

First name	Last name	Position	Organization	Country
Ramin	Behzad	Counselor	Permanent Mission of Iran to the UN	Iran
Marie J.	Bouchard	TWG Chair President, CIRIEC International Scientific Commission 'Social & Cooperative Economy'	CIRIEC International and UQAM - Université de Québec à Montreal	Canada
Josefina	Bitonio	Regional Director	Cooperative Development Authority	Philippines
Şehmus Şenol	Bozdağ	Head, Annual Business Statistics	TurkSTAT	Turkey
Susan	Bvumbe		ILO COOP	Switzerland
Chiara	Carini	Data Analyst	Euricse	Italy
Rafael	Diez de Medina	Director	ILO Statistics	Switzerland
Adrian	Egbers	Policy Analyst	Innovation, Science and Economic Development Canada	Canada
Simel	Esim	Head of Unit	ILO COOP	Switzerland
Hyungsik	Eum	Data Analyst	CICOPA	Belgium
Rodrigo	Gouveia	Director of Policy	International Co-operative Alliance	USA
Gretchen	Hacquard	Director of Membership	International Co-operative Alliance	Switzerland
David	Hunter	ILO Consultant		Switzerland
Kyunghee	Kim	Seconded to ILO Statistics	Statistics Korea	South Korea
Young Hyun	Kim	Cooperatives Policy Division	Ministry of Strategy and Finance (MOSF)	South Korea
Madeg	Le Guernic	Doctoral Candidate	Université de Rennes 1	France
Fran	McCrae	Coordinator	COPAC	USA
Celso	Mendes de Carvalho	Policy Officer	FAO	Switzerland
Sonia	Novkovic	Professor of Economics	Saint Mary's University	Canada
Mustafa Hakki	Özel	Head of Unit	ILO Statistics	Switzerland
Bruno	Roelants	Director-General	International Co-operative Alliance	Belgium
Damien	Rousselière	Agrocampus Ouest	Professor	France
Hermanus	Smith	Chief, National Account Section	UN DESA	USA
Theodoor	Sparreboom	Senior Statistician	ILO Statistics	Switzerland
Joann	Vanek	Director, Statistics Program	WIEGO	USA
Vic	Van Vuuren	Director	ILO Enterprises	Switzerland
Wenyan	Yang	Chief, Social Perspective on Development Branch	UN DESA-DSPD	USA

Παράρτημα 2. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς (ΔΟΕ, 2018^α).

ΔΙΕΘΝΕΣ ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

20^ο Διεθνές Συνέδριο της Στατιστικής για την Εργασία
Γενεύη, 10-19 Οκτωβρίου 2018

**Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την στατιστική για
τους συνεταιρισμούς**

Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την στατιστική για τους συνεταιρισμούς

Εισαγωγή

Το 20^ο Διεθνές Συνέδριο Στατιστικής για την Εργασία,

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη παραγωγής στατιστικών στοιχείων για τους συνεταιρισμούς σε όλες τις χώρες του κόσμου,

Υπενθυμίζοντας το ψήφισμα σχετικά με τις περαιτέρω εργασίες σχετικά με την στατιστική για τους συνεταιρισμούς που εγκρίθηκαν από το 19^ο Διεθνές Συνέδριο της Στατιστικής για την Εργασία (2013),

Υπενθυμίζοντας τις απαιτήσεις της Σύστασης 193 για την Προώθηση των Συνεταιρισμών του 2002, ιδίως την ανάγκη για εθνικές πολιτικές για τη βελτίωση της εθνικής στατιστικής για τους συνεταιρισμούς με σκοπό τη χάραξη και την εφαρμογή αναπτυξιακών πολιτικών,

Υπενθυμίζοντας τα υπάρχοντα διεθνή στατιστικά πρότυπα που περιέχονται στα ψηφίσματα που εγκρίθηκαν από τη Διεθνή Διάσκεψη της Στατιστικής για την Εργασία, ιδίως το ψήφισμα σχετικά με την στατιστική για την εργασία, την απασχόλησης και την υποαπασχόληση στην εργασία που εγκρίθηκε από το 19^ο Διεθνές Συνέδριο (2013) και το ψήφισμα σχετικά με την στατιστική για τις εργασιακές σχέσεις που εγκρίθηκε από το 20^ο Διεθνές Συνέδριο της Στατιστικής για την Εργασία (2018),

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη συνοχής με άλλα υπάρχοντα διεθνή στατιστικά πρότυπα, ιδίως όσον αφορά το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών (SNA),

Υποστηρίζει τις ακόλουθες οδηγίες και ενθαρρύνει τις χώρες να δοκιμάσουν το εννοιολογικό πλαίσιο στο οποίο βασίζονται.

Στόχοι και χρήσεις

1. Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές αποσκοπούν στη διευκόλυνση της ανάπτυξης ενός συνόλου στατιστικών στοιχείων για τους συνεταιρισμούς που θα παρέχουν μια επαρκή βάση πληροφοριών για ένα ευρύ φάσμα περιγραφικών, αναλυτικών και πολιτικών σκοπών, λαμβάνοντας υπόψη συγκεκριμένες εθνικές ανάγκες και περιστάσεις.
2. Η στατιστική για τους συνεταιρισμούς πρέπει ιδίως:
  - (i) Να επιτρέπει την παρακολούθηση της συμβολής των συνεταιρισμών στην αγορά εργασίας και στην οικονομία ·
  - (ii) Να ενημερώνει το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών και προγραμμάτων ·
  - (iii) Να διευκολύνει την ανάλυση ομάδων εργαζομένων ή μελών, όπως γυναίκες και άνδρες, νέοι και άλλες ομάδες ιδιαίτερου ενδιαφέροντος.
3. Προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, το σύνολο των στατιστικών στοιχείων πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να περιλαμβάνουν στοιχεία σχετικά με:
  - (i) τον αριθμό και τον τύπο των συνεταιρισμών ·
  - (ii) τα μέλη των συνεταιρισμών ·
  - (iii) την εργασία που δημιουργείται στους συνεταιρισμούς, συμπεριλαμβανομένης της απασχόλησης και άλλων μορφών εργασίας που ορίζονται στο ψήφισμα σχετικά με τα στατιστικά στοιχεία για την εργασία, την απασχόληση και της

υποαπασχόλησης στην εργασία που εγκρίθηκε από το 19^ο Διεθνές Συνέδριο της Στατιστικής για την Εργασία (2013) ·
(iv) την οικονομική συμβολή των συνεταιρισμών.

4. Η στατιστική για τους συνεταιρισμούς πρέπει να αναπτυχθεί σε συνεννόηση με τους διάφορους χρήστες των στατιστικών στοιχείων, σε αρμονία με άλλες κοινωνικές και οικονομικές στατιστικές και σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα. Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές πρέπει να χρησιμεύουν για να διευκολύνουν την παραγωγή στατιστικών στοιχείων για τους συνεταιρισμούς για διάφορους σκοπούς ως μέρος ενός ολοκληρωμένου εθνικού συστήματος που βασίζεται σε κοινές έννοιες και ορισμούς.
5. Κατά την ανάπτυξη των στατιστικών στοιχείων τους για τους συνεταιρισμούς, οι χώρες πρέπει να προσπαθήσουν να ενσωματώσουν αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές προκειμένου να προωθήσουν τη διεθνή συγκρισιμότητα των στοιχείων και να επιτρέψουν την αξιολόγηση των τάσεων για τους σκοπούς της αγοράς εργασίας και της οικονομικής και κοινωνικής ανάλυσης.

Έννοιες και ορισμοί αναφοράς

6. Ο συνεταιρισμός ορίζεται ως μια αυτόνομη ένωση προσώπων ή / και νομικών οντοτήτων που ενώνονται εθελοντικά για να καλύψουν τις κοινές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες και φιλοδοξίες τους μέσω μιας από κοινού ιδιόκτητης και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης.
7. Τα μέλη ιδρύουν ή συμμετέχουν σε έναν συνεταιρισμό για να επωφεληθούν από τη χρήση ή τις συναλλαγές που έχουν με αυτόν. Τα μέλη έχουν διπλό ρόλο ως ιδιοκτήτες και χρήστες αγαθών και υπηρεσιών που παρέχονται από τους συνεταιρισμούς.
8. Σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, τα μέλη των συνεταιρισμών μπορεί να είναι πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα και η συμμετοχή πρέπει να είναι ανοιχτή σε όλα τα πρόσωπα και οντότητες που είναι σε θέση να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τους και είναι πρόθυμα να αποδεχθούν τις ευθύνες της ένταξης ως μέλη, χωρίς διακρίσεις φύλου, κοινωνικής προέλευσης, φυλετική, πολιτική ή θρησκευτική.
9. Στο SNA, οι συνεταιρισμοί είναι θεσμικές μονάδες που αποτελούν μέρος μη χρηματοοικονομικών εταιρειών, χρηματοοικονομικών εταιρειών ή μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων (NPIs). Εάν το καταστατικό ενός συνεταιρισμού τον εμποδίζει να διανείμει το κέρδος ή το πλεόνασμά του, τότε θα αντιμετωπίζεται ως NPI. Εάν μπορεί να διανείμει το κέρδος ή το πλεόνασμά του στα μέλη του, δεν είναι NPI.
10. Οι συνεταιρισμοί διαφέρουν από άλλες εταιρείες στο ότι ελέγχονται δημοκρατικά από τα μέλη τους σύμφωνα με την αρχή ένα μέλος, μια ψήφος.
11. Οι συνεταιρισμοί που είναι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί διαφέρουν επίσης από άλλα μη κερδοσκοπικά ιδρύματα, δεδομένου ότι τα μέλη είναι χρήστες αγαθών και υπηρεσιών που παρέχονται από τους συνεταιρισμούς τους και κάθε μέλος συνεισφέρει στο κεφάλαιο του συνεταιρισμού.

Τύποι συνεταιρισμών

12. Με βάση το κύριο ενδιαφέρον των μελών των συνεταιρισμών, διακρίνονται τέσσερις βασικοί τύποι συνεταιρισμών (διάγραμμα 1):
  - (i) συνεταιρισμοί παραγωγών ·

- (ii) συνεταιρισμοί εργαζομένων ·
- (iii) συνεταιρισμοί καταναλωτών / χρηστών ·
- (iv) πολλών ενδιαφερομένων συνεταιρισμοί.

Διάγραμμα 1. Τύποι συνεταιρισμών

Τύπος συνεταιρισμού	Ενδιαφέρον των μελών	Τύπος μέλους
Συνεταιρισμός παραγωγών	Δραστηριότητα παραγωγής	Μέλη-παραγωγοί: - επιχειρήσεις όπως οι μικροί παραγωγοί γεωργίας ή βιοτεχνίας - μπορούν να ενταχθούν ή όχι
Συνεταιρισμός εργαζομένων	Εργασία	Μέλη- εργαζόμενοι
Συνεταιρισμός καταναλωτών/χρηστών	Κατανάλωση	Μέλη-καταναλωτές: πελάτες, οικογένειες πελατών, μη κερδοσκοπικά ιδρύματα, παραγωγοί, εταιρείες
Συνεταιρισμός Πολλαπλών ενδιαφερομένων	Περισσότερα από ένα ενδιαφέροντα	Μέλη -παραγωγοί Μέλη-Καταναλωτές Μέλη- εργαζόμενοι

13. Σε έναν συνεταιρισμό παραγωγών, το κύριο ενδιαφέρον των μελών σχετίζεται με την παραγωγική τους δραστηριότητα ως επιχειρήσεις που έχουν δικά τους δικαιώματα. Τα μέλη αποτελούνται συνήθως από επιχειρήσεις οικιακής αγοράς όπως μικροί παραγωγοί γεωργικών προϊόντων ή βιοτεχνίες, αλλά μπορεί επίσης να περιλαμβάνουν εταιρείες.
14. Σε έναν συνεταιρισμό εργαζομένων, τα μέλη μοιράζονται το ενδιαφέρον για την εργασία που παρέχεται ή εξασφαλίζεται μέσω του συνεταιρισμού. Τα μέλη είναι μεμονωμένοι εργαζόμενοι (εργαζόμενοι-μέλη) των οποίων οι θέσεις εργασίας διασφαλίζονται άμεσα μέσω του συνεταιρισμού τους.
15. Σε έναν συνεταιρισμό καταναλωτών / χρηστών, μέλη είναι οι καταναλωτές ή οι χρήστες των αγαθών ή των υπηρεσιών που διατίθενται από ή μέσω του συνεταιρισμού. Οι συνεταιρισμοί χρηματοοικονομικών υπηρεσιών ταξινομούνται ως μέρος των συνεταιρισμών καταναλωτών / χρηστών, ακόμη και αν αυτοί οι συνεταιρισμοί είναι επίσης παραγωγοί υπηρεσιών.
16. Ένας συνεταιρισμός πολλών ενδιαφερομένων μελών είναι ένας συνεταιρισμός που έχει περισσότερους από έναν τύπους μελών με σημαντική συμμετοχή στη δραστηριότητα του συνεταιρισμού και στον οποίο:
  - (i) περισσότερα από ένα είδη μελών εκπροσωπούνται στη δομή διακυβέρνησης του συνεταιρισμού · και
  - (ii) κανένας τύπος μέλους δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση μέσω της πλειοψηφίας των ψήφων στο διοικητικό όργανο ή αποκλειστικού βέτο επί των αποφάσεων.

Άλλοι τύποι συνεταιρισμών μπορεί επίσης να έχουν περισσότερους από έναν τύπους μελών, αλλά μόνο ένας τύπος μέλους κυριαρχεί στη διακυβέρνηση του συνεταιρισμού.

Μονάδες Στατιστικής (Φορείς)

17. Διάφορες Μονάδες (Φορείς) σχετίζονται με την παραγωγή στατιστικών στοιχείων για τους συνεταιρισμούς. Οι βασικές μονάδες είναι συνεταιρισμοί, μέλη συνεταιρισμών, Μονάδες θέσεων εργασίας ή (άλλων) εργασιακών δραστηριότητες και Θεσμικές Μονάδες (Φορείς) που ορίζονται στην SNA και τη διεθνή τυποποιημένη βιομηχανική ταξινόμηση όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων, αναθεώρηση 4 (ISIC, αναθ. 4).
18. Η ιδιότητα μέλους ορίζεται ως ο αριθμός των μελών κάθε συνεταιρισμού.

Χρηστικοί ορισμοί

19. Ο ορισμός των συνεταιρισμών μπορεί να τεθεί σε λειτουργία βάσει τεσσάρων κριτηρίων:
  - (i) Ένας συνεταιρισμός πρέπει να είναι μια επίσημα ιδρυμένη (οικονομική) Μονάδα (μη χρηματοοικονομική εταιρεία, χρηματοοικονομική εταιρεία ή μη κερδοσκοπικός οργανισμός) ·
  - (ii) Ένας συνεταιρισμός πρέπει να ελέγχεται δημοκρατικά από τα μέλη του σύμφωνα με την αρχή ότι κάθε μέλος έχει μια ίση ψήφο ·
  - (iii) Η συμμετοχή του συνεταιρισμού πρέπει να είναι εθελοντική και μη περιοριστική ·
  - (iv) Η κατανομή κερδών ή πλεονασμάτων μεταξύ των μελών δεν συνδέεται άμεσα με το κεφάλαιο που συνεισφέρει το κάθε μέλος.
20. Μη εγγεγραμμένοι ως συνεταιρισμοί είναι επιχειρήσεις που λειτουργούν με παρόμοιο τρόπο όπως οι συνεταιρισμοί, αλλά δεν έχουν καταχωρηθεί ως τέτοιοι. Αυτοί οι συνεταιρισμοί πρέπει να προσδιορίζονται χωριστά βάσει των κριτηρίων (ii), (iii) και (iv) που αναφέρονται στην παράγραφο 19 παραπάνω.
21. Οι αμοιβαίες κοινωνίες, οι ομάδες αυτοβοήθειας ή οι κοινωνικές επιχειρήσεις (όπως ορίζονται στο SNA) δεν πρέπει να υπολογίζονται ως συνεταιρισμοί.
22. Τόσο τα πρόσωπα όσο και τα νομικά πρόσωπα μπορούν να είναι μέλη περισσότερων του ενός συνεταιρισμών. Συνεπώς, οι συνεταιρισμοί έχουν συνδρομές που μπορεί να μην είναι αμοιβαία αποκλειστικές, αλλά η συμμετοχή μπορεί να είναι σημαντική για ομάδες ή τύπους συνεταιρισμών.
23. Οι στατιστικές των συνεταιρισμών πρέπει να περιλαμβάνουν στατιστικά στοιχεία για τα πρόσωπα και τις επιχειρήσεις που είναι μέλη των συνεταιρισμών και στατιστικά στοιχεία για τις θυγατρικές που δεν είναι συνεταιρισμοί, όπως οι επιχειρήσεις που ανήκουν ή ελέγχονται από συνεταιρισμούς.

Η Εργασία στους συνεταιρισμούς

24. Η εργασία που πραγματοποιείται στους συνεταιρισμούς μπορεί να αναληφθεί από μέλη και από μη μέλη και μπορεί να περιλαμβάνει όλες τις μορφές εργασίας που ορίζονται στο ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για την εργασία, την απασχόλησης και υποαπασχόλησης στην εργασίας που εγκρίθηκε από το 19^ο Διεθνές Συνέδριο Στατιστικών για την Εργασία (2013).
25. Η εργασία εντός του πεδίου των στατιστικών για τους συνεταιρισμούς περιλαμβάνει εργασίες που εκτελούνται από μέλη και μη μέλη σε:

- (i) Συνεταιρισμούς ·
- (ii) Οικονομικές μονάδες που είναι μέλη ενός συνεταιρισμού παραγωγών ή ενός συνεταιρισμού πολλών ενδιαφερομένων ·
- (iii) Θυγατρικές επιχειρήσεις που ανήκουν ή ελέγχονται από συνεταιρισμούς.

Οι στατιστικές για την εργασία που πραγματοποιούνται στους συνεταιρισμούς, ιδίως οι στατιστικές για την απασχόληση, θα πρέπει να καταρτίζονται και να καταγράφονται χωριστά ή να αναλύονται για κάθε ένα από αυτά τα θεσμικά πλαίσια.

26. Τα μέλη εργαζόμενοι των συνεταιρισμών εξ ορισμού εκτελούν εργασία στους δικούς τους συνεταιρισμούς. Τα μέλη του συνεταιρισμού παραγωγών και τα μέλη του συνεταιρισμού καταναλωτών μπορούν επίσης να εκτελούν εργασίες στους συνεταιρισμούς τους. Η εργασία εκτελείται επίσης σε επιχειρήσεις που είναι μέλη συνεταιρισμών κατά τη χρήση αγαθών και υπηρεσιών που παρέχονται από ή μέσω συνεταιρισμών (ιδίως σε συνεταιρισμούς παραγωγών), καθώς και σε θυγατρικές επιχειρήσεις που ανήκουν ή ελέγχονται από τον συνεταιρισμό.
27. Εργασία που εκτελείται από μέλη συνεταιρισμών που δεν σχετίζονται με τον συνεταιρισμό θα πρέπει να θεωρείται εργασία εκτός του πεδίου των στατιστικών για τους συνεταιρισμούς.
28. Τα μέλη εργαζόμενοι των συνεταιρισμών είναι εξαρτώμενοι εργαζόμενοι, επειδή δεν έχουν τον ίδιο βαθμό ελέγχου στη λειτουργία της επιχείρησής τους με, για παράδειγμα, έναν πλειοψηφικό μέτοχο. Εάν αυτοί οι εργαζόμενοι πληρώνονται με ημερομίσθιο ή μηνιαίο μισθό για το χρόνο εργασίας ή για κάθε εργασία ή για κάθε κομμάτι εργασία που γίνεται στον συνεταιρισμό, θα πρέπει να ταξινομηθούν ως υπάλληλοι του δικού τους συνεταιρισμού. αν πληρώνονται μόνο με μερίσματα κέρδους ή πλεονάσματος ή καταβάλλεται αμοιβή ανά υπηρεσία, θα πρέπει να ταξινομούνται ως εξαρτώμενη από τους αναδόχους, σύμφωνα με το ψήφισμα σχετικά με τις στατιστικές για τις σχέσεις εργασίας που εγκρίθηκε από το 20^ο Διεθνές Συνέδριο των στατιστικών για την Εργασία (2018).
29. Οι ιδιοκτήτες που λειτουργούν την επιχείρηση (owners-operators) που είναι μέλη συνεταιρισμών παραγωγών θα πρέπει γενικά να ταξινομούνται ως ανεξάρτητοι εργαζόμενοι. Μπορούν να ταξινομηθούν ως εξαρτημένοι εργαζόμενοι εάν η επιχείρησή τους εξαρτάται σημαντικά ή εξ ολοκλήρου από τον συνεταιρισμό όσον αφορά την πρόσβαση σε αγορές, την οργάνωση ή την τιμολόγηση της εργασίας (δηλαδή, ο συνεταιρισμός ελέγχει έμμεσα ή ρητά τις δραστηριότητες των μελών) και εάν πληρούν τα κριτήρια να ταξινομηθούν ως εξαρτώμενοι εργολάβοι που καθορίζονται στα τα ισχύοντα πρότυπα για τις στατιστικές σχετικά με τις εργασιακές σχέσεις.
30. Τα μέλη των συνεταιρισμών μπορούν να εκτελούν εργασίες στη διαχείριση ή τη διοίκηση του συνεταιρισμού. Όταν μια τέτοια εργασία εκτελείται με αμοιβή από τον συνεταιρισμό από τους ιδιοκτήτες που λειτουργούν την επιχείρηση (owners-operators) που είναι μέλη συνεταιρισμών παραγωγών, θα πρέπει να θεωρείται για στατιστικούς σκοπούς ως εργασία στον συνεταιρισμό. Όταν τα μέλη των συνεταιρισμών παραγωγών εκτελούν τέτοια εργασία χωρίς αμοιβή από τον συνεταιρισμό, θα πρέπει να θεωρείται ως απασχόληση στην εργασία των εργαζομένων στην επιχείρηση-μέλος. όταν εκτελούνται από εργαζομένους-μέλη συνεταιρισμών, με ή χωρίς αμοιβή, θα πρέπει να θεωρείται ως απασχόληση στη εργασία τους στον συνεταιρισμό. Εάν τα μέλη-καταναλωτές εκτελούν οποιοδήποτε είδος εργασίας στον συνεταιρισμό τους χωρίς αμοιβή, είναι εθελοντική εργασία.

31. Τα μη μέλη μπορούν να εκτελούν εργασία σε όλους τους τύπους συνεταιρισμών, όπως ως εργαζόμενοι και ως εθελοντές.

Συλλογή δεδομένων, πινάκων και αναλύσεων

32. Για να εκτιμηθεί η οικονομική συμβολή των συνεταιρισμών, είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη τα χαρακτηριστικά διαφόρων τύπων συνεταιρισμών. Ίσως χρειαστούν διαφορετικά μέτρα αυτής της συνεισφοράς ανάλογα με τον τύπο του συνεταιρισμού (και συνεπώς το ενδιαφέρον των μελών). Για το σκοπό αυτό, πρέπει να συλλέγονται πληροφορίες σχετικά με την απασχόληση, τα έσοδα, την προστιθέμενη αξία, τα περιουσιακά στοιχεία, τις υποχρεώσεις, τη χρήση των κερδών ή πλεονασμάτων, τις επενδύσεις και τα κέρδη των εργαζομένων στο πλαίσιο των στατιστικών για τους συνεταιρισμούς. Θα πρέπει επίσης να συλλέγονται πληροφορίες για το (μερίδιο) συναλλαγών με μέλη και μη μέλη.
33. Πλήρεις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς, μέλη συνεταιρισμών και θέσεις εργασίας ή δραστηριότητες που εκτελούνται στο πλαίσιο των στατιστικών για τους συνεταιρισμούς θα πρέπει να δημοσιεύονται σε τακτική βάση, εάν είναι δυνατόν τουλάχιστον κάθε πέντε χρόνια. Τέτοιες περιεκτικές στατιστικές θα πρέπει κατά προτίμηση να βασίζονται σε απογραφή των συνεταιρισμών, αλλά μπορεί επίσης να βασίζονται σε περιοδικές δειγματοληπτικές έρευνες.
34. Στο μέτρο του δυνατού, οι στατιστικές πρέπει να καταρτίζονται χωριστά για τους συνεταιρισμούς, τις επιχειρήσεις που είναι μέλη συνεταιρισμών και τις επιχειρήσεις που ανήκουν και ελέγχονται από συνεταιρισμούς.
35. Η τακτική παρακολούθηση (κατά προτίμηση ετήσια) των συνεταιρισμών μπορεί να βασίζεται στα διοικητικά αρχεία, εάν αυτά προσαρμόζονται για στατιστικούς σκοπούς και από έρευνες σε επιχειρήσεις. Τα δεδομένα για τα άτομα που είναι μέλη συνεταιρισμών μπορούν επίσης να συλλεχθούν μέσω ερευνών για τα νοικοκυριά.
36. Οι στατιστικές των συνεταιρισμών πρέπει να καταγράφονται συστηματικά, ως εξής:
- (i) Από τους τέσσερις κύριους τύπους συνεταιρισμών που αναφέρονται στην παράγραφο 12 παραπάνω, καθώς και από εθνικά συγκεκριμένους υποτύπους, όπου είναι απαραίτητο και εφικτό ·
  - (ii) Ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας ·
  - (iii) Ανά περιφέρειες σχετικές με τους εθνικούς σκοπούς, συμπεριλαμβανομένων των αστικών και αγροτικών περιοχών.
37. Οι στατιστικές για τα πρόσωπα που είναι μέλη συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων των ιδιοκτητών που λειτουργούν την επιχείρηση (owners-operators) που είναι μέλη συνεταιρισμών, καθώς και των στατιστικών για την απασχόληση σε συνεταιρισμούς, θα πρέπει να διαχωρίζονται συστηματικά σύμφωνα με τα σημαντικά χαρακτηριστικά του ατόμου, ιδίως κατά φύλο, ηλικιακή ομάδα, γεωγραφική περιοχή και αστική και αγροτική περιοχή, και ανά τύπο μέλους.
38. Οι στατιστικές για την απασχόληση που δημιουργούνται σε συνεταιρισμούς πρέπει να διαχωρίζονται συστηματικά από σημαντικά χαρακτηριστικά της εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της κατάστασης στην απασχόληση, του επαγγέλματος και της οικονομικής δραστηριότητας του συνεταιρισμού, καθώς και από τα χαρακτηριστικά του κατόχου εργασίας, συμπεριλαμβανομένου του φύλου και της ηλικιακής ομάδας.

39. Εάν είναι δυνατόν, οι ανενεργοί συνεταιρισμοί πρέπει να διαχωρίζονται και να αποκλείονται από τις στατιστικές για τους συνεταιρισμούς.

Μελλοντική εργασία

40. Η ΔΟΕ, σε συνεργασία με ενδιαφερόμενες χώρες και ιδρύματα, πρέπει να μεριμνήσει για τη δοκιμή των εννοιών και των ορισμών που παρουσιάζονται στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές.
41. Η ΔΟΕ, σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη, θα πρέπει να εργαστεί για την ανάπτυξη μέτρων για την αξιολόγηση της οικονομικής συμβολής των συνεταιρισμών.
42. Η ΔΟΕ, σε συνεργασία με τις ενδιαφερόμενες χώρες και οργανισμούς, θα πρέπει να συνεχίσει τις μεθοδολογικές εργασίες που σχετίζονται με αυτές τις Κατευθυντήριες Γραμμές, και ιδίως όσον αφορά τις συνεταιριστικές και μη καταχωρημένες Μονάδες.

Annex 3. National typologies used for analysis

Cooperative typologies currently used for statistical purposes, at the time of our study, in 11 countries were analyzed. These 11 country studies were undertaken for the ILO between 2016-17. When the typology for statistical purposes did not exist or appeared too broad, the study referred to the types used for legal or administrative purposes. Indeed, five different ways of using cooperative typology for statistical purposes were identified in the studied countries:

- In countries where the types of cooperatives defined in legislation are used for statistical purpose: France, Spain, Philippines, the Russian Federation, Colombia, the Republic of Korea, Costa Rica.
- In countries where there is no legally defined type of cooperatives, typologies used for administrative purposes, particularly, for registration, might be used for statistical purpose: Italy, the Republic of Korea.
- In countries where cooperative movement organizations are the main producers of statistics on cooperatives, typologies used by cooperative movements are also used for statistical purposes: the UK, Brazil.
- In some cases, countries create certain types of cooperatives only for statistical purposes. This is either due to the absence of an official typology in legislation at the national (federal) level, or to the need for more simplified and clearer presentation of data: Canada, Costa Rica.
- There are countries where more than two of above ways are combined or at least, co-exist: Costa Rica, the Republic of Korea.

In these 11 countries, a total of 202 types of cooperatives were identified and their basic information (titles and official descriptions) were collected. Out of 202 types of cooperatives, six generic types in three countries were excluded (Russian Federation, Costa Rica and Canada). These generic types were replaced by types currently in use for legal or administrative purposes in each country.

The analysis was carried out mainly based on official descriptions provided, either as meta-data on statistics or as defined in legislation. When possible, authors' knowledge was also mobilized. However, in few cases, descriptions were not clear enough. Therefore, it should be noted that there are possible misclassifications of some examined types. Nonetheless, since the majority of information could be processed, the results of this analysis can be trusted as being significantly robust.

Following is a brief summary of typologies examined in the context of this study.

Brazil

The typology of the cooperatives was composed of 13 types ("*ramos do cooperativismo*") defined by the apex organization of the Brazilian cooperatives (*Organização das Cooperativas Brasileiras*, OCB) for administrative purposes.

Canada

The typology of the cooperative was composed of 4 types defined for statistical purposes by the Co-operatives Policy office of Innovation, Science and Economic Development Canada⁶³ considering types of cooperatives provided by the provincial cooperatives acts.

Colombia

The typology of the cooperatives was composed of 14 types, which were provided by Law 79 (1988).⁶⁴ However, this official typology is not used in compiling statistics on cooperatives.

⁶³ http://www.ic.gc.ca/eic/site/693.nsf/eng/h_00037.html

⁶⁴ <http://www.alcaldiabogota.gov.co/sisjur/normas/Norma1.jsp?i=9211>

Costa Rica

In the Law 4179 on cooperative, 15 types of cooperatives are defined. However, the cooperative census, main statistics on cooperatives in Costa Rica used a different typology. 10 legally defined types are integrated into an operational category of “traditional cooperatives” and two legally defined types are integrated into the other operational category of “school and student cooperatives”. Together with these operational categories for statistical purposes, another three types defined in the legislation were used in the census: worker cooperative, co-management cooperative and secondary level associations.

France

According to the social economy parameter used by the national institute of statistics (INSEE), 54 different legal status of cooperatives are used for producing statistics on cooperatives.

Italy

A typology of cooperatives composed of 15 types defined by law and used in the ministerial list of cooperatives. However, this official typology is not used in the statistical register computed by the National Institute of Statistics (Istat).

Spain

Statistics published by the Ministry of Employment and Social Security (MESS) uses a typology composed of 14 types mainly defined in the federal law on cooperatives (*Ley 27/1999, de 16 de julio, de Cooperativas*). However, the data is compiled by the MESS in using data from regional registers which have slightly different classifications. Two types (educational cooperative, others) which are not defined in the federal law but used in the statistical information represent the difference.

The Philippines

The typology of the cooperatives was composed of 23 types, which were provided in the Philippine Cooperative Code of 2008 (R.A. 9520).⁶⁵ This official typology is used by the Cooperative Development Authority (CDA) in compiling statistics on cooperatives.

The Republic of Korea

Types of cooperatives are defined in two different ways. In the special law regime, eight types of cooperatives are defined and regulated by special laws respectively. In the Framework act on cooperatives 2012 regime, four types of cooperatives are legally defined: cooperative, cooperative association, social cooperative and social cooperative association. However, the cooperative baseline study which targeted only cooperatives in the Framework act regime used a typology defined by the administrative guideline. Together with three other types, four types of cooperatives replace the generic type of “cooperative”: entrepreneurs’ cooperative, consumer/user cooperative, worker cooperative, multi-stakeholder cooperative.

---

⁶⁵ <http://www.cda.gov.ph/resources/issuances/philippine-cooperative-code-of-2008/republic-act-9520>

The Russian Federation

The Russian National Institute of statistics (Rosstat) identifies the cooperatives by the legal structure of their business using the Russian Classification of Organizational and Legal Forms (OKOPF).⁶⁶ This classification has a hierarchical structure. For this analysis, the maximum levels of classification related to 20 cooperative types were considered.

The United Kingdom

The typology of the cooperatives was composed of 9 types defined by Co-operatives UK, the apex organization of British cooperatives and main data provider on cooperatives in the UK.

The classification was defined for statistical and administrative purposes to tease out the relationship between the members and the cooperative.

---

⁶⁶ <http://www.gks.ru/metod/classifiers.html>

Annex 4. International Classification of Status at Work (ICSaW-18)

- Independent workers

- 1 Employers *
  - 11 Employers in corporations *
  - 12 Employers in household market enterprises *
  - 13 Employers in own-use provision of services
  - 14 Employers in own-use production of goods
- 2 Independent workers without employees *
  - 21 Owner-operators of corporations without employees *
  - 22 Own-account workers in household market enterprises without employees *
  - 23 Independent workers in own-use provision of services without employees
  - 24 Independent workers in own-use production of goods without employees
  - 25 Direct volunteers

- Dependent workers *

- 3 Dependent contractors *
  - 30 Dependent contractors *
- 4 Employees *
  - 41 Permanent employees *
  - 42 Fixed-term employees *
  - 43 Short-term and casual employees *
  - 44 Paid apprentices, trainees and interns *
- 5 Family helpers
  - 51 Contributing family workers *
  - 52 Family helpers in own-use provision of services
  - 53 Family helpers in own-use production of goods
- 6 Unpaid trainee workers
  - 60 Unpaid trainee workers
- 7 Organization-based volunteers
  - 70 Organization-based volunteers
- 9 Other unpaid workers
  - 90 Other unpaid workers

(Source: ILO, 2018c, Resolution concerning statistics on work relationships)

* Categories included also in the International Classification of Status in Employment (ICSE-18)

Annex 5. Work and employment in cooperatives in existing statistics – Empirical test

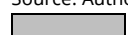
Based on the ILO's "Mapping exercise on statistics on cooperative (Galhardi, 2015)", two sets of country case studies on national practices in developing statistics on cooperatives (11 countries in total) were conducted by the ILO (Carini *et al.*, 2017; Eum, 2016b). This annex will try to identify the proposed different forms of work and employment in the current statistics on cooperatives in order to check the relevance of the proposed different forms of work and employment in cooperatives and to understand difficulties in applying them into the current statistical systems.

In the studied countries, main data sources for work and employment in cooperatives and their main coverage are summarized in Table A below.

Table A: Main data sources in the studied countries

Data source	Country	Producer of main reference statistics	Employment		Volunteer work	Other work
			Member	Employee		
Establishment census	Russia	NSO				
Administrative records – social security data	Spain	Ministry				
	Italy	Research institute				
	France	NSO				
Administrative records – cooperative	Philippines	Public agency				
Cooperative survey/census	South Korea	Ministry				
	Canada	Ministry				
	Costa Rica	Public agency				
	Brazil	Public agency				
Cooperative movement	Colombia	Apex organization				
	UK	Apex organization				

Source: Author's own elaboration based on Carini *et al.*, 2017 and Eum, 2016b.

 : Concerning information is covered by data source

Two main information which can be immediately drawn from the table are as follows:

- Existing forms of survey/census conducted by NSO and administrative records based on social security data do not provide information on members of cooperatives. Administrative records on cooperatives, cooperative survey/census and data collected by cooperative organizations provide information on employment both of members and of employees.
- Existing statistics on cooperatives in the studied countries do not collect data on volunteer work except the cooperative census in South Korea.

Although main reference statistics in each country were analysed, in order to understand various ways of producing statistical information on work in cooperatives, secondary references in each country are also included in the following analysis. Some other examples from countries which are not among the 11 countries are also used for illustrating specific cases.

Work and employment in cooperatives

Worker members

Among 11 case countries, information on worker-members is available in eight countries. As data sources, administrative records from social security data (Spain and Italy), administrative records on cooperatives (Philippines and France),

cooperative censuses (South Korea and Costa Rica) and data collected by cooperative organizations (Colombia and UK) are used.

In Spain and Italy, social security data is used for information on employment in cooperatives (Eum, 2016b).

- In Spain, the Ministry of Employment and Social Security (MESS), which is in charge of cooperatives, produces statistical information on worker-members, based on the data from the social security system. In Spain, worker-members can choose one of two main social security systems: general regime for employees and autonomous regime for self-employed. MESS extracts data on cooperatives from both social security regimes and classifies them according to cooperative types including worker cooperatives and cooperatives for community exploitation of the land (*cooperativas de explotación comunitaria de la tierra*). Whereas information from the autonomous regime represents only worker-members, that from general regime cannot distinguish worker-members from non-member employees.
- In Italy, there is no data which shows information on worker-members at the national level. However, there are reports, produced by a joint-initiative of regional chambers of commerce and a consulting company, on cooperatives in Emilia-Romagna region, which produce the number of employees in worker cooperatives, differentiating worker-members from non-member employees (Gruppo CLAS and Unioncamere Emilia-Romagna, 2012, 2014).
- Spanish and Italian cases show that to use social security data for identifying worker-members, two conditions should be met.
  - Firstly, worker-members should be considered as employee or as a specific category of self-employed so that they can be identified in social security data with cooperative titles.⁶⁷ This means that in countries where worker-members are considered as self-employed in the legal sense, it may be difficult to use social security data to identify worker-members.
  - Secondly, a cooperative typology which allows to identify cooperatives in which members are worker-members should be available. These cooperatives are mainly worker cooperatives, but it is possible that there are different types of cooperatives as well. If the criteria of cooperative typology reflect this point, it can be used as a good proxy.
- However, it is difficult and even impossible to distinguish worker-members from non-member employees in social security data. Therefore, the information based on social security data need to be interpreted as an approximative estimate for information on worker-members.

In the Philippines and France, information on worker-members are produced directly by public authority in charge of cooperatives (Philippines) or through a mandate to cooperative movement (France) (Carini *et al.*, 2017; Eum, 2016b).

- In the Philippines, the Cooperative Development Authority (CDA) produces statistical information on cooperatives based on documents submitted annually by cooperatives. Worker-members can be identified as members in worker cooperatives and similar types of cooperatives. The data provides information which distinguish members from employees. However, as the criteria to define cooperative typology are not clear, it is difficult to know how many worker-members exist in which cooperatives types except worker cooperatives. For example, according to the description of cooperative types, besides worker cooperatives, worker-members might exist in producer cooperatives, service cooperatives, education cooperatives, labour service cooperatives and transport cooperatives. However, it seems difficult to extract accurate information on worker-members from these cooperatives.
- In France, the Ministry of Labour mandates a task of establishing a list of worker cooperatives to the French worker cooperative confederation (CG Scop). On an annual basis, CG Scop collects statistical information not only from their

⁶⁷ For concrete process for compiling data on worker cooperatives from two different social security systems in Spain, see Eum, 2016b (pp. 15-17).

member cooperatives but also from non-member cooperatives, whose number, however, is very small. Based on collected data, CG Scop produces detailed statistical information of various types on worker cooperatives in France.

In South Korea and Costa Rica, cooperative censuses produce high quality information on worker-members in worker cooperatives (Eum, 2017).

- In South Korea, the cooperative baseline studies were conducted in 2013 and 2015 by the Korea Institute for Health and Social Affairs (KIHASA) with a mandate from the Ministry of Strategy and Finance (MSF). The cooperative baseline study targeted all cooperatives registered according to the Framework Act on cooperatives 2012. Information on worker-members can be identified with information on members working in worker cooperatives, multi-stakeholder cooperatives and social cooperatives. Worker-members may be with or without the legal status of employee. Information on both situations are reported in detail.
- In Costa Rica, the cooperative censuses have been conducted every four years by a public agency in charge of cooperatives, INFOCOOP. The most recent one was organized in 2012 in collaboration with the National Council of Rectors (CONARE). Worker-members are identified with information on members in worker cooperatives.

In Colombia and the UK, cooperative movement organizations are only actors who collect and publish statistical information on cooperatives (Carini *et al.*, 2017).

- In Colombia, Confecoop, an apex-organization, has produced high quality statistical information on cooperatives, based on data from different administrative sources. In the statistical information produced by Confecoop, work relationship based on worker ownership (*trabajo asociado*) is defined as a specific form of work relationship which may be found in every types of cooperatives. The number of worker-members based on worker ownership in different types of cooperatives is shown together with information on non-member employees. Information on worker cooperatives was published as a separate type until 2013 but in the annual report of 2014 (Confecoop, 2014), the category of worker cooperative disappeared and information on worker-members was dispersed within information on employment in different economic sectors. In the annual report of 2016 (Confecoop, 2016), even the distinction between worker-members and employees was replaced by a concept of “workplace”.⁶⁸ However, in the original database, the categories of worker-members and worker cooperatives are still available.
- In the UK, Co-operatives UK, an apex-organization, established a database based on data from different sources. In this database, a classification by ownership is used to classify cooperatives. Ownership indicates who the cooperative’s members are. “Workers” is one member type among nine.⁶⁹ Information on worker-members can be identified with information on members in worker cooperatives but also, probably, in community interest cooperatives and multi-stakeholder cooperatives. However, in the *Co-operative Economy 2017* report⁷⁰, information on worker-members is aggregated with that on members of the employee trust⁷¹ and self-employed freelancers.

The employment performed by producer-members in collective-farm-style cooperatives still exist in spite of their limited numbers. It is identified in MESS’s statistics on cooperatives in Spain. Although the number is not available, the study on

---

⁶⁸ It seems that this change was stimulated by a public policy which forbids an abusive use of the worker cooperative model for degrading workers’ protection and rights at work. Due to this policy, the number of worker cooperatives and worker-members have significantly decreased in recent years (CICOPA, 2017).

⁶⁹ Nine member types are: cooperatives, community of interest, consumers, employee trust, enterprises, multi-stakeholder, self-employed, tenants and workers (Carini *et al.*, 2017).

⁷⁰ <http://reports.uk.coop/economy2017/>

⁷¹ Members in an employee trust own shares of enterprises in which they work, through the employee trust but do not exert direct power of control on their enterprises. Voting power is not distributed based on persons but on shares. In this sense, this model is not considered as being based on worker ownership but as similar with Employee Stock Ownership Plan (ESOP) in the US. The same model is used by worker-shareholder cooperatives in Quebec, Canada, of which data are sometimes aggregated with that of worker cooperatives (Innovation, Science and Economic Development Canada, 2015). It is an important model for employees’ participation but needs to be dealt with separately from worker cooperatives based on worker ownership.

Russia explained that productive cooperatives which are reported as having similar structures with collective farms (ILO, 2009; Lerman and Sedik, 2014) are identified in the SME census and the All-Russia agricultural census (Carini *et al.*, 2018). In the case of the Czech Republic, the number of members in agricultural cooperatives is not reported as members but as employees for the same reason (CACR, 2015).

Except for the Colombian case in which the category of worker-member itself can be identified across different types of cooperatives, worker-members can be identified only with additional information on the types of cooperatives which are defined as being based on worker-members.

Employment performed by members in the management or administration of the cooperative

Information on members in all types of cooperatives, who work in management or administration is available in cooperative censuses in South Korea and Costa Rica. A simpler form of information can be also found in a report on cooperatives in Emilia-Romagna, Italy which used social security data. Beside 11 case countries, statistical information on work for management and/or governance tasks was also identified in statistics on Japanese cooperatives, which is based on administrative records reported by cooperatives to concerning ministries.

In Italy, “jobs of cooperative members who actually work in the enterprise and are not registered in the payroll books” are considered as independent jobs (*indipendente*).⁷² In the report on cooperatives in Emilia-Romagna (Gruppo CLAS and Unioncamere Emilia-Romagna, 2014), the number of workers (*addetti*) is reported as the sum of employees including worker-members in worker cooperatives (*dipendenti*) and independent workers (*indipendenti*) who might be cooperative members paid for their work in management and/or governance positions (ibid. pp. 11).

A more detailed information is found in the data from cooperative censuses conducted in South Korea and Costa Rica.

- In the cooperative baseline study (Lee *et al.*, 2015), information on persons paid in four types of elected positions (president, full-time board members, part-time board members and auditors) was collected. A question on whether or not they have employment contracts was added to each position.
- In the cooperative census produced by INFOCOOP, Costa Rica (INFOCOOP and Estado Nacion, 2012), information on “persons constituting leading bodies of cooperatives” is presented with their distribution by gender. Leading bodies include board of directors, audit committee and committee of education and welfare. Additionally, distribution by gender of CEO and presidents of board is also presented (ibid. pp. 25)

Japanese statistics on several types of cooperatives based on administrative records provide very detailed information on officers. In the case of agricultural cooperatives (2014 Business year), statistics provide information on officers according to different elected or appointed positions and membership. However, there is no information about how many are paid positions and how many are volunteering ones.

Table B: Statistical information on officers in Japanese agricultural cooperatives (2014)

Business Management Commissioner			Full-time Directors			Part-time Directors			Full-time Auditors		Part-time Auditors		Auditors Sub-total	Officers Total
	of which full-time employment	of which outside of regular member		of which president	of which outside of regular member		of which outside of regular member	Directors Sub-total		of which outside of regular member		of which outside of regular member		
1018	18	13	2563	683	191	11244	45	13807	584	150	3007	557	3591	18416

Source: Website of the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries (www.maff.go.jp/)

⁷² ISTAT Glossario (2006) <http://www.istat.it/it/files/2011/01/glossario10.pdf>

- Differently from Italian, South Korean and Costa Rican cases, in this table, information on non-members is available. Supposing that they are all paid positions, 18,416 officers might be divided into who are members of cooperatives and who are not members. Whereas the former (17,460 persons) might be classified as members who work for management and/or governance works, the latter (956 persons) would be classified as (non-member) employees. This is because, although they may have authority over aspects of the operations of economic units as employees with management responsibilities, they do not hold controlling ownership of the cooperative.

Employment performed by employees

Among different forms of work, employment performed by employees in cooperatives is the most identifiable category in existing statistics.

When social security data are used, more detailed information, such as gender, age, contract forms etc. are also available (Italy, Spain and France). However, as examined above, there is no way to distinguish between worker-members with the legal status of employee and non-member employees. It is particularly problematic in worker cooperatives, because these two categories of work are substantially different from each other in spite of the same legal status of employee.

- Without a clear distinction between worker-members and non-member employees, the same difficulty can be found in administrative records on cooperatives. For example, data collected by the Iranian Ministry of Cooperatives have information on the number of members and that of employed persons. In the case of manufacturing cooperatives in operation in 2014, the number of members was 147,811 and that of employed persons was 124,122. However, whereas the number of members may cover 1) members who are employed (worker-members) and 2) members who are not employed (non-worker members), data on employed persons may cover 3) employed persons who are members (worker-member) and 4) employed persons who are not members (employee). However, due to the lack of appropriate categories, detailed information on these different statuses is not available (Ministry of Cooperatives, Labor & Social Welfare, n.d.).

The cooperative census of South Korea includes some detailed information on employees. It shows a complex reality of employment in cooperatives caused by the fact that worker-members may have the legal status of employee. The legal status of employee can be found in different categories of persons, such as members in management and/or governance positions, members and non-members with a permanent contract, and members and non-members with a temporary contract. As examined above, without sufficient information on the types of cooperatives, it is difficult to distinguish worker-members from employees who are also members in cooperatives only for using goods and services provided by cooperatives.⁷³

Other data sources, at least in their published information, have limited number of information on employees, such as only number of employees.

Volunteer work

There are few cases of data collection on volunteer work in cooperatives. However, they show the potential importance of volunteer work in cooperatives which has not been sufficiently acknowledged.

The cooperative baseline study of South Korea includes questions on volunteers in cooperatives. The result of the census reports that there were 3,186 member-volunteers and 8,032 non-member volunteers in 2,257 cooperatives which answered the census (Lee *et al.*, 2015).

---

⁷³ In turn, in the cooperative census of Costa Rica where worker-members do not have the legal status of employee, the information on employee is clearly distinguished from that on worker-members.

An Italian report “Cooperative, non-profit and social entrepreneur: economy and labour” (Unioncamere and Si.Camera, 2014) reports the information on volunteers in social cooperatives. The data source is “the general census on industry, service and non-profit entities (reference year 2011)” conducted by Istat, the Italian NSO. In this general census, whereas cooperatives in general except social cooperatives were included in the category of private for-profit enterprise, social cooperatives were included in non-profit institutions. The report provides information on volunteers in non-profit institutions including social cooperatives. According to the report, 42,368 volunteers were identified in 11,264 social cooperatives. This represents a very small portion compared to non-profit institutions in general (0.9% out of 4,758,622 volunteers in all non-profit institutions) but compared to previous census (reference year 2001), it represents a growth of 61.5%.

Work and employment performed in other economic units but within the scope of cooperatives

Economic units that are members of a producer cooperative or multi-stakeholder cooperative

In the studied countries, establishment survey/census and social security data do not provide information on members of cooperatives except worker-members who, as examined above, are only indirectly and incompletely identified with certain conditions. The information on members is only available in cooperative-specific statistics, such as administrative records on cooperatives, cooperative surveys/censuses and data collected by cooperative movements. However, even in these data sources, if the used cooperative typology does not reflect different relations of cooperatives to members’ employment, it is difficult to identify information on producer-members in their own economic units.

Among main statistics on cooperatives in which information on members is available, statistical information in Canada, Colombia and Costa Rica classify cooperatives according to the economic sectors in which cooperatives are active. The classification by economic sectors might be used as a proxy for different relationships between members and their cooperatives. For example, it is probable that cooperatives in the agricultural sector might be mainly composed of producer-members and those in the wholesale and retail sector might be based on consumer-members. However, this is a highly uncertain assumption.

In the Philippines, statistics on cooperatives produced by CDA uses a cooperative typology which is defined by the Philippines Cooperative Code (Carini *et al.*, 2017). However, this typology is based on mixed criteria, such as members’ relations to cooperatives (consumer cooperative, worker cooperative), nature of members’ activity (producer cooperative, fishermen cooperative), nature of cooperatives’ function in relation to members’ production activities (marketing cooperative) and economic activities (transport cooperative, insurance cooperative, housing cooperative, cooperative bank etc.). Although the descriptions of each type are useful to understand the role of cooperatives concerning members’ employment, they do not provide sufficient information.

Data collected by cooperative organizations provides clearer information on the types of cooperatives so that producer cooperatives might be identified more easily. However, the quality of data is not always sufficient. Published information has often limited items with little detail. The ways of illustrating information and explaining details are not sufficiently analytical but strongly influenced by a promotional approach.

However, at the sectoral level, it is possible to find comprehensive statistical information on producer cooperatives. For example, in the agricultural sector in which cooperatives have played significant roles in many countries, a high quality of statistics is produced, often with strong support from, and coordination with governments. In South Korea and Japan, cooperatives in the agriculture, fishery and forestry sectors have developed with strong support as well as supervision from governments. As a consequence, statistical systems based on data elaborated through hierarchical structures in cooperatives (central union-regional unions-individual cooperatives) have developed and they are often integrated into official statistics. In Italy, through collaboration between cooperative organizations and the government, the Observatory of the Italian Agricultural Cooperatives was established and has produced comprehensive statistical information on

agricultural cooperatives (Osservatorio della Cooperazione Agricola Italiana, 2015). In the USA, the US Department of Agriculture has produced the annual report “Agricultural cooperative statistics” (USDA, 2017).

As such, it seems difficult to identify information on producer-members in current statistical systems. However, as important evidence of cooperatives’ impact on people’s work, employment and production activities, it would be crucial to develop statistics on producer-members of cooperatives. To develop such statistics, it would be important to elaborate appropriate methods for producing information on members of cooperatives and cooperative classifications.

Employees in non-cooperative enterprises owned or controlled by cooperatives

Annual fact sheets produced by Coop FR, the French cooperative apex organization report information on employees in enterprise-members of retail cooperatives (about 510,800 employees). This information is a main factor in making a difference between the employment numbers (employees and worker-members) reported by Coop FR (1 million)⁷⁴ and that of INSEE, the French NSO (300,000).

---

⁷⁴ For defining the scope of statistics on cooperatives, Coop FR established their own Cooperative parameters. The Cooperative parameters include “enterprises with cooperative status”, “cooperative groups composed of a set of cooperatives” and “enterprises controlled by one or a set of cooperatives including corporations controlled by one or several cooperatives with over 50 per cent of capital and voices” (Coop FR, 2014). This approach allows to evaluate more appropriately the impact of cooperatives on employment. However, to avoid possible confusion, when the result is used, its difference from conventional statistical system needs to be explicitly explained.

Annex 6. Suggestion of variables to add to household-based surveys for collecting information concerning the impact of cooperative on work, employment and production activities

With the addition of some variables, household-based surveys might collect information concerning the impact of cooperatives on work, employment and production activities. Concerning employment, three questions might be useful to identify how many jobs are related to cooperatives and to understand the characters of relations.

Q 1) Is your main job (or second job) related to any kinds of cooperatives?

(If "Yes", go to the next question, If "No", out of scope)

Q 2) What is your relation with cooperative(s)?

1) Member (-> go to the next question)

2) Non-member employee (-> end)

Q 3) How is your job related to cooperatives?

1) Work and paid in the cooperative

2) Sell products to cooperative(s)

3) Purchase goods and services for production from cooperative(s)

4) Other

5) Combination of more than one option above

The response to these questions might provide an estimate of the general impact of cooperatives (Q 1), different categories of persons (Q 2) and different forms of employment (Q 3). The information on ISCO-08 might be combined with Q 3 for identifying members in management positions. Each forms of employment in cooperatives might be identified through these questions as follows.

However, information from Q 2 and 3 might be over or under-estimated due to the representativeness problem mentioned above. Therefore, only the result of Q 1 might be used as a proxy of the impact of cooperatives on work, employment and production activities in the national economy. Information from Q 2 and 3 might be used only as references.

Table: Proposition of variables for identifying different forms of work in cooperatives

Q 1	Q 2	Q 3	ISCO-08	Employment in coop
Yes	Member	Work and paid in cooperative	Manager	Worker-member or member working in the management or administration (depending on whether it is worker coop or not)
			Non-manager	Worker-member
		Sell products to cooperative(s)	-	Producer-member in its own economic unit
		Purchase goods and services	-	Producer-member in its own economic unit
		Others	-	Need to be verified
		Combination with 1) work and paid	Manager	Worker-member or member working in the management or administration (depending on whether it is worker coop or not)
			Non-manager	Worker-member
		Combination without 1) work and paid	-	Producer-member in its own economic unit
	Non-member employee	-	-	Non-member employee
No	-	-	-	-

Source: Elaborated by author.

Annex 7. Methods for estimating economic contributions

	Objectives	Data	Sources	Interests	Limits
Macroeconomic methods					
Headcount models	Inventory of the relative size of the cooperative sector	Depending on the comparison (value added, assets, revenues, employees...)	Survey, administrative registries	Simplicity / inexpensive data collection	Measuring economic contribution (no multiplier effects) Static measurement
Input output models (partial SAM)	Measuring economic impact (direct, indirect and induced effects)	Value added, patronage refunds. Purchasing and selling of goods and savings	Survey, administrative registries Hypothesis are made in the absence of data on the behavior of cooperative	Known and widely used methods (building on previous estimations)	Implicit hypothesis on the absence of macroeconomic effects of cooperatives Hypothesis can be unrealistic for the economic behaviors or on market structures (see Uzea 2014) Static measurement
Full SAM (Social Accounting Matrix)	Analyzing distributional aspects of cooperative	Value added, patronage refunds. Purchasing, savings, investment Economic Information on members	Survey, administrative registries Hypothesis are made in the absence of data on the behavior of cooperative	Known and widely used methods. More realistic than previous methods (distributional aspects)	Implicit hypothesis on the absence of macroeconomic effects of cooperatives Hypothesis can be unrealistic for the economic behaviors or on market structures (see Uzea 2014) Static measurement
CGE (Computable General Equilibrium)	Measuring a net economic impact (take into account macroeconomic effects) This impact can be forecasted	Data needed to calibrate the model for the various economic agents and the various market	Survey, administrative registries Hypothesis are made in the absence of data on the behavior of cooperative	Dynamic measurement. Non-linear effects	Academic consensus is needed (no attempt at this stage on the cooperative sector) Hypothesis on the homogeneity of the cooperative sector.
Microsimulation	Measuring a net (heterogeneous) economic impact (take into account macroeconomic effects)	Data needed to calibrate the model for the various economic agents and the various markets	Survey, administrative registries, experimental data, auxiliary data (on the socioeconomic environment)...	Realist modelling (take into account the heterogeneity of the cooperative sector)	Academic consensus is needed (few attempts for the cooperative sector)

Statistics on Cooperatives: Concepts, classification, work and economic contribution measurement

	Objectives	Data	Sources	Interests	Limits
Agent-Based Modelling	Two different objectives: theoretical models (testing theory) or evidence based models (providing forecasting estimates for various alternatives).	Data needed to calibrate the model for the various economic agents and the various markets	Survey, administrative registries, auxiliary data (on the socioeconomic environment)	Take into account non-linearity and threshold effects in the economy. Accommodate various nature of indicators (economic, social and environmental)	Academic consensus is needed (few attempts for the cooperative sector)
Microeconomic methods					
Econometrics of causal inference	Net impact of a cooperative on its members.	Depending on the nature of the impact. Data on members and non-members (control sample)	Survey, census, experimental data	Known and widely used methods (implemented in proprietary and open source software)	Absence of indirect effects (SUTVA hypothesis) and macroeconomic effects.
Farm / entreprise simulation	Economic impact of a decision on the organization	Comprehensive dataset on the organization (bioeconomic model for agricultural cooperatives)	Accounting database, survey, auxiliary data	Known and widely used methods in agricultural economics	Ad hoc modelling. Problem of micro/macro bridge At this stage, only for producer cooperatives.
Cost Benefit Analysis	Interest of a decision (and eventually ranking among alternatives)	Depending on the decision evaluated (at the organization and/or at the individual level) Data on economic activity and public transfers and savings	Accounting database	Computational simplicity. Known and widely used methods	Explicit absence of indirect and macroeconomic effects
EVAS	Account for monetized and non-monetized factors to provide a better picture of economic contribution	Data needed on the various stakeholders	Accounting database, economic informations on stakeholders	Comprehensive approach Including social, environmental and economic impacts	Costs for collecting data. Problem of micro/macro bridge

Source: Authors based in part on Uzea (2014)

Annex 8. Economic indicators

	Data	Interests	Limits	Best for...
Value Added	Available in most accounting databases or surveys. Available in few case in census (questions on intermediate consumption are needed)	No double counting Direct estimation of the cooperative sector as a share of GNP	May only reflect internal strategies (payment policies or prices policy) and not real economic contribution as a share of value added may only be transferred to members	Workers cooperatives
Turn Over	Available in most accounting databases, surveys or census	Information easy to collect Use in econometric comparison studies between cooperative and non-cooperative enterprises	Double counting The estimation may be ambiguous for cooperative banks	Producer cooperatives
Total Costs	Available in most accounting databases, but not in survey or census (special questions are needed)	Use in econometric comparison studies between cooperative and non-cooperative enterprises Reasonable hypothesis that most organizations have the objective to minimize costs	Not suitable for producer cooperatives as payments to the members are incorporated into costs.	Consumer cooperatives and cooperative banks
Coop Added Value	Comprehensive accounting databases are needed (patronage refunds, difference in intermediate consumption paid to members and non-members...)	Straightforward extension of value added calculation (to include some specificities of cooperatives) Take into account non-monetized value of the service exchange between members of the same cooperative	Limits of traditional value added still hold (may not be suitable for all the cooperatives)	Cooperative sector (in fact workers cooperatives)
Deshayes financial concepts (value received / value shared)	Comprehensive accounting databases are needed (patronage refunds, difference in intermediate consumption paid to members and non-members...)	Reflect the ability of the cooperative to generate enough cash flows (value received) or to renew its assets (value shared) to satisfy the needs of its members	Specific data (costly to collect) Double counting	Cooperative sector

Source: Authors

Προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης και της αξιοπρεπούς εργασίας

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας είναι η υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών για τον κόσμο της εργασίας.

Φέρνουμε κοντά για να συνεργαστούν μαζί τις κυβερνήσεις, τους εργοδότες και τους εργαζομένους για να οδηγήσουμε μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση στο μέλλον της εργασίας μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας, των δικαιωμάτων στην εργασία, της κοινωνικής προστασίας και του κοινωνικού διαλόγου.

Αυτό το βιβλίο για τις στατιστικές των συνεταιρισμών είναι μια κοινή πρωτοβουλία του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ΔΟΕ), της Επιτροπής Προώθησης και Προόδου των Συνεταιρισμών (COPAC) και του Διεθνούς Κέντρου Έρευνας και Πληροφοριών για τη Δημόσια, Κοινωνική και Συνεταιριστική Οικονομία (CIRIEC). Συγκεντρώνει ενημερωμένες εκδόσεις τεσσάρων βασικών μελετών που εκπονήθηκαν για τη ΔΟΕ και το COPAC στη διαδικασία που οδήγησε στην έγκριση των Κατευθυντήριων Γραμμών σχετικά με τις στατιστικές των συνεταιρισμών στο 20ο Διεθνές Συνέδριο Στατιστικών Εργασίας (ICLS) τον Οκτώβριο του 2018. Μαζί με τις οδηγίες, Το βιβλίο προορίζεται για να βοηθήσει τους στατιστικούς να συλλέξουν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις βασικές τάσεις και προκλήσεις στον κόσμο των συνεταιρισμών. Η δημιουργία και η συλλογή τέτοιων συγκρίσιμων στατιστικών θα επιτρέψει επίσης στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να αξιολογούν και να αξιολογούν καλύτερα τις αποφάσεις και τα αποτελέσματα των πολιτικών τους που σχετίζονται με τους συνεταιρισμούς.

ilo.org

International Labour Organization
Route des Morillons 4
1211 Geneva 22
Switzerland